

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1308

ΣΤ. 69

ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

Διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ παιδαγωγικῆς τοῦ ἐν Λειψία Παιδείας
καὶ ἄλλοτε Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΠΙΣΤΩΝ ΤΗΣ Δ'. ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ἐγκριθέν συμφώνως τῷ Νόμῳ 2678

Διὰ τὸ Σχολικὸν Ἔτος 1921—1922 καὶ ἐξῆς.

Κατεχωρίσθη ἐν τῷ βιβλίῳ ἑαυτοῦ

σ. 91 τῆς 1922

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 56

1921

002
ΕΛΣ
ΣΤ2Α
1308

1. — Ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν.

Σὲ μεγαλύνουσιν,
ὦ ποιητά,
Πάντα τ' ἀόρατα,
καὶ ὄρατά.

Ψυχῶν ἀνάτασις,
ὕμνος γλωσσῶν,
φόρον Σοὶ φέρουσι
Σὰ ἐκ τῶν Σῶν.

Ἄστέρες, ἥλιος,
γῆ, οὐρανός,
Εἶπες, κ' ἐγένοντο
ἐκ μηδενός

Τὸ πᾶν λατρεία Σοῦ
κ' ἔχεις ναὸν
τὸν θερμὸν ἔρωτα
τῶν καρδιῶν.

Δῶρον Σοῦ κάλλιστον
Λάμπ' ἡ ζωή,
Κ' αἰνεῖ Σέ, Κύριε,
πᾶσα πνοή.

Ἦψας τὸν ἥλιον
μέγαν φανόν,
μ' ἄστρα κατίσπειρας
τὸν οὐρανόν.

Τὰς ὄρας ἔταξας
ὥς μειδιᾶς,
μ' ἄνθη στολίζεται
ἡ πεδιάς.

Ἡ χεὶρ ἡ θεία σου
ὥς ἀνοιγῆ,
θάλλει τῶν δώρων Σου
πλήρης ἡ γῆ.

Οἱ κόσμοι τρέμουσι
τὸν Σὸν θυμόν.
Αὐτοῦ ἀπαύγασμα
εἶν' ὁ χειμών.

Ἡ πλάσις σύμπασα
μέγας ναός,
ἔφ' οὗ ἔν ὄνομα
λάμπει «Θεός».

A. Ραγκαβῆς

2.—Ἡ εὐσέβεια εἶναι ἡ πρώτη ἀρετή.

Ἡ προσευχή.

Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ εἶναι θεοσεβής, ἥτοι νὰ σέβηται καὶ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν. Σέβεται δὲ καὶ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἂν ἐκπληροῖ

τάς ἐντολάς Αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνεγεγραμμέναι εἰς τὸν δεκάλογον τοῦ Μωϋσέως καὶ εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ εὐγνωμονῇ εἰς τὸν Θεόν, διότι ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ κατέστησε κοινωνὸν τῆς θείας Αὐτοῦ ἀγαθότητος. Ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδηλοῦται δι' ἀγαθοεργῶν πράξεων πρὸς τὸν πλησίον, ἤτοι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅσοι μάλιστα ἔχουσι χρεῖαν βοήθειας, καὶ διὰ τῆς προσευχῆς.

Ἡ προσευχὴ εἶναι συνομιλία μετὰ τοῦ Θεοῦ, γινομένη πρὸ πάντων διὰ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας. Ὁ Θεὸς δὲν ἀρέσκεται εἰς μόνην τὴν διὰ τῶν χειλέων ὁμολογίαν. Αὐτὸς εἶναι καρδιογνώστης, ἤτοι ἐξετάζει τοὺς νεφροὺς καὶ τὰς καρδίας, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὰ διανοήματα τοῦ προσευχομένου. «Πνεῦμα ὁ Θεός, λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας Αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν». Ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ εἶναι ἐγκάρδιος καὶ ἔθερμος καὶ οὐχὶ ἀπλῆ ἐκφώνησις δεήσεων ἀκαταλήπτων, χωρὶς μηδεμίαν ψυχικὴν συγκίνησιν. Ἡ προσευχὴ ἔχει μεγάλην δύναμιν πρὸς τὴν ἡθικὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς παρέχει εἰς τὸν εὐσεβῆ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ὁ θεοσεβῆς, οὗτος μόνος γινώσκει ἀληθῶς νὰ προσεύχηται καὶ τὴν δέησιν αὐτοῦ εἰσακούει ὁ Θεός.

Ὁ Θεὸς διδάσκει ἡμᾶς, νὰ ζητῶμεν παρ' Αὐτοῦ ὅσα ἐνισχύουσιν τὴν πρὸς Αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην ἡμῶν καὶ οὐδὲν πλεόν. Ὁ προσευχόμενος πρέπει εἰς τὰς αἰτήσεις του πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα νὰ λέγῃ καὶ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Χριστοῦ. «Πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, Πάτερ, ἀλλὰ τὸ Σὸν γενέσθω». Πρέπει δὲ νὰ πιστεύωμεν ἐξ ὅλης ἡμῶν τῆς καρδίας εἰς τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς καὶ μηδεμίαν νὰ ἔχωμεν ἀμφιβολίαν ἢ ἀνοπομονησίαν. Καὶ ὅταν δὲ δὴν ἐκτελῶνται αἱ αἰτήσεις ἡμῶν, πρέπει νὰ ἐλογῶμεν τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς μόνος γινώσκει, τί εἶναι συμφέρον εἰς ἡμᾶς, Ὁ ἄνθρωπος κινούμενος ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ ἀνοήτων ἐπιθυμιῶν, ζητεῖ πολλάκις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιβλαβῆ πράγματα ἀγνοεῖ. ὅτι, ὅσα θεωρεῖ αὐτὸς ἀγαθὰ, δύνανται νὰ βλάψωσι μᾶλλον, ἢ νὰ ὠφελήσωσι. Πρέπει οὕτως νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς καὶ ἐκ τῆς ἀγαθότητος Αὐτοῦ νὰ περιμένῃ τὴν πλήρωσιν τῶν χρεῶν του. Ὁ Θεὸς παρέχει πάντοτε τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα. «Ἐπίρ-

ριφον ἐπὶ Κύριον τὴν μεριμνάν σου, καὶ Αὐτός σε διαθρέψει».

Β.—Πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Πρὶν ὑπάγω εἰς τὸ σχολεῖον, πρέπει νὰ ζητήσω τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτός μὲ διατηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν, τρέφει καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Ὁ πατήρ μου, πρὶν ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ ἔργον του, προσεύχεται ἐνώπιόν τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, τὸ αὐτὸ δὲ πράττει καὶ ἡ μήτηρ μου. Ὁ γεωργός, ὀδηγῶν τοὺς βόας εἰς τὸν ἀγρόν, ἵνα ἀροτριᾷ τὴν γῆν, τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ζητεῖ πρὸ τοῦ ἔργου του. Ὁ ναύτης, ὅταν πρόκειται νὰ ταξιδεύσῃ, κλεῖ τὸν ἱερέα, καὶ τελεῖ ἀγιασμὸν ἐντὸς τοῦ πλοίου του. Καὶ αὐτὰ τὰ στρουθία εὐλογοῦσι τὸν Πλάστην τὴν πρῶταν, ὅταν ἐγερθῶσι τοῦ ὕπνου, καὶ τὴν ἐσπέραν, ὅταν ἀποσύρῳνται εἰς τὰς φωλεὰς των. Πᾶσα ἡ φύσις ὕμνει καὶ δοξάζει τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἡμεῖς οἱ μαθηταί, ὅταν μεταδιδίωμεν εἰς τὸ σχολεῖον, πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ πάππος μου ἔλεγε προχθές, ὅτι, ἐν καιρῷ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τὰ παιδία τοῦ σχολεῖου, πρὸ τοῦ ν' ἀρχίσωσι τὴν ἀνάγνωσιν, ἔκαμνον τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἔλεγον «Σταυρὲ βοήθει μοι». Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών, βλέπει ἡμᾶς καὶ ἀκούει καὶ γινώσκει καὶ αὐτὰ τὰ ἀπόκρυφα τῶν καρδιῶν ἡμῶν. Αὐτός ὀδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ βοηθεῖ εἰς πᾶν ἔργον ἀρεστὸν εἰς Αὐτόν.

Ἄλλὰ ζητοῦντες τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἀγαθόν, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἐργαζώμεθα μ' ὅλας ἡμῶν τὰς δυνάμεις πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, οἵτινες ἐλάτρευον ἐξ ἀγνοίας πολλοὺς Θεούς, ἔλεγον, ὅτι, ὅταν ζητῶσι τὴν βοήθειαν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, πρέπει ὅσοι νὰ κινῶσι καὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν. «Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει». Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν πρέπει, ὅταν ζητῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐργαζώμεθα. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἐργαζομένους καὶ ἀνταμείβει τοὺς κόπους αὐτῶν, ἀποστρέφεται δὲ τοὺς δκνηρούς. Θεέ μου! Σὲ βλέπω πανταχοῦ, ὅπου ὁ ἥλιος λάμπει, ὅπου

τὸ ρόδον θάλλει, ὅπου ἡ ἀγῶν ἄδει, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ σκόληξ ἔρπει ! Ὅπου ἡ ζωὴ, ἐκεῖ εἶσαι, Δέσποτα ! Πανταχόθεν βλέπεις ἡμᾶς τὰ πλάσματά Σου, καὶ βοηθεῖς εἰς τὰς χρεῖας ἡμῶν . Ἔστω λοιπὸν καὶ εἰς ἐμὲ ὁ Θεὸς βοηθός ! Ὁ Θεὸς τὰ πάντα δύναται . Ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς βοηθείας Αὐτοῦ ἄς ἀρχίζωμεν τὴν ἐργασίαν ἡμῶν . Διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἐργασίας δύναται τις νὰ γίνῃ εὐτυχής . Διὰ ταῦτα ἄς ἀρχίζωμεν πάντοτε τὴν ἐργασίαν ἡμῶν, ἀναφωνοῦντες ἐκ καρδίας, «ἔστω ἡμῖν ὁ Θεὸς βοηθός.»

4.—Ἐγνώμη περὶ εὐσεβείας καὶ προσευχῆς.

1. Πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμονία ἐστὶν ἡ εὐσέβεια.

2. Πρέπει πρὸ πάντων νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς εὐσεβείας, τὴν ὁποῖαν ὀρθῶς λέγουσιν, ὅτι εἶναι μήτηρ τῶν ἀρετῶν. Ἡ εὐσέβεια ὄντως εἶναι ἀρχὴ καὶ τέλος πασῶν τῶν ἀρετῶν. [Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου].

3. Γύμναζε σεαυτὸν εἰς τὴν εὐσέβειαν, διότι ἡ μὲν σωματικὴ γυμναστικὴ εἶναι πρὸς ὀλίγον χρόνον ὠφέλιμος, ἡ δ' εὐσέβεια πάντοτε. Αὕτη παρέχει ὑπόσχεσιν καὶ περὶ τῆς παρούσης καὶ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. (Παύλου πρὸς Τιμόθεον δ'. 7. 8.)

4. Μέγα ἀγαθὸν ἡ προσευχὴ, ἐὰν μετὰ διανοίας εὐχαρίστου γίνηται· ὅταν ἡ δέησις ἐξέρχεται ἐκ καθαρῶν χειλέων, καὶ ἐκ καρδίας ἀνοποκρίτου, τότε φθάνει αὕτη εἰς τὸ ἀκολάκευτον οὐς τοῦ Δεσπότη. (Χρυσοστόμου).

5.—Ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Σόλων.

Ὁ Κροῖσος ἦτο Λυδὸς καὶ ὁ πατήρ του ἐκαλεῖτο Ἀλυάττης. Εἶχεν οὕτως μεγάλην δύναμιν καὶ πλοῦτη καὶ ἐδασίλευε πάντων τῶν ἔθνων, τῶν ἐντὸς τοῦ Ἄλως ποταμοῦ, ὅστις, ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν ρέων, χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον.

Ὁ Κροῖσος ἐξουσίαζε πάντα τὰ πέριξ τῆς χώρας τοῦ ἔθνη βαρβαρικά καὶ ἑλληνικά. Πρὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες οἱ κατοικοῦντες τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἦσαν ἐλεύθεροι. Αὐτὸς πρῶτος κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐκεῖ Ἴωνας,

Αιολείς και Δωριείς. Πρωτεύουσα δὲ τοῦ μεγάλου τούτου κράτους ἦσαν αἱ Σάρδεις, αἱ ὁποῖαι τότε ἦσαν εἰς μεγίστην ἀκμὴν. Εἶχεν ἐκεῖ ὁ Κροῖσος μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ἄπειρα πλοῦτη. Περὶ τοῦ βασιλέως τούτου ὑπῆρχε γνώμη, ὅτι ἦτο ὁ πλουσιώτατος καὶ εὐδαιμονέστατος πάντων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καὶ αὐτὸς οὗτος τοιαύτην τινὰ ἰδέαν εἶχεν περὶ ἑαυτοῦ. Εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ ἤρχοντο οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφοὶ καὶ ἐπεσκέπτοντο αὐτόν.

Ἦλθε δὲ τότε εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς αὐτόν καὶ ὁ Σόλων, ὅστις ἦτο εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Κροῖσος ἐξένισε τὸν σοφὸν τούτον Ἀθηναῖον εἰς τὰ ἀνάκτορά του καὶ ἐδεξιώθη μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. Τὴν τρίτην δὲ ἢ τετάρτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς του, ὑπηρέται κατὰ διαταγὴν τοῦ Κροῖσου ὠδήγησαν τὸν Σόλωνα εἰς τοὺς θησαυροὺς καὶ ἔδειξαν εἰς αὐτόν πάντα, ὅσα ἦσαν ἐκεῖ λαμπρὰ καὶ θαυμαστά. Ἀφοῦ δὲ ὁ Σόλων παρετήρησε πάντα ταῦτα, ἠρώτησεν αὐτόν ὁ Κροῖσος ὡς ἑξῆς.

«Ἐένε Ἀθηναῖε ! Εἰς ἡμᾶς ἔφθασε μεγάλη φήμη περὶ σοῦ καὶ τῆς σοφίας σου, καὶ τῶν περιηγήσεων, τὰς ὁποῖας ἐπεχείρησας ἐς ἐπιθυμίαν ἢ ἀποκτήσης πολλὰς γνώσεις. Ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθεν εἰς ἐμὲ ἐπιθυμία νὰ σὲ ἐρωτήσω, ἂν εἶδες ἄνθρωπον εὐδαιμονέστατον πάντων». Ταῦτα ἠρώτησεν ὁ Κροῖσος, ἐλπίζων, ὅτι ὁ Σόλων θὰ ἔλεγεν αὐτόν εὐδαιμονέστατον τῶν ἀνθρώπων πάντων». Ὁ Σόλων ὁμῶς δὲν ἐκολάκυσεν αὐτόν, ἀλλ' ἀγαπῶν τὴν ἀλήθειαν εἶπεν «Ὁ βασιλεῦ, εἶδον Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον». Ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ Κροῖσος διὰ τούτο, ἠρώτησεν ἔπειτα· «Διατί κρίνεις τὸν Τέλλον εὐδαιμονέστατον ;» — Διότι ὁ Τέλλος ζῶν, ἀπεκρίθη ὁ Σόλων, ὅτε ἡ πόλις ἦτο εὐτυχής, εἶχεν υἱοὺς ἐναρέτους καὶ εἶδε νὰ γεννηθῶσι τέκνα ἐς αὐτῶν καὶ ὅλα νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῇ ζωῇ. Πρὸς τούτοις, διότι ἦτο ἱκανῶς πλούσιος, σχετικῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀπέθανε λαμπρότατον θάνατον, καθ' ὅσον ὅτε ἐγένετο μάχη τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς γείτονας ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας καὶ τρέψας εἰς φυγὴν τοὺς ἐχθροὺς, ἀπέθανεν ἐνδόξως. Διὸ οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν αὐτόν δημοσίᾳ ἐκεῖ ὅπου ἔπεσε, καὶ ἀπέδωκαν εἰς αὐτόν μεγάλας τιμὰς».

Ἀφοῦ δὲ ὁ Κροῖσος ἤκουσε ταῦτα, ἠρώτησε πάλιν τὸν Σόλωνα

τίνα νομίζει δεύτερον, πιστεύων, ὅτι τοῦλάχιστον θά τύχη τῶν δευτερείων. Ὁ Σόλων ὅμως ἀπεκρίθη, ὅτι κατὰ δεύτερον λόγον κρίνει εὐδαίμονας τοὺς Ἀργεῖους Κλέσθιν καὶ Βίτωνα. «Οὗτοι ἦσαν, εἶπεν, ἱκανῶς πλούσιοι καὶ ἔχοντες μεγάλην σωματικὴν δύναμιν ἐνίκησαν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας· διηγοῦνται δὲ περὶ αὐτῶν τὰ ἑξῆς. Ὅτε εἶχόν ποτε οἱ Ἀργεῖοι ἑορτὴν τῆς Ἥρας, ἡ μήτηρ αὐτῶν, ἰέρεια οὖσα τῆς θεᾶς, ἦτο ἀνάγκη νὰ κοιμηθῆ εἰς τὸ ἱερόν ἐφ' ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ ζεύγους βοῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ βόες ἐδράβουνον νὰ ὀδηγηθῶσιν ἐκ τοῦ ἀγροῦ εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν, καὶ δὲν ἔμενε χρόνος ἀναβολῆς, ἐξεύχθησαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὴν ἄμαξαν, ἐφ' ἧς ἐκάθητο ἡ μήτηρ των, καὶ ἔσυρον αὐτήν· τοιοῦτοτρόπως ἔφερον αὐτὴν εἰς διάστημα πέντε καὶ τεσσαράκοντα σταδίων καὶ ἔφθασαν ἐν καιρῷ εἰς τὸν ναόν. Ἀποῦ δὲ ἔπραξαν ταῦτα καὶ ἐθεάθησαν ὑπὸ πάντων τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν πηνήγυριν, ἀπέθανον ἄριστον θάνατον· κατέδειξε δὲ διὰ τούτου ὁ Θεός, ὅτι καλύτερον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ν' ἀποθάνῃ, ἢ νὰ ζῆ. Διότι οἱ μὲν Ἀργεῖοι περικυκλώσαντες αὐτοὺς ἐμακάριζον τὴν δύναμιν τῶν νέων τούτων, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, διότι τοιαῦτα εἶχε τέκνα· πλήρης δὲ χαρᾶς ἡ μήτηρ διὰ τὴν τοιαύτην τιμὴν, ἐστάθη ἀπέναντι τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς καὶ ἠύχετο εἰς αὐτήν νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς Κλέσθιν καὶ Βίτωνα ὅ,τι εἶναι· κάλλιστον ν' ἀπολαύσῃ ὁ ἄνθρωπος. Μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ἀποῦ ἐθυσιάσαν καὶ εὐωχῆθησαν, ἐκοιμήθησαν οἱ νεανῖαι οὗτοι ὕστερον ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ δὲν ἠγέρθησαν πλέον· τοιοῦτον ἐγένετο τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτῶν. Οἱ Ἀργεῖοι ἔπειτα κατασκευάσαντες εἰκόνας αὐτῶν, ἀφιέρωσαν εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἐπειδὴ εἶχον δειχθῆ ἄριστοι ἄνδρες».

6. — Μηδένια πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε.

Ὁ μὲν Σόλων λοιπὸν εἰς τούτους ἔδωκε τὰ δευτερεῖα τῆς εὐδαιμονίας· ὁ δὲ Κροῖσος ὀργισθεὶς, εἶπεν· «Ἔξενε Ἀθηναῖε, τὴν δὲ ἡμετέραν εὐδαιμονίαν θεωρεῖς τόσῳ ἀναξίαν, ὥστε οὐδὲ ἐν τῇ τάξει τῶν ἰδιωτῶν κατέταξας ἡμᾶς;» Ὁ δὲ Σόλων ἀπεκρίθη· «Ἔω Κροῖσε, ἐρωτᾶς ἐμέ, ὅστις γινώσκω, ὅποσον τὸ θεῖον εἶναι φθονερόν καὶ

άστατον ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν. Ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ τοῦ βίου πολλὰ βλέπει τις, καὶ πολλὰ πάσχει, τὰ ὅποια οὐδὲν ἔπιθυμεῖ. Ὁ ἀνθρώπος ζῆ ἑβδομήκοντα περίπου ἔτη· ἀλλ' ἐκ τῶν πολλῶν ἡμερῶν τῶν ἐτῶν τούτων οὐδεμία εἶναι ὁμοία τῇ ἄλλῃ. Οὕτως, ὦ Κροῖσε, ὁ ἀνθρώπος εἶναι παίγιον τῆς τύχης. Βλέπω, ὅτι εἶσαι πλούσιος καὶ βασιλεὺς πολλῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ εὐδαιμονεστάτου, τὸ ὅποιον ἔπιθυμεις, δύναμαι τότε μόνον νὰ σοὶ δώσω, ὅταν μάθω, ὅτι καὶ τὸ τέλος τοῦ βίου σου ὑπῆρξε καλόν· διότι ὁ πλούσιος δὲν εἶναι εὐτυχέστερος τοῦ ἔχοντος τὸν καθημερινόν του μόνον ἄρτον, ἐὰν ἡ τύχη δὲν φυλάξῃ τὸν πλοῦτον· μέχρι τέλους τοῦ βίου· ὅστις ἂν εὐτυχῶς τελειώσῃ τὸν βίον, οὗτος μόνος εἶναι, ὦ βασιλεῦ, ἄξιος νὰ ὀνομάζῃται εὐδαίμων. Διότι ἐν πᾶσι πρέπει νὰ θεωρῇ τις τὸ τέλος. Τὸ θεῖον, ἐνῶ εἰς πολλοὺς ἤδη ὑπέδειξεν εὐτυχίαν, ἔφερεν ἔπειτα αὐτοὺς εἰς τὴν καταστροφὴν».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Σόλωνος οὐδὲν εὐηρέστησαν τὸν Κροῖσον, ὅστις διὰ τοῦτο μετὰ περιφρονήσεως ἀπέπεμψεν αὐτὸν ὡς ἀμαθῆ, διότι παρέδλεπεν οὗτος τὰ παρόντα ἀγαθὰ, καὶ προέτρπε νὰ βλέπῃ τις πάντων τῶν πραγμάτων τὸ τέλος.

7.—Ὁ Σόλων σφάζει ἓνα βασιλέα καὶ τιθάσκει ἕτερον.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σόλωνος θεῖα ὀργὴ ἔπεσεν εἰς τὸν εὐδαίμονα οἶκον τοῦ Κροῖσου. Ἡ δυστυχία δὲ τοῦ οἴκου του ἐφάνη κατὰ πρῶτον εἰς τὸν ὑπερήφανον τούτον βασιλέα ἐν ὄνειρῳ. Ὁ Ἄτυς, εἷς ἐκ τῶν δύο υἱῶν του, πρῶτος ἐν πᾶσι μεταξὺ τῶν ὁμιλήκων του, ἐσήμαινε τὸ ὄνειρον, ὅτι θὰ ἀπολεσθῇ διὰ σιδηρᾶς αἰχμῆς. Τὸ ὄνειρον τοῦτο τοσοῦτον ἐφόβισε τὸν Κροῖσον, ὥστε ἐνούμφευσε τὸν Ἄτυν, καὶ δὲν ἔστειλεν αὐτὸν πλέον εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἄλλας δὲ προφυλάξεις ἐλάμβανεν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐδέχετο εἰς τὰ ἀνάκτορά του τὸν Ἄδραστον τὸν υἱὸν τοῦ Γορδίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μίδου, διωκόμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ἐπὶ ἀκουσίῳ φόνῳ τοῦ ἀδελφοῦ του, τότε περίπου μέγας ἀγριόχοιρος ἐφάνη εἰς τὴν χώραν τῆς

Μυσίας, ὅστις κατέστρεψε τὰ κτήματα τῶν ἀνθρώπων. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φονεύσωσι τὸ θηρίον τοῦτο, ἔπεμψαν ἀπεσταλμένους εἰς τὸν Κροΐσον καὶ ἐξήτησαν τὴν συνδρομὴν του. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ υἱὸς του Ἄτρου, κατώρθωσε διὰ πολλῶν παρακλήσεων νὰ ἐπιτύχη παρὰ τοῦ πατρὸς του νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς μετ' ἄλλων πολλῶν καὶ ὑπὸ τὴν συνοδείαν τοῦ πιστοῦ Ἀδράστου εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἐκδρομὴν. Ἄλλ' ἐκεῖ κατὰ κακὴν τύχην αὐτὸς ὁ Ἄδραστος ἐξ ἀπροσεξίας ἀντὶ τοῦ ἀγριοχοίρου ἐκτόπησε διὰ τοῦ ἀκοντίου του καὶ ἐφόνευσε τὸν Ἄτρου. Ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν σκληρὰν ταύτην ἀπώλειαν ὁ Κροΐσος διέταξε νὰ θάψωσι τὸν δυστυχῆ Ἄτρου καὶ συνεχώρησε τὸν Ἀδραστον, ὅστις ὅμως παρεκάλει νὰ τὸν φονεύσωσιν ὡς τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ τοῦ εὐεργέτου του. Μὴ δυνάμενος δὲ οὗτος νὰ ἐπιτύχη τὸν θάνατον, καὶ θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς τὸν δυστυχέστατον τῶν ἀνθρώπων, ἐσφάγη διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἄτρου.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν δυστυχίαν ταύτην, ἣτις διέσεισε τὸν εὐδαίμονα τοῦτον οἶκον, ἄλλη πολὺ μεγαλυτέρα συνέβη ὀλίγω ὕστερον εἰς αὐτόν. Ὁ Κροΐσος περιεπλάκη εἰς θεινὸν πόλεμον μετὰ τοῦ Κύρου, τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Μάτην σοφὸς τις Λυδὸς καὶ ἡ Πυθία ἠμπόδιζον αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ Κροΐσος παριδὼν τὰς συμβουλὰς τοῦ Λυδοῦ καὶ ἐξηγήσας τὸν χρησμὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐξεστράτευσεν κατὰ τοῦ Κύρου. Ἐν τῇ μάχῃ ὅμως ταύτῃ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Λυδοὶ καὶ ἤλθον εἰς Σάρδεις, ὅπου περικλεισθέντες ἐντὸς τῶν τειχῶν ἐκυριεύθησαν διὰ πολιορκίας ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Κροΐσος ἠχμαλωτίσθη. Τότε δὲ κατὰ διαταγὴν τοῦ Κύρου ἀνήφθη πυρὰ καὶ ἀνετίθασαν τὸν Κροΐσον ἐπ' αὐτῆς, ἵνα τὸν καύσωσιν. Ἐνῶ δὲ ἔμελλε νὰ καῖ, ἐνεθυμήθη τοὺς θεῖους λόγους τοῦ Σόλωνος καὶ τρεῖς ἐφώνησε μεγάλη τῇ φωνῇ: Σόλων! Τοῦτο ἀκούσας ὁ Κύρος, διέταξε τοὺς διερμηνεῖς νὰ τὸν ἐρωτήσωσι, τίνα θεὸν καλεῖ εἰς βοήθειαν. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσιώπα ὁ Κροΐσος, τέλος ὅμως διηγήθη πάντα, ὅσα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Σόλων. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κύρος, καὶ σκεφθεὶς περὶ τῆς ἀστασίας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, μετεμελήθη, καὶ δὲν ἔκαυσε τὸν Κροΐσον, ἀλλ' ἐκράτησεν αὐτὸν πλησίον του καὶ εἶχεν ὡς σύμβουλον καὶ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης.

Ὅτω εἰς λόγος τοῦ σοφοῦ Σόλωνος «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε» ἓνα μὲν βασιλέα ἔσωσεν ἀπὸ τοῦ θανάτου, ἕτερον δ' ἐδί-
δαξε περὶ τῆς ἀστασίας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

9. — Περὶ ἀνέμων.

Ἐκ πείρας καὶ ἀκοῆς εἶναι γνωστόν, ὅτι πανταχοῦ τῆς γῆς, κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ ἡμέραν τοῦ ἔτους, δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς βαθμὸς τῆς θερμότητος. Ἄλλοθι ὁ ἀήρ εἶναι ψυχρὸς κατὰ τὸ μάλ-
λον καὶ ἦττον, καὶ ἄλλοθι θερμὸς.

Συμβαίνει δηλαδὴ καὶ ἐν ταῖς χώραις τῆς γῆς ὅ,τι καὶ ἐν τῷ
δωματίῳ, ἐν καιρῷ μάλιστα χειμῶνος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχει ἀναψθῆ
πῦρ· ἐκεῖ τότε ὁ ἀήρ θερμαινόμενος ἀνέρχεται ὑψηλότερον καὶ
ἄλλος ψυχρὸς καταλαμβάνει τὴν θέσιν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ
πόδες ἡμῶν, οἱ στηριζόμενοι ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ δωματίου εἶναι ψυ-
χροί, ἐνῶ τὸ λοιπὸν σῶμα εἶναι θερμόν. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ποικι-
λίας τῆς θερμότητος γίνονται καὶ ποικίλα ρεύματα ἀέρος, ἐκ τῶν
ἁποίων παράγονται οἱ ἄνεμοι.

Οἱ ἄνεμοι εἶναι ὅτε μὲν ὠφέλιμοι, ὅτε δὲ βλαβεροί. Συγκε-
ρῶσι τὴν θερμοκρασίαν, ἣτις εἶναι διάφορος ἐν ταῖς χώραις τῆς
γῆς καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν πολὺ ἄνισον. Ὅταν τὸ ψῦχος αὐξάνῃ ἐν
τινι χώρᾳ καὶ ἡ χιὼν καλύπτῃ τὸ ἔδαφος αὐτῆς, πνοαὶ ἀέρος θερ-
μοῦ, προσπνέουσαι ἐξ ἀνατολῶν ἢ ἐκ μεσημβρίας, τήκουσιν αὐτὴν
καὶ αὐξάνουσι τὴν θερμότητα. Ὅταν δὲ πάλιν ἡ θερμότης αὐξάνῃ
ἀποτόμως καὶ ὑπερβολικῶς, αἴρα λεπτὴ καὶ ὀροσερὰ προσπνέουσα,
ὄροσιζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀναζωογονεῖ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν συνή-
θως ἐπιπίπτουσι βόρειοι ἄνεμοι, ἐκ ψυχρῶν χωρῶν προερχόμενοι,
καὶ καθιστῶσι πολὺ δριμύ τὸ ψῦχος, ἢ πάλιν νότιοι ἄνεμοι φλο-
γεροὶ καθιστῶσιν ἀφόρητον σχεδὸν τὴν θερμότητα καὶ ἀποξηραί-
νουσι τὴν γῆν.

Ὁ ἀήρ, ὅταν κινῆται ταχέως, λέγεται ἄνεμος. Οἱ ἄνεμοι δύ-
νανται νὰ γίνωσιν ὀρμητικώτατοι καὶ σφοδρότατοι καὶ τότε ἐπι-
φέρουσι τρικυμίας καὶ θυέλλας, αἵτινες καταποντίζουσι πλοῖα

καὶ ἐκριζοῦσι δένδρα· οἱ ἀνεμοστρόβιλοι, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι καὶ κυκλῶνας, ἀνατρέπουσι πᾶν ὅ,τι ἀπαντήσωσιν εἰς τὸν ὄρομον των.

Οἱ ἄνεμοι καθαρίζουσι τὸν ἀέρα, διότι φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ διασκορπίζουσι τὸν κονιορτόν, ὅστις περιέχει πολλὰ μολύσματα, καὶ ἀποξηραίνουσι τὰς ἀκαθαρσίας, αἵτινες εὗρισκονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Οἱ ἄνεμοι πρὸς τοῦτοις διαδίδουσι τὴν ὑγρασίαν καὶ τοὺς ἀτμούς εἰς διαφόρους χώρας καὶ φέρουσι τὰς βροχάς, αἱ ὁποῖαι γονιμοποιοῦσι τὴν γῆν.

Ἐν τῷ βορρᾷ τὸν χειμῶνα εἶναι ψυχρὸς, ὁ δὲ ζέφυρός τὸ θέρος θερπνὸς καὶ δροσερός. Ὁ γλυκὺς οὗτος ἄνεμος πνέει σχεδὸν ἐν καιρῷ τοῦ θέρους εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑλληνικῆς χώρας καὶ εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα μπάτης (ἐμβάτης). Ὁ βορειοδυτικὸς εἶναι ὀρμητικὸς καὶ πνέει εἰς τὰς παραλίους χώρας τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ὁ λιθυκὸς ἀφ' ἐτέρου εἶναι καυστικὸς· πνέει οὗτος περὶ τὸ θέρος μάλιστα καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ φθινοπώρου εἰς τὰς παραλίους χώρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἰταλίας, σπανιώτερον δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ φθοροποιὸς οὗτος ἄνεμος εἶναι ὁ τρόμος τῶν ἐργατῶν, διότι ἀποξηραίνει τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς καὶ πᾶσαν γλόβην καὶ παραλύει τὰς δυνάμεις ἀνθρώπων καὶ ζώων.

10.— Περὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου.

Ὁ Ὀλυμπος εἶναι τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ ὑψηλὸν ὄρος, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ βορρᾶ περιζωννύει τὴν εὐρείαν θησσαλικὴν πεδιάδα καὶ χωρίζει τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Εἶναι δὲ οὐχὶ μεμονωμένον ὄρος ἀλλὰ σειρά ὄρεων διακοπτομένων διὰ δύο χαράδρων ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δι' ἄλλης τρίτης, ἧτις ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εἰσχωρεῖ βαθέως. Ἐκεῖ δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄρους τοῦτου διακρίνονται τρία ὑψώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι αἱ ὑψίσται κορυφαὶ τοῦ Ὀλύμπου. Ἐχει δὲ ὕψος 2970 μέτρων καὶ εἶναι χιονοσκεπής. Ἡ ὑψίστη κορυφή τοῦ Ὀλύμπου ἔχει πάντοτε νεφελῶδες στεφάνωμα καὶ φαίνεται εἰς τὸν ἐπισκοποῦντα αὐτὸ μακρόθεν, ὅτι ἐνοῦται μετὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι διασημότερον καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν νέαν ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ὑψίστης αὐτοῦ κορυφῆς, ἣτις ἀδιακόπως, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἶναι νεφελοσκεπῆς καὶ τρόπον τινὰ ἀφανῆς εἰς τὰ ὄμματα τῶν θνητῶν, ἦσαν, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, τὰ μυστηριώδη δώματα τῶν Θεῶν, τὰ ὅποια ἔκτισεν ὁ χωλὸς Ἡφαιστος, ὁ θεὸς τοῦ πυρὸς καὶ τῆς τέχνης. Ἐκεῖ συνήρχοντο, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διὸς, οἱ Ὀλύμπιοι θεοί, καὶ συνεσκέπτοντο περὶ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

Καταλλήλως δ' ἐξέλεξαν οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ τὸν Ὀλυμπον, ὡς κατοικητήριον ἑαυτῶν. Κεῖται οὗτος εἰς τὰ ὄρια δύο εὐφορωτάτων χωρῶν τοῦ κόσμου, τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, τῶν γνησιωτάτων θυγατέρων τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, καὶ εἶναι ὡς περίθλεπτος σκοπιά ποικίλου καὶ ἐκτεταμένου ὀρίζοντος καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, Πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐκτείνονται περίθλεπτοι καὶ γονιμώτατοι πεδιάδες, εἰς τὰς ὁποίας ἡ φύσις ἐπεδαψίλευσε πλοῦσι τὰ δῶρα αὐτῆς καὶ τοὺς πολλοὺς καὶ μεγάλους θησαυροὺς· ἐκεῖθεν ἐπισκοποῦνται ἡ μαγευτικὴ κοιλάς τῶν Τεμπῶν καὶ ὁ ἀργυροδίνης Πηγεῖός, ὅστις φαίνεται, ὅτι δυσκόλως διασπᾷ τοὺς παρακειμένους εἰς τὰς ὄχθας αὐτοῦ βράχους καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν ἀνάμεσον τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης. Οἱ Ὀλύμπιοι αὐτὴν τὴν χώραν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξωσι πρὸς διαμονὴν αὐτῶν, διότι ἡ Θεσσαλία εἶναι ὁ παράδεισος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ὁ Ὀλυμπος δὲν εἶναι μόνον ἡ μητρόπολις τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μυθευμάτων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔνδοξος τόπος ἐπὶ τῆς νέας ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας, τὸν ὅποιον κατόκησαν οἱ Ἄρματολοι καὶ Κλέφτες. Ἐκεῖ εἰς τὸν Γεροόλυμπον, κατὰ τὴν δημόδη προσηγορίαν, κατέφευγον πρὸ πάντων ὄσοι ἀνδρεῖοι Ἕλληνας δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὴν δουλείαν τῶν Τούρκων ἀπ' ἐκείνου τοῦ ὄρους, ἐνεδρεύοντες, ἐξώρμων κατὰ τῶν τυράννων, καὶ ἐξεδικοῦντο διὰ τὰ κατήματα τῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμοπίστων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄρος αὐτὸ ἐξυμνήθη, ὡς οὐδὲν ἄλλο, ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ δικαίως· διότι ἐγένετο ἀκρόπολις ἀπόρητος τῆς ἐλευθερίας καὶ καταφύγιον τῶν ἠρώων· ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ χρό-

νους μακρούς, ἐξεπέμποντο διαμαρτυρία συνεχεῖς καὶ βροντώδεις κατὰ τῆς τουρκικῆς θηριωδίας.

11.—Ὁ Ὀλυμπος.

- » Ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίτσαβος τὰ δυὸ βουνὰ μαλώνουν
- » Τὸνα παινιέται ἴστα σπαθιά καὶ τᾶλλο ἴστα τουφέκια.
- » Γυρίζ᾽ ὁ γέρο Ὀλυμπος καὶ λέγει τοῦ Κιτσαβίου.
- » Μὴ μὲ μαλώνεις Κίτσαβε, κονιαροπατημένε !
- » Ποῦ σὲ πατοῦν οἱ Τούρκισαις, Τσιγγάναις τῶν Κονιάρων.
- » Ἐγῶμαι ὁ γέρο Ὀλυμπος, ἴστον κόσμον ξακουσμένον.
- » Ἐγὼ σαράντα δυὸ κορφές κ' ἐξῆντα δυὸ βρουσούλες.
- » Κάθε κορφή καὶ φλάμπουρο, κάθε κλαρὶ καὶ κλέφτης,
- » Καὶ ἴστη ψηλὴ μου τὴν κορφή ἀητὸς εἶν' καθισμένος,
- » Ὁπου κρατεῖ ἴστα νύχια του κεφάλι ἀντρεπωμένου.
- » —Κεφάλι μου, τί ἔκαμες κ' εἶσαι κερματισμένο ;
- » —Φάγε, πουλί, τὰ νιάτα μου, φάγε καὶ τὴν ἀντρεία μου.
- » Νὰ κάμῃς πῆχυν τὸ φτερό καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι,
- » Στὸ Λοῦρο, ἴστον Ξηρόμερον ἀμαρτολὸς ἐστάθην.
- » ἴστα Χάσια καὶ ἴστον Ὀλυμπο δώδεκα χρόνους κλέφτης,
- » ἐξῆντα ἀγάδες σκότωσα κ' ἔκαψα τὰ χωριά τους.
- » Κι' ὄσους ἴστον τόπον ἄφησα καὶ Τούρκους καὶ Ἀρβανίτες,
- » Εἶναι πολλοί, πουλάκι μου, καὶ μετρημὸ δὲν ἔχουν !
- » Τὼς ἄρθε ἡ ἀράδα μου ἴστον πόλεμον νὰ πέσω.

12.—Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες.

Εὐθὺς ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἤρχισε νὰ διαμαρτύρηται κατὰ τῶν Τούρκων. Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἔφυγον εἰς τὰ ξένα, μὴ θέλοντες νὰ ζῶσι μὲ τοὺς κατακτητὰς των καὶ μερικοὶ προετίμων νὰ πλανῶνται εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἐκεῖ ν' ἀναπνέωσι τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, ὅστις δὲν ἔπνεε πλέον εἰς ὑπὸ τῶν Τούρκων μεμολυσμέναις πόλεις. Ζῶντες οἱ Κλέφτες (οὕτω πῶς ὠνομάσθησαν οἱ φιλελεύθεροι οὗτοι ἄνδρες), εἰς

τὰ ἀπρόσιτα καὶ ὕψηλά ὄρη τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Κισσαίου, τῆς Πίνδου, τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ταυγέτου, ἦσαν ζωσα καὶ συνεχῆς διαμαρτύρησις κατὰ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ πρωταγωνισταὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους. Ἐκεῖ εἰς τὰ ὄρη χρόνους πολλοὺς εἶχον οἱ δοῦλοι Ἕλληνες, ὅσοι δὲν εἶχον ἀπολέσει ἀκόμη τὸ αἶσθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, τοὺς ὀφθαλμούς των ἐστραμμένους καὶ ἐκεῖθεν ἤλπιζον.

Οἱ Κλέφτες ἐγυμνάζοντο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ ὄπλα. ἦσαν ἐκίνητοι καὶ ταχεῖς τοὺς πόδας, καὶ ὤρμων ἀπὸ τῶν ὀρέων, ὡς ἀετοί, κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐκεῖνος ὁ Κλέφτης εἶχε μεγαλυτέραν τιμῆν, ὅστις εἶχε κόψει περισσοτέρας Τουρκικὰς κεφαλὰς. Τὰ λημέρια των καὶ τὰ καρπούλια των οὐδένα ἄλλον σκοπὸν εἶχον ἢ τὴν ζω-
γρησιν καὶ τὸν φόνον τῶν Τούρκων.

Ἐλάτρευον δὲ ἐλεύθεροι τὸν πάροχον τῆς ἐλευθερίας Θεὸν ἐπὶ τῶν ὀρέων. Ἐκεῖ, ἐπ' αὐτῶν, ἐπανηγύριζον τὰς ἐς τὰς των καὶ ἀνταπέδιδον τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, ἐπιφωνοῦντες τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ ἀνέστη. Ὁ ἀσπασμὸς ἐκεῖνος ἦτο τὸ προμήνημα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ παρηγορία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ἐπήδων οἱ Κλέφτες, ἐχόρευον, ἐπάλαιον καὶ ἔρριπτον τὴν πέτραν. Τὸ καρποφύλλι των δὲν ἔσφαλλε ποτε· ἠδύναντο νὰ περῶσι τὸ βόλι καὶ ἀπὸ δακτυλιδίου. Ὅσα τουφέκια τῶν Κλεφτῶν ἐκενοῦντο, τόσα σώματα Τούρκων ἐστρώνοντο κατὰ γῆς. Ἐτρωγον τὸν μαῦρον καὶ ξηρὸν ἄρτον μὲ πολλὴν ὄρεξιν, ἔφηνον τὸ τραγὶ των εἰς τὸ σουβλί καὶ ἔπινον κρύο καὶ παγωμένον νερὸν ἀπὸ τῆς βρυσσοῦλες τῶν βουνῶν· ἐνίοτε δὲ ἔπινον κρασί ἀπὸ τὴν πλόσκαν ἢ καὶ τὴν ἄλλως λεγομένην τσότταν των, δὲν ἐγνώριζον, τί εἶναι τροφή καὶ ἀνάπαυσις. Ἐκεῖ μετὰ τὸ λιτὸν δεῖπνον διεσκέδαζον παίζοντες τὸ μπουζοῦκί των ἢ τὸ σουραῦλι ἢ τὴν λύραν, ἢ τὸν ἴσκαυλον, ἐτραγῶδουν καὶ ἐχόρευον, φέροντες τὰ ὄπλα, ἀρχαίους καὶ πολεμικοὺς χοροὺς.

Οἱ Τούρκοι ἐφοβοῦντο τὸ κλέφτικο σπαθὶ καὶ τουφέκι, διότι οἱ Κλέφτες ἐπολέμουν γενναίως ὡς λύκοι· κανεὶς τούτων δὲν ἐφοβήθη ποτὲ τὸν θάνατον. Ἐτρεχον, ὅλοι εἰς τοὺς κινδύνους μὲ χάραν καὶ ἐθεώρουν τιμῆν των νὰ σκοτωθῶσιν εἰς τὸν πόλεμον καὶ

νά ταφῶσιν εἰς τὰ κορφοβούνια, εἰς τὰ λαγκάδια, εἰς τὶς ράχες
καὶ πλησίον εἰς τὶς κρύες βρυσσοῦλες.

12. — Ἀρματολῶι καὶ Κλέφτες.

«Οὔτε πουλάκι ὀρέγεται ἔς τὴ δούλη γῆ νὰ ψάλλῃ.
»Μόνο ἔς τὰ ἐλεύθερα βουνὰ τ' ἀηδόνια κελαῖδοῦνε.
»Δὲν ψάλλουν ὅμως τῆς αὐγῆς τὰ μυρωμένα κάλλη,
»Μόνον σπαθιά ποῦ ἀστράφτουνε, τουφέκια ποῦ βροντοῦνε.

»Τουρκὸς δὲν ἔχει ἀνάπασι ἔς τοῦ ἕπνου τὴν ἀγκάλῃ,
»Μὴν κατεβοῦν Ἀρματολοί, μὴν Κλέφτες συναχθοῦνε,
»Πολλῶν βαρβάρων ἔξαφνα νὰ πάρουν τὸ κεφάλι,
»Καὶ μὲ τροφὲς καὶ λάφυρα ἔς τοὺς βράχους ν' ἀνεβοῦνε.

»Ἐτσι μιὰ φλόγα ζωντανὴ ἔς ἐλεύθερον αἰθέρα,
»Ἐδιατηροῦσεν ἄσβυστη τ' ἀτρόμητα λιοντάρια,
»Ποῦχαν μεγάλη πυρραγιά ν' ἀνάψουν μιὰν ἡμέρα.
»Καὶ τὴν Τουρκιά ἔξερίζωναν τ' ἄθλα τοῦ Κατσαντώνη,
»Καὶ τοῦ Βλαχάβα οἱ κερανοί, καὶ τ' ἄλλα παλληκάρια.
»Ποὺ ἐστάθησαν ἐφάμιλλα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Μιλλιώνη».

[Γεωργίου Μαρτινέλη]

13. — Τὰ κλέφτικα τραγοῦδια.

Ἐκεῖ ἐνεπνέοντο οἱ Κλέφτες καὶ συνέθετον τὰ περίφημα τραγοῦδια τῶν. Περιέγραφον εἰς αὐτὰ μὲ ὕψος, ἴσον πρὸς τὰ βουνά, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔζων, τὸν βίον τῶν, τοὺς ἀγῶνάς τῶν, τὸν θάνατον τοῦ συντρόφου καὶ τὸν ἐνταφιασμὸν του. Τὰ ἥρωϊκά τῶν τραγοῦδια ἀποπνέουσι τὸ γλυκὸ ἄρωμα τοῦ πεύκου τῶν βουνῶν, τὴν εὐωδίαν τοῦ θυμαριοῦ καὶ τὸν μυροεὐδὸλον ἀέρα τῆς ἐλευθερίας. Ἐκεῖ φαίνεται τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον εἶχον καὶ ἠσθάνοντο κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ αὐτῶν. Τὰ κλέφτικα τραγοῦδια εἶναι τὸ κάλλιστον μνημεῖον τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἡ πολυτιμο-

Ἐκδόσις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐκδόσις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τάτη κληρονομία εἰς ἡμᾶς τοὺς νέους Ἕλληνας. Παιδιά! δὲν θὰ εὐρεθῆ ποτε κανὲν ἀπὸ σᾶς, ἀφοῦ πρότερον μάθη πολλά γράμματα, νὰ συναθροίσῃ τὰ ὠραία ταῦτα ἄσματα καὶ ἐμπνευσθῆ ἀπ' αὐτά, καὶ ὡς ὁ Ὅμηρος εἰς τὰ δύο του ἀθάνατα ποιήματα, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν, ἔψαλε τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡρώων καὶ τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσεύων, νὰ ψάλλῃ καὶ αὐτὸ τοὺς ἀθανάτους Ἀρματολούς καὶ Κλέφτας; ὅπως θὰ τιμήσῃ καὶ ἑαυτὸ καὶ τὴν Ἑλλάδα τὸ τοιοῦτο παιδίον!

Οἱ Ἀρματολοὶ καὶ Κλέφτες εἶχον πολλὰς ἀρετάς· ἦσαν προσταταὶ τῶν γυναικῶν, διεφύλαττον τὴν τιμὴν των καὶ υπερησπίζοντο τοὺς ἀδανάτους. Ἦσαν θεοσεβεῖς καὶ καλοὶ χριστιανοί. Ἀπ' αὐτῶν ἐξῆλθον ὕστερον οἱ γενναῖοι ὀπλαρχηγοὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Καραϊσκάκης, καὶ ἄλλοι πολλοί, ἀπ' τὰ λημέρια τῶν Κλεφτῶν κατήλθον καὶ ἠγωνίσθησαν τὸν ὑπὲρ ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα.

14.—Ὁ Στέργιος.

- «Κί' ἂν τὰ ντερβένια τούρκεψαν τὰ πῆραν Ἀρβανίτες,
- » Ὁ Στέργιος εἶναι ζωντανός, πασάδες δὲν ψηφάει.
- » Ὅσφ χιονίζουνε βουνὰ καὶ λουλουδίζουνε κάμποι,
- » Κ' ἔχουν οἱ ράχες κρὰ νερὰ, Τούρκους δὲν προσκυνοῦμε.
- » Πᾶμε νὰ ἠλιμεριάσωμε, ὅπου φωλιάζουνε λύκοι,
- » Σὲ κορφοβούνια, σὲ σπηλιές, σὲ ράχες καὶ μαχοῦλες.
- » Σκλάβοι ἔστες χώρες κατοικοῦν καὶ Τούρκους προσκυνοῦνε,
- » Κ' ἐμεῖς γιὰ χώραν ἔχομε ρημιές κι' ἄγρια λαγαδιά·
- » Παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θεριά καλύτερα νὰ ζοῦμε».

15.—Ὁ Κλέφτης παρ'χειμάζων.

- «Ἐμαραθῆμαν τὰ δεντριά, τὰ κορφοβούνη ἀσπρίζουνε
- » Κ' οἱ βλιάχοι πᾶν ἔς τὰ χειμαδιά, πάνε νὰ ξεχειμάσουν.
- » Κί' ὁ Κλέφτης τότε ποῦ νὰ πάῃ; Τὰ κορφοβούνη ἀφίνει,
- » Ἀλλάζει τὰ φορέματα καὶ τρέχει σκοτισμένος.

- »Καὶ δὲ γελᾷ τ' ἀχείλι του καὶ σκύφτει τὸ κεφάλι,
- »Μετρώοντας τὰ μερόνυχτα, τὴν ὥρα καρτεροῦει,
- »Ν' ἀνοίξ' ὁ γαῦρος, ἢ ὀξυά, νὰ ζώσῃ τ' ἄρματα του,
- »Νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του, νὰ τρέξῃ στὲς ραχοῦλες,
- »Ν' ἀνέβῃ ἔστα ἕψηλά βουνά, ἔστα κλέφτικα ἡμέρια.»

[Δημῶδες]

16.— Θεόδωρος ὁ πεταλωτής.

Θεόδωρος, ὁ πεταλωτής, εἶναι πάντοτε ὑγιής καὶ δικτηρεῖ εἰς καλὴν κατάστασιν τὰς σωματικὰς του δυνάμεις· οὐδεὶς ἄλλος κρατεῖ στερεώτερον τὸν πόδα τοῦ ἴππου, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ πεταλώσῃ, ἢ ὅσον αὐτός· οὐδεὶς ἄλλος ὑψώνει εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον τὴν βραχίονα σφῆρα καὶ κτυπᾷ ἰσχυρότερον τὸν πεφυρακτωμένον σίδηρον, ἢ ὅσον αὐτός.

Ὁ Θεόδωρος εἶναι τεχνίτης ἀξίος, ὑγιής καὶ δυνατός· διακρίνει τις αὐτόν, ὅτι εἶναι τοιοῦτος, ἐκ τοῦ πλατέος στέρνου, τῶν νευρωδῶν καὶ ἰσχυρῶν βραχιόνων καὶ τοῦ εὐκινήτου σώματος.

Ὁ Δημήτριος ὅμως, ὁ σύντροφός του, εἶναι ὀκνηρός· τὰς περισσότερας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ πεταλουργεῖον, ἀλλὰ καὶ ὅσάκις ἐρχεται, ζητεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὀκνηρίαν του.

Ἡ ἐργασία εἶναι εἰς αὐτόν πολὺ ἐπίπονος. Εἶναι μὲν παχύς, καὶ ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου στυλπνόν καὶ τὰς σάρκας ἀπαλάς, ἀλλ' ὁ βραχίον του ταχέως ἀποκάμνει, καὶ ὅταν ἀκόμη σύρῃ τὴν ἄλυσιν τοῦ φουσητηρίου.

Ἡ ὀκνηρία, ὡς τοῦτο συμβαίνει γενικῶς, ἔχει διαφθείρει τὸν Δημήτριον. Συχνάζει οἶτος εἰς τὰ οἰνόπωλεια καὶ πίνει, ὅταν δὲν ἐργάζεται. Ἡ ἀργία φθείρει τὴν ὑγείαν, ὡς ἡ σκωρία τὸν σίδηρον.

Ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Δημήτριος εἶναι ὁμήλικες, ἀλλ' ὁ ὀκνηρός Δημήτριος φαίνεται κατὰ δέκα ἔτη πλεόν ἡλικιωμένος ἀπὸ τὸν ἐργατικὸν Θεόδωρον.

Ἡ ἐργασία δικτηρεῖ τὴν ὑγείαν, ἐνισχύει τὸ σῶμα καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐθυμον.

Ἡ ὀκνηρία, καθὼς ἡ σκωρία, φθείρει τὸν ἄνθρωπον περισσότερον καὶ ταχύτερον, ἢ ἡ ἐργασία.

17.— Πῶς πρέπει νὰ εἶναι αἱ χεῖρες τοῦ καλοῦ ἐργάτου.

Ὁ Πέτρος εἶναι μαθητευόμενος εἰς τὸ σιδηρουργεῖον Θεοδώρου τοῦ πειραλωτοῦ, καὶ ἀγαπᾷ πολὺ νὰ καλλωπίζεται. Ἔχει χεῖρας λεπτὰς καὶ ἀρέσκειται πολὺ εἰς αὐτάς. Ὁ Πέτρος θὰ ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος, ἐὰν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ εἰς καλὴν κατάστασιν τὰς πολὺ ὡραίας χεῖράς του.

Ὅτε κατὰ πρότερον μετεχειρίσθη τὸ σφυρίον, ἐστενοχωρήθη, διότι ἡ χρῆσις αὐτοῦ καθίστα ἀσχήμους τὰς χεῖράς του. Ἄφηγε πολλάκις ἐπὶ τοῦ ἄκμωνος τὸ σφυρίον καὶ παρετήρει τὴν κατάστασιν τῶν χειρῶν του· ἐμέτρει τότε τὰς φλυκταῖνας καὶ ἐλυπεῖτο, ὅτι αἱ χεῖρές του εἶχον γαμίσει ἀπὸ ραγάδας.

«Πέτρε, τῷ εἶπέ ποτε ὁ κύριός του, ἐὰν ἐφύλαττες τὰ χειρόκτιά σου, τὰ ὅποια εἶχες ἀγοράσει διὰ τὴν ἐαυτήν, θὰ τὰ ἐφόρεις τώρα;»

Ὁ Πέτρος ἤρυθρίασε. «Λάβε, προσέθηκεν, εἰς τὴν χεῖρά σου τὸ σφυρίον καὶ κράτει αὐτὸ στερεῶς. Κτύπα δι' αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ σταθερότητος τὸν σίδηρον. Ἐὰν ἡ γαλῆ ἐβαλλε χειρόκτια εἰς τοὺς ὄνυχάς της, δὲν θὰ συνελάμβανε ποντικούς. Ὅ,τι δὲ εἶναι οἱ ὄνυχες εἰς τὴν γαλῆν, τοῦτ' αὐτὸ καὶ αἱ χεῖρες εἰς ἡμᾶς. Λάβε ἐξ ἀνάγκης θάρρος. Παρατήρησον τὰς ἰδικὰς μου χεῖρας· εἶναι σκληραῖ, ὡς δέρμα προβάτου. Αἱ ραγάδες, αἱ ἐπάνω αὐτῶν, ὁμοιάζουσι πρὸς χαράδρας, τὰς ὁποίας ἀνοίγει ἡ ραγδαία βροχὴ εἰς τὰς ὁδοὺς· ἐγὼ ὅμως ὑπερηφανεύομαι δι' αὐτάς καὶ δὲν ἐντρέπομαι, διότι τὰς ἔχει καταστήσει τοιαύτας ἡ ἐργασία».

«Ὁ ἐργάτης δὲν πρέπει νὰ ἐντρέπηται διὰ τὰς τυλώδεις αὐτοῦ χεῖρας».

18.— Παρομιαίαι καὶ γνωμικαί.

— Τὸ νερὸ βρωμᾷ, ὅταν δὲν κινῆται.

— Ἡ ἀργία εἶναι διδάσκαλος πολλῶν κακῶν.

— "Ὅστις σπείρει, ὄστος καὶ θερίζει.

— Ἐάν τις εἴπῃ εἰς ὑμᾶς. ὦ παῖδες, ὅτι ὁ ἐργάτης δύναται νὰ γίνῃ πλούσιος ἄλλως πως, ἢ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας, μὴ ἀκούετε αὐτόν, διότι εἶναι δόλιος καὶ διαφθορεὺς.

[Φραγκλίνου]

— Πανταχοῦ διὰ δυσκολίας καὶ κόπων παρὰχωρεῖ ἡ φύσις εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ χρήσιμα.

[Χρυσοστόμου]

— Ὡς ἀρχὴν πάσης εὐτυχίας καὶ πάσης ἀρετῆς τὴν ἐργασίαν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνευ αὐτῆς δὲν εἶνε δυνατόν εἰς τὸ θνητὸν γένος νὰ κατορθώσῃ τι.

[Φίλωνος]

149. — Ἡ ἰσχύς τοῦ ἵππου.

Ὁ ἵππος ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἦτο εἰς ἀγρίαν κατάστασιν, κατὰ μικρὸν δ' ὕστερον ἐξημερώθη ὑπὸ τοῦ πολυμηχάνου ἀνθρώπου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μετεχειρίζοντο τὸ υπερήφανον τοῦτο ζῷον εἰς φόρτωσιν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ἵππασίαν. Ὅτε δὲ πρῶτον μετεχειρίσθησαν αὐτόν εἰς ἵππασίαν, διήγειρε πολὺ τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων. Ὅτῳ ἐπλάσθη καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὁ μῦθος τῶν Κενταύρων, τεράτων ἐχόντων σύμμικτον τὴν φύσιν ἐξ ἀνδρὸς καὶ ἵππου.

Εἶναι δὲ ὁ ἵππος τὸ ὠραιοτάτον πάντων τῶν χερσαίων τετραπόδων ζῷων καὶ πολὺ χρήσιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ ἀνάστημα, ἡ ἰσχύς καὶ ἡ συμμετρία αὐτοῦ καθιστῶσι τὸν ἵππον περίθλεπτον καὶ ἀξιοθαύμαστον. Ἀλλὰ πλὴν τούτων καὶ ἄλλα ἔχει ἕξοχα φυσικὰ προτερήματα· εἶναι τολμηρὸς, ἄφοβος καὶ εὐπειθής, καὶ ἀγογγύστως ὑπομένει τοὺς κόπους καὶ τῆς μακρᾶς πορείας. Εἶναι δὲ καὶ φιλοπόλεμος, ρίπτεται προθύμως εἰς τοὺς κινδύνους τῆς μάχης καὶ συμμερίζεται πᾶσαν κακουχίαν καὶ ταλαιπωρίαν μετὰ τοῦ κυρίου του.

Ἄλλ' ἵνα ὁ ἵππος καταστῇ χρήσιμος εἰς τὸν ἄνθρωπον, πρέπει πρῶτον νὰ δαμασθῇ. Ἀδάμαστος ὢν εἶναι ἀπειθής καὶ ὀρηγτικός, ἀνυφοῦται ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων αὐτοῦ ποδῶν καὶ ἀγωνίζεται

νά ἐκτινάξῃ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἐπικαθήμενον. Βλέπων δέ, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τούτου, ὁρμᾷ πολλάκις ἀκάθεκτος εἰς δρόμον μετὰ πολλῆς παραφορᾶς καὶ μανίας. Ὑποκύπτει ὅμως ἐν τέλει καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὸν χαλινὸν τοῦ ἀναβάτου, ὅταν ἴδῃ, ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλειαν δύναται νὰ πορισθῇ ἐκ τῆς ἀντιστάσεώς του.

Ὅταν δὲ δαμασθῇ, γίνεται πολὺ ἥμερον καὶ πειθήνιον ζῶον δὲν ἀντιτάσσει πλέον ἐμπόδια, ἀλλ' ὑπακούει τυφλῶς εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου του. Ὁ ἵππος εὐκόλως τιθασσεύεται· μαθαίνει διάφορα βαδίσματα καὶ κανονίζει τὸ βῆμά του κατὰ τὴν ὁδηγίαν καὶ θέλησιν τοῦ ἀναβάτου.

Οἱ ἵπποι διεκρίθησαν εἰς εἶδη καὶ ποικιλοτρόπως ἐσχηματίσθησαν ἕνεκα τῆς ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι, καὶ τῶν κλιματικῶν διαφορῶν. Αἱ διαφοραὶ δ' αὗται προέκυψαν κατὰ μικρὸν καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου. Οὕτω ἔχομεν πολλὰ εἶδη ἵππων, ἀνομοίων καὶ πολλάκις ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλους. Αἱ Ἀραβικαὶ ὁρμαῖες εἶδη εἶναι λεπταὶ καὶ ἰσχυραὶ, πλήρεις θυμοῦ καὶ θερμότητος, οἱ δὲ Φλαμανδικοὶ ἵπποι βραχεῖς καὶ μεγαλοπρεπεῖς. Ἐν Ἑλλάδι ἔχομεν εἶδη τινὰ ἵππων· οἱ τῆς Καρύστου καὶ τῆς Σκύρου εἶναι πολὺ μικροί, ὅμοιοι σχεδὸν πρὸς εὐμεγέθεις ὄνους. Εἶναι δὲ ὅμως νευρώδεις καὶ ἰσχυροί.

Οἱ ἄγριοι ἵπποι ἔχουσι ὀλιγωτέρας ποικιλίας, ἢ οἱ ἥμεροι. Οἱ Ἀσιανοὶ εἶναι γενικῶς κιτρόχρους, ἢ λευκόφαιοι, οἱ δὲ Ἀφρικανοὶ καστανόχρους. Πρὸς διάπλασιν καὶ σχηματισμὸν τῶν ἵππων συντελοῦσιν οὐ μόνον ἡ ποσότης καὶ ποιότης τῆς τροφῆς καὶ ἡ ἐτηρότης καὶ ὑγρότης τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ αἱ καθ' ἡμέραν περιποιήσεις καὶ φροντίδες καὶ αὐτὸς πρὸς τούτοις ὁ συναγωνισμὸς τῶν ἵπποτρόφων. Ἐὰν δύο πῶλοι, ἐκ τῶν αὐτῶν γεννηθέντες γονέων καὶ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ, ἤθελον μεταφερθῆ, ὁ μὲν εἰς εἰς ἄλλο κλίμα, καὶ ὁ ἕτερος εἰς ἄλλο, ἐντὸς πέντε ἐτῶν ἤθελον μεταβληθῆ τόσον πολὺ, ὡς εἰ ἀνήκεν ἕκαστος εἰς διάφορον φυλὴν· ὁ εἰς θηλαδὴ δύναται νὰ κατασταθῇ ἵππος ἐλαφρὸς καὶ χαρίεις, ἐπιτήδειος εἰς τὸ σύρειν ἄμαξαν, ὁ δ' ἄλλος ζῶον μέγιστον, ἀκατάλληλος μὲν εἰς τὸ καλπάζειν, ἀλλ' ἱκανὸς νὰ σύρῃ φορτηγὸν ἄμαξαν καὶ φέρῃ βαρέα φορτία.

Ὁ πολεμικὸς ἵππος εἶναι ἀξιολάτρευτος. Ἴσταται ὑπερήφανος ἐν

μέσω τῶ προμερῶ κρότῳ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν πυρῶν, ἵτινα ὡς αἱ ἀστραπαὶ διασχίζουσι τὸν ὀρίζοντα καὶ φωτίζουσι αὐτόν. Ὁ τοιοῦτος Ἴππος ἀσφραίνεται τὴν ὁσμὴν τῆς πυρίτιδος καὶ χρεμετίζει μετὰ μένους καὶ ἀνοπομονησίας, καὶ ρίπτεται εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν, ἀφηγῶν πάντα κίνδυνον καὶ ἀδιαφορῶν εἰς τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας λαμβάνει. Οὐδὲν μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἐνθουσιαστικώτερον Ἴππου πολεμικοῦ εἰς μάχην ὀρμῶντος!

20.— III καὶ ταυγίς.

» Ἦλθαν τὰ νέφη τοῦ βοριᾶ
» τ' ἀλόγατα καβάλλα,
» κ' ἐξεπεξέψανε βαριὰ
» στὰ ὄρη τὰ μεγάλα.

» Καθένα σὲ κορφῆι κοντὰ
» ὠχρωμέν' ἀχνίζει,
» καθὲν ἀστράπτει καὶ βροντᾶ
» καὶ πόλεμον ἀρχίζει.

» Ρίπτουν γὰ σκάγια τὴν βροχήι,
» γὰ βόλια τὸ χαλάζι,
» καὶ πλημμυρᾶ ἴς τὴν ἔξοχῃ
» καὶ τὰ σπαρμέν' ἀρπάζει.

» Βγαίν' ὁ γεωργός, ἀντὶ σπαθί
» μ' ἓνα τσαπὶ καὶ φτυάρι.—
» ποὺς εἰμπορεῖ ν' ἀντισταθῆ
» σ' ὀρητικὸ χειμάρι ;

» Στρέφει τὰ μάτια ἴς τ' ἀψηλά
» καὶ τὸ Θεὸ κοιτάζει,
» τὸ δάκρυ του κατορακυλᾶ,
» —βοήθη με !— Φωνάζει,

» Καὶ ὁ Θεὸς ποὺ τὸν πονεῖ
» γὰ τὴν καλὴ καρδιά του
» γνεύει τοῦ ἡλίου νὰ φανῆ,
» νὰ πάει βοήθειά του.

» Ἀπὸ τὴν μίαν ἢ συννεφιά,
» κί' ὁ ἥλιος ἀπ' τὴν ἄλλη,
» τῆς Ἰριδος ἢ εὐμορφιά
» ἔς τὸ μεταξὺ προβάλλει.

» Βάλετ', ἐχθροί, τοὺς κεραινοὺς,
» τὰ ὄπλα σας ἔς τὴν θήκη,
» γιὰτ' εἴμι' ἐγὼ ἔστους οὐρανοὺς
» ἢ παλαιὰ συνθήκη.

» Ποῦ ἔγραψ' ὁ Δημιουργὸς
» μὲ χρώματα ποῦ μένουσιν,
» διὰ νὰ βλέπ' ὁ γεωργὸς
» νὰ ξεύρη, τί σημαίνουσι.

» Τὸ κόκκινο εἶναι κρασί,
» Τὸ κίτρινο σιτάρι,
» Τὸ πράσινο ἢ περισσὴ
» ἔλια ποῦ θὲ νὰ πάρῃ.

» Γιὰ νὰ τοῦ πάγῃ λειτουργιά
» καὶ νᾶμα νὰ τοῦ στείλῃ
» καὶ νὰ τ' ἀνάπτῃ μιὰ καρδιά
» τ' ἀκοίμητο κανδῆλι».

[Γ. Βιζυηνοῦ]

21.—Θαυμάσια τῆς γῆς.

Ὁ ἀπέραντος ὄγκος τῆς γῆς, καὶ ἄκομψος ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ, δέχεται τὰ ποικιλώματα τῶν σχημάτων· αὐτὸς μόνος παρέχει ἡμῖν ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων ἔχομεν χρεῖαν. Αὐτὸς ὁ ἀκάθαρτος πηλός, παραδείγματος χάριν, δύνανται διὰ τῆς

ἀνθρωπίνης χειρὸς νὰ μεταβληθῆ εἰς μυρία φιλοτεχνήματα, τὰ ὅποια θέλγουσι καθορώμενα. Ἐντὸς τοῦ ἔτους ὁ πηλὸς οὗτος παράγει κλάδους, κάλυκας, φύλλα, ἄνθη, καρποὺς καὶ σπέρματα καὶ διασκορπίζει: πρὸς χάριν τῶν ἀνθρώπων μετὰ πολλῆς ἐλευθεριότητος πλείστα καὶ μεγάλα ἀγαθὰ. Περιλαμβάνει ὁ εὐτελής οὗτος πηλὸς ἄφθονον πλοῦτον, ὅστις οὐδέποτε ἐξαντλεῖται. Ὅσον διασχίζομεν τὰ σπλάχνα τοῦ γήινου τούτου ὄγκου, τόσον καθιστῶμεν αὐτὸν ἐπιτήδειον νὰ παρέχῃ ἡμῖν πλούσια φιλοδωρήματα. Ἐνφ' οὗ ἐπὶ αἰῶνας παρέχει οὗτος ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ του, οὐδέποτε μεταβάλλει ἢ ἀποβάλλει τὰ συστατικά του. Ἡ γῆ οὐδέποτε γηράσκει, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ ἐξάγῃ ἐκ τῶν σπλάγχνων της πάντοτε μετ' ἀφθονίας πλουσίους θησαυροὺς. Μυριάδες γενεῶν ἐξήσαν καὶ ἐτρέφθησαν ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς. Πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, ζῶα καὶ φυτὰ, γηράσκουσι καὶ ἐκλείπουσιν, αὐτῇ δὲ μόνῃ ζῆ ἀθάνατος καὶ ἀγήρω. Καθ' ἕκαστον ἔαρ ἀναγεννᾶται αὐτῇ καὶ σκορπίζει τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων καὶ τὸν πλοῦτον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀγαθῶν αὐτῆς. Ἡ γῆ οὐδέποτε λησμονεῖ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ἀνθρωποὶ ὄμως, ἀνοήτως πράττοντες, λησμονοῦσιν ἑαυτοὺς, παραμελοῦντες τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς.

22.—Ἕσμη εἰς τὸ ἔαρ.

- »Τὸ ἔαρ μ' ἄνθη καὶ πρασινάδας
- »τερονῶς στολίζει τὰς πεδιάδας.
- »Τὰ δένδρα ἀνοίγουν, ἄνθη ἐκφύουν,
- »καρποὺς ὄμοιους μᾶς προσηνύουν·
- »αἱ ἀηδόνες λιγυρὰ μέλπουν,
- »ἀλλὰ τὸν νοῦν μου αἱ μουσαι τέρπουν.

-
- »Ἡ ξεφυρῖτις αὔρα κλονίζει
 - »σιγὰ τὰ φύλλα καὶ ψιθυρίζει.
 - »νυκτὸς αἱ δρόσοι τὴν γῆν ὑγραίνουν,
 - »τέτιγες ἔξω αὐτῆς προβαίνουν,
 - »νὰ τρετίσουν στὰ δένδρ' ἀνέρπουν,
 - »ἀλλὰ τὸν νῦν μου αἱ Μοῦσαι τέρπουν.

» Ὁ γεωπόνος τὸν ὀφθαλμὸν του
» ἠδύνει στρέφων πρὸς τὸν ἀγρὸν του.
» Τὰ σπαρτὰ βλέπει νὰ κυματίζουν,
τοὺς στάχους ἤδη νὰ καλυκίζουν,
» παρθένοι τάνθη τὰ εὔσομα δρέπουν,
» ἀλλὰ τὸν νοῦ μου αἱ Μοῦσαι τέρπουν.

» Ἀρνίων πλήθη καὶ ξιφίων
» σκιροῦν με χάριν εἰς τὸ πεδίον·
» ὁ βοσκὸς ἔχει τὴν γλόην στρῶμα,
« καὶ τὸν αὐλὸν του κρατεῖ ᾗς τὸ στόμα·
» παίζει· τὰ δένδρα κύκλω συρρέπουν,
» ἀλλὰ τὸν νοῦν μου αἱ Μοῦσαι τέρπουν.

» Πρίατοι, νύμφαι, αἱ τῶν δασέων
» καὶ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ὀρέων,
» χοροὺς συσταίνουν, πανηγυρίζουν,
» τὸ ἔαρ ψάλλουν καὶ λιγυρίζουν,
» τὰ θεῖα κάλλη αὐτῶν ἐκτρέπουν,
» ἀλλὰ τὸν νοῦν μου αἱ Μοῦσαι τέρπουν.

» Ἐκ τῶν λιμένων ἤδη τὰ πλοῖα
» οἱ ναῦται λύουν. κάμνουν πανία,
» τὴν γαλιναίαν θάλασσαν σχίζουν,
» Τρίτωνες κύκλω τὰ τριγυρίζουν,
» Τ' ἄγρια κύματα ἀποτρέπουν,
» ἀλλὰ τὸν νοῦν μου αἱ Μοῦσαι τέρπουν.

» Ἐαρ μου, ἔχε τὰς καλλονάς σου !
» Ζέφυρε, παῖζε με τὰς πνοάς σου !
» Τέττιγες, κόραι ἐξόχου κάλλους !
» Βοσκοὶ καὶ Νύμφαι, θέλγετε ἄλλους !
» Τὸν νοῦν μου ταῦτα δὲν παρεκτρέπουν,
» Τὸν νοῦ μου πάντα αἱ Μοῦσαι τέρπουν.

[Φιλίππου Ἰωάννου]

23.— Περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἐν αὐτῇ θηρία.

Οἱ πρώτοι κάτοικοι τῆς χώρας ἡμῶν, ἣτις καλεῖται Ἑλλάς, δὲν εἶχον μόνιμον κατοικίαν, οὐδὲ μετήρχοντο ὠρισμένον ἔργον· ἔζων, ὡς καὶ πάντες οἱ πρώτοι ἄνθρωποι τῆς γῆς, δισκορπισμένοι πανταχοῦ εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἐντὸς τῶν θασσῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὄρέων, κατῴκουν ἐντὸς σπηλαίων καὶ κρησφυγέτων καὶ ὀπῶν τῆς γῆς καὶ ἔτρωγον χόρτα, ρίζας καὶ βαλλάνους. Ἐτρέφοντο δὲ καὶ ἀπὸ τὰς σάρκας τῶν ζῶων, τὰ ὅποια ἐφόνευον, καὶ ἐνεθύοντο μὲ τὰ δέρματα αὐτῶν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔζων τότε καὶ πολλὰ ἄγρια θηρία, τὰ ὅποια ὄμως ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἀπ' αἰῶνων πολλῶν ἐξέλιπον τελείως. Καὶ τινῶντι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας μαθηθάνομεν, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν λέοντα τῆς Νεμέας. Οἱ δύο λίθινοι λέοντες, οἱ ὑπεράνω τῆς πόλης τῶν Μυκηνῶν, καὶ ἄλλα μνημεῖα καὶ αὐτὴ ἡ παράδοσις ἀποδεικνύουσιν, ὅτι λέοντες καὶ ἄλλα θηρία (Λερναία ὕδρα, Στυμφαλίδες ὄρνιθες) ἔζων εἰς τὰ δάση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς χώρας. Αὐταὶ δὲ τέλος αἱ πρότερον καὶ νῦν ἔρευμαι, αἱ γενόμεναι ἐν Πικερμίῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀπεκάλυψαν ἀπολιθώματα θηρίων, τὰ ὅποια ἦ ζῶσιν ἐν ἄλλαις χώραις ἢ δὲν εὐρίσκονται πλέον ἐν τῇ γῇ.

24.— Ἀρτεσιανὰ φρέατα.

Τὰ φρέατα ταῦτα ἀνωρύχθησαν κατὰ πρῶτον ἐν Ἀρτοᾷ, ἐπαρχίᾳ τῆς Γαλλίας, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάσθησαν Ἀρτεσιανὰ. Εἶναι δὲ ταῦτα πολὺ ὠφέλιμα εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς ἄλλας χρήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ δηλαδὴ, ἐν Ἀρτοᾷ, ἀφοῦ διετρώπησαν εἰς βάθος τι τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, εἶδον ν' ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς γενομένης ὀπῆς τὸ ὕδωρ. Ἐπειτα δὲ καὶ εἰς ἄλλας χώρας ἐπεχείρησαν ἕκτοτε νὰ κατασκευάζωσι τοιαῦτα φρέατα. Ἡ χρῆσις δὲ τούτων, ὅπου εἶναι δυνατὸν, ἤρξαστο γενικευομένη, πανταχοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης ὑφίστανται σήμερον τοιαῦτα. Πρὸ ὀλίγων δὲ ἐτῶν ἐν τῇ προκομαίᾳ τοῦ λιμέ-

νος τῆς Σμύρνης πολλά τοιαῦτα ἀνεφύθησαν εἰς ἐλάχιστον βάθος ἐντὸς τῆς γῆς καὶ παρέχουσιν ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης καθαρὸν καὶ πόσιμον ὕδωρ. Ἦδη καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀνωρύχθησαν ἀρτεσιανὰ φρέατα, ὡς ἐν Πάτραις, Κηφισίᾳ καὶ ἀλαχοῦ.

Πῶς δὲ εὐρίσκονται πηγαὶ ὑδάτων ἐν τῷ βάρθι τῆς γῆς; Εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον πίπτει ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, εἴτε ὡς βροχὴ, εἴτε ὡς χιὼν, εἴτε ἄλλως πως, εἰσδύει διὰ τῶν στρωμάτων τῆς γῆς καὶ φθάνει μέγχις οὐ ἀπαντήσῃ στρώματα ἄλλα ἀδιάβροχα ἐξ ἀργίλλου ἢ κρητίδος· τότε δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο, μὴ εὐρίσκον διέξοδον, συναθροίζεται ἐν μικροῖς ἢ μεγάλοις κοιλώμασι καὶ σχηματίζει ἐκεῖ ὑπογείους δεξαμενάς, ὅτε μὲν μικράς, ὅτε δὲ πολὺ ἐκτεταμένας, αἵτινες ἀκολουθοῦσι διαφόρους διευθύνσεις καὶ ἐλιγμούς τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐκτείνονται. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἔπεται, ὅτι, ἐὰν διὰ τινος ὄργάνου, τρυπάνης δηλαδὴ σιδηρᾶς, διατρύψωμεν τὴν γῆν καὶ διὰ σωλήνος σιδηροῦ θέσωμεν εἰς συγκοινωνίαν τὸ ὕδωρ τῆς ὑπογείου δεξαμενῆς μετὰ τινος σημείου τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι χαμηλότερον τοῦ ἐδάφους, ἐκ τοῦ ὁποῖου συναθροίζεται τὸ ὕδωρ, τότε εὐθὺς θέλει ἀναπηδήσει τὸ ὕδωρ εἰς τὸ στόμιον τοῦ σωλήνος μετὰ τοσοῦτον μείζονος ὀρμῆς, ὅσον ἡ ὑπόγειος δεξαμενὴ εἶναι ὑψηλότερα τοῦ στομίου τοῦ σωλήνος.

Οὕτω λοιπὸν κατασκευάζονται τὰ ἀρτεσιανὰ φρέατα.

25. — Ἡ νεφέλη.

«Ὅταν βαρεθῇ ἡ νεφέλη
»καὶ στεριά κι' ὠκεανό,
»νὰ μισέψη τότε θέλει
»ν' ἀναβῇ στὸν οὐρανό.

—
»Ἀπ' τῆς γῆς λοιπὸν τὴν σφαῖρα
»λίγο, λίγο ξεκολλᾷ,
»καὶ τραβᾷ μὲ τὸν ἀγέρα
»κι' ἀναβαίνει στ' ἀψηλά.

»Μὰ ἐκεῖ ᾗψηλά θυμᾶται
»μ' εὐσπλαχνία καὶ στοργή
»ὄλ' αὐτά, ποῦ δὲν λυπᾶται,
»ὅταν φεύγ' ἀπὸ τὴν γῆ.

»Βλέπει τὰ φυτά, πῶς κλίνουν
»τὸ κεφάλι θλιβερά,
»Καὶ δὲν ξέρουν τί νὰ γείνουν
»Τὰ φτωχὰ χωρὶς νερά.

»Βλέπει τ' ἄνθη, ποῦ γλωμιάζουν,
»Ποῦ, χωρὶς καλὴ δροσιά,
»Τὰ μικρὰ παιδάκια μοιάζουν,
»ποῦ τὰ πιάν' ἢ θερμασιά.

»Βρούσες βλέπει, ὀνάκια τόσα,
»π' ἀπ' τῆς δίψας τὸν καημό,
»τοὺς ἐκόλλησεν ἢ γλῶσσα
»στὸν ξερόν τους τὸν λαιμό.

»Καὶ τὴν παίρνει μία θλίψη
»Ἐνας πόνος στὴν καρδιά.
»Πῶς νὰ πῆ νὰ ἔγκαταλείψῃ
»Καὶ τὰ ἴδιά της παιδιά.

»Λίγο, λίγο μετανοιώνει
»νὰ βαστάξῃ δὲν μπορεῖ,
»ἀπ' τὴν λύπη της φουσκώνει
»κι' εἶν' τὸ στῆθος της βαρὺ.

»Καὶ τὰ δάκρυα ποὺ χύνει
»ἢ θλιμμένη της ψυχῆ
»περισσεύουν, ὡς νὰ γίνῃ
»μιὰ καλὴ, καλὴ βροχή.

»Καὶ μὲ ἴκεινην κατεβαίνει
»κ' ἠ νεφέλη στὰ βουνά,
»καὶ μὲ τὰ παιδιὰ της μένει,
»ὡς νὰ βαρεθῆ ξανά.

[Γ. Βιζυηνοῦ].

26. — Ἡ ἀλιεΐα τῶν θρισσῶν (φρισσῶν).

Ἡ ἀλιεΐα τῶν θρισσῶν, ὡς καὶ ἡ τῶν ἀντακαίων (μερσινίων), εἶναι πολὺ περίεργος, καὶ ἀπασχολεῖ καθ' ἕκαστον ἔτος πληθὺν πλοίων, εἰ καὶ γενικῶς ἔχει ἀπολέσει σήμερον τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἄλλοτε. Περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἐβδομοῦ αἰῶνος οἱ Ὀλλανδοὶ μετεχειρίζοντο πρὸς ἀλιεΐαν τῶν θρισσῶν δύο περίπου χιλιάδας πλοίων, διακόσαι δὲ χιλιάδες πτωχῶν ἀνθρώπων ἐκ μόνης τῆς Ὀλλανδίας ἐνησχολοῦντο περὶ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἐτρέφοντο. Ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων πλὴν τῶν Ὀλλανδῶν ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην καὶ Νορβηγοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ καὶ Σκῶτοι καὶ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι.

Πρὸς ἀλιεΐαν δὲ τῶν θρισσῶν μετεχειρίζονται γενικῶς δίκτυα ἔχοντα μῆκος πεντακοσίων μέχρις ἑξακοσίων ὀργυρίων ἀπὸ τοῦ κάτωθι ἄκρου τῶν δικτύων τούτων εἶναι προσδεδεμέναί πέτραι, αἰτινες ἕνεκα τοῦ βάρους τῶν ἔλκουσι τὰ δίκτυα εἰς ὠρισμένον τι βάθος ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἐνῶ τὸ ἄνω αὐτῶν ἐπιπλέει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆ βοηθεία κενῶν βαρελίων. Αἱ βραχίδια (ὀπκί) τῶν δικτύων τούτων ἔχουσι τόσον ἀκριβῶς μέγεθος, ὥστε νὰ χωρῇ ἐντὸς αὐτῶν ἡ κεφαλὴ μόνον τῶν θρισσῶν μέχρι τῶν βραγχίων, ἀλλ' ὄχι καὶ ὅλον τὸ σῶμα ἕνεκα τῶν πτερυγίων τοῦ στήθους, τὰ ὅποια ἐμποδίζουσιν. Ὁ ἰχθύς δὲ τότε προσπαθῶν νὰ ἐκδιάσῃ τὸ παρεπιθέμενον εἰς τὴν διάθασίν του ἐμπόδιον, περιπλέκεται καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ μεθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς προσπαθείας. Ἡ ποσότης τῶν οὕτω πως συλλαμβανομένων θρισσῶν ὑπερβαίνει πολλάκις καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἀλιεῶν. Χιλιάδας τοιοῦτων συλλαμβάνουσι διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἰς ὀλιγώτερον τῆς ἡμισείας ὥρας χρόνον, καὶ πολλάκις κάμπτονται καὶ διασπῶνται ἐκ τοῦ βάρους τῆς καταπληκτικῆς ἄγρας τὰ δίκτυα.

27.— Οἱ ψυχράδες.

- » Ἐσυραν ψυχράδες δίκτυ, καὶ αὐτὸ ἦτο βαρὺ.
» Τῶν χειρῶν τῶν, τῶν ποδῶν τῶν, ὅλαι ἰφύσκωναν αἱ ἴνες.
» Κ' ἔλεγαν « Πῶς ἡ καρδία καθενός μας; θὰ χαρῆ,
» Ὅταν θὰ σκιρτῶσι θῦνοι καὶ ξιφίαι καὶ δελφῖνες ! »
» Εἶα μόλα, εἶα λέσα » χαίροντες ἐτραγοῦσαν·
» κ' ἑκατὸν δραχμὰς τὸ κέρδος καθενός τῶν ἐμετροῦσαν·
» « Ἐγώ », ἔλεγεν ὁ ἕνας, μίαν λέμβον θ' ἀγοράσω »
» « Ἐγώ, ἔλεγεν ὁ ἄλλος, ἴστους ὑπάνδρους θὰ περάσω,
» καὶ θὰ κτίσω τότε οἶκον
» καὶ θὲ νὰ φυτεύσω κῆπον ».·
» Αὐτὰ κί' ἄλλα τόσα εἶπον
» καὶ μετὰ χορῶν πολλῶν,
» ἔξω ἔφερον τὸν γοῖπον.
» Ἀλλὰ οὔτε σιναγρίδας,
» κολιοὺς καὶ πηλαμύδας.
» Καὶ οὐδ' ἀθερίνας ἦσαν· ἠῦραν λίθον παμμεγέθη.
» Καὶ τὸ δίκτυ τρυπημένον καὶ ὀλόσχιστο εὐρέθη.
» Κάτω ἔρριψαν τὸν γοῖπον
» καὶ τὰ στήθη τῶν ἐκτύπων,
» κ' ἔλεγα μετὰ τοιαύτην ἡμεῖς τέρψιν κ' εὐθυμίαν,
» νὰ γενθῶμεν τώρα τόσην, τόσην λύπην καὶ πικρίαν ;
» ἀλλὰ φρόνιμός τις γέρων
» εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον φέρων,
» « δὲν ἠξεύρετε, τοὺς εἶπε, μετὰ τόσην σας χαράν,
» ὅτι ἔπρεπε τοιαύτην νὰ ἰδῆτε συμφοράν ;
» δὲν ἠκούσατε ἀκόμη, δὲν σᾶς ἔμαθε κανεὶς,
» πῶς ἡ λύπη ἐγεννήθη ἀδελφὴ τῆς ἡδονῆς ;

Ἐπιμύθεον.

- » Οὔτε εἰς τὰς εὐτυχίας
» λίαν νὰ χαρῶμεθα !

»οὔτε εἰς τὰς δυστυχίας
»λίαν νὰ λυπόμεθα.

»Ἐπειδὴ αἱ θλίψεις ἔχουν πρόσκαιρον καὶ ταχὺ πέρας
»τὰς χαρὰς ἀκολουθοῦσαι, ὡς αἱ νύκτες τὰς ἡμέρας».

[Κατὰ τὸν μῦθον τοῦ Αἰσώπου «οἱ ἀλιεῖς»].

27.— Πολυκράτους εὐτυχία.

Πολυκράτης, υἱὸς τοῦ Αἰάκου, ἦτο Σάμιος. Οὗτος ἀνατρέψας τὸ πολίτευμα τῆς πατρίδος του, κατώρθωσε νὰ καταστή τὸν βασιλεὺς. Μετὰ τινα δὲ χρόνον τόσον πολὺ γῆρῆσεν ἡ δυνάμις του, ὥστε ἐγένετο περίφημος καθ' ἕλην τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, διότι, ὅπου καὶ ἂν ἐξεστράτευε, συνώδευεν αὐτὸν ἡ εὐτυχία. Κατεῖχεν 100 πεντηκοντόρους καὶ 1000 τοξότας. Οὕτως ὑπέταξε πολλὰς νήσους καὶ πόλεις τῆς ἡπείρου. Καὶ τοὺς Αεσβίους, οἵτινες μετὰ συμπάσης τῆς πολεμικῆς δυνάμεως εἶχον σπεύσει πρὸς βοήθειαν τῶν Μιλησίων, ἐνίκησεν ἐν ναυμαχίᾳ καὶ ἔλαβεν αἰχμαλώτους· ἠνάγκασε δὲ αὐτοὺς νὰ κατασκευάσωσιν αὐτῷ τάφρον, ἣτις περιβάλλει τὸ τεῖχος τῆς Σάμου.

28.— Ἐπιστολὴ Ἀμασίου πρὸς τὸν Πολυκράτη.

Ἄμασις, ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, εἶχε συνδέσει φίλιαν (ἐξωνίαν), μετὰ τοῦ Πολυκράτους. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, πληροφορηθεὶς, ὅτι ὁ φίλος του Πολυκράτης εἶχε μεγάλην εὐτυχίαν, ἐλυπήθη· μαθὼν δὲ ὕστερον, ὅτι ἡ εὐτυχία του αὕτη ἠδῆσανεν, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.

«Εἶναι μὲν εὐχάριστον νὰ μανθάνῃ τις, ὅτι ἀνὴρ φίλος καὶ
»ξένος εὐτυχεῖ· ἐμὲ ὅμως δὲν εὐαρεστοῦσιν αἱ μεγάλαι εὐτυχίαι
»σου, διότι γινώσκω, ὅτι τὸ θεῖον εἶναι φθονερόν. Διὰ τοῦτο προ-
»τιμῶ, ἵνα καὶ ἐγὼ καὶ ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ, ἄλλοτε μὲν
»εὐτυχωῦμεν, ἄλλοτε δὲ δυστυχωῦμεν ἐν ταῖς ὑποθέσεσιν ἡμῶν,
»ὅπως οὕτως ἐπέρχηται μεταβολὴ εἰς τὸν βίον, παρὰ νὰ εὐτυχωῦμεν
»κατὰ πάντα. Διότι οὐδένα ἔχω ἀκούσει μέχρι τοῦδε, ὅστις, εὐ-

»τυχῶν κατὰ πάντα, νὰ μὴ ἔσχε λυπηρὸν τέλος. Σὺ λοιπὸν, ἂν ἠθέλησες ν' ἀκούσῃς τὰς συμβουλὰς μου, ποίησον τὸ ἐξῆς. Σκέψθητι ἵπτιον ἐκ τῶν κτημάτων σου σοὶ εἶναι πολυτιμότερον, τοῦ ὁποίου ἢ στερήσῃς θὰ σοὶ προϋξένει τὸ μέγιστον ἄλλογος ἐν τῇ ψυχῇ σου. »Τοῦτο λοιπὸν κατὰστρεψον οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἔλθῃ πλέον εἰς ἡτοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν λοιπὸν αἱ εὐτυχίαι σου ἀπὸ τοῦδε δὲν ἐναλλοιάσσωνται πρὸς τὰς δυστυχίας σου, θεράπευε τοῦτο διὰ τρόπον, ἡτὸν ὁποῖον ἐγὼ σοὶ συνεβούλευσα».

30.— Ὁ Πολυκράτης ρίπτει εἰς τὸ πέλαγος τὴν πολυτιμὸν αὐτοῦ σφραγιδα.

Ὁ Πολυκράτης ἀναγινῶς ταῦτα καὶ ἐνόησας, ὅτι ὀρθῶς συνεβούλευεν αὐτὸν ὁ Ἄμασις, ἐσκέπτετο, ποῖον ἄρα γε ἐκ τῶν κτημάτων αὐτοῦ ἐὰν ἔχανε, θὰ ἐλυπεῖτο καιρίως. σκεπτόμενος δὲ εὗρισκε τὸ ἐξῆς· εἶχε σφραγιδα χρυσῆν μετὰ σμαράγδου, ἔργον Θεοδώρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Τηλεκλέους Σαμίου· ταύτην ἀπεφάσισε ν' ἀπορρίψῃ. Πρὸς τοῦτο ἐπλήρωσεν ἀνδρῶν πεντηκόντορον καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν· καθὼς δὲ ἀπεμακρύνθη τὸ πλοῖον τῆς νήσου, ἀφαίρεσας τὴν σφραγιδα πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντων τῶν συμπλωτῆρων, ρίπτει αὐτήν εἰς τὴν θάλασσαν· Μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσεν οἴκαδε καὶ ἐλυπεῖτο πολὺ διὰ τὴν ἀπώλειαν.

Πέντε δὲ ἡ ἕξ ἡμέρας μετὰ τοῦτο συνέβη τὸ ἐξῆς. Ἄλιεὺς τις συνέλαβεν ἰχθὺν μέγαν καὶ ὠραῖον καὶ ἤθελε νὰ δώσῃ αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Πολυκράτη. Ὅτε δὲ ἐπετράπη νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, προσφέρων τὸν ἰχθύν, ἔλεγε τὰ ἐξῆς: «ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ συλλαβὼν τοῦτον τὸν ἰχθύν, δὲν ἠθέλησα νὰ φέρω εἰς τὴν ἀγοράν, ἂν καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν μου παρίζωμαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν· ἀλλὰ μοὶ ἐφαίνετο, ὅτι ἦτο ἄξιός σου καὶ τῆς λαμπρότητός σου· διὰ τοῦτο προσφέρω αὐτὸν εἰς σέ». Ἐκείνος δὲ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων, ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς· «Ἐποίησας καλῶς, καὶ σοὶ εὐχαριστῶ διπλάσιως, καὶ διὰ τοὺς λόγους καὶ διὰ τὸ δῶρόν σου, καὶ προσκαλῶ καὶ σὲ εἰς τὸ δεῖπνον». Ὁ μὲν ἄλιεὺς χαίρων καὶ μεγαλοφρονῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του, τὸν δὲ ἰχθύν κόψαντες οἱ ὑπηρέται, εὐρίσκουσιν ἐν τῇ κοιλιᾷ αὐτοῦ

ΛΗΑΓΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ Δ' ΤΑΣ. Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

τὴν σφραγίδα τοῦ Πολυκράτους, τὴν ὁποίαν περιχαρεῖς φέρουσιν εὐθὺς εἰς τὸν Πολυκράτη καὶ διηγήθησαν εἰς αὐτόν, πῶς εὑρέθη. Ὁ Πολυκράτης, θεωρήσας τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὡς ἀπὸ Θεοῦ προερχόμενον, ἔγραψε πάντα πρὸς τὸν Ἀμασιν.

Ἀναγνούς δὲ ὁ Ἀμασις τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πολυκράτους, εἶδεν, ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἄνθρωπος ν' ἀπαλλάξῃ ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς μελλούσης τύχης αὐτοῦ, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἔχῃσι καλὸν τέλος αἱ συνεχεῖς αὐταὶ μεγάλαι εὐτυχίαι τοῦ Πολυκράτους, ὅστις καὶ ὅσα ἀπορρίπτει, πάλιν εὐρίσκει. Πέμπας δὲ κήρυκα εἰς Σάμον διέλυσε τὴν φιλίαν καὶ ξενίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε μετὰ τοῦ Πολυκράτους, ἵνα μὴ, ἂν μεγάλη καὶ φοβερὰ συμφορὰ ἐπισκίψῃ εἰς τὸν Πολυκράτη, ὁ ἴδιος λυπηθῇ ἐκ καρδίας ὡς περὶ φίλου καὶ ξένου.

31.—Συμφορὰ καὶ θάνατος τοῦ Πολυκράτους.

Ὀλίγον χρόνον ὕστερον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τοῦ Πολυκράτους, παρακινούμενοι ὑπὸ Σαμίων, τοὺς ὁποίους εἶχαν ἐξυβρίσει, διότι εἶχαν βοηθήσει αὐτοὺς ἐναντίον τῶν Μεσαγνίων. Ἦλθον δὲ οὗτοι μετὰ μεγάλου ναυτικοῦ στρατοῦ καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Σάμον. Ἄλλ' ὁ Πολυκράτης ἀπέκρουσεν αὐτούς, οἵτινες μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπανῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Οὕτω καὶ τότε ἀκόμη κτύπησεν ὁ Πολυκράτης. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Καμβύσης, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἠσθένει, ὁ Ὀροίτης, σατράπης τῶν Σάρδεων, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν Πολυκράτη καὶ ἐξολοθρεύσῃ αὐτόν, διότι ἐγνώριζεν, ὅτι διανοεῖτο νὰ γείνη θαλασσοκράτωρ καὶ κυριαρχήσῃ τῆς Ἰωνίας καὶ τῶν νήσων. Ἐστειλε λοιπὸν πρὸς αὐτόν τὴν ἑξῆς ἀγγελίαν.

«Μανθάνω, ὅτι ἔχεις μεγάλα σχέδια, χρήματα ὅμως δὲν ἔχεις ἀνάλογα πρὸς τοὺς σκοποὺς σου τούτους· ἐὰν δὲ πράξῃς ὅ,τι σοὶ προτείνω, καὶ σὲ αὐτόν θὰ βοηθήσῃ καὶ ἐμὲ θὰ σώσῃ. Κατ' ἐμοῦ ὁ βασιλεὺς Καμβύσης ἀπεφάσισε θάνατον· καὶ τοῦτο μοὶ ἐξαγγέλλεται σαφῶς. Ἐὰν λοιπὸν ἐξασφαλίσῃς καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς θησαυροὺς μου, μέρος μὲν αὐτῶν ἔχε σύ, μέρος δὲ θὰ ἐπιτρέψῃς νὰ ἔχω ἐγώ. Καὶ τότε θὰ ἔχῃς ἀρκετὰ χρήματα, ὥστε νὰ κυριαρχήσῃς ἀπάσῃ τῆς Ἑλλάδος».

Ἠφιόπολις ἔλαβε ἀπὸ τοῦ Μοτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πορευθῆ εἰς τὸν Ὀροίτην, ἂν καὶ οἱ φίλοι τοῦ προσεπῆθον ἢ ἀπο-
τρέψωσιν αὐτόν. Ἄλλ' ἐκεῖνος κατεφρόνησε πάσας ταύτας τὰς κα-
λὰς συμβουλὰς καὶ ἔπλευσε μετὰ πολλῶν φίλων εἰς τὸν Ὀροίτην.
Ἐλθὼν δὲ ὁ Πολυκράτης ἐκεῖ, εὗρε φρικτὸν τέλος, ἀνάξιν ἑαυτοῦ
καὶ τῶν φρονημάτων του. Φονεύσας αὐτὸν ὁ Ὀροίτης, ἐκρέμασεν
ἐπὶ σταυροῦ, ἐκ δὲ τῶν ἀκολούθων του ἀπέλυσε τοὺς Σαμίους, λέ-
γων αὐτοῖς, ὅτι πρέπει νὰ γνωρίζωσι χάριν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐχάρι-
ζεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν, τοὺς δὲ ξένους καὶ ὑπηρέτας ἐκρά-
τησεν ὡς δούλους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἔμεινεν ἀτιμώρητος· ὕστα-
τον κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Δαρείου ἐφονεύθη, διότι δὲν ἤθε-
λε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ.

Εἰς τοῦτο κατέληξαν αἱ μεγάλαι εὐτυχίαι τοῦ Πολυκράτους,
καθὼς ὁ Ἄμασις, ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, εἶχε προμαντεύσει.

32.—Ἡ χαρά.

- »Ζητῶ τὴν χαρὰν ποτ' ἐδῶ, ποτ' ἐκεῖ.
»Ποῦ εἶναι, εἰπέ μοι, ποῦ κατοικεῖ;
»Δὲν εἶναι εἰς λόφους καὶ εἰς ὄρ' ὑψηλά.
»Εἰπέ μοι, ποῦ ἢ μορφὴ τῆς γελᾶ;

- »Εἰς βάθη κοιλάδων ἐπήγα ζητῶν·
Τὸν ρύακα εἶδα, ποῦ πίπτει κροτῶν,
»καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ,
»μαζὶ τῶν δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρά.

- »Ἐζήτησ' αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
»ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν.
»πτηγὸν ἐκελάδ' εἰς μυρσίνην γλωρᾶν.
»πλὴν εὔαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαρὰν.

- »Ἐζήτησ' αὐτὴν εἰς εὐθύμους χοροῦς,
»εἰς δείπνων θαλάμους λαμπροῦς κ' ἠχηροῦς,

»εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι' ἀργυρᾶ,
»πλὴν οὗτ' εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθ' ἦ χαρά!

»Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὖρον μακρὰν,
»μακρὰν εἰς χωρίου κοιλάδα μικρὰν,
»τριγύρω της εἶχε παιδί' ἀρκετά'
»κ' ἐπήδα μ' ἐκεῖνα καὶ ἐγέλα μ' αὐτά!

»Ποῦ εἴσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί!
»Ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρύ,
»Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἡ χαρά,
»καὶ αὗτ' ἦν ἡ πρώτη κ' ἐσχάτη φορά!»!

[A. P. Παγκραθῆ, κατὰ Γκαίτε]

§§.— Ὁ Κιθαιρῶν.

Τὴν Ἀττικὴν χωρίζει ἀπὸ τῆς Βοιωτίας ὁ Κιθαιρῶν, τοῦ ὁποίου ἡ ὑψηλότερα κορυφή, καλουμένη Ἐλάτεια, ἔχει ὕψος περὶ τοὺς 4.000 πόδας. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι ἀπότομον, κρημνῶδες καὶ πετρῶδες, καὶ ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως τῶν Πλακιδέων. Ὁ Κιθαιρῶν, τὸ ὄρος τοῦτο τῆς Βοιωτίας, εἶναι ἀληθῶς, εἰπεῖν, σειρὰ ὄρεων καὶ ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς θαλάσσης, εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ εἶναι ὀνομαστὸς ἐκ τῶν μύθων τοῦ Ἀκταίωνα καὶ τοῦ Οἰδίποδος.

Ὁ Ἀκταίων, υἱὸς τοῦ Ἀριστέου καὶ τῆς Ἀντιόνης, θυγατρὸς τοῦ Κάδμου, ἦτο ἀτρόμητος κυνηγός. Ἠὐχαριστεῖτο νὰ διέρχηται τὸν βίον αὐτοῦ, καταδιώκων τὰ ἄγρια θηρία εἰς τὸ μέσον τῶν δασῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων. Ἡμέραν τινὰ ἐκεῖ εἰς τὸν Κιθαιρῶνα, κατεκρημνίσθη ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κυνῶν. Αἰτία δὲ τοῦ τοιούτου θανάτου του, μυθολογοῦσιν, ὅτι ἦτο ἡ Ἄρτεμις, ἡ θεὰ τοῦ κυνηγίου· ἡ θεὰ αὕτη, ὀργισθεῖσα κατὰ τοῦ Ἀκταίωνα, διότι εἶδεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κρήνης τοῦ Παρθενίου λευομένην, μετεμόρφωσεν αὐτὸν εἰς ἔλαφον, καὶ οὕτω κατεσπαράχθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του κυνῶν.

Ἐκεῖ δέ, εἰς τὸν Κιθαιρῶνα, ἐξετέθη ὁ Οἰδίπους, ὁ υἱὸς τοῦ Λαίου, βασιλέως τῶν Θηβῶν, καὶ τῆς Ἰοκάστης, νήπιον ἔτι ὄν.

ἵνα μὴ ἐκτελεσθῆ ὁ χρησμός, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του, ἅμα ἀνδρωθῆ. Ἡ ἀνόσιος αὕτη παιδοκτονία, ἀποτυχοῦσα, ἐπήνεγκε τὰ μέγιστα κακὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λαίου· ὁ παιδοκτόνος πατήρ ἔπεσε θῦμα τοῦ υἱοῦ του Οἰδίποδος, ἡ συνένοχος μήτηρ ἀπὴργονίσθη, αὐτὸς δὲ ὁ πατροκτόνος ἐτύφλωσεν ἑαυτὸν καὶ αἱ υἱοὶ του, Ἐτεροκλῆς καὶ Πολυνείκης, ἐφρονεύθησαν εἰς τὴν ἀναμεταξύ των μονομαχίαν.

26.—Οἱ μύκητες.— Ὁ εὐρώς.

Οἱ μύκητες (κοινῶς μανιτάρια) εἶναι τὰ περιεργότατα πάντων τῶν φυτῶν. Βλέπει τις αὐτοὺς εἰς τὰς πεδιάδας, ὑποκάτω δένδρων, καὶ ἐντὸς ἀκόμῃ τοῦ στελέχους αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ δάση. Ἐχουσι δὲ οἱ μύκητες διάφορα σχήματα καὶ χρώματα. Οἱ πλείστοι ἔχουσι τὸ σχῆμα μικρῶν ἀλεξηλίων ἀνοικτῶν, ἢ πιλίσκων στρογγύλων, ἐπιτεθειμένων ἐπὶ στίγλης. Ἐχουσι δὲ διάφορον μέγεθος. ἄλλοι μὲν εἶναι μικρότατοι, ἄλλοι δὲ μέτριοι καὶ τινες δὲ ἔχουσι καὶ μέγεθος πινακίου. Καὶ ὡς πρὸς τὸ χρῶμα διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων, ἄλλοι μὲν εἶναι λευκοί, ἄλλοι δὲ φαιοί, ἄλλοι κόκκινοι καὶ ἄλλοι κίτρινοι ἢ μέλανες. Τὰ φυτὰ ταῦτα αὐξάνουσι καταπληκτικῶς ἐν τούτοις, ὅπου οὐδὲν ἐφαίνετο, ἐκπλήττεται τις εὐρίσκων τὴν ἐπαύριον πλήρη οἰκογένειαν μυκήτων, οἷτινες ἐξεφύτρωσαν ἐκεῖ ἐν καιρῷ νυκτός.

Οἱ πλείστοι τῶν μυκήτων περιέχουσι δραστηκώτατα δηλητήρια. Εἶδη τούτων ἀληθῶς ἔχουσι θρεπτικὴν δύναμιν καὶ τρώγονται, ἀλλ' εἶναι δύσκολον νὰ διακρίνη τις αὐτοὺς ἀπὸ τῶν θανασίμων· τόσον ὀλίγον διαφέρουσιν οἱ ἀβλαβεῖς τῶν βλαβερῶν, ὥστε καὶ οἱ πιστεύοντες, ὅτι τοὺς διακρίνουσι καλῶς, ἀπατῶνται συνήθως. Διὰ τοῦτο καλὸν εἶναι οἱ παῖδες νὰ μὴ τρώγωσιν ὅσους εὐρίσκουσι μύκητας εἰς τοὺς περιπάτους των.

Ὁ εὐρώς (κοινῶς μούχλα), ὅστις γίνεται εἰς τὸν ἄρτον, καὶ περιέχει κηλίδας, ἢ στίγματα πράσινα ἢ ὑπόλευκα, καὶ ὁμοιάζει πρὸς γροῦν ἢ πρὸς τὰ λεπτότατα πτερά, τὰ εὐρίσκόμενα εἰς τὸ δέρμα τῶν πτηνῶν (πέπλα), οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ εἶδος μυκήτων. Ὁ εὐρώς παράγεται εἰς τὰς τροφὰς ἐκ τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς πολυκαί-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ρίας και είναι σημεῖον ἀλάνθαστον τῆς φθορᾶς αὐτῶν. Καρπὸς πολὺ ὄριμος και παλαιός, καθὼς και ζύμη ἐντὸς πινακίου, πληροῦνται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ ἀφανῶν μυκήτων, οἵτινες καθίστανται ὁρατοὶ μόνον ἕνεκα τῆς πλῆθους αὐτῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ εὐρώς, ὅστις γίνεται ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐντὸς τῶν μελανοδοχειῶν, οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ πλῆθὺς μυκήτων.

Τὰ φυτὰ δὲ ταῦτα, τὰ ἄνευ ἀνθῶν, τὰ ἄνευ καρπῶν και φύλλων, εἶναι τὰ ἀπλούστατα πάντων.

Ὅταν αἰσθανθῇ τις τὰ πρῶτα ἀνήσυχα συμπτώματα δηλητηρίασεως εἰς τὸν στόμαχόν του ἐκ τῆς βρώσεως μυκήτων, πρέπει εὐθὺς νὰ προκαλέσῃ ἑμετοὺς και κενώσεις διὰ τῶν προχειροτέρων φαρμάκων. Τὸ καλύτερον ὅμως εἶναι νὰ καλέσῃ, εὐθὺς τὸν ἰατρόν. Ὁ κίνδυνος εἶναι πολὺ πλησίον.

38.—Τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν.

Εἶναι θαυμασμῶ ἄξια τὰ φυτὰ, τὰ ὅποια παράγει ἡ γῆ. Ταῦτα χρησιμεύουσι πρὸς τροφήν τῶν ὑγιῶν και θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν. Τὰ εἶδη αὐτῶν εἶναι πλεῖστα, και ἀναρίθμητοι αἱ ἀγαθαὶ αὐτῶν ιδιότητες. Τὰ φυτὰ στολίζουσι τὴν γῆν και παρέχουσι γλύκη, ἀνθη εὐώδη και ὄραϊα, και καρποὺς γλυκοὺς και εὐχύμους. Τὰ δένδρα τῶν μεγάλων δασῶν ἔχουσιν ἀρχαιοτάτην ἡλικίαν· αἱ ρίζαι τούτων εἰσθῶουσι βαθύτατα εἰς τὴν γῆν και οἱ κλάδοι των ὑψοῦνται εἰς ὕψος δυσθεώρητον. Αἱ ρίζαι τῶν δένδρων διττὴν παρέχουσι τὴν ὠφέλειαν. συγκρατοῦσιν αὐτὰ ἐναντίον τῆς σφοδρότητος τῶν ἀνέμων, και ἀναζητοῦσιν εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς τοὺς χυμοὺς, δι' οὓν τρέφονται καθόλου. Εἶναι δὲ πολὺ περίεργος ἡ κατασκευὴ τῶν ριζῶν. Ὅτε μὲν βυθίζονται κατ' εὐθείαν γραμμὴν εἰς τὸ ἔδαφος και λεπύνονται ἀπομακρυνόμενα τοῦ στελέχους, ὅτε δὲ διαιροῦνται εἰς βραχίονας και σκορπίζονται κατὰ διαφόρους διευθύνσεις και φθάνουσιν εἰς ἀποστάσεις μεγάλας ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Αἱ ρίζαι τέλος ἀντλοῦσιν ἐκ τοῦ ἔδαφους τοὺς χυμοὺς, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐκεῖ, και ὅσοι συντελοῦσιν εἰς τὴν θρέψιν τῶν φυτῶν. Τὸ παραδοξότατον δὲ πάντων εἶναι, ὅτι ἐνώ τὸ ἔδαφος σύγκειται ἐκ πολ-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λων καὶ διαφόρων συστατικῶν καὶ κατέχει ἐν διαλύσει πολλὰς καὶ ποικίλας οὐσίας, ἕκαστον φυτὸν ἀντλεῖ ἐκεῖθεν ὅ,τι μόνον εἶναι κατάλληλον πρὸς τροφήν των. Καὶ ἡ κατασκευὴ πρὸς τούτοις τῶν στελέχους εἶναι περίεργος· περιβάλλεται τοῦτο διὰ σκληροῦ φλοιοῦ ὅστις προφυλάττει τὸ τρυφερὸν δένδρον ἀπὸ πάσης φυσικῆς ἐπιρρείας, ἤτοι τῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος τοῦ ἀέρος. Οἱ κλάδοι πάλιν παρέχουσιν εἰς τὰ φύλλα καὶ εἰς τοὺς καρπούς, ὡς διὰ διαφορῶν ὀχετῶν, τὸν χυλόν, τὸν ὁποῖον αἱ ρίζαι ἀναβιβάζουσιν εἰς τὰ στελέχη· οὗτοι πρὸς τούτοις χρησιμεύουσι διὰ τῆς πυκνῆς αὐτῶν σκιάς ὡς σκέπη καὶ καταφύγιον ἡμῶν ἐναντίον τῶν καυστικῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐν καιρῷ θέρους, τὸν δὲ χειμῶνα δι' αὐτῶν ἀναπτομεν πῦρ πρὸς θέρμασιν. Τὰ ξύλα πρὸς τούτοις τῶν δένδρων χρησιμεύουσι καὶ εἰς τὰς τέχνας. Ἐνεκα τῆς ἀπαλότητος αὐτῶν λαμβάνουσι διὰ τῆς χειρὸς τοῦ τεχνίτου διάφορα σχήματα καὶ γίνονται κατάλληλα εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν ναυτιλίαν. Οἱ κλάδοι τέλος τῶν καρποφόρων δένδρων κλίνοντες εἰς τὴν γῆν, φαίνονται, ὅτι προσφέρουσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων τοὺς καρπούς των. . . Τὰ φυτὰ ρίπτοντα τοὺς καρπούς, ἢ τὰ σπέρματα εἰς τὴν γῆν, παρουσιάζουσι περίεξ αὐτῶν πολυαρίθμους ἀπογόνους. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον καὶ ἀσθενέστατον φυτὸν, περιλαμβάνει εἰς μικρὸν ὄγκον, κόκκον ἢ σπέρμα, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται καὶ ἀποβαίνει ἢ θάμνος ταπεινός, ἢ δένδρον μέγιστον. Ἡ γῆ τέλος πάντων, διὰ τρόπου θαυμαστοῦ ἐνεργεῖ πάσας ταύτας τὰς μεταβολὰς ἐντὸς τοῦ κόλπου αὐτῆς καὶ ἀποβαίνει ὠφελιμωτάτη καὶ εἰς τὰ ζῶα καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

39.—Τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον.

- «Ὁ Μάϊς κι' ὁ Χινόπωρος ἀντάμα τρῶν' καὶ πίνουν·
 »Ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους των ε' ἓνα ταβλᾶ δεμένους,
 »Κ' ἐκεῖ ποῦ τρῶγαν κ' ἔπιναν κι' ἀτοί τους ἐκαυχῶνταν,
 »Γυρίζει ὁ Μάϊς καὶ τοῦ λέει, τοῦ λέει τοῦ Χινόπωρου.
 »Ἐγὼ εἶμ' ὁ Μάϊς ὁ καλὸς μὲ τὰ πολλὰ λουλουδία,
 »Μὲ τὲς δροσὲς καὶ χλωρασιές, μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀηδόνια,
 »Γυρίζει καὶ ὁ Χινόπωρος καὶ τοῦ Μαΐου τοῦ λέει·

»Ἐγὼ εἶμ' ὁ Χίνόπωρος μὲ τὰ καινούρια χιόνια,
»Σοῦ ρίχνω χιόνια στὰ βουναὶ καὶ πάχνες εἰς τοὺς κάμπους.
»Μαραίνω τὰ λουλούδια σου, μαραίνω τὰ χορτάρια.»
[Δημῶδες].

37.— Ἀρχαιοτάτη κατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς χώρας.

Ἡ ἀρχαιοτάτη τῆς Ἑλλάδος χώρα ἦτο ἐσκεπασμένη ἀπὸ δάση καὶ τέλματα καὶ εἶχεν ἀγριωτάτην ὄψιν. Φαίνεται δὲ ὅτι τότε συνέβησαν καὶ πολλὰ φυσικὰ μεταβολαί, σεισμοί, ἐκρήξεις ἡφαιστειῶν, καταποντιψομαί, καὶ ἐκ τῶν κατακλυζόντων τὴν χώραν, ὑδάτων, ἄλλα μὲν ἀπεσύρθησαν, ἄλλα δέ, ἐπελθόντα, ἐκάλυψαν τὴν γῆν εἰς ἰκανὸν διάστημα. Ὁ σχηματισμὸς τῶν νήσων, τῶν κόλπων, τῶ πορθμῶν, εἰς τοιαύτας φυσικὰς μεταβολὰς ἀποδίδεται. Διότι δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἢ εὖρεσις κογχυλίων καὶ ἄλλων θαλασσιῶν ὀστράκων ἀπολελειθμένων ἐπὶ τῶν ὄρεων, καὶ πάλιν φανερῶν ἰχνῶν οἰκήσεων εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν καὶ λιμνῶν. Τὰ στρώματα τῶν ξυλανθράκων εἰς τὴν Κόμην τῆς Εὐβοίας καὶ εἰς τὸν Ὠρωπὸν ἔγιναν ἕνεκα σεισμικῶν καταπτώσεων ἐκτεταμένων γηίνων ὄγκων ἐπὶ τῶν δασῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία διέσωσε τὰς παραδόσεις τῶν τοιούτων μεταβολῶν τῆς γῆς διὰ τῶν γιγαντομαχιῶν καὶ ἄλλων ὑπερφυσικῶν καὶ παραδόξων διηγήσεων. Ὁ μῦθος τῶν Τιτάνων εἰκονίζει τὴν κατάστασιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὄντων ἐν τῷ κόλπῳ τῆς φύσεως. Οἱ θεοὶ μάχονται κατὰ τῶν Τιτάνων λυσσωδῶς, ἐκείνοι μὲν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου, οὗτοι δὲ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς Ὀθρυος. Αἱ δύο αὗται ἀντιμαχόμεναι μερίδες, ὀπλισμέναι διὰ μεγάλων βράχων, ἀποσπωμένων ἀπὸ τῶν ὄρεων, ὀρμῶσι κατ' ἀλλήλων· ὁ θύρυθος τῆς μάχης σείει τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν. Ὁ Ζεὺς ἐξάγει ἐκ τοῦ Ταρτάρου τοὺς τρεῖς γίγαντας, Κόττον, Βριάρεων καὶ Γύην, καὶ αὐτὸς αὐτὸς μετέχει τῆς πάλης· αἱ βρονταὶ αὐτοῦ βρέμουνσιν αἱ ἀστραπαὶ φωτίζουσιν ἀδιακόπως δι' ἀθήνου καὶ λαμπροῦ φωτὸς τὸν ὀρίζοντα, αὐτὸς δὲ ἐξακοντίζει συνεχῶς τὸν κεραυνόν. Ἡ νίκη τέλος κλίνει ὑπὲρ τοῦ Διὸς· τὰ ἄτακτα στοιχεῖα τρέπονται εἰς φυγὴν καὶ καταταρταροῦνται.
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Οἱ μῦθοι οὗτοι εἶναι μὲν κατὰ τὸ πλεῖστον γέννημα τῆς ἀξιοθαυμάστου ἑλληνικῆς φαντασίας, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν εἰς τὰς φυσικὰς μεταβολὰς τῆς γῶρας. Αἱ εἰκόνες αὗται ἐνεπινεύσθησαν ἐκ τοῦ θεάματος τῆς τρομερᾶς φύσεως τόπων τινῶν τῆς ἑλληνικῆς γῶρας, ἐκ τῶν μεγάλων βηλαδῆ καταρροϊῶν τῆς Ὀθρυος καὶ τοῦ Ὀλύμπου, τῶν ὄγκων τοὺς ὁποίους συναντῶσιν εἰς τὰς κλυτὰς καὶ τοὺς πρόποδας αὐτῶν, τῶν πολλῶν χαρᾶδρων καὶ τῶν βαθυτάτων ρωγμῶν. Ἡ μυθοπλαστία τῶν μαχῶν τούτων εἰκονίζει τὴν παράδοσιν μεγάλῃς γεωλογικῆς ἀνατροπῆς καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὅστις συνέθη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Δευκαλίωνος.

38.—Τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ τῆς Πατρίδος.

Πάντα τὰ πράγματα τῆς πατρίδος εἶναι ἀγαπητὰ καὶ ὡραῖα! Οἱ λόφοι, αἱ κοιλάδες, τὰ ρυάκια, τὰ ὁποῖα ἀρδεύουσι τοὺς ἀγρούς, τὰ ὄρη, τὰ δάση καὶ αὐταὶ πρὸς ταῦτοις αἱ ξηραὶ καὶ ἀλίμνοι παραλίαι εἶναι θελκτικαὶ καὶ ὡραῖαι. Ἀλλάχου μακρὰν τῆς πατρίδος, δύναται τις νὰ εὔρη ἴσως θαυμασιωτέρας καλλονὰς καὶ πράγματα ὡραιότερα καὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν τέχνην, ἀλλὰ τίς ἐξ ἡμῶν δύναται, καὶ ἂν θαυμάζῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ φιλοκαλίαν ἐκείνων, νὰ λησμονήσῃ τὰ οἰκεία; Πανταχοῦ εἰς τὸν ξενιτευθέντα εἶναι παρούσα ἡ πατρίς! Ἡ φαντασία καὶ τὰ ἐλάχιστα καὶ ταπεινὰ τῆς πατρίδος ἀνυψοῖ καὶ καθιστᾷ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ μεταβάλλει εἰς εὐφρόσυνον καὶ ἀειθαλῆ παράδεισον, εἰς γλυκὺ καὶ τερπνὸν πανόραμα! Ἐρωτήσατε τοὺς ναύτας ἡμῶν δὲν λησμονοῦσιν οὗτοι τὰς τρικυμίας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης, ἅμα πλησιάζωσιν εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς των; Ὅποια καὶ ὅπως χαρὰ κατέχει τὰς καρδίας αὐτῶν, ὅταν ἐπιστρέφοντες ἐκ μακροῆς θαλασσοπορίας, ἀνακαλύπτωσι μακρόθεν τὰ περιστέφοντα τῆς πατρίδα των ὄρη;

39.—Ὁ Ὀδυσσεύς.—Ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα.

Περιγραφὴν τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης, ποιητικὴν καὶ σύμφηφιοποίηθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

φωνον εἰς τὸν χαρακτῆρα ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, εὐρίσκομεν εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, ὁ ὁποῖος μὲ τρόπον πολὺ τερπνὸν ἐξιστορεῖ τὰ παθήματα τοῦ Ὀδυσσεύς.

Ὁ ἥρωεσ εὐτος, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, λαβὼν μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, δὲν ἠδύνατο μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ Ποσειδῶν, ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης, κατεδίωκεν αὐτὸν λυσσωδῶς, διότι ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχε τυφλώσει τὸν υἱὸν του Πολύφημον. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἀψηφῶν τὴν μανίαν τοῦ θεοῦ τούτου, ἐρρίφθη εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης καὶ ὑπέστη τὰ πάνδεινα, ἵνα κατορθώσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην.

Οὐδ' ἡ μαγικὴ νῆσος τῆς Καλυψύδης, οὐδὲ ἡ παρ' αὐτῆς προσφερομένη εἰς αὐτὸν ἀθανασία, κατέπεισαν αὐτὸν νὰ λησμονήσῃ τὴν Ἰθάκην. Ἡ εὐδαιμονία, τὴν ὁποίαν ἀπῆλαυε πλησίον τῆς Καλυψύδης, καὶ οἱ χοροὶ καὶ αἱ πανηγύρεις τοῦ Ἀλκινοῦ, βασιλέως τῶν Φαιάκων, δὲν κατώρθωσαν νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης καὶ ἐξαλείψωσιν ἀπὸ τὴν μνήμην του τὴν ἐνάρετον σύζυγον Πηνελόπην καὶ τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν του Τηλέμαχον. Τίς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ, ἀναγινώσκων τὴν μετὰ τῆς συζύγου καὶ υἱοῦ του ἀναγνώρισιν ! ὦ ! πόσον βαθείας ρίζας ἔχει εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη !

«Ἡ πατρίς, λέγει ὁ Λουκιανός, εἶναι μὲν ποθεινὴ καὶ εἰς τοὺς νέους· εἰς τοὺς γέροντας ὅμως, οἱ ὁποῖοι ὑπερέχουσι τῶν νέων κατὰ τὸν νοῦν, ἀκῆμη μεγαλύτερος γίνεται ὁ πόθος τῆς πατρίδος». «Οὐδὲν γλυκίον, λέγει ὁ Ὀμηρος, τῆς πατρίδος γίνεται.»

40.—Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου.

«Ἔτσι σ' ἐγνώρισα παιδί, κ' ἔτσι σὲ βλέπω πάλι.
»Τῆς μαλακῆς σου ἀμμουδιᾶς ἡ ἀπλωμένη ἀγκάλη,
»ἢ πρᾶσινη τῶν κήπων σου καὶ τῶν ἀγρῶν σου ζώνη
»Ποῦ μέσα στὴν ἀπανεμιᾶ τῆς ρεματιᾶς φουντώνει,
»Τὰ σπίτια τὰ κατὰλευκα, τὸ ἀρχαῖο ῥημοκλήσι,
»ἢ γαληνὴ σου θάλασσα μὲ βάρκες, τρεχαντήρια,
»τὰ ὄρη τὰ ζωγραφιστὰ καὶ τὰ ψηλὰ ἀκρωτήρια,
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

»Στέκουν, πυργόνουν τ' ἄγρια κί' ἀπόκρημα πλευρά των
»Καί δέχονται ἀτράντακτα τῆ λύσσα τῶν κυμάτων

»ποῦ τρέχουν μανισμένα
»ἀπό πελάγη ἀνταριασμένα

»Λιμάνι τῆς πατρίδος μου ποῦ σ' ἔχει ἀγκαλιάσει
»ἡ φωτεινότατη αὐτὴ γαληνωμένη πλάση
»ἔτο' ἦσαν, εἶσαι σήμερα καὶ θάσαι ἴς τὸν αἰῶνα.
»Τίποτε δὲν ἐχάθηκεν ἀπ' τῆ φαιδρῆ σου εἰκόνα !
»Κί' ἂν πιδ βαθιὰ τὰ κύματα τοὺς βράχους ἔχουν φάγει
»καὶ ἄλλοι κυλιστήκανε μέσ' στ' ἄπατα πελάγη,
»ἂν ἡ βροχὴς χαράκωσαν τὴν ἄπειρή σου ὄψη
»κ' ἔχει ἀπ' τὰ δένδρα σου πολλὰ ὁ ξυλονόπος κόψει,
»στὸ μέγα σου τὸ μέτωπο δὲν ἔμειναν σημάδια.
»Τὰ χρόνια κ' ἡ ἀντάρες των περᾶσανε σὰν χάδια
»ἀπάνω στ' ἀκατάλυτο, πελώριο κορμί σου,
»κί' ἀπ' τὸ βαθὺ κ' ἀστείρευτο ποτάμι τῆς ζωῆς σου
»σταλαματιὰ δὲν ρούφηξαν τὰ χρόνια ποῦ ἀλλάζουν
»ἀλύπητα τὴν ὁμορφιά, τὴ δύναμι, τὴ χάρι,
»σὲ κυρτωμένο, ἀδύνατο καὶ ἄσχημο κουφάρι
»ἔτο' ἦσαν κ' ἔτο' ἀπ' ἀντικρὺ σὲ βλέπω πάλι τῶρα,
»σὰν ζωγραφιὰν ἀσάλευτη σὲ μαγεμένη χῶρα.
»Τὰ πλοιά σου βαριὰ ἀραγμένα
»σὲ κύματα πελεκημένα
»ἀπὸ σμαράγδι, ἀκίνητα καὶ ἄψυχα κ' αἰῶνια
»σὰν νὰ μὴ τ' ἄγγιξαν τὰ χρόνια.
»Ἡ φύση γύρω βυθισμένη
»Στὴν ἔκσταση τῆς σιγαλιᾶς, γλυκειά, φωτολουσμένη.
»Θαρρεῖς νεράϊδα μυστικὴ τὸ χέρι ἔχει ἀπλώση,
»καὶ τῶχει ὅλα μαρμαρώσει.
»καὶ ὅλα, ὡς ἦσαν ἔχουν μείνει
»μέσα σὲ ὕπνου ἀξύπνητου τῆ μαγικῆ γαλήνη.

41.—Τί λέγεται πατρίς :

Πατρίς είναι ή χώρα, εἰς τήν ὁποίαν ἐγεννήθησαν οἱ γονεῖς ἡμῶν καί ἡμεῖς εἶδομεν κατὰ πρῶτον τόν ἥλιον. Ἐκεῖ, ὅπου κατὰ πρῶτον ἠσθάνθημεν τὰς μητρικάς περιποιήσεις, ἐψέλλισαμεν ὀνόματα σεβαστά, καί εἶδομεν τήν γλυκύφωτον σελήνην νά διατρέχη τά στερέωμα, ἐκεῖ εἶναι ή πατρίς ἡμῶν. Ὅπου ἐλάβομεν γνῶσιν πάντων, ὅσα κχθιστῶσι γλυκεῖαν καί εὐχάριστον τήν ζωήν. ὅπου ἀνεπνεύσαμεν κατὰ πρῶτον τόν ἀέρα, ἐγεύθημεν τὸ μητρικόν γάλα, καί ἐγνωρίσαμεν τὰ κάλλη τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ἐκεῖ εἶναι ή πατρίς ἡμῶν. Ὅπου εἶναι ή αὐτή θρησκεία, καί τὸ δεδοξασμένον ὄνομα τοῦ Θεοῦ προσκυνοῦμεν καί λατρεύομεν εἰς τὸν αὐτὸν ναόν, ἐκεῖ εἶναι ή πατρίς ἡμῶν. Ἡ χώρα, εἰς τήν ὁποίαν ἀναπαύονται τὰ ὅσῳ τῶν πατέρων μαζ, συγγενῶν καί φίλων, ὅπου ἐγύσαμεν τὰ πρῶτα δάκρυα καί ἠσθάνθημεν τὸν πρῶτον πόνον, αὐτή ή χώρα εἶναι ή πατρίς ἡμῶν. Ἐκεῖ, ὅπου ή γῆ ἔχει βαφῆ μὲ αἷμα ἀδελφικόν, ὅπου οἱ πατέρες ἡμῶν ἠγωνίσθησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἐζήτησαν νά μᾶς ὑποδουλώσωσιν, ἐκεῖ εἶναι ή πατρίς ἡμῶν.

Ἡ χώρα αὕτη καλεῖται ΕΛΛΑΣ.

42.—Ἀνάμνησις τῆς πατρίδος.

»Ἐδῶ, πίσω ἔς τήν κοιλάδα
»ἕνα ποταμάκι τρέχει·
»τῶν ἀγρῶν τήν πρασινάδα
»τὸ νερό του ὄροσοβρέχει,
»καί κατακυλᾷ ἠσύχως
»καί μὲ γλύκα μουρμουρίζει·
»ὁ γλυκός των ὄμως ἤχος
»τὴν καρδιά μου δὲν γεμίζει·
»ὦ! ποῦ εἶσαι, ποταμάκι
»ποῦτρεχες εἰς τὸ χωριό μου,
»ὅταν ἤμουναι παιδάκι :

»ποταμάκι, ἀγαπητό μου
»— Ἄχ! τὰ δένδρα ἐκεῖνα πῶναι
»ποῦ σκιάζουν τὰ νερά σου,
»ποῦ τ' ἀηδόνια, ὅπου λαλοῦνε
»βράδῳ, βράδῳ, ἔς τὴν δροσιά σου ;
»Τέτοια δένδρα κι' ἄλλου ἔχει,
»κελαδοῦν κι' ἄλλου πουλάκια,
»ποταμάκι κι' ἄλλου τρέχει,
»καὶ κυλᾷ τὰ πετραδάκια,
»πλὴν τὰ ἴμάτια τὰ δικά μου,
»ἀφ' οὗ εἶμαι εἰς γῆν ἕξνη,
»τίποτε δὲν τὰ εὐφραίνει. . . .
»ἐμαρᾶθῆκε ἡ καρδιά μου!»

[Δ. Βικέλα]

43.— Ἡ Μεσόγειος Θάλασσα.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἶναι ἡ γνωστοτάτη τῶν θαλασσῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ περιβρέχει ὅλην σχεδὸν τὴν ἐλευθέραν καὶ δούλην Ἑλλάδα. Ὀνομάσθη δὲ Μεσόγειος, διότι κεῖται ἐν μέσῳ τῶν γαιῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ παλαιὸς κόσμος, ἦτοι ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ ἡπείρων, τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Διὰ τῆς θαλάσσης ταύτης ἐνεργεῖται συντομώτατα ἡ συγκοινωνία τῶν κατοίκων τούτων τῶν χωρῶν καὶ ἐκτελεῖται μεγάλη ἐμπορικὴ κίνησις. Εἶναι δὲ ἡ Μεσόγειος περιπεφραγμένη, οὕτως εἰπεῖν, πανταχόθεν καί, ἂν ἔλειπον αἱ δύο αὐτῆς πύλαι, τῶν ὁποίων ἡ μία παλαιστάτη καὶ ἡ ἄλλη νεωτάτη, θὰ ἐφαίνετο μᾶλλον ὡς μία μεγίστη λίμνη. Ἡ μία τῶν πυλῶν αὐτῆς, ὁ πορθμὸς τῶν Γαδεΐρων, ἢ τοῦ Γιβραλτάρ, ἡ ἀρχαιοτάτη, συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τούτου τὰ ὕδατα δέχεται καὶ ἀποστέλλει εἰς τὴν Μεσόγειον. ἡ δ' ἄλλη, ἡ διωρυξ τοῦ Σουέξ, ἔργον θαυμαστὸν τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Λεσέψ, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν συντελεσθεῖσα, δέχεται τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ σχηματιζομένης.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέγα καὶ πλούσιον διενεργεῖται ἐμπόριον. Πανταχόθεν τῶν ὑπ' αὐτῆς περιθρεγομένων ἀκτῶν ἐκπλέουσι καὶ εἰσπλέουσιν εἰς τοὺς πολλοὺς αὐτῆς λιμένας παμπληθῆ σκάφη, ἱστιοφόρα καὶ ἀτμοκίνητα, κομίζοντα καὶ ἀποκομίζοντα εἰς ὅλον τὸν κόσμον πλούσια προϊόντα. Ἡ Ἰσπανία ἀποστέλλει σὺν τοῖς ἄλλοις τοὺς γλυκεῖς καὶ εὐγεύστους αὐτῆς οἶνους, ἡ Γαλλία τὰ ποικίλα καὶ καλλιτεχνικὰ ἔργα καὶ ὑφάσματα, ἡ Ἰταλία τὸ ἔλαιον καὶ τὰς ὀπώρας, ἡ Ἑλλάς τὴν σταφίδα καὶ τὰ ὄρυκτα. ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ρωσσία τὸν σίτον καὶ τὰ ζῶα, ἡ Αἴγυπτος τὸν βόμβακα, ἡ Ἀραβία τὸν καφὲ καὶ τὰ ἀρώματα, αἱ Ἰνδαίαι δὲ καὶ ἡ Σινικὴ ποικίλα καὶ πλούσια προϊόντα. Δύσκολον ἀληθῶς ἔργον ἠθέλομεν ἐπιχειρήσει, ἐὰν ἠριθμοῦμεν ἀπλῶς μόνον τὴν ναυτικὴν καὶ ἐμπορικὴν κίνησιν, ἣτις ἐνεργεῖται σήμερον διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Φοίνικες πρῶτοι, ἔπειτα δὲ οἱ Ἕλληνας, ἦσαν οἱ κύριοι τῆς ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσει ἐμπορικῆς κινήσεως, καὶ χάριν ταύτης πλείστας ἐξέπεμψαν ἀποικίας κατὰ διαφόρους διευθύνσεις τῶν παραλίων αὐτῆς· σήμερον ὅμως ἀπολαύουσιν αὐτῆς πάντα τὰ ἔθνη καὶ πάντες οἱ λαοὶ καὶ συναγωνίζονται πρὸς ὄφελος συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος.

44.—Ὁ ὠκεανός. Ἄλμυρότης τῶν ὕδατων.

Ὁ βυθὸς τοῦ ὠκεανοῦ.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης εἶναι ἄλμυρόν. Τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο διαφοροτρόπως ἐξηγήθη. Ἄλλοι μὲν ὑπέθεσαν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ ὕδατα ἐκάλυπτον τὴν γῆν, ἀνελύθησαν δι' αὐτῶν οἱ σωροὶ τοῦ ἄλατος, οἱ κείμενοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας· ἄλλοι δὲ πάλιν παρεδέχθησαν, ὅτι ὑπῆρχον ἀνεξάντλητοι ἀποθῆκαι ἄλατος, εὐρισκόμεναι εἰς τοὺς πυθμένας τῶν ὠκεανῶν. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἀπ' ἀρχῆς ἐκάλυπτον ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γηίνης σφαίρας, ἀφοῦ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς λεκάνας, τὰς ὁποίας κατέχουσι σήμερον, διετήρησαν τὰς ἄλμυράς οὐσίας, αἵτινες εὐκόλως διαλύονται.

Τὸ βάθος τοῦ ὠκεανοῦ εἶναι πολὺ διάφορον. εἰς τινὰ αὐτοῦ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μέρη ἢ βολίς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγγίση τὸν βυθόν· καὶ εἶναι σήμερον ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ πυθμὴν τῶν θαλασσῶν παρουσιάζει ἀνωμαλίαν, ὁποῖαν ἔχει καὶ ἡ ξηρὰ· ὑπάρχουσι δηλαδὴ ἐκεῖ εἰς τοὺς πυθμῆνας βαθεῖαι κοιλάδες, αἵτινες ἀναμφιβόλως πολὺ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς κοιλάδας καὶ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν. Ἔναι τῶν νήσων οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ αἱ κορυφαὶ ὄρεων εὐρισκομένων ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

45.—Τὸ ἅλας.

Χοῆσις τοῦ ἁλίου.—Ὅψις αὐτοῦ.—Τὸ ἅλας, τὸ ὁποῖον εἰς πάντα εἶναι γνωστὸν ἕνεκα τῆς μεγάλης καὶ κοινῆς αὐτοῦ χρήσεως, εὐρίσκεται ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ εἰς τὴν φύσιν. Εἶναι δὲ τοῦτο χρήσιμον οὐ μόνον εἰς τὴν μαγειρικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Τὰ κατοικίδια ζῶα ἐπιζητοῦσιν αὐτὸ ἀπλήστως. Χρησιμεύει δὲ τοῦτο πρὸς τούτοις καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν τροφῶν, κρεάτων, ἰχθύων, ὀσπρίων, νὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφυλάξῃ τις ἐπὶ χρόνον μακρὸν, ἢ νὰ μεταφέρῃ εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Ἄνευ ἁλίου ταῦτα πάντα ἀποσυντίθενται, σήπονται καὶ τελείως φθείρονται. Γίνεται τέλος χρήσις αὐτοῦ εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, πρὸς παραγωγὴν σάπωνος καὶ εἰς τὴν βελουργίαν πρὸς κατασκευὴν ἀγγείων παντὸς εἶδους.

Τὸ ἅλας παρίσταται ἐν ὄψει κρυστάλλων λευκῶν καὶ διαλύεται εὐκόλως ἐν τῷ ὕδατι.

Ἐπάρχουσι δὲ δύο εἶδη ἁλίου, τὸ θαλάσσιον καὶ τὸ ὀρυκτόν.

46.—Τὸ θαλάσσιον ἅλας καὶ τὰ ἀλατοπηγεῖα.

Τὸ θαλάσσιον ἅλας ἐξάγεται ἐκ τῶν θαλασσίων ὑδάτων διὰ τῆς ἐξατμίσεως ἐν τοῖς ἀλατοπηγεῖσι. Εἶναι δὲ τὰ ἀλατοπηγεῖα εἶδος τάφρων μακρῶν, πλατειῶν καὶ ἀβαθῶν, αἵτινες συγκοινωνοῦσι μετ' ἀλλήλων. Παράκεινται δὲ αἱ τάφροι αὗται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ συνδέονται μετὰ τῆς θαλάσσης δι' ὀχετῶν στενῶν,

κλειομένων διὰ θυρῶν ἐπιρρακτῶν. Ἴνα δὲ πληρῶνται εὐκόλως ὕδατος τὰ ἀλατοπηγεῖα ταῦτα, πρέπει νὰ καίνται ὀλίγον ταπεινότερην τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Ἐν καιρῷ λοιπὸν πλημμυρίδος τὸ ὕδωρ εἰσέρχεται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν προκειμένην τῆς παραλίας μεγάλην τάφρον. ἐξ αὐτῆς εἰσρέει ἔπειτα εἰς σειρὰν ἄλλων ὀχετῶν μικροτέρων καὶ τέλος εἰς εἰδός τι φρεάτων, ἐξ ὧν πρὸς τούτοις ἀποστέλλεται εἰς ἄλλους ὀχετοὺς καὶ εἰς ἄλλα κατ' ὀλίγον σμικρυνόμενα φρέατα. Οὕτω λοιπὸν τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, ἀφοῦ ἀποθέσῃ εἰς τὸν πρῶτον καὶ μεγαλειότερον ὀχετὸν τὸ πλεῖστον τῶν ἀκαθαρσιῶν, καθαρίζεται ἀκόμη καλύτερον μεταβαίνον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς ἄλλον ὀχετόν. Ἡ τριαύτη δὲ μετάβασις ἀπὸ τῶν μεγαλειότερων ὀχετῶν εἰς μικροτέρους συντελεῖ ὡσαύτως καὶ εἰς ταχύτεραν ἐξάτμισιν τοῦ θαλασσίου ὕδατος. Τὰ ἀλατοπηγεῖα πρέπει νὰ προσδέχωνται τοὺς βορείους ἀνέμους, τοὺς βορειοδυτικούς καὶ τοὺς βορειοανατολικούς, ἵνα ἡ ἐξάτμισις ἐπιτελήται τάχιστα.

Ὅταν δὲ τὸ ὕδωρ τῶν ὀχετῶν ἀρχίξῃ νὰ ἐρυθραίνηται, συμποραίνουσι τότε, ὅτι τὸ ὕδωρ μέλλει μετ' ὀλίγον ν' ἀποκρυσταλλωθῇ. Ὅταν δὲ τελείως πλέον ἀποκρυσταλλωθῇ, τότε ἀποσπῶσι τὸ ἅλας διὰ πτυαρίων καὶ σχηματίζουσιν εἰς σωροὺς μικροὺς, ἔχοντας τριγωνικὸν σχῆμα. Οὕτω δὲ δύνανται νὰ συλλέγῃσι τὸ ἅλας δις καὶ τρίς καθ' ἑβδομάδα κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας.

47.—Τὸ ὄρυκτὸν ἅλας.

Τὸ ὄρυκτὸν ἅλας ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀξίων λόγου μεταλλείων τοῦ Περού καὶ τῆς Χιλῆς ἐν τῇ Ἀμερικῇ καὶ τῆς Πολωνίας ἐν Εὐρώπῃ. (Τὸ ἅλας τοῦτο ἐξορύσσεται ἐκ τῶν ἀλατορυχείων, καθὼς ὁ γαιάνθραξ καὶ τὰ ἄλλα ὄρυκτά, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσι πρὸς κατεργασίαν, τῶν μετάλλων. Καὶ γενικῶς τὸ ἅλας τοῦτο εἶναι τόσο καθαρόν, ὥστε δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῇ εἰς οὐδεμίαν προεξεργασίαν πρὸ τοῦ νὰ παραδοθῇ εἰς χρῆσιν. Ἐὰν ὅμως τύχη νὰ μὴ εἶναι ἀρκούντως καθαρόν, τὸ διαλύουσιν εἰς τὸ ὕδωρ. Τότε δὲ αἱ ξέναι οὐσίαι, ἂν μὲν εἶναι ἐλαφρότεραι τοῦ ὕδατος, ἐπιπλέουσιν, ἐὰν δὲ βαρύτεραι, βυθίζονται εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀργείου.

Οἱ ὄγκοι οὗτοι τοῦ ὀρυκτοῦ ἁλατος, τοὺς ὁποίους ἀπαντῶσιν ἐν-
τός τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, οὐδεμίαν πάσχουσιν βλάβην ἐκ τοῦ ὕδατος,
διότι προφυλάσσονται ὑπὸ ἀργιλλωδῶν στρωμάτων.

48.—Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος.

Εἰς τοὺς σοφοὺς ἡμῶν προγόνους ὀφείλομεν τὴν ὠφέλιμον πα-
ρατήρησιν, πῶς νὰ διορθωσωμεν ἑαυτούς· λέγουσιν οὗτοι, ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος διὰ τῆς συνεχοῦς ἐξετάσεως τῶν λόγων καὶ πράξεων του
γίνεται καλύτερος. Πυθαγόρας δὲ ὁ Σάμιος πρῶτος ἐφήρμοσε
τοῦτο εἰς τὸ περίφημον αὐτοῦ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον ἤνοιξεν εἰς Κρό-
τωνα τῆς Ἰταλίας. Ὁ φιλόσοφος οὗτος συνεβούλευε τοὺς μαθητάς
του, ὅσάκις ἐπέστρεφον εἰς τὴν οἰκίαν των, νὰ λέγωσι καθ' ἑαυ-
τούς, «εἰς τί ἔσφαλα ; τί ἔπραξα ; τί ἔπρεπε νὰ πράξω, καὶ δὲν
τὸ ἔπραξα ;» Διὰ τοῦτο οἱ μαθηταὶ τοῦ Πυθαγόρου διέπρε-
ψαν καὶ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ κατὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πολὺ ὠφέλησαν
τὰς πατρίδας των.

Αἱ συμβουλαὶ τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδρός, τὰς ὁποίας ἔλεγεν
εἰς τοὺς μαθητάς του, εἶχον μεγάλην ἀξίαν καὶ θαυμάζονται ἀκό-
μη καὶ σήμερον. «Οἱ καλοὶ φίλοι, ἔλεγε, πρέπει νὰ ἔχωσι κοινήν
τὴν περιουσίαν των· ἡ φιλία εἶναι ἰσότης, νὰ μὴ ὀμνύωμεν εἰς τὸν
Θεόν, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν νὰ παρέχωμεν ἑαυτοὺς ἀξίους πίστεως·
νὰ τιμῶμεν τοὺς γέροντας, διότι ἐγεννήθησαν προτύτερα ἡμῶν εἰς
τὸν κόσμον· νὰ συμπεριφερώμεθα καλῶς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώ-
πους, νὰ προσπαθῶμεν νὰ κάμνωμεν τοὺς ἐχθροὺς φίλους καὶ οὐχὶ
τοὺς φίλους ἐχθροὺς· νὰ ὑπερασπιζώμεθα τοὺς νόμους καὶ ν' ἀπο-
κρούωμεν τοὺς ζητοῦντας νὰ καταργήσωσι τὸ πολίτευμα· νὰ μὴ
βλάπτωμεν τὰ ἥμερα καὶ ὠφέλιμα δένδρα, μήτε τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα
δὲν προξενοῦσι βλάβην εἰς τοὺς ἀνθρώπους· νὰ γυμνάζωμεν τὴν μνή-
μην, εἰς τὴν ὀργὴν ἡμῶν δὲν πρέπει μήτε νὰ λέγωμεν, μήτε νὰ
πράττωμέν τι». Ἐποῦτον δὲ ἐσέβοντο αὐτὸν οἱ μαθηταὶ του, ὥστε
οὐδέποτε ἤναντιοῦντο εἰς τοὺς λόγους του, ἀλλ' ἐδέχοντο καὶ ἐξε-
τέλουν αὐτοὺς προθύμως.

49.— Ἡ Ἑλλάς.

Πατρίς ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ Ἑλλάς, γῶρα ὠραία, ἐνδοξος καὶ πεφημισμένη. Ἑλλάς δὲ εἶναι οὐχὶ μόνον τὸ ἐλεύθερον βασίλειον, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἄλλη γῶρα, ἡ ὅποια εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς ἄλλους κυρίους. Ἡ Ἑλληνικὴ δὲ αὕτη γῶρα, ἡ ὅποια δὲν ἔγινε ἀνόμη ἐλεύθερα, ἰνομάζεται δούλη ἢ ἀλύτρωτος Ἑλλάς.

Τὸ ἐλεύθερον βασίλειον τῆς Ἑλλάδος σύγκειται ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, τὴν Στερεάν, τὴν Θεσσαλίαν, μικρὸν τι μέρος τῆς Ἡπείρου, καὶ τὰς νήσους Εὐβοίαν, Σποράδας, Κυκλάδας, Ἰουνίους, τὴν Ἡπειρον, τὴν Ἀθανίαν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Πλὴν δὲ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος καὶ ἄλλῃ γῶρα Ἑλληνικὴ, ἥτις εἶναι μὲν ὑποτελής εἰς ἄλλους κυρίους, διοικεῖται ὁμῶς μὲ ἰδίους νόμους, ἥτοι εἶναι αὐτόνομος. Τοιαύτη δὲ γῶρα εἶναι ἡ μεγαλύτερης Κύπρος, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ διοίκησιν καὶ ἡ δωδεκάνησος, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ἰταλίας.

50.— Ἡ νέα Ἑλλάς.

»Ποῦ ἡ νέα εἶν' Ἑλλάς;—ὅπου Ἕλληγιν εἶναι,
»ὅπου Ἕλληγος καρδία,
»Κ' Ἕλληγινὸς φωνὴ γλυκεῖα,
»εἶναι καὶ Ἀθῆναι.

»Ποῦ ἡ νέα εἶν' Ἑλλάς;—ὅπου κ' ἡ ἀρχαία,
»Ὅπου τέχνη κ' ἱστορία,
»ζῶντα ἔστησαν μνημεῖα
»αἰωνίως νέα.

»Ὅπου ρεεὶ ὁ Στρυμῶν καὶ ὁ Ἐβρος ρεεὶ,
»ὅπου Ἰδῆ, ὅπου Ὀσσα,

» Ἕλληνας λαλεῖται γλῶσσα,
» Κ' Ἕλληνα ἀναπνεύει.

Ὅπου Αἴμος, Ὅλυμπος, Πήλιον καὶ Τέμπη,
ὄπου Πίνδος, Πιερία,
εἰν' Ἑλλάς, πᾶσα γωνία
φῶνιμα ἐκπέμπει.

« Ἄν ἐχώρισέ ποτε χάριτες καὶ συνθήκη
τῆς Ἑλλάδος μας τῆ γῶρα
ὦ! νὰ τὰ ἐνώνει τώρα
τοῦ Θεοῦ ἢ δίκης.

[Ἀγγέλου Βλάχου]

§ 1.—Οἱ Ἴωνες καὶ ὁ Κῦρος.

Οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Αἰολεῖς, ἀφ' οὗ καταστράφησαν οἱ Λυδοὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐπεμψαν εὐθύς πρέσβεις εἰς τὰς Σάρδεεις πρὸς τὸν Κῦρον, λέγοντες, ὅτι θέλουσι νὰ εἶναι ὑποταχθέντες εἰς αὐτὸν ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ εἰς τὸν Κροῖσον. Ἐκείνος ὁμως ἀπήντησε πρὸς ταῦτα διὰ τοῦ ἐξῆς μύθου.

Ἦτό ποτε αὐλητῆς τις, ὅστις ἐνόμιζεν, ὅτι αὐλῶν ἠδύνατο νὰ προσελκύσῃ τοὺς ἰχθύς εἰς τὴν ξηράν. Παρατηρήσας ὁμως, ὅτι δὲν ἐπετύγγανεν, ἔλαβε δίκτυον καὶ ῥίψας αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν, συνέλαβε πλῆθος ἰχθύων, τοὺς ὁποίους καὶ ἔσυρεν εἰς τὴν ξηράν. Ἴδων δὲ αὐτοὺς πηδῶντας, εἶπε. « Τώρα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ χορεύηται, ὅφ' οὗ, ἐνῶ ἡῦλον, ἠρνεῖσθε νὰ πράττητε τοῦτο ».

Τὸν μῦθον τοῦτο διηγήθη ὁ Κῦρος εἰς τοὺς Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς, διότι πρότερον, ὅτε προέτρεπεν αὐτοὺς ν' ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοῦ Κροῖσου, δὲν ἐπέθοντο εἰς αὐτόν, τώρα ὁμως, ὅτε ἐνιχῆθη ἐκεῖνος, προσέφερον εἰς αὐτόν τὴν ὑπακοήν.

Εὐθύς, ὡς ἔλαβον τοιαύτην εἰδήσιν οἱ Ἴωνες, ἐπεσκέυασαν τὰ

τείχη των καὶ συνηθροίσθησαν εἰς τὸ Πανιώνιον ὄλοι, πλὴν τῶν Μιλησίων. Εἶναι δὲ Πανιώνιον ἱερά τις θέσις ἐν τῇ Μυκάλλῃ, ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ποσειδῶνα, ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ, κειμένη ἀπέναντι τῆς Σάμου. Ἐκεῖ συνηθροίζοντο οἱ Ἴωνες ἀνάκθην, καὶ συνήθιζον νὰ ἐορτάζωσι τὴν ἐπίσημον αὐτῶν ἐορτήν, καλουμένην Πανιώια.

82.—Οἱ Ἴωνες ζητοῦσι τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης.

Οἱ Ἴωνες εἶνον κτίσει τὰς πόλεις αὐτῶν ἐν γῶρᾳ, ἥτις εἶχε τὸν ὠραιότατον οὐρανὸν ἐπὶ πάσης τῆς γῆς καὶ τὰς γλυκυτάτας ὄρας τοῦ ἔτους. Οὗτοι λοιπὸν συμφώνως μετὰ τῶν Αἰολέων ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην, ζητοῦντες βοήθειαν, τὸ ὅποιον καὶ ἔπραξαν.

Τότε ἀπέστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι πεντηκόντορον μετ' ἀνδρῶν, ἵνα κατασκοπεύσωσι τὰ πράγματα τοῦ Κύρου καὶ τῶν Ἰώνων. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν Φώκαιαν, ἔστειλαν τὸν ἐπιστημότατον αὐτῶν εἰς τὰς Σάρδεις, ἵνα ἐν ὀνόματι τῶν Λακεδαιμονίων εἴπῃ εἰς τὸν Κύρον νὰ μὴ ἐνοχλήσῃ μηδεμίαν πόλιν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς· διότι δὲν θὰ ἠρεΐχοντο τούτα. Ὁ Κύρος, ἀκούσας ταῦτα, ἠρώτησε τοὺς περὶ ἑαυτὸν Ἕλληνας, τίνες ἄνθρωποι ἦσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ πόσοι, ὅστε νὰ λέγωσι τοιαῦτα εἰς αὐτόν. Ἀφοῦ δ' ἐπληροφορήθη περὶ τούτων, εἶπε πρὸς τὸν πρέσβην· «Οὐδέποτε ἐφοβήθην ἀνθρώπους, οἵτινες ἔχουσι τόπον ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ὅπου συναθροίζομενοι ἐξαπατῶσιν ἀλλήλους ὀρκιζόμενοι. Ἐὰν ἔχω ὑγείαν, δὲν θὰ ὀμιλῶσι πλέον περὶ τῶν παθημάτων τῶν Ἰωάνων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδίων.

Διὰ τῶν λόγων τούτων ἐνόει ὁ Κύρος πάντας τοὺς Ἕλληνας, διότι, ἔχοντες ἀγοράς, ἀγοράζουσι καὶ πωλοῦσιν· οἱ δὲ Πέρσαι δὲν μετεχειρίζοντο ἀγοράς, οὐδὲ ἔχουσι καθόλου τοιαύτας.

Μετὰ τοῦτο ὁ Κύρος κατέστησε στρατηγὸν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ τὸν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄρπαγον, ὅστις κατὰ πρῶτον προσέβαλε τὴν Φώκαιαν. Ἄλλ' οἱ Φωκαεῖς ἔστυραν τὰς πεντηκοντόρους τῶν εἰς τὴν θάλασσαν, ἔθηκον ἐντὸς αὐτῶν τέκνα, καὶ γυναῖκας καὶ πάντα τὰ ἐπιπλά πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ναῶν ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα ἀφιερῶματα καὶ καταβυθίσαντες μύδρον σιδηροῦν εἰς τὴν θάλασσαν, ὠρκίσθησαν νὰ ἐπανέλθωσι πρότερον εἰς τὴν Φώκαιαν, πρὶν ἢ ὁ μύδρος οὗτος ἀναφανῆ. Ταῦτα ἔπραξαν εἰς τὴν δυτικὴν θάλασσαν καὶ ἐπώκησαν, ἰδρυσαν ναοὺς καὶ ἐποίουν πειρατείαν ἐναντίον τῶν Ἴωνων. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μόνοι ἐκ τῶν Ἴωνων, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπομείνωσι τὴν δουλείαν καὶ προστίμησαν μᾶλλον νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πατρίδα τῶν. Οἱ δὲ λοιποὶ, καὶ μὲν γενναίως ἀντέστησαν κατὰ τοῦ Ἄρπάγου, ἕκαστοι ὑπὲρ ἑαυτῶν πόλεως, ἀλλ' ὅτε ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ὑποταγῶσιν, ἔμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ καὶ παρέσχον ὅ,τι ἀπήτουν οἱ νικηταί.

Τοιοιουτρόπως τὸ δεύτερον ἤδη ὑπέκυψεν ἡ Ἰωνία εἰς δουλείαν, καὶ ὅτε ὁ Ἄρπαγος ὑπέταξε τὴν στερεάν, οἱ ἐν ταῖς νήσοις Ἴωνες φορηθέντες μὴ πάθωσι τὸ αὐτό, παρεδόθησαν ἐκουσίως εἰς τὸν Κῦρον.

§ 3.—Τὰ ἀρπακτικὰ πτηνά.

Τὰ πτηνὰ ταῦτα, πάντα κοινῶς, ἔχουσι ἐκ φύσεως κλίσιν πρὸς τὴν θῆραν καὶ τέρπονται εἰς τὴν λείαν, ἵπτανται δὲ πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἔχουσι λίαν ἰσχυρὰς τὰς πτέρυγας καὶ τὰς κνήμας. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ ὄρασις αὐτῶν εἶναι ἐξυδερκεστάτη, ἡ κεφαλὴ μεγάλη, ἡ γλῶσσα σαρκώδης, ὁ στόμαχος ἀπλοῦς καὶ μεμβρανώδης, καὶ τὰ ἐντόσθια πολὺ βραχέα, καὶ οὐχὶ τόσον εὐρέα, ὅσον τὰ τῶν ἄλλων πτηνῶν.

Τὰ πτηνὰ ταῦτα προτιμῶσι νὰ κατοικῶσιν εἰς μονήρεις τόπους καὶ εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὄρη· κατασκευάζουσι δὲ τὴν φωλεάν τῶν εἰς τὰς ὄπας τῶν βράχων, καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν δένδρων. Πολλὰ εἶδη τούτων ζῶσι πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ τινα δὲν ἔχουσι σταθερὰν καὶ ὀρισμένην διαμονήν. Ἐχουσι δὲ πρὸς τούτοις, ὡς γενικὰ καὶ κοινὰ χαρακτηριστικὰ, τὸν τράχηλον ἀγκύλον καὶ τοὺς τέσσαρας δακτύλους ἐκάστου ποδὸς πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα.

Ὁ γὺψ διακρίνεται εὐκόλως τοῦ ἀετοῦ διὰ τοῦ μακροῦ καὶ εὐκάμπτου λαιμοῦ του, ὁ ὁποῖος εἶναι γυμνὸς ἀπὸ πτερά, καθὼς καὶ ἡ κεφαλὴ του. Εἶνε δὲ οὗτος μείζων τοῦ ἀετοῦ.

Ὁ ἰέραξ εἶναι μικρότερος τοῦ ἀετοῦ καὶ τοῦ γυψός, ἀλλ' ἔχει ἴσχι κατώτερον τούτων τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμιν τῆς πτήσεως. Ἡ θηλυκὴ εἶναι μεγαλύτερα καὶ ἰσχυροτέρα τοῦ ἄρρενος. Ὁ ἰέραξ δύναται νὰ ἐξημερωθῇ. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα μετεχειρίζοντο αὐτὸν πρὸς θήραν.

54.—Ὁ Ἀριστόδημος.

Ὅτε οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους, τότε ἀνεφάνη σωτὴρ τῆς πατρίδος τοῦ Μεσσηνίας ὁ Ἀριστόδημος, γενναῖος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ. Ἐπιθυμῶν οὗτος ν' ἀποδιώξῃ τῆς ἀγαπητῆς του χώρας τοὺς Σπαρτιᾶτας, ἐπολιέμῃσε κατ' αὐτῶν μετὰ πολλῆς ἀνδρείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔστρεψε τὴν νίκην ὑπὲρ τῶν Μεσσηνίων. Πρὶν δὲ ἀναλάβῃ οὗτος τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ, οἱ Μεσσηνιοὶ εἶχον ἀπολέσει ὅλην αὐτῶν τὴν χώραν καὶ κλεισθῇ εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἰθώμης. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολιορκούμενοι ἔστενοχωροῦντο πολὺ. Ἐρωτήσαντες δὲ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἐκ τοῦ κινδύνου, ἔλαβον ἀπάντησιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τότε θὰ σωθῶσιν ἐκ τούτου, ἂν θυσιάσωσι διὰ κλήρου κόρην καταγομένην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους. Ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς τὴν κόρην τοῦ Λυκίσκου, ἀλλ' οὗτος ἔφυγε μετ' αὐτῆς εἰς Σπάρτην. Ὁ Ἀριστόδημος ὁμοίως θέλων νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του, ἐθυσίασεν αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν θυγατέρα του. Οἱ Σπαρτιᾶται, φοβηθέντες μὴ ἠττηθῶσιν, ἔπαυσαν ἐπὶ τινὰ ἔτη νὰ πολεμῶσι τοὺς Μεσσηνίους καὶ ἡ Μεσσηνία ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ Ἀριστόδημος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐφάου, ἔγινεν αὐτὸς βασιλεὺς τῶν Μεσσηνίων. Ἀλλ' αἱ βασιλικαὶ τιμαὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταπραΰνωσι τὴν συνείδησίν του διὰ τὸν θάνατον τῆς θυγατρὸς του. Ἐπαράσσετο πάντοτε εἰς τὸν ὕπνον του ἐκ τοῦ φάσματος αὐτῆς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρῃ ἡσυχίαν. Βασανιζόμενος λοιπὸν οὗτος Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρει, κῆρυξεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς του.

Ὁ Ἀριστόδημος προσερχόμενος τῷ βασιλεῖ τῆς Μεσσηνίας καὶ προσφέρων τὴν θυγατέρα του Δρυόπην ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος.

«Βασιλεῦ, ἐγώ,

ὁ Αἰπυτιδῆς εἶμαι Ἀριστόδημος.

Ἄγνης παρθένου κόρης εἶμαι ὁ πατήρ.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς

εἰς τὴν ἡμέραν, ἔκλειε τοὺς ἑαυτῆς

διὰ παντὸς ἢ δυστυχῆς γεννήσασα,

καὶ τῆς ζωῆς μου ἢ γλυκεῖα σύντροφος.

Ἐκ γενετῆς τὴν κόρην ὄρφανὴν μητρὸς,

μὲ πόνον καὶ στοργὴν μητρὸς ἀνέθρεψα.

Ἄν γάλα δὲν ἐθήλασ' εἰς τὸ στήθος μου

τὰς ὥρας ὅμως, τὰς ἡμέρας μου, καθ' ἃς

δὲν ἤμην εἰς τὰς μάχας, ἔς τὸ στρατόπεδον,

ἔς τὰ γόνατά μου ἦτο, ἔς τὴν ἀγκάλην μου,

εἰς τὴν ἀγκάλην μου τὴν ἐμεγάλωσα.

Τῶν ἡμερῶν τοῦ βίου μου τῶν δυστυχῶν

θεότης μου παρήγορος, ἐντρύφημα

τῶν ὀφθαλμῶν μου ἦτο καὶ πανήγυρις.

Ὅ γέλως ὅταν ἦνθει, τὸ μειδίαμα,

ἔς τὰ χεῖλη τῆς τὰ ρόδινα, τὰ δροσερά,

γλυκεῖα δόσος τὴν ψυχὴν μου ἔλουεν.

Εἰς τὸ φαιδρὸν, τὸ καθαρὸν τῆς μέτωπον,

ἐν φίλημα τοῦ πικραμένου χεῖλους μου

τῶν πικριῶν μου ἔσπειρε τὸν θάνατον.

Θωπεῖα μία τῶν χρυσῶν βοστρύχων τῆς

ἔς τὸ πρόσωπόν μου, ποῦ ἢ θλίψις ἔσθαιρε,

πολλῶν μου θλίψεων τὴν λήθην ἔφερε.

Βαρύταται πιέζουσι τὸ στήθος μου.

Ἄν πέσῃ ὁ Τάυγετος ἐπάνω μου,

δὲν θὰ πείσῃ τόσον. Τρεῖς ἀπώλεσα
υἱούς μου εἰς τὸν πόλεμον. Πλησίον μου,
εἰς τὸ πλευρόν μου, ἔπεσαν μαχόμενοι
ὑπὲρ τῆς Μεσσηνίας τῆς πατρίδος των,
καὶ ἔρημος ἀπέμεινεν ὁ οἶκός μου.
Δὲν ἔχω πλέον εἰς τὸν κόσμον ἄλλο τι·
ἡ κόρη μου μοῦ μένει, ἡ Δρυόπη μου,
τοῦ βίου μου ὁ μόνος εἶναι γλυκασμός,
τοῦ γήρατός μου μόνον στήριγμα κ' ἐλπίς.
Τὴν κόρην ταύτην λάβε την, ὦ βασιλεῦ!
καὶ σύ, πατρίς μου, λάβε τὴν Δρυόπην μου.
Σοῦ κόρη εἶναι, ὄχι, ὄχι, τοῦ πατρός.
Τῆς Μεσσηνίας εἶναι μεγαλύτερος
ὁ πόνος, ἢ ὁ πόνος μου. Καὶ τοῦ πατρός
καὶ τῆς μητρός, ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
τοῦ κόσμου ἀνωτέρα εἶναι ἡ πατρίς.
Ἄνευ πατρίδος αἰσχος εἶναι ἡ ζωὴ,
κ' αἱ κόραι τῶν πατέρων εἶναι ὄνειδος
καὶ τῶν μητέρων συμφυρὰ καὶ ἐμπαιγμός.
Ἄς χάσῃ ὅ,τι ἔχει ὁ Ἀριστόδημος
ἔς τὸν κόσμον, ἄς σωθῆς σύ ὅμως, ὦ πατρίς».

[Ἐκ τῆς τραγωδίας «Ὁ Ἀριστόδημος» Κωνσταντίνου Ι. Ἀγγελοπούλου].

33.— Ἡ Ἄγλαυρος.

Οἱ Κέκρωψ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ
ταῖ βασιλείῃς τούτου ἐπέδραμον ἰσχυροὶ πολέμιοι, ζητοῦντες νὰ κυ-
ριεύσωσι τὴν χώραν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ
τῶν ἐχθρῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγῃσι εἰς τὸ μαντεῖον καὶ
ἔρωτήσωσι τὸν θεόν, τί πρέπει νὰ πράξωσιν, ἵνα νικήσωσι. Τὸ
μαντεῖον ἀπεκρίθη εἰς αὐτούς, ὅτι τότε θὰ νικήσωσι τοὺς ἐχθρούς,
εἰάν τις ἐκ τοῦ βασιλικῆς γένους προσφέρῃ ἑαυτὸν ἑκουσίως εἰς
θάνατον. Ἡ Ἄγλαυρος, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, μαθοῦσα τὸν χρη-
ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σμών και θέλουσα νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα τῆς ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ ἑαυτὴν εἰς θυσίαν. Ἀναβάσα λοιπὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, κατεκρημνίσθη ἀπ' αὐτῆς οὐρουσίως καὶ ἐφρονεύθη. Ὁ θάνατος τῆς βασιλόπαιδος ταύτης ἤρκεσε νὰ τρέψῃ εἰς ἄτακτον φυγὴν τοὺς πολέμιους, καὶ ἡ γῶρα ἀπηλλάχθη ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου.

Οἱ Ἀθηναῖοι, εὐγνωμονοῦντες εἰς τὴν ἥρωίδα ταύτην, ἀνήγειραν ναὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τιμὴν αὐτῆς καὶ ἐτέλουν κατ' ἔτος ἐορτήν, τὴν ὁποίαν ἐκάλουν Ἀγλαύρεια. Διὰ τοῦτου δὲ τῆς μνήμης τῆς ἥρωίδος ταύτης κατέστη ἀθάνατος καὶ ἡ αὐτοθυσία της ἔμεινε παράδειγμα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

59.—Τὸ ἄσμα τοῦ Τυρταίου.

»Τί τιμὴ ἔς τὸ πᾶλληκάρι, ὅταν πρῶτο στή φωτιά
 »σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπῆθα στή θεξιά!
 »Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήσῃ τὴν πατρίδα τὴν γλυκειά,
 »τὰ καλὰ του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῆ μὲ διακονιά.
 »μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά,
 »Κι' ἀπ' τὴ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάει, ὅπου σταθῆ,
 »νὰ γνωρίζῃ ὅτι εἶναι ἔς ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή,
 »Νὰ ἔντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ἔντροπιάζεταιται κι' αὐτὸς
 »καὶ ποτὲ νὰ μὴ τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ χεῖλη ὁ στεναγμὸς!
 »Τέτοιον ἄνθρωπον καθένεας ζωντανὸν καταφρονεῖ,
 »μηδ' ἀφοῦ ἔς τὸν τάφον πέσῃ τὸ ὄνομά του μελετᾷ.
 »Εἰς τὴν μάχην ἄς χυθοῦμεν ὅλοι μ' ἀφοδὴ καρδιά,
 »ὁ καθένεας ἄς πεθάνῃ γιὰ πατρίδα, γιὰ παιδιά.
 »Στὴ φωτιά, πᾶλληκαράδες, γενῆτ' ὅλοι ἕνα κορμί
 »Σ' τὴ φωτιά, μὴ ἔντροπισθῆτε σὰν φυγάδες σὰν δειλοί.
 »Λεοντόκαρδο τὸ σπῆθος καθενὸς σας ἄς φανῆ,
 τοὺς ἐχθρούς σας πολεμῶντας μὴ ψηφᾶτε τὴ ζωὴ!
 —» Ἐντροπή σας, ἐντροπή σας, ἀπὸ πίσω νᾶν ὁ νιὸς
 καὶ ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθαίνῃ μπροστινός,
 »πῶχει κάτασπρα τὰ γένηια, κάτασπρη τὴν κεφαλή,
 »Κ' εἰς τὰ χῶματα ν' ἀφίγη τὴν ἀδούλωτη ψυχὴ!

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

«ὄλοι οἱ κίνδυν' οἱ πολέμοι ὄλοι πρέπουνε στὸν νιό,
«εἰς τὸν νιό πολέμοι πρέπουν, πού τὸ σῶμα ἔχει ἀνθρό.
«Ἄς ριφθῆ ἔμπροστὰ στὸ γέρο κι' ἄσειστος ἄς στυλωθῆ,
«καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μέσ' τὸ αἷμ' ἄς κυλισθῆ.
[Τυρταίου κατὰ παράφρασιν Σπ. Τρικυόπη].

57.—Τὸ μάρμαρον.

Τὸ μάρμαρον εἶναι λίθος, ὅστις περιέχει κατὰ τὸ πλείστον ἄσβεστον. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ἄσβεστου περιέχει καὶ ἄλλο συστατικόν, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Εἶναι δὲ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ ἀέριον, τὸ ὅποιον δὲν βλέπομεν, ἀλλ' αἰσθανόμεθα ὅμως ἀπὸ τὴν ὄσμήν του ὅταν καίωμεν ἄνθρακα. Τὸ ἀέριον τοῦτο εἶναι πολὺ βλαβερὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ θάνατον.

Τὸ μάρμαρον λοιπὸν περιέχει, ὡς εἴπομεν, ἄσβεστον καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὰ ὅποια ἠνωμένα εἰς ἓν σῶμα, ἀποτελοῦσι τὴν ἀνθρακικὴν ἄσβεστον. Καὶ ἄλλοι λίθοι περιέχουσι τὰ δύο ταῦτα συστατικά, τὸ μάρμαρον ὅμως διακρίνεται ἐκείνων, διότι εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καθαρὸν ἀπὸ ξένων στοιχείων. Τὸ μάρμαρον εἶναι ἀποκρυσταλλωμένον, καὶ ὅταν ἐπιλειανθῆ, τότε γίνεται στιλπνὸν καὶ εὐχάριστον εἰς τὴν ἀφήν.

Εὐρίσκονται πολλὰ εἶδη μαρμάρων. Εἰς ἡμᾶς εἶναι γνωστὸν πρὸ πάντων τὸ τῆς Πεντέλης, μὲ τὸ ὅποιον οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι κατεσκεύασαν τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν οἰκοδομήματα καὶ τοὺς ναοὺς, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα κινοῦσι τὸν θαυμασμὸν πάντων ἡμῶν, ὅταν τὰ ἐπισκεπτόμεθα, καὶ τὴν ἐκπληξίν διὰ τὸ κάλλος τῶν καὶ τὴν ὀμίμητον τέχνην. Καὶ τὰ σημερινὰ οἰκοδομήματα, δημόσια καὶ ἰδιωτικά, εἶναι κατεσκευασμένα ἀπὸ τούτου τοῦ μαρμάρου καὶ συντελοῦσιν εἰς καθωραϊσμὸν τῆς πρωτεύουσας.

Περίφημον δὲ ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου, τὸ ὅποιον, ὅταν λεαίνηται, παρουσιάζει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κόκκους πολὺ στιλπνοῦς, ὁμοιάζοντας πρὸς τὰ κρύσταλλα τοῦ ἄλατος ἢ τοῦ ζαχαύρου.

Πλὴν τῶν λευκῶν μαρμάρων ἡ Ἑλλάς ἔχει καὶ ἄλλα διαφόρων χρωμάτων. Τὰ πράσινα, τὰ ἐρυθρὰ καὶ κυανόλευκα τῆς Τήνου. Φηλοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καθώς και τὰ μαῦρα, ἐρυθρά και χλοερὰ τῆς Λαγκεδαίμονος, εἶναι πολὺ ὠραῖα και δέχονται ἀξίαν λόγου στιλπνότητα.

Σπανίως εὐρίσκει τις τελείως καθαρὰ μάρμαρα. τὰ πλείστα τούτων ἔχουσιν ἐν τῷ μεταξὺ σκιερὰς ἢ διαφόρου χρώματος γραμμὰς ἢ ταινίας, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσι φλέβας, ὡς ἐχούσας ὁμοιότητα ὅπωςδὴποτε πρὸς τὰς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ἄλλὰ και ἄλλαι χῶραι ἔχουσιν ὠραῖα μάρμαρα· ἡ Ἰταλία ἔχει τὰ λευκὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας και τὰ πράσινα τῆς Φλωρεντίας· ἡ Σιέννα τὰ κίτρινα· ἡ Μάρμα τὰ μαῦρα και ἡ Αἴγυπτος τὰ κόκκινα.

Ἐκ τῶν μαρμάρων κατασκευάζονται οὐ μόνον ναοὶ και ἄλλα οἰκοδομήματα, ἀλλὰ και πολλὰ ἄλλα τεχνουργήματα. Οἱ κίονες και τὰ ἀγάλματα ἐν τῷ Ζαππεῖῳ εἶναι ἐκ μαρμάρου κατασκευασμένα. Ὡσαύτως και οἱ τῶν Ἀνακτόρων, τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Βαλλικανείου βιβλιοθήκης και τῶν μουσείων εἶναι κατασκευασμένοι, ὡς και τὰ ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν ἀγάλματα, ἐκ Πεντελησίου μαρμάρου. Ἐκ μαρμάρου ὡσαύτως κατασκευάζονται και πλάκες τραπεζῶν και νικητῆρες και ἄλλα διάφορα σκεύη και κοσμήματα.

38.—Τὸ βράθρον τοῦ Παναρέτου ἐν Σάμῳ.

Ἐν τῷ νοτιοδυτικῷ τῆς νήσου Σάμου, πλησίον τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς ὄρους Κερκετέως, ὑπάρχει ὑπεράνω ὑψώματος τινος ὠχυρωμένου ἐκ τμημάτων βράχων, ἄβυσσος ὑπερμεγέθης, τῆς ὁποίας τὸ στόμιον τρίγωνοκείμενον μέτρων περιφέρειαν ἔχον, ὁμοιάζει πρὸς πλατύστομον φρέαρ. Καίτοι δὲ τὰ πλάγια τῆς ἀβύσσου ταύτης φαίνονται, ὡς ἀπὸ ψαλίδος κεκομμένα, οὐδεμίαν ὁμως ὑφίσταται ἀμφιβολία, ὅτι εἶναι ἔργον παράδοξον τῆς φύσεως, ἣτις και διὰ τούτου τοῦ βράθρου ἐκπλήττει και διεγείρει τὸν θαυμασμὸν και τὸν φόβον τοῦ ἀσθενεστάτου και ἰσχυροτάτου τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὄντων, τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀβυσσος αὕτη φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Παναρέτου, κατοίκου τινὸς τοῦ ὄρεινοῦ τῆς Σάμου χωρίου, τοῦ καλουμένου Πλατόνου.

Διατί δὲ ὀνομάσθη ὑπὸ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου, τοιαῦτό τι ἀναψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

φέρει ἡ ζῶσα τῶν κατοίκων παράδοσις, τὴν ὁποίαν ἐξιστοροῦμεν, πρὶν ἢ περιγράψωμεν αὐτὸ τὸ βάραθρον.

Πρὸ ἑκατονταετίας, ὁ περίεργος καὶ ἀτρόμητος αὐτοκράτορ τοῦ Πλατάνου ἀπειράθη μετὰ τινῶν φίλων του νὰ ἐξετάσῃ τὸ μυστηριώδες βάθος τῆς ἀβύσσου ταύτης. Πρὸς τούτον δὲ τὸν σκοπὸν ἐδέθη διὰ σχοινίου μακροῦ καὶ δυνατοῦ καὶ τῆ βοήθειᾳ περιεργῶν, ὡς αὐτὸς, φίλων του κατεβιάζετο κατὰ μικρὸν εἰς αὐτὸ φέρων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ δάδας πρὸς φωτισμὸν. Μετὰ τινὰς στιγμὰς, ἀφῶ κατήρχετο, σκοτοδινίαισι ὀλεθρία καταλαβοῦσα αὐτὸν αἰφνιδίως, τὸν ἠγάγκασεν ἀσυνειδήτως τὰ συλλάβῃ τὸ σχοινίον μετ' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, χωρὶς ὅμως νὰ σκεφθῇ, ὅτι ὤφειλε πρὸ τούτου νὰ ρίψῃ τὰς δάδας, τὰς ὁποίας μακρὰν τοῦ σχοινίου ἐκράτει. Μετ' οὐ πολὺ οἱ σύντροφοὶ του ἤκουσαν ἐκ τοῦ βάθους ἀνερχόμενον ἐπιθανάτιον στεναγμὸν, καὶ εὐθὺς ἀποσύραντες τὸ σχοινίον, ἀνεῦρον τὴν αἰτίαν. ἤτις ἐπήνεγκε τὸν θάνατον τοῦ δυστυχοῦς Πααρέτου. Ὁ δυστυχὴς ἐν τῇ ζάλῃ αὐτοῦ εἶχε κάσει διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν τὸ κρατοῦν αὐτὸν σχοινίον, γενόμενος θῦμα τῆς μεγάλῃς του περιεργίας. Ἐπέτυχεν ὅμως ν' ἀφήσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸ καταπὸν τὸ σῶμά του βάραθρον, ὡς ἀθηνῆ τρόπον τινὰ παρηγορίαν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους.

Εἶπομεν, ὅτι τὸ στόμιον τοῦ βάραθρου τούτου τοῦ Παναρέτου ἔχει τριῶν καὶ δέκα μέτρων περιφέρειαν, ἀλλὰ τὸ βάθος αὐτοῦ εἶναι ἀλόγιστον. Τὸ βλέμμα, ἀποπειρώμενον νὰ εἰσδύτῃ εἰς αὐτό, καταθρομβεῖται καὶ τρομάζει, ὁ δὲ δειλὸς παρατηρητὴς ἀποσύρεται εὐθὺς μακρὰν, ὡς ὁ ὁδοπῆρος, ὅστις ἀμερίμνως ὀδεύων συναντᾷ ἔμπροσθέν του τρομερὸν καὶ ἰοβόλον ὄφιν. Βλέπων τις εἰς τὸ χαίνον ἐκεῖνο βάραθρον, τὸ ὁποῖον οὐδένα ἔχει φραγμὸν, οὐδὲν ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον στήριγμα, αἰσθάνεται δυσπερίγραπτον σκοτοδινίαισιν. Τρισῶτον ἱλιγγιον καὶ πνευματικὴν ταραχὴν, λέγεται, ὅτι πάσχουσι καὶ οἱ καθορῶντες τὸν καταρράκτην τοῦ Νιαγάρα καὶ καταπτέοντες τὸ σφοδρὸν καὶ θορυβῶδες αὐτοῦ ρεῦμα ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ὀμωνύμου γεφύρας.

Ρίπτων τις πέτρας ὀγκῶδεις εἰς τὸ βάραθρον τούτο, ἀκούει αὐτὰς κυλιόμενας καὶ ἀναπηδῶσας ἐπ' ἄπειρον κατὰ μῆκος τῶν πλαγιῶν τῶν ἐξεχόντων ἐν αὐτῷ βράχων. Τὸ οὖς τότε ἐκπλήττεται. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐπὶ μακρὸν χρόνον, προσβαλλόμενον ἐκ τοῦ παραγομένου θορύβου, ὅστις ὑποδηλοῖ τρομερὸν τὸ βάθος τοῦ βαράθρου τούτου. Οἱ κάτοικοι δισχυρίζονται, ὅτι τὸ παράδοξον τοῦτο βαράθρον συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης. Ὄταν ἐγείρηται τρικυμία, τότε ὑπόκωφος μυκηθμὸς ἀναβαίνει ἐκ τούτου, ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν κυμάτων, τὰ ὅποια θραύονται ἐπὶ τῶν βράχων.

59.— Ἡ φωλιά.

»Στὴ μαύρη τῆ σπηλιά, τὴν καπνισμένη
»Ἀπ' τῆ φωτιά πού ἀνάβουν οἱ ψαράδες,
»Τὰ χελιδόνια ἔχουνε χτισμένη
»Φωλιά, μέσα ἔστου βράχου τὴς σχισμάδες,

»Ὀλημερὶς φωνάζουν καὶ γυρίζουν
»Ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ πέταγμα ἑλαφρό.
»Πότε τὰ χεῖλια τῆς σπηλιάς ἀγγίζουν
»Καὶ πότε τοῦ πελάγου τὸν ἀφρό.

»Ψαράδες, πού ψαρεύουν μὲ τὴν τράτα,
»Κοιτάζουνε μ' ἀγάπη τὴ φωλιά τους.
»Τὰ γλήγορα φτερά τους τὰ σπαθᾶτα,
»Κι' ἀκοῦνε τὸ μικρὸ κελάδημά τους.

»Παράξενα ἢ φύσις ταιριασμένα,
»Χαρίζει ἔστὴ σπηλιά τρελλὰ πουλιά.
»Καὶ ἔστὰ βουβὰ τὰ βράχια τ' ἀγριεμένα
»Ἀχτίδα ἀγάπης· πρόσχαρη φωλιά!

[Νίκου Δαμιανοῦ.]

60.— Ἡ φωνὴ τῆς συνευδήσεως.

Περιεπάτουں ποτὲ ἐν καιρῷ φθινοπώρου ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς Χαλκίδος καὶ παρετήρουں τὸ ρεῦμα τοῦ Εὐρίπου. Αἶφνης ἔπνευσεν ἄνεμος ἰσχυρὸς καὶ ἡ θάλασσα ἐταράχθη πολύ. Οἱ ὀφθαλμοί μου τότε

προσέπεσον εἰς πλοιάριον, τὸ ὁποῖον ἦτο μέχρι τοῦ χεῖλους πλήρες ὀπτῶν πλίνθων. Αἶφνης τὸ πλοιάριον ἀνατρέπεται. Εἶδον τὸν λευκοῦτον ἀγωνιζόμενον νὰ κολυμβᾷ, δυσκόλως ὁμως ἐπιπλέοντα. «Ὁ κολυμβητὴς οὗτος, μοὶ εἶπον, εἶναι πολὺ ἀδέξιος καὶ μέλλει νὰ πνιγῆ». Μοὶ ἐπῆλθε σκέψις νὰ ριθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀνελογίστην εὐθὺς, ὅτι ἔχω ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ἔτων ἡλικίαν καὶ πάσχω ἐκ ρευματισμῶν ἦτο δὲ καὶ τὸ ψῦχος πολὺ διαπεραστικόν. «Ἡ πράξις αὕτη θὰ ἦτο πολὺ ἀνόητος, ἐὰν τὴν ἐπεχειροῦν», ἔλεγον καθ' ἑαυτὴν. «Ὅταν θ' ἂν μένω ἀκίνητος εἰς τὴν κλίνην μου, πάσχω ἀπὸ ὀξείας ρευματικῆς πόνου, τίς θὰ ἔλθῃ νὰ με ἴδῃ; Τίς θὰ λάβῃ φροντίδα περὶ ἐμοῦ; Θὰ εἶμαι μόνος, πάσχω ἐκ στενοχωρίας, καθὼς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.»

Ἀπεμακρύνθη ταχέως καὶ ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ ἄλλου τινός. Αἶφνης ὁμως ἤκουσα ἐντός μου, ὡς νὰ ἔλεγον εἰς ἐμέ. «Ὑπολοχαγὲ Νικολάου, εἶσαι δεξιός. . . — (Αἱ ἐβδομήκοντα ὁμως ἡμέραι, καθ' ἃς ἔμεινα κλινήρης ἐκ ρευματισμῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ τὰ τέσσα ἡμέρας, τὰ ὁποῖα ἐδαπάνησα εἰς τὰ λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ); ἀπῆντησε τὸ μέρος τῆς φρονήσεως. «Ὁ Διάβολος ἄς τὸν πάρῃ! Πρέπει νὰ ἡξεύρῃ νὰ κολυμβᾷ, ὅστις γίνεται ναυτικός». Αἶφνης ὁμως μία φωνὴ ἐσωτερικὴ μοὶ λέγει: «Ὑπολοχαγὲ Νικολάου, εἶσαι ἀναδρός!» Ἡ προσβλητικὴ αὕτη λέξις, «ἀναδρός», μ' ἔκαμε ν' ἀνατριχιάσω. Ἐρρίφθην ταχέως εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔτωσα τὸν ἄνθρωπον ὄνει δυσκολίας.

Τί μὲ ἔκαμε νὰ πράξω τὴν ὠραίαν ταύτην πράξιν; Βεβαίως ἦτο ὁ φόβος τῆς περιφρονήσεως, ἦτο ἡ φωνὴ ἐκείνη, ἣτις μοὶ εἶπεν, «Ὑπολοχαγὲ Νικολάου, εἶσαι ἀναδρός!» Ὅ,τι μὲ ἐξέπληξεν, εἶναι ὅτι ἡ φωνὴ αὕτη, ταύτην τὴν φοράν, μ' ἐκάλει περιφροντικῶς. Θὰ περιφρόνουν αὐτὸς ἑμαυτόν, ἐὰν δὲν ἐρριπτόμην εἰς τὴν θάλασσαν.

61.— Ἡ οἰκογένεια παρ' Ἑλλήσι κατὰ τοὺς ὀμηρικούς χρόνους.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ μάθωμεν, πῶς κατὰ τοὺς ὀμηρικούς χρόνους

ἔξω· οἱ Ἕλληνας οἰκογενειακῶς, πρέπει μάλιστα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως. Ὁ Ὀμηρος ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ πολὺ ἐνδιατρίβει περὶ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, καὶ λεπτομερῶς περιγράφει αὐτόν.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν κατὰ πρῶτον, πῶς οἱ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως διάγουσι τὸν βίον τὴν ἡμέραν. Πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐγείρονται πάντες οἱ ἐνοικιοῦντες ἐν αὐτῷ. Οἱ ἄνδρες ἐνδύονται χιτῶνα καὶ ἐπενδύτην, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ αἱ κόραι τὰς πολυπτυχούς σούτων ἐσθῆτας, περιβάλλουσι δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὴν ὀσφύν των διὰ ζώνης καὶ περιδέουσι μὲ ταινίαν τοὺς πλοκάμους τῆς κεφαλῆς των. Ἐἵτα λαμβάνουσι τροφὴν τινα καὶ πάντες εὐθὺς ἐπιβίδονται εἰς τὸ ἔργον των. Ὁ βασιλεὺς μεταβαίνει εἰς τὴν ἀγοράν, ἡ βασίλισσα μετὰ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ γυναικῶν κλύθει, αἱ κόραι ἐπιλαμβάνονται οἰκιακοῦ τινος ἔργου· οὕτω ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, ὅτι ἡ βασιλόπαις Ναυσικᾶ πλύνει τὰ ἐνδύματα τῶν γονέων αὐτῆς καὶ ἀδελφῶν. Οἱ βασιλόπαιδες τέλος καὶ ἀδελφοὶ τῆς Ναυσικᾶς πορεύονται εἰς τὴν ἐργασίαν. Ὅταν δὲ εἶναι ἀπρησολημένοι εἰς τὸ νὰ ζειγνώσῃ τὰ ὑποζύγια καὶ μεταφέρωσιν ἐκ τῆς ἀμάξης εἰς τὴν οἰκίαν τὰ νεοπλυμένα ἐνδύματα, δὲν αἰσχύνονται νὰ ἐργάζωνται κατ' οἶκον, ἢ ἐν τῇ αὐλῇ, ἢ ἐν τῷ κήπῳ. Ἀκολουθῶς δὲ μετὰ τὴν ἐργασίαν λούονται καὶ ἀναπαύονται. Μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν ἀλείφονται δι' ἐλαίου. Ἀναπαύονται δὲ παίζοντες ἢ γυμνάζομενοι· αἱ μὲν κόραι ρίπτουσι τὴν σφαῖραν, οἱ δὲ παῖδες καὶ νέοι ἀσκοῦνται εἰς ἰσχυρὰ καὶ δύσκολα ἀγωνίσματα.

Δις τῆς ἡμέρας, τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ ἑσπέρας, συνήρχοντο οἱ οἰκογενεῖς καὶ οἱ ξένοι πρὸς τροφὴν. Ἀναγινώσκωμεν δὲ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, ὅτι ἐν τῇ τραπέζῃ παρετίθετο ἄρτος καὶ ὀπτὸν κρέας καὶ οἶνος συγκεκραμένος μεθ' ὕδατος, ἀλλὰ καὶ ὁ κῆπος καὶ ἡ χώρα προσέφερον ὅσα κατάλληλα πρὸς βρῶσιν. Ἡ Κίρκη προσφέρει εἰς τοὺς ξένους μίχμα τι συγκείμενον ἐξ ἀλεύρου, τυροῦ, μέλιτος καὶ οἴνου, ὅπερ δὲν ἐφάνη ἀσύνηθες εἰς αὐτούς. Ἡ ἐπιμελήτρια προετοιμάζει τὸ φαγητόν, ὑπηρετρίαι δὲ φέρουσι τὸ πρὸς πλῆσιν τῶν χειρῶν ὕδωρ, καὶ ἐπιθέτουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης καταλλήλως, ὃ δὲ κῆρυξ ἀναμιγνύει ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον καὶ οἶνοχοεῖ ἐκ τοῦ κρατῆρος εἰς τὰ ποτήρια. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ὁ κιθαρισμὸς καὶ τὸ ἄσμα

καὶ πάντες ἀκροῶνται μετὰ προσοχῆς τὸν περίφημον ἀοιδὸν ἄδον-
τα μὲ τὴν λύραν τὰς πράξεις τῶν ἡρώων. Τὸ ἑσπερινὸν φαγητὸν
παρατείνεται μέχρι νυκτός. τότε δὲ ἀνάπτονται οἱ πυρσοὶ, οἱ ἐπὶ
τῶν ἀξιοθαυμάστων λαμπτήρων. Ἐν τῷ πίνειν σπένδουσιν εἰς τοὺς
θεοὺς καὶ τελευταῖον εἰς τὸν Ἑρμῆν, ἵνα πέμψῃ εἰς αὐτοὺς γλυκῶν
ὑπνον. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ τὴν ἑσπερινὴν προσευχὴν, ἔπειτα δὲ μετα-
βαίνουσιν οἱ ξένοι εἰς τοὺς θαλάμους καὶ κοιμῶνται εἰς
τὰς κλίνας τῶν.

Ἄλλ' ἢ μία ἡμέρα διαφέρει τῆς ἄλλης. Ἐρχεται ποτε ξένος
εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἄσυλον γίνεται τότε δεκτὸς φιλοφρόνως
καὶ ἐρωτᾶται νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα, τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τὴν
ἱστορίαν τοῦ βίου του. Σπένδουσιν εἰς τὸν Δία τὸν Ξένιον καὶ συνά-
πτεται φιλία, ἣτις διαρκεῖ πάντοτε, καὶ ὅταν ἀπέλθῃ οὗτος εἰς τὴν
πατρίδα του, καὶ διὰ δώρων ἀνανεοῦται. Τότε ὁ οἰκοδεσπότης θύει
εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἑρκείου Διός, ὅστις εἶναι ὠκοδομημένος εἰς τὴν
αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ πτωχὸς ἄνθρωπος, ὡς ὁ χειροβοσκὸς Εὐμαιὸς,
φιλοξενεῖ πλουσίως τὸν ξένον, καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐμποδίζει τὸν ἐπαί-
την νὰ ἐγερθῆ, ὅταν οὗτος θέλῃ νὰ τῷ κάμῃ θέσιν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλα-
ζήνες μνηστήρες διαμοιράζουσι μετὰ τῶν ἐπαιτούντων ξένων τὸ
δειπνὸν αὐτῶν.

62.—Περὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ὁ Εὐξείνος πόντος, κοινῶς Μαύρη θάλασσα, δύναται μὲν νὰ
θεωρηθῆ καὶ ὡς αὐτοτελὴς τοιαύτη, σχηματίζεται ὅμως κυρίως ἐκ
τῶν ὑδάτων τῆς Μεσογείου, εἰσερχομένων εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ Ἑλ-
λησπόντου, τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ τοῦ Βοσπόρου. Ὀνο-
μάσθη δὲ Εὐξείνος πόντος, τουτέστι πόντος φιλοξενίως ὑποδεχόμενος
τοὺς εἰς αὐτὸν εἰσπλέοντας, κατ' εὐφημισμὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλ-
λήνων, οἵτινες συνήθως τὰ φρικτὰ καὶ ἀπαίσιμα περιεκάλυπτον διὰ
καλῶν καὶ ὠραίων ὀνομάτων οὕτω καὶ τὰς Ἑρινύας, τὰς τρομερὰς
θεὰς τοῦ Ἄδου, θυγατέρας τῆς Νυκτός καὶ τοῦ Ἀχέροντος, ἐκά-
λου Εὐμενίδας.

Καὶ εἶναι τρόπονι ὁ Εὐξείνος Πόντος λίαν τρικυμιώδης καὶ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δύσπλους ἐν καιρῷ μάλιστα χειμῶνος· ἐν ταῖς ἀνταῖς ταῖς περι-
 βρεχόμενας ὑπ' αὐτοῦ πολλὰ κατ' ἔτος συμβαίνουναι ναυάγια. Ἡ θά-
 λασσα αὕτη ὀλιγίστως ἔχει νήσους καὶ ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς
 τῆς εὐαριθμοὺς τοὺς λιμένας. τὰ ὕδατα δὲ αὐτῆς, μετρίως ἀλμυρά,
 πηγνύνται ἐν καιρῷ ὑπερβολικοῦ ψύχους εἰς μακρὰν ἀπὸ τῶν πα-
 ραλίων ἀπόστασιν.

Περιβρέχει δὲ ἡ θάλασσα αὕτη μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρ-
 κίας, τὰ βασίλεια τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας· προχωρου-
 σα δὲ πρὸς τὰ ἄνω εἶτα δὲ κατερχομένη, περιβρέχει τὴν μεσημβρι-
 νὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Ρωσικὴν καὶ Τουρκικὴν Ἀσίαν.

Δέγεται δὲ ὁ Εὐξείνους πόντος πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς,
 ἕτοι τὸν Δοῖναξιν, τὸν Δάναστριν, τὸν Βοῦγον, τὸν Δάναπριν,
 τὸν Τάναχιν καὶ ἄλλους. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ρωσίᾳ κεῖται καὶ ἡ
 Ταυρικὴ γερσάνησος· ἐκεῖ δὲ διὰ στενοῦ πορθμοῦ εἰσερχόμενα τὰ
 ὕδατα τοῦ Εὐξείνου καὶ εἰσχωροῦντα λίαν βαθέως σχηματίζουσι
 τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν. Οἱ κυριώτατοι αὐτῆς λιμένας εἶναι ἐν
 μὲν τῇ Ρωσίᾳ ὁ τῆς Ὀδησσού, τῆς Σεβαστουπόλεως, τοῦ Ταυ-
 ρανίου, τῆς Κάφφας, τῆς Ἀνάπας καὶ τοῦ Ποτίου· ἐν δὲ τῇ Ἀ-
 σιατικῇ καὶ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὁ τῆς Τραπεζούντος, τῆς Σινώ-
 πης καὶ Βάινης. Δι' αὐτῶν δὲ τῶν λιμένων πολλὰ καὶ πλούσια
 εἰσκαρμίζονται προϊόντα εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ μέγα διενεργεῖται
 ἐμπόριον.

Ἡ θάλασσα αὕτη ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀπὸ
 τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων· εἰς αὐτὴν ἐπλευσεν ὁ Ἰάσων διὰ τῆς
 Ἀργούσ, ἵνα λάβῃ τὸ χρυσοῦν δέρασ, καὶ πολλὰς οὗτοι ἐξέπεμ-
 ψαν ἀποικίας εἰς τὰ παράλια αὐτῆς.

Ἦνομάσθη δὲ Μαύρη θάλασσα κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ταρτά-
 ρων, εἴτε ἕνεκα τοῦ τρικυμιώδους καὶ ζοφεροῦ αὐτῆς, εἴτε καὶ ἕνε-
 κα τῶν πολυπληθῶν δασῶν, τὰ ὅποια σκιαζοῦσι τὰ παράλιά της.

63.— Ὁ βῆς τοῦ γεωργοῦ.

Ὁ γεωργὸς ἐργάζεται· ἔχων ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του τὸν οὐ-
 ρανὸν καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας τὸ ἔδαφος· τὸ στήθεός του πληροῦται ἀέ-

ρος, καὶ τὰ βλέμματά του προσπίπτουσιν εἰς ἐκτεταμένον καὶ ἐλευθερον ὄριζοντα· παρατηρεῖ ἀνεμπόδιστως τὸ στερέωμα καὶ βλέπει τὰς συχνὰς καὶ ποικίλας αὐτοῦ μεταβολάς· δὲν χαρταίνει ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐξοχῆς βλέπων τὴν γῆν καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα καθ' ἑλίας τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ· αἱ αἰσθήσεις του, ἡ καρδία του, τὸ πνεῦμά του εἶναι πλήρη ζωῆς καὶ τέρψεως. λαμβάνει οὕτως πολλὰ μαθήματα ἐκ τῆς θέας τσοῦτων πραγμάτων.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ γεωργοῦ εἶναι μὲν τραχεῖαι, ἀλλ' ἔχουσι μεγάλην ποικιλίαν· εἶναι δὲ πρὸς τούτοις ἐπιτηδεῖαι νὰ κινῶσι τὸν νοῦν νὰ σκέπτηται πολλὰ καὶ διάφορα καὶ ἀναγκάζουσι τὸ σῶμά του νὰ ἐνεργῇ διαφόρους κινήσεις καὶ νὰ σχηματίζεται ποικιλοτρόπως· ἑκάστη ὥρα διάφορον παρέχει εἰς αὐτὸν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνασχόλησιν. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσαι αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι τελοῦνται εἰς τὸ ὑπαίθριον καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, διὰ τοῦτο παρέχουσιν ὡς μηχανή, ἀλλ' ἐλευθέρως μετὰ πάσης ἐνεργείας καὶ δραστηριότητος· ἐκεῖ δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς καταβάλλει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀμύλλαν, τὸ χρῆμα, τὴν ἐπιτηδειότητα, τὴν ἀκρίθειαν καὶ τὴν ἱκανότητα· εἶναι ἐκεῖ ἐπιμελής καὶ ἐνεργητικός, ἀλλ' οὐχὶ καὶ αἰγμάλωτος. Αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐλεύθερον, καὶ μετακινεῖ ἑαυτὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του ἐντὸς τοῦ ἐκτεταμένου γήινου ἐργασταίου, τὸ ὁποῖον ἀνοίγεται εἰς τὰ βήματά του. Καθίσταται ἰσχυρὸς καὶ μένει ὑγιής· ἀκαταπαύστως ἀγωνιζόμενος πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, ἀσκεῖ τὰς ἰδικὰς του· ἔχει τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὸ θάρρος τῆς ἐλευθερίας του· εἶναι κατάλληλος πρὸς πᾶν ἔργον.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνισχύεται διὰ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν σωματικῶς, τὸ δὲ πνεῦμά του καθίσταται πειθαρχικόν, διὰ τοῦτο ἡ σπάθη καὶ τὸ τυφέκιον καθίστανται εἰς αὐτὸν ἐλαφρότερα τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς σκαπάνης· γίνεται λοιπὸν ἕνεκα τούτων ἱκανὸς νὰ ὑπερασπίζεται τὴν χώραν του, τὴν ὁποῖαν ἀγαπᾷ. Τὸ ἀποτόπωμα τῆς ὑγείας, τῆς ἰσχύος, τῆς παρρησίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ σεμνοσπεποῦς ὑπερηφανείας, καθιστᾷ τὴν ὄψιν του ἀνδρικήν. Παρατηρεῖ κατὰ πρόσωπον, βαδίζει εὐθυτενῶς, ὀμιλεῖ μεγαλοφώνως· ἀναπνέει μ' ὄλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμένων, καὶ δὲν φοβεῖται οὐδένα, οὐδε φοβεῖται. Οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξοχῆς εἶναι πάντοτε οἱ ἀριστοὶ τῶν στρατιωτῶν.

64.—Παροιμίες καὶ γνώμαι περὶ ἐργασίας.

—Μάθε τέχνην γὰρ νὰ ζήσης

καὶ πραγμάτεια νὰ πλουτήσης.

—"Ὅστις δουλεύει ποτὲ δὲν πεινᾷ.

—Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου (Γενέ-
σεως).

—Ὡς καλὸν ἐστὶ τὸ ἐργάζεσθαι. (Παροιμιῶν).

—Πανταχοῦ διὰ δυσκολίας καὶ πόνων πορίζονται ἐκ φύσεως οἱ
ἄνθρωποι τὰ χρήσιμα. (Χρυσοστόμου).

—Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος. (Ἡσιόδου).

—Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ Θεοί. (Ἐπι-
γράμμου).

65.—Μέλισσα καὶ Χρυσάλλης.

» Ἐκαμάρωνε πετώσα μετὰ χάριτος πολλῆς

» Τῶν πτερόεντων τῆς τὰ κάλλη μία νέα χρυσάλλης,

» Κ' εἶλεγεν, "Ἄχ! τί χαρὰ μου,

» Ἡ ὑφήλιος θαυμάζει τὰ μεταξωτὰ πτερά μου.

» Δὲν μοῦ λέγετε, τίς ἄλλος εἰμπορεῖ νὰ καυχῆθῃ,

» ὅτι δύναται ἔς τὰ κάλλη μὲ ἐμὲ νὰ συγκριθῆ :

» "Ὅχι! ὅτι τὸ κηρύττω, εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶν' ἄλλος,

» Ἐχὼν ὅσπην ἐγὼ ἔχω λάμψιν, χάριτας καὶ κάλλος».

» Κ' ἐκαμάρωνεν ἡ φίλη, ὅτε βλέπει ἀπὸ μακρᾶν,

» Πρὸς τὸ μέρος τῆς πετώσαν μίαν μέλισσαν μικράν,

» Ὡς τὴν εἶδε, μετὰ φρίκης καὶ ἀποστροφῆς φωνάζει.

» —"ὦ! τί τέρας εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον πλησιάζει! »

» Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤλθε καὶ ἡ μέλισσα κοντά,

» καὶ ἔς τοὺς τελευταίους λόγους τῆς γελοίας ἀπαντᾷ,
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

»ὄχι μὲ ὄργην καὶ ὕβρεις, ἀλλὰ μὲ φωνὴν γλυκεῖαν,
»—ἔλα, φίλη, νὰ σοῦ δείξω τὴν μικρὰν μου καταικίαν.

»Παρατήρησέ την, βλέπεις πόσον εἶναι καθαρὰ ;
»Εἰς τὴν θέσιν των βαλμένα εἶναι ὅλα μιὰ χαρὰ,
»Κοίταξέ αὐτὰς τὰς θέσεις, φίλη μου, εἰς τὰς ὁποίας
»Ἔχω διὰ τὸν χειμῶνα ἀρκετὰς ζωοτροφίας.

»Ἀπὸ τὰς τροφάς μου ταύτας ζῶ ἀφθόνως καὶ ἐγώ,
»Καὶ τροφὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους γλυκυτάτην χορηγῶ.
» Ἴσως εἶμαι, καθὼς λέγεις, ἄσχημη πολὺ, ἀλλ' ὅμως
»Ἄλλοι λέγουν, ὅτι εἶμαι φίλεργος καὶ οἰκονόμος.

»Ἀλλὰ σύ, ἀγαπητὴ μου, ἤτις μὲ περιφρονεῖς,
»σὲ δὲν ἤκουσα ποτέ μου νὰ σὲ ἐπαινῇ κανεὶς.
»Διὰ τοῦτο ὅσας λέγεις κατ' ἐμοῦ κατηγορίας,
»δὲν τὰς θεωρῶ καθόλου ἀπαντήσεως ἀξίας.

»Μίαν ὅμως νὰ σοῦ δώσω συμβουλήν ἐπιθυμῶ,
»τῆς ὁποίας τὴν ἀξίαν καὶ ἀλήθειαν τιμῶ.
»Εἶναι ἄθλιος ἐκεῖνος, ὅστις δίδει σημασίαν,
»εἰς τοῦ σώματος τὰ κἀκάλλη καὶ μισεῖ τὴν ἐργασίαν.

[Π. Ι. Φέρμου]

66.—Ὁ θίος τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ἐνώρου ἐγχειρομένου.

Ἰωάννης, ὁ ὑφαντουργὸς, διέρχεται τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου σπεύδων νὰ εἶρη τὴν τελεσθεῖσαν ἐργασίαν του εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ ἐργοστασίου.

Εἶναι ὀρθὴ ὥρα τῆς πρωΐας· καθ' ὁδὸν βλέπει εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας τὸν σαγματοποιὸν Μᾶρκον, ὅστις τότε μόλις ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐχασμάτο καὶ ἐξέτεινε τὰς χεῖράς του· εἶναι δὲ οὗτος πολὺ ὀκνηρὸς κοιμᾶται ἐνωρίτερον τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐξυπνᾷ τρεῖς ὥρας βραδύτερον αὐτοῦ.

Ὁ πολὺς ὕπνος ἀφαιρεῖ πολλὸν χρόνον ἀπὸ τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνας ἔλεγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἀδελφὸς τοῦ θανάτου, ὅστις κοιμᾶται δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς ζωῆς, ὁ πολὺς ὕπνος εἶναι καιρὸς χαμένος.

Ὁ Μάρκος λοιπὸν ζῆ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τρεῖς ὥρας ὀλιγωτέρας τοῦ Ἰωάννου. Αἱ τρεῖς δὲ ὥραι τῆς ἡμέρας εἰς διάστημα ἑνὸς ἔτους ἀποτελοῦσιν 1895 ὥρας, ἧτοι 41 περίπου ἡμέρας. Ἐν τῷ δὲ δέκα ἔτων αἱ 41 ἡμέραι ἀποτελοῦσι 410, ἧτοι ἓν ἔτος καὶ 10 ἡμέρας ὀλιγωτέρας τοῦ Ἰωάννου.

Ἐὰν λοιπὸν καὶ οἱ δύο ἤθελον ζῆσαι ἐξήκοντα ἔτη, ὁ Ἰωάννης τότε θά ἔζη ἑπτὰ σχεδὸν ἔτη περισσότερα, ἢ ὁ Μάρκος. Ἐπτὰ δὲ ἔτη ζωῆς περισσότερα δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα εἰς τὸν βραχὺν τοῦ ἀνθρώπου βίον. Ζῆ λοιπὸν περισσότερον χρόνον, ὅστις ἐνώρως ἐγείρεται.

Ἄς ἐργαζώμεθα λοιπὸν, διότι ὁ βίος εἶναι βραχύς· θά ἔχωμεν ἀρκετὸν καιρὸν νὰ κοιμώμεθα ἐν τῷ τάφῳ.

67. — Ἡ Πάρνηξ.

Μετὰ τοῦ Κιθαιρώνας συνέχεται ἡ Πάρνηξ, ὄρος πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀττικῆς κείμενον καὶ χωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει διεύθυνσιν ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς καὶ εἶναι ἰσοϋψὲς πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα· ἡ ὑψηλότερα αὐτοῦ κορυφή εἶναι 1413 μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἡ Πάρνηξ ὀνομάζεται σήμερον ὑπὸ τῶν χωρικῶν Ὀζιά, καὶ ἐχρησίμευε τὸ πάλαι ὡς προπύργιον τῶν Ἀθηνῶν κατὰ ξηρὰν. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν τὸ ὀνομαστὸν φρουρίον τῆς Φυλῆς, τοῦ ὁποίου ἱκανὰ σώζονται εἰσὶν σήμερον. Ἐκ τοῦ φρουρίου τούτου ἐξώρμησεν ὁ Θρασύβουλος καὶ κατέλυσε τὴν ἀρχὴν τῶν τριάκοντα τυράννων. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ ὄρους τούτου ἦτο βωμὸς τοῦ Παρθενίου Διὸς καὶ τὸ ἀγάλμα αὐτοῦ. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ὄρους τούτου, τὸ πρὸς τὸ Πεντελικὸν διευθυνόμενον, κεῖται ἡ Δελκεία, ὅπου τὸ πάλαι ἔκειτο ὀμώνυμον φρούριον, σήμερον δὲ εἶναι ὠραία καὶ μεγαλοπρεπῆς βασιλικὴ ἑπαυλις, κατάρυτος ἀπὸ

ἀμπέλους καὶ δένδρα ἀγρία. Ἐν τῆς Δακελείας βορειοανατολικῶς βαίνοντες δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, κατερχόμεθα εἰς τὸν Ὠρωπὸν, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ ἀπέναντι τῶν Νέων Ψαρῶν, τῆς ἀρχαίας Ἐρετρίας. Ἡ θεὰ εἰς τὸν ἐκ Δακελείας εἰς τὸν Ὠρωπὸν κατερχόμενον εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη, καὶ ὁ ὄριζον ποικίλος καὶ μαγευτικός. Ὁ Ὠρωπὸς ὑπῆρξε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν.

68.—**Λατρεία τῶν Περσῶν.**

Οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ ἐξῆς ἔθθ. Ἀγάλλματα, ναοὺς καὶ βωμοὺς δὲν συνήθιζον νὰ ἰδρῶσιν, ἀλλὰ καὶ μωροὺς ἐνόμιζον τοὺς ποιοῦντας ταῦτα, καὶ τοῦτο, διότι δὲν ἐθεώρουν τοὺς θεοὺς ἀνθρωπομόρφους, ὡς οἱ Ἕλληνας. Εἰς τὸν ὕψιστον αὐτῶν Θεὸν προσέφερον θυσίας ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν καὶ ὄρέων· οὗτος δὲ ἦτο ὁ Ὠρομάσθης, θεὸς τοῦ οὐρανοῦ θόλου. Πρὸς τούτοις ἐθυσίαζον εἰς τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, τὴν Γῆν, τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ καὶ τοὺς ἀνέμους. Ἐξετέλουν δὲ τὴν θυσίαν ὡς ἐξῆς· δὲν κατεσκευάζον βωμὸν πρὸς τοῦτο, οὐδὲ ἀνήπτον πῦρ, οὐτ' ἔσπενδον οἶνον· καὶ αὐλὸν δὲ καὶ στεφάνους καὶ οὐλάς (χονδραλεσμένην κριθήν) δὲν μετεχειρίζοντο· ἀλλ' ὅταν ἤθελέ τις νὰ θυσιάσῃ, ἐστεμμέας τὴν ἐκ κλάδου μυρσίνης τιάραν, ἤγῃς τὸ ἔφρον εἰς καθαρὸν τόπον, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεόν. Δὲν ἠδύνατο ὅμως δι' ἑαυτὸν μόνον νὰ εὐχῆται ἀγαθὰ ὁ θυσιάζων, ἀλλ' ἕκαστος ἠῦχετο εὐλογίαν, χάριν ἰδιὰ πάντας τοὺς Πέρσας καὶ τὸν βασιλέα· μεταξὺ δὲ τῶν πάντων συμπεριελαμβάνετο καὶ αὐτός. Τὴν δὲ προσευχὴν ἐν τῇ θυσίᾳ ἤδεν εἰς μάγος, διότι· ἄνευ μάγου δὲν ἠδύνατο νὰ θυσιάσῃσιν.

69.—**Ἔθθ καὶ παιδεία τῶν Περσῶν.**

Ὅταν δύο Πέρσαι συνηκτῶντο καθ' ὁδόν, ἀντὶ χαιρετισμοῦ, ἐφιλοῦντο εἰς τὸ στόμα, ἂν ἀνῆκον εἰς τὴν αὐτὴν κοινωνικὴν τάξιν. ἂν δὲ ἕτερος ἦτο ὀλίγον κατώτερος, ἐφιλοῦντο εἰς τὰς παρειάς· ἂν δὲ ἡ διαφορὰ τῆς τάξεως ἦτο πολὺ μεγάλη, τότε ὁ κατώτερος ἐπιπτε καὶ προσκύνει τὸν ἕτερον.

Ξένα ἦθη ἐπέφερον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν οἱ Πέρσαι· μᾶλλον, ἢ ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἐφόρουσιν μηδικὴν ἐνδυμασίαν, νομίζοντες αὐτὴν ὀρασιωτέραν τῆς ἑαυτῶν, καὶ ἐν ταῖς μάχαις ἔφερον Αἰγυπτιακοὺς ὄψακας.

Οἱ παῖδες ἀπὸ τοῦ πέμπτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους ἐδιδάσκοντο τρία μόνον πράγματα· ἵππασίαν, ἀκοντισμὸν καὶ φιλαλήθειαν. Τὸ ψεῦδος ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτοῖς μέγιστον ὄνειδος, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ ὀφείλειν χρήματα, διότι, κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ὁ ὀφείλων ἐξ ἀνάγκης ψεύδεται. Οὐδένα ἄνθρωπον οὐδεὶς, οὐδ' αὐτὸς ὀνόμῃ ὁ βασιλεὺς, ἠδύνατο νὰ τιμωρήσῃ μὲ θάνατον δι' ἓν μόνον πταίσμα, καὶ εἰς τὸν δοῦλον αὐτοῦ οὐδεὶς Πέρσης ἠδύνατο ἕνεκα ἐνόσ πλημμελήματος νὰ ἐπιβάλῃ βαρεῖαν τιμωρίαν, ἐκτός ἐὰν μετὰ ὄριμον σκέψιν εὔρισκον, ὅτι τὰ κακὰ αὐτοῦ ἔργα ἦσαν περισσότερα τῶν καλῶν.

70.— Ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ τριακῶσιαι.

Ὅτε ὁ Ξέρξης, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, μετ' ἀναριθμήτου στρατοῦ καὶ στόλου ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Σπάρτη ἐξέλεξε τὸν βασιλέα Λεωνίδα, ἵνα ἀποκρούσῃ μετ' ὀλίγων χιλιάδων τὰ ἑκατομμύρια τῶν Περσῶν. Καὶ τῶντι καταλαβὼν οὕτως τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἀπέκρουε τὰς ἐφόδους τῶν Περσῶν καὶ ἐκάλυπτε τὴν γῆν μὲ τὰ πτώματα τῶν φονευμένων ἐχθρῶν, ἀποθαρρύνας τὸν ὑπερήφανον δεσπότην τῆς Ἀσίας. Ἀλλ' ὅτι δὲν κατώρθωσεν ὁ Ξέρξης διὰ τοῦ πολυαριθμοῦ στρατοῦ του, ἐπέτυχεν διὰ προδοσίας. Ἐφιάλτης τις Μαλιεὺς ὠδήγησεν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων δι' ἀτραποῦ τινος ἀποκρύφου εἴκοσι χιλιάδας Περσῶν, οἵτινες αἰφνιδίως κατέλαβον τὰ νῶτα τῶν Σπαρτιῶν. Ὁ Λεωνίδας τότε, ἰδὼν ἀναπόφευκτον τὸν θάνατον, ἀπέστειλεν ὀπίσω τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλας τῆς πατρίδος ἀνάγκας, αὐτὸς δὲ μετὰ τριακῶσιων Σπαρτιῶν παρέμεινεν ἐκεῖ εἰς τὸ στενὸν ν' ἀποθάνῃ, τηρῶν τοὺς νόμους τῆς Σπάρτης, οἵτινες διέτασσον τοὺς Λακεδαιμονίους, νὰ μὴ στρέψωσι ποτε τὰ νῶτα εἰς τοὺς ἐχθρούς. Καὶ κατὰ πρῶτον διέταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ κτενίσωσι τὰς μακρὰς τῶν κόμας καὶ νὰ

γευματίσωσιν, εἰπὼν μετ' ἀφελείας καὶ ἡρωϊκῆς ἀταραξίας, ὅτι τὴν ἐσπέραν θὰ θειπήσωσιν εἰς τὸν Ἄδην. Εἰς δὲ τὸν εἰπόντα, ὅτι οἱ Πέρσαι εἶναι τόσον πολλοί, ὥστε δύνανται διὰ τῶν βελῶν των ν' ἀποκρύψωσι τὸν ἥλιον «εὐχάριστον θὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἶπεν ὁ Σπαρτιάτης, διότι θὰ πολεμῶμεν ὑπὸ σκιά». Ὡραία ἦτο ἀσάυτως καὶ ἡ ἀπάντησις πολεμιστοῦ, συγγενοῦς τοῦ Λεωνίδα, τὸν ὁποῖον θέλων αὐτὸς νὰ σώσῃ διέταξε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἀναγγεῖλῃ ἐκεῖ τὰ συμβάντα. «Ἡ Σπάρτη, εἶπε, μ' ἔστειλεν ἐδῶ νὰ ἐκτελέσω ἔργα πολεμιστοῦ καὶ ὄχι γραμματικομιστοῦ». Πρῶτος δὲ ὀρμήσας ὁ Λεωνίδας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τριακοσίων ἔπεσε καὶ πρῶτος, καὶ μετ' αὐτὸν εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου οἱ τριακόσιοι, ἀφ' ὧν ἐφόνευσαν ἀναριθμήτους Πέρσας εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν νίκην δὲ τῶν Ἑλλήνων ὕστερον ἔστησαν οἱ Σπαρτιάται εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅπου ἔπεσεν ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ τριακόσιοι, στήλην, ἐπιγράψαντες ἐπ' αὐτῆς τοῦτο τὸ κάλλιστον τοῦ Σιμωνίδου ἐπιγράμμα. «Ὡ ἕνεε, ἀνάγγειλον εἰς τοὺς Λακεδαιμόνιους, ὅτι ἐδῶ εἴμεθα θαυμάσιοι, ὑπακούοντες εἰς τοὺς νόμους ἑκείνων».

71.— Ἀθανάσιος Διάκος.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦτο ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ διάφορον ἀπὸ τὰς ἄλλας τῶν λαῶν ἐπαναστάσεις, ὅτι καὶ ὁ ἱερεὺς κληρὸς ἔλαβε μέγα μέρος ἐνεργὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνα. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἀπηγγονίσθη εὐλογῶν τὰ Ἑλληνικὰ ὄπλα, ὁ ἐπίσκοπος Ἡσαΐας ἐφρονεῖτο πολεμῶν εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι εὐσεβεῖς κληρικοὶ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ὅμως ὑπερέβη πάντας τοὺς κληρικοὺς διὰ τὸν ἐνθουσιασμόν του, τὴν ἀνδρείαν του, τὴν χάριν καὶ τὸν ἐπώδυνον μαρτυρικὸν θάνατον. Τὸ χυθὲν αἷμά του, ὡς ἡ ἄπειρος εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ἀνεζωπύρωσε τοὺς ἀγωνιζομένους Ἑλληνας καὶ ἐφύτευσεν εἰς τὰς ψυχὰς των σφοδρὰν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐκδικήσεως.

Δύο πασάδες, ὁ Ὀμέρ Βριώνης καὶ ὁ Κιοσέ-Μεχμέτ, σύροντες ὑπὲρ τὰς 8 χιλιάδας Τούρκων, ἤρχοντο μὲ ἀυστηρὰν σουλτανικὴν διαταγὴν νὰ καταπιεξῶσι τὴν ἐπανάστασι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων Ἰωάννης Δουβουνιώτης καὶ ὁ Πανουργιάς καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος κατέλαβον τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, ἵνα ἐμποδίσωσι τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ. Πρὶν ἢ ἀρχίσθῃ ἡ μάχη, ὁ ἐπίσκοπος Ἡσαΐας κηλόγησε τὸν στρατὸν καὶ εἰδείξεν εἰς αὐτὸν τὸν τίμιον Σταυρόν. Ἡ συμπλοκὴ ἤρχισεν. Ὁ Διάκος ἐμάχετο ὡς λέων, ἀλλ' οἱ στρατιῶταί του δὲν ἤθύναντο, εἰ καὶ ἐμάχοντο ἐρρωμένως ν' ἀναχατίσωσι τὸ πολυάριθμον ἱππικὸν τῶν Τούρκων. Ὁ Πανουργιάς καὶ ὁ Δουβουνιώτης, ἰδόντες τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπιχειρήσεώς των, ἔφρουγον ἤδη εἰς τοὺς λόφους τῶν Θερμοπολυδῶν· μάτην ὁ Διάκος ἐφώναζε πρὸς αὐτούς, «μὴ φεύγετε ἀδελφια, μὴ φεύγετε· οἱ τριανόσιοι ἐκεῖθεν μᾶς βλέπουν.»

Ἡ συμπλοκὴ ἦτο φοβερά. αἱ κραυγαὶ τῶν μαχομένων καὶ ὁ καπνὸς τῶν ὄπλων ἐκάλυπτεν τὸν οὐρανόν. Ὁ Διάκος μετ' ὀλίγων ῥόνος μείνας, ἔφραττεν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν διάβασιν. Αἶφνης ὁ Ἡσαΐας ἔκραξεν. «Ἀπέθανε εὖγε, Διάκο· ἕλω τὸ ἔθνος,» καὶ ἐξέπνευσεν ὑπὸ τὰς σφαῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Διάκος καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡσαίου ἐξηκολούθει νὰ μάχηται, ὅτε σφαῖρα ἔθραυσε τὸν δεξιὸν του βραχίονα. Καὶ ὅμως σύρας τὸ ξίφος του μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐκτόπα τοὺς ὀρμῶντας ἐχθρούς· ἀλλὰ καὶ τὸ ξίφος του ἐθραύσθη καὶ τότε συνελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐπιδραμόντος κατ' αὐτοῦ πλήθους τῶν Τούρκων. Τὸν ἀπήγαγον τότε εἰς Λαμίαν καὶ ἐκεῖ οἱ αἰμοβόροι Ἀγαρηνοὶ τὸν διεπέρασαν εἰς ὄβελόν (σούβλαν) καὶ ἔψησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ὡς ἀρνίον. Καίόμενος δὲ ὁ ἀτρόμητος ἦρωας δὲν ἀπώλεσεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τὸ θάρρος καὶ τὴν σκέψιν. ἀπέθανε χλευάζων τοὺς Τούρκους καὶ τραγωδῶν τοὺς ἀθανάτους στίχους, τοὺς ὁποίους οἱ Κλέφται ἐτραγῶδουν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου.

«Γιὰ δὲς καιρὸ πού διάλεξεν ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ,

«ὡτώρα π' ἀνθίζουν τὰ βουνά, καὶ βγάξ' ἡ γῆ χορτάρι».

Ὁ θάνατός του συνέβη τῇ 14 Ἀπριλίου τοῦ 1821. Τὸ ὄνομα τοῦ Διάκου ἐνεγράφη καὶ διαμένει ἀθάνατον εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερασίας.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

72.— Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου.

«Τὸν ὠδέλισαν αἱ τίγρεις εἰς ἐλάτινον σουβλίον,
»καὶ εἰς τὴν πυρὰν ἐψήθη ζωντανός, ὡς τὸ ἀρνίον.
»Ἐρρευσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ οἱ αἱματοθέντες πρῶτοι,
»Καὶ τὸ δέριμα του πλησίον τῆς ἀνθρακίᾳς ἐκρότει.
»Ἐπριζότριζον αἱ σάρκες, ἐπριζότριξε τὸ σῶμα,
»πλὴν δὲν ἄφησε καμμίαν αἰωογῆν αὐτοῦ τὸ στόμα.»

[Παναγιώτου Σούτσου]

73.— Τὰ ἄτομα τῆς ἀτμοσφαιράς.

Ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, ἣτις εἶναι διαφανῆς, αἰωρεῖται κινουμένη ἀπειρος πληθὺς ἀτόμων μικροσκοπικῶν καὶ σχεδὸν ἀράτων. Τὰ ἄτομα ταῦτα δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν, ἐὰν ἐντὸς σκοτεινοῦ δωματίου εἰσαγάγωμεν, διὰ μικρᾶς τινος ὀπῆς, ἡλιακὴν ἀκτίνα. Θαυμάζει τις τότε, θεωρῶν τὴν ἀπειρον πληθὺν καὶ ποικιλίαν τῶν ἀτόμων, τὰ ὅποια περιστρέφονται καταβαίνοντα ἢ ἀναβαίνοντα ἐκ τούτων δὲ σχηματίζονται κύματα ποικιλόχροα καὶ φωτεινά. Τὰ ἄτομα δὲ ταῦτα τὰ ἐλαφρά, οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ ἴχνη καὶ ἀποτρίμματα πάντων τῶν σωμάτων, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ τὰ ὅποια ἀνυθίζουν διὰ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἐλαφρότητός των. Εἰς τὸ πέλαγος, ὅταν εἶναι νηγεμία, ἀκτίς φωτεινὴ δὲν δεικνύει σχεδὸν τίποτε· αἰωροῦνται μόνον ἀποτρίμματα τῶν ἐντὸς τοῦ πλάιου. Ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων ὀλίγιστα μόνον ταιαῦτα ἄτομα παρατηροῦνται.

74.— Ὁ κομοροτός. Αἱ οὐσίαι. Τὰ μικρόβια.

Ὁ ἀὴρ γινώσκομεν, ὅτι εἶναι σῶμα σύνθετον· συγκρίεται ἐκ διαφόρων ἀερίων, τοῦ ὀξυγόνου, τοῦ ἀζώτου, καὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τὸ ὅποιον παράγεται ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρακος καὶ τοῦ ὀξυγόνου.

Τὸ ὀξυγόνον ἐνεργεῖ τὴν καύσιν τῶν σωμάτων κηρίον, ἀσθενῶς καίον, ἀνάπτει εὐθὺς καὶ ἀναδίδει λάμψιν εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ ὀξυγόνου· καθιστᾷ τὴν ἀναπνοὴν τῶν ζώων δραστηριωτέραν καὶ ἐνεργητικωτέραν, ἢ ἐν τῷ ἀέρι. Ἐν τῷ ἀζώτῳ τοῦναντίον τὰ καίόμενα ξύλα σβύνονται καὶ τὰ ζῶα ἀποθνήσκουσιν ἐξ ἀσφυξίας.

Πλὴν δὲ τῶν συστατικῶν τούτων, εὐρίσκονται, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἐν τῷ ἀέρι, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, καὶ πλεθρῶς λεπτεπι-λέπτων σωμάτων ἐκ διαφόρων ἀερίων καὶ μάλιστα ἀμμωνίας, (ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἐνώστεως ἀζώτου καὶ ὕδρογόνου) καὶ κωνιορ-τῶς ποικίλης, ὅστις σπουδαίως ἐπηρεάζει τὸν βίον τῶν ζώων.

Ἄκτις φωτεινὴ, εἰσαγομένη δι' ὀπῆς θυρίδος εἰς δωμάτιον σκοτεινόν, καθιστᾷ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ὄρατὰς τὰς δίνας καὶ περιστροφὰς τῶν σωμάτων τούτων, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς ὕλης, τῆς μετατραπέσιος εἰς κωνιορτόν. Εἰς τὰ σώματα ταῦτα ἀναμιγνύονται τὰ λείψανᾶ φυτικῶν οὐσιῶν, λεπτόταται συστάσεις μαλλίου, μετάξις, βάμβακος. Τελευταῖον εὐρίσκονται ἐν τῷ ἀέρι σπέρματα ζώων καὶ φυτῶν μικροσκοπικά, τὰ ὁποῖα πρὸς βλάβην τῶν ζώων ἀλλοιοῦσι οὐσιωδῶς τὴν φύσιν αὐτοῦ, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Παστέρ. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρουσι τὰς ἀποσυνθέσεις καὶ τὰς ζυμώσεις, (ὡς π. γ. τῆς μεταβολῆς τοῦ οἴνου εἰς ὄξος κλπ.) καὶ καθίστανται οἱ ἀγωγοὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, καὶ τινῶν κολλητικῶν ἀσθηνειῶν, οἷα ἡ τῆς εὐλογίας, τῆς σκαρλατίνης, τῆς ἐρυθρίτιδος (ἢ ἰλαρᾶς), τοῦ τύφου καὶ τῆς διφθερίτιδος. Τὰ σπέρματα ταῦτα, λεπτεπίλεπτα ὄντα, εἰσδύουσιν εἰς τὸν ὄργανισμόν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἀναπτυσσόμενα ἐκεῖ, ἐπιφέρουσι βαρυστάτας εἰς τὸ σῶμα προσβολάς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σπέρματα ταῦτα εἶναι πολυαριθμότερα ἐν τόποις πυκνῶς κατοικουμένοις, καὶ πολλαπλασιάζονται ἐν αὐτοῖς ἐκ τῆς διασφορᾶς τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀκινήσεως αὐτοῦ, συνάγομεν, ὅτι ὁ ἀήρ τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς ἐξοχῆς εἶναι καθαρώτερος καὶ διὰ τοῦτο ὑγιεινότερος, ἢ ὁ τῶν πόλεων.

78.— Ὁ μητρικὸς ἠρωϊσμός. Ἡ ὄρνις καὶ οἱ νεοσσοί.

Ἡ μήτηρ αὕτη, ἣτις ἔδειξε τόσον πολὺν ζῆλον, ἵνα ἐπώαση, τὴν αὐτὴν ἐτήρησε θερμὴν ἀγάπην, καὶ ὅταν τὰ ὠὰ ἐξεκολλάσθησαν ἢ ἀφασίωσις τῆς ὄρνιθος ταύτης αὐξάνει καὶ ἐνισχύεται διὰ τῆς θέας τῶν μικρῶν νεοσσῶν, αἵτινες εἰς μόνην αὐτὴν ὀφείλουσι τὴν ὑπαρξίν των. Ἀξίαι θαυμασμοῦ εἶναι αἱ φροντίδες, τὰς ὁποίας καταβάλλει πάντοτε ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀκαταπαύστως ἐνασχολεῖται αὕτη πρὸς συντήρησιν καὶ διατροφήν αὐτῶν· ἀναζητεῖ ἐπιμόνως τὴν τροφήν ὑπὲρ αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἑαυτῆς, ἀνασκάπτει τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ὀνύχων τῆς μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς καὶ προθυμίας, καὶ τὰς τροφάς, τὰς ὁποίας εὐρίσκει, προσφέρει εὐχαρίστως εἰς τοὺς νεοσσούς τῆς· εἶναι γνωστὴ ἡ φωνή, δι' ἧς καλεῖ αὐτούς, εἴτε ἵνα παρὰ δῶσῃ τὴν εὐρεθείσαν τροφήν, εἴτε νὰ συναθροίσῃ αὐτοὺς πλησίον τῆς, ὅταν μακρυνθῶσι καὶ περιπλανηθῶσι· μετὰ πόσης πάλιν στοργῆς ἀθροίζει αὐτοὺς ὑπὸ τὰς πτέρυγὰς τῆς καὶ προστατεύει ἐκ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ! Οὕτω πῶς πράττουσα αὕτη, φαίνεται ὡς νὰ ἐπώαζῃ αὐτοὺς καὶ δεύτερον. Ὅποια καὶ ὁπόση διαφορὰ μεταξὺ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἄλλων ὄρνιθων, αἵτινες δὲν ἔχουσι νεοσσούς ! Δεικνύει αὕτη καὶ διὰ τῶν ἀνορθουμένων αὐτῆς περῶν καὶ πτερώγων καὶ διὰ τοῦ ἤχου τῆς βραγχνῆς φωνῆς καὶ διὰ διαφόρων ἐν γένει παραστατικῶν κινήσεων τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης καὶ τὴν διάπυρον τῆς μέριμναν.

Ἀξιοθαύμαστος εἶναι πρὸς τοῦτοις καὶ ἡ τόλμη τῆς ὄρνιθος μητρὸς, ὅταν πρόκηται νὰ ὑπερᾶσπῃ τοὺς κινδυνεύοντας αὐτῆς νεοσσούς. Ὅταν φανῆ ὑψηλὰ ἢ σκιὰ τοῦ ἰέρακος, αὐτῆ, ἢ τόσον ἀσθενῆς καὶ δειλῆ, ἣτις ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιστάσει θὰ ἐζήτηι τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς, καθίσταται ἀτρόμητος ἢ φιλοστοργία εἶναι ἡ αἰτία, ἣτις ἀπεργάζεται αὐτὴν τολμηρὰν καὶ γενναίαν. Ὁρμᾶ τότε αὕτη ἐναντίον τοῦ σαρκοφάγου ὄρνέου καὶ διὰ τῶν συνεχῶν φωνῶν, τῶν κτυπημάτων τῶν πτερώγων, διὰ τοῦ ράμφους καὶ

των ονύχων ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἀπο-
θαρρυνόμενος ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου ἀντιστάσεως ἀπομακρύνεται καὶ
τρέπεται πρὸς εὐρεσιν ἄλλης εὐκολωτέρας λείας.

᾽Ῥ.— Ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα.

Ἐνθυμούμαι, ὅτι, ὅτε ἐπέστρεψον εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ πλοίου
ἐρχομένου ἐκ τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ναῦται, ἀφοῦ διέκριναν τὴν γῆν
τῆς πατρίδος των, κατέστησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνίκανοι πρὸς πᾶ-
σαν ἐργασίαν. Οἱ μὲν παρετήρουν τὴν ξηράν, χωρὶς νὰ δύνανται
ν' ἀποσπᾶσωσιν ἀπ' αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμούς, ἄλλοι ἐνεδύοντο τὰ και-
νουργῆ καὶ εὐνορφα ἐνδύματά των, ὡσεὶ ἦτο ἡ στιγμή τῆς ἀποβι-
βάσεως εἰς τὴν προκυμίαν, τινὲς δὲ τούτων ὠμίλουον καθ' ἑαυτοὺς
καὶ ἄλλοι ἔκλαιον.

Ἐφ' ὅσον δὲ ἐπλησιάζομεν, ἐπὶ τοσούτον καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν
ἐταράσσεται· ἐπειδὴ ἦσαν ἀπόντες ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, δὲν ἐχόρται-
νον θαυμάζοντες τὴν γλόττην τῶν λόφων, τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων
καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς βράχους τῆς παραλίας τοὺς κεκαλυμμένους
ἀπὸ φύκη καὶ βρύα· πάντα ταῦτα ἐφαίνοντο εἰς αὐτοὺς περίλαμπρα,
φαιταυγῆ καὶ ἔξαχα φυσικὰ ἀντικείμενα.

Τὸ κωδωναστάσιον τοῦ χωρίου, ὅπου ἐγεννήθησαν, καὶ τὸ ὅποιον
μακρόθεν ἀνεγνώριζον εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, καὶ τὰ ἄλλα
γνωστὰ εἰς αὐτοὺς πράγματα, τὰ ὅποιά ἀνέφερον μὲ τὸ ὄνομά των
ἀλληλοδιαδόχως, ἐπλήρουν αὐτοὺς ἀπὸ εὐθυμίας.

Ἄλλ' ὅταν τὸ πλοῖον εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ οἶδον οἱ ναῦ-
ται ἐπὶ τῆς προκυμίας τοὺς φίλους των, τοὺς γονεῖς των, τὰ τέ-
κνα των, καὶ οἵτινες ἐκάλουν αὐτοὺς ὀνομαστί, ἐστάθη ἀδύνατον
οὔτε εἰς νὰ μείνη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Πάντες ἐπήδησαν εἰς
τὴν ξηράν, καὶ ἐχρειάσθησαν ἄλλοι ναῦται νὰ δράμωσιν εἰς τοπο-
θέτησιν τοῦ πλοίου.

᾽Ὶ.— Ἡ ἐπιστροφή.

»Μὲ δάκρυα σὲ χαιρετῶ, πατρίδα μου μικρή,

»πού σὲ γαλάζια θάλασσα κοιμᾶσαι δροσερῆ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

»καὶ οἱ ἄνεμοι σὲ νανουρίζουν.
»Ποῦ κῶμα ταξιδιάρικο αἰώνια σὲ κτυπᾷ
»καὶ στὰ ἦψηλά περγιαλία σου ἀστρωμένο σπαῖ
»καὶ οἱ ἄφροί σου σὲ ραντίζουν !

»ὦ, δέξου με, στίς ἤσυχες νὰ τρέξω λαγκαδιές,
»νὰ πίνω τὸ γλυκὸ σου φῶς, νὰ πίνω μυρωδιές,
»νὰ νοιώθω γύρω τ' ἀγγελούδια,
»ποῦ φθάνουν ἀπ' τὰ χρόνια μου ἐκεῖνα τὰ παλιὰ
»καὶ χρυσοφέρουγα πετοῦν ἐδῶ στὴ σιγαλιά
»μὲ ἄγρια κρυφὰ τραγούδια.

»Ἀσπρίζει μέσ' στὰ πράσινα τὸ σπίτι μας κλαδιά,
»Ἄχ' πῶς πηδᾷ καὶ λαχταρᾷ στὸ στῆθος ἡ καρδιά
»καὶ στρέφεται στὰ περασμένα.
»Τί ὄνειρα κ' ἐνθύμησες στὸ πνεῦμά μου ξυπνοῦν !
»ἔτσι στὸν κάμπο τὰ πουλιά σηκώνονται, γυρνοῦν,
»σὲ βῆμ' ἀνθρώπου ξαφνισμένα.

»Ἐδῶ τὸ φῶς ἀντίκρουσα τοῦ ἡλίου μιὰ φορὰ,
»Ἐδῶ τὴν πρώτην ἐννοιῶσα τῆς γῆς αὐτῆς χαρὰ,
»τὸ πρῶτο δάκρυ ἔχω χύσει.
»Ἐδῶ ἐπρωταγνάντεψα τ' ἀτέλειωτο νερὸ
»κ' ἔτρεξα ἰδῶ κ' ἐπήδησα, παιδάκι ζωηρό,
»μέσ' στὴ νησιώτικη τῆ φύση.

»Νά, κ' ἡ ἠκατοχρονίτικη, μεγάλη μας μουριά,
»ἔπου μικρὸ μ' ἐχόρεψε στὰ δυνατὰ κλαριά
»κι' ἄπλωσε ἐπάνω μου τὴ σκιά της.
»Αὐτὴ μού γλυκοξύπνησε τὸ στῆθος τ' ἀπαλό,
»καὶ μ' ἔμαθε τὸ πρῶτό μου τραγούδι νὰ λαλῶ
»μὲ τὸ κρυσθὸ μουρμούρισμά της.

»Χορταρισμένο στέκεται τὸ ἔρρημο σχολιό,
»Ἐμῶν ἔσαν οἱ παῖνοί του ἀπὸ τὸ κρασί.
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

»φωλιάζουσιν τώρα νυκτερίδες
»ἐκεῖ ποῦ δίνανε ζωὴ παιδάκια τοῦ χωριοῦ,
»κ' ἐλάμπανε σμικτά, σμικτά, σὰν ἄνθη κηπαριοῦ,
»τόσες μικρὲς χαρὲς κ' ἐλπίδες.

»'Ακόμ' ἀνθίζ' ἡ φοινικιά μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά,
»ὅπου τὰ βάρια κόφταμε, λουσιμένα στὴ δροσιά.
»'Απάνω στὸ παλῆο τῆς δῶμα
»τὰ χελιδόνια κτίζουσι σὰν τότε ταῖς φωλιαῖς,
»καὶ βλέπω τῆς εἰκόνες τῆς ἀκόμα τῆς παληαῖς,
»ποῦ μ' ἀνθηρὸ φίλοῦσα στόμα.

»Κι' ὁ γέρο φύλος στέκεται· τὸν βλέπω καὶ θαρρῶ
»πῶς νὰ γυρνᾷ δὲν ἔπαυσε ἀπ' τὸν παλῆο καιρὸ
»μὲ τὰ κατὰλευκα ξεφτέρια.
»'Ολόγυρά μου ἡ θάλασσα ! στὰ μάτια μου μπροστὰ
»σὰν ζωγραφιὰ θεόρατη ἀνοίγει, ποῦ βασιτᾷ
»ἀπὸ τοὺς βράχους ὡς στ' ἀστέρια !

»Καράβια μέσ' στὰ κύματα περνοῦν τὰ γαλιανά,
»ὦ ! τί λαχτάρα μ' ἄρπαξε γιὰ μέρη μακρυνά,
»σὰν τᾶβλεπα παιδάκι ἀκόμα !
»πάλι τὰ βλέπω ὄνειρατὰ δὲν ἔχω στὴν καρδιά,
»εἶδα τὸν κόσμον καὶ ποθῶ σὲ μίαν ἀμμουδιά
»νὰ γύρω κουρασμένο σῶμα.

»Σὲ χαιρετῶ μὲ δάκρυα πατρίδα μου μικρῆ,
»νεράβιδα τ' ἐς Ἄσπρης θάλασσας, νυφούλα δροσερῆ,
»καὶ Βοριοπούλα χαϊδεμένη.
»'Απ' ὅσα σὺ μοῦ γέμισες τραγούδια τὴν ψυχῆ,
»πάρ' τὸ φτωγὸ τραγούδι μου ποῦ σήμερα ἀντηχεῖ
»ἀπὸ καρδιὰ συγκινημένη.

78.—Αἱ ἐν ταῖς ἀγροῦς ἐργασίαι.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ γεωργοῦ εἶναι μὲν τραχεῖαι, ἀλλ' ἔχουσι καὶ πολλὴν ποικιλίαν. Ἀπαιτοῦσι πολλὴν καὶ διάφορον πνευματικὴν ἐνασχόλησιν καὶ προσοχίην, πολλοὺς καὶ διαφόρους σχηματισμοὺς καὶ γλίσεις τοῦ σώματος, πολλὴν καὶ κατάλληλον χρῆσιν καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν χειρῶν. Ὁ ἀγροτικὸς σκάπτει, ἀροτριᾷ, σπείρει, βετανίζει, χορτοκοπεῖ, περιφράσσει, κτίζει τοίχους, ἀσκει, ἐπιμελεῖται, τρέφει, ἀμέλγει τὰ οἰκιακὰ ζῶα· θερίζει, σχηματίζει καὶ συνδέει τὰ δεμάτια, λικνίζει τὸν σίτον· περικαθαίρει, κλαδεύει, τρυγᾷ τὰς ἀμπέλους, ἐκθλίβει τὰς σταφυλάς· συλλέγει τοὺς καρποὺς τῶν καρῶν καὶ τῶν καστανῶν, ἀποξηραίνει τὰ συλλεγόμενα καὶ διαφυλάττει αὐτὰ διὰ τὸν χειμῶνα, συλλέγει τὰς ἐλαιὰς καὶ ἐξάγει τὸ ἔλαιον· ζευγνύει καὶ ἀποζευγνύει τοὺς βόας, κείρει τὰ πρόβατα, ἀποστραγγίζει τὸν τυρόν· πάντα ταῦτα εἶναι τὰ ἐνασχολοῦντα τὸν ἐργάτην τῶν ἀγρῶν, τὰ ποικίλλοντα τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀγροτικὰ ἔργα· ἢ εἰς τοσαῦτα ποικίλα ἔργα ἐνασχόλησις αὐτοῦ μετατρέπει τὸν κόπον καὶ καθιστᾷ αὐτὸν τερπνὸν καὶ ἐνδιαφέροντα. καὶ τρόντι ἐκ πείρας εἶναι γνωστὸν, ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ ποικιλία τῆς ἐργασίας ἀνακουφίζει τὸ σῶμα καὶ ἀναπεύει τὸ πνεῦμα.

79.—Ὁ Ἐπαμεινώνδης.

Ὁλόκληρος ὁ βίος τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἦτο συνεχῆς λατρεία καὶ ἀφασίωσις πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ καὶ τὴν πατρίδα. Οὐδεὶς μᾶλλον αὐτοῦ ἠγάπησε τὴν πατρίδα του· ἀπάσας τὰς πράξεις του ἐστάθμισεν ὁ θηβαῖος οὗτος στρατηγὸς καὶ φιλόσοφος τοσοῦτον ἀκριβῶς, ὥστε ἐφαίνετο, ὅτι προέκειτο νὰ δώσῃ λόγον περὶ αὐτῶν ἐνώπιον τῆς πατρίδος του παρισταμένης καὶ δικαζούσης αὐτόν. Δὲν ἐφρόντιζε τόσον, τί θὰ ἔλεγον οἱ ἄλλοι περὶ αὐτοῦ, ὅσον τί θὰ εἶπῃ ἡ μήτηρ του, καὶ ἂν ἤθελεν ἐπαινεῖσαι αὐτόν καὶ χαρῆν διὰ τὰς νίκας του. Ὁ φιλόστοργος οὗτος ἀνὴρ, ὁ πτωχότατος τῶν Θηβαίων, ὁ ἓνα μόνον τρίβωνα ἔχων, ὁ μετὰ τοῦ Πελοπίδου τοῦ ἐπιστη-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

θίου του φίλου, ύψώσας τήν πατρίδα εἰς τήν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐσέβετο καί ὑπερηγάπα τήν μητέρα του. Ὅτε ἐνίκησε τήν περίφημον ἐν Λεύκτροις μάχην, διὰ τῆς ὁποίας ἐταπείνωσε καί περιέστειλε τήν ἀλαζονείαν τῆς Σπάρτης, ἐχάρη τὰ μάλιστα, διότι ἔμελλε νά χαρῆ καί ἡ ζῶσα μήτηρ του.

Εὐδαίμονες καί μακάριοι οἱ γονεῖς, οἱ ἔχοντες τοιαῦτα τέκνα !
Μακάριοι καί ἀοιδίμοι αἱ πατρίδες, αἱ ἔχουσαι τοιοῦτους πολίτας.

80.— Ἡ μάνα.

Μάνα, κράζει τὸ παιδάκι,
μάνα ὁ νεῖὸς καὶ μάνα ὁ γέρος,
μάν' ἀκοῦς σέ κάθε μέρος.
"Α ! τί ὄνομα γλυκύ !

Τῆ χαρά σου καὶ τῆ λύπη
μέ τῆ μάνα τὴν μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό,

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σέ μαντεύη
σὰν τῆ μάνα ποῦ λατρεύει
σὰν τῆ μάνα ποῦ πονεῖ.

Τὴν ὑγεία τῆς, τὴ ζωή τῆς,
ἐλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνον π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνον ποῦ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάνα
μέ τὸ νοῦ σέ συντροφεύει,
σέ προσμένει, σέ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι' ἂν σκληρὸς ἐσὺ, φαρμάκια
τὴν ποτίζῃς τὴν καυμένη,
πάντα ἢ μάνα σ' ἀπανταίνει
μὲ τὰ δλόθερμα φιλιὰ!

Δυστυχῆς ἔποιος τὴν χάνει!
ὁ καυμὸς εἶναι μεγάλος,
σὺν τῇ μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι' ἔποιος μάνα πλειὰ δὲν ἔχει
μάνα κράζει ἔτὸ ὄνειρό του
πάντα μάνα ἔτὸν καυμό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός.

[Γεωργίου Μαρτινέλη]

§ 1.— Γνωμικά. Ἀγάπη πρὸς τοὺς γονεῖς.

— Ὅστις σέβεται τοὺς γονεῖς του εἰς τὸν βίον, οὗτος εἶναι ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐφ' ἕσπον ζῆ καὶ ὅταν ἀποθάνῃ.

[Εὐριπίδου]

— Τέκνα, ὑπακούεται εἰς τοὺς γονεῖς ὁμῶν κατὰ πάντα· διότι τοῦτο εἶναι εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν. [Παύλου]

— Καὶ δι' ἔργου καὶ διὰ λόγου τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ εἰς σέ παρ' αὐτῶν εὐλογία. Εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἶκους τέκνων· κατάρρα δὲ μητρὸς ἐκρίζοι θεμέλια. [Σειράχ]

— Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς. [Ἐξόδου]

§ 2. Ὁ ὄνος.

Εἶναι μικρότερος τοῦ ἵππου καὶ πολὺ ἀσχήμον ζῷον, ἔχει ἀναλόγως τοῦ σώματός του τὴν κεφαλὴν μεγαλειτέραν καὶ μάλιστα τὰ ὦτα· οἱ πόδες του εἶνε λεπτοὶ καὶ βραχεῖς, ἡ οὐρά του μικρά

καὶ ἄνευ πολλῶν τριχῶν, ἢ χαίτη του ἀναξία λόγου καὶ τὸ δέρμα του οὐχὶ πολὺ στιλπνόν. Ἔχει ἕμως πολλὰ προτερήματα, εἶναι φύσει ταπεινός, ὑπομονητικὸς καὶ ἡσυχος, ἐνῶ ὁ ἵππος εἶναι ὑπερήφανος, ζωηρὸς καὶ ὀρμητικὸς· ὑπομένει σταθερῶς, καὶ ἴσως μετὰ γενναιότητος ἢ καὶ ἀντισθησίας τὰς τιμωρίας καὶ τοὺς ραβδισμούς. εἶνε ὀλιγαρκὴς καὶ εἰς τὴν ποσότητα καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς· εὐχαριστεῖται εἰς τὰ πολὺ σκληρὰ καὶ δυσάρεστα χόρτα, τὰ ὅποια καὶ ὁ ἵππος καὶ τ' ἄλλα ζῷα περιτριφρονοῦσιν. Εἶναι δὲ πολὺ προσεκτικὸς εἰς τὸ πίνειν, καὶ δὲν θέλει ἄλλο ὕδωρ, ἢ τὸ πολὺ καθαρὸν καὶ ἐκ ρυακίων, τὰ ὅποια εἶναι γνωστὰ εἰς αὐτόν. εἶναι πρὸς τούτοις μέτριος εἰς τὸ πίνειν, ὅπως καὶ εἰς τὸ τρώγειν, καὶ προσέχει πολὺ νὰ μὴ βρέξῃ τὴν ρινὰ του εἰς τὸ ὕδωρ.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν λαμβάνουσιν τὸν κόπον νὰ τὸν περιποιῶνται καὶ καθαρῶς μετὰ τὴν ψήκτραν, καθὼς τὸν ἵππον, κυλιεται συνήθως εἰς τὸ χωράφιον, ἐπάνω εἰς τὰς ἀκάνθας καὶ εἰς τὰς πέτρας, χωρὶς νὰ φροντίζῃ πολὺ, ἂν θὰ κακοπάθῃ ὑπ' αὐτῶν· στρέφεται δὲ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, ἵνα κυλισθῇ ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον, καὶ φαίνεται διὰ τούτου ὡς νὰ ὀνειδίξῃ τὸν κύριόν του, διότι δὲν φροντίζει παντάπασι περὶ αὐτοῦ· προσέχει ἕμως νὰ μὴ κυλιεται εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εἰς τὸν βόρβορον, καθὼς ὁ ἵππος· φοβεῖται μάλιστα νὰ μὴ μολύνῃ τοὺς πόδας του καὶ ἀλλάσσει δρόμον, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν λάσπην, διὰ τοῦτο ἔχει τὴν κνήμην ξηροτέραν καὶ καθαριωτέραν, ἢ ὅσον ἔχει αὐτὴν ὁ ἵππος. Ὁ ὄνος τέλος μανθάνει νὰ πράττῃ πολλὰ περίεργα εἰς τὴν φύσιν του πράγματα.

83.—Τὸ δάσος ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ θέρους.

Ἀπατῶνται ὅσοι νομίζουσιν, ὅτι τὸ δάσος εἶναι καταδεδικασμένον εἰς σιωπὴν. Ἀπεικονίζει τοῦτο καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος σοβαρὰν καὶ θαυμασίαν σκηνογραφίαν· ἐντὸς αὐτοῦ ζῶσιν καὶ κινουῦνται ἀκαταπαύστως παράδοξοι παράγοντες ζωῆς καὶ ἐργασίας. Ἀπὸ τῆς πρῶτης ἀντηχεῖ τὸ δάσος ἐκ τοῦ κρότου τοῦ πελέκεως καὶ τῶν φωνῶν τῶν ὑλοτόμων· ἐνταῦθα οἱ κλαδευταὶ ἀναρριχῶνται

μέ τὸ κλαδευτήριον εἰς τὴν χεῖρα, εἰς τὰ ὑψηλότερα τῶν δένδρων· ἐκεῖ αἱ κάμινοι τῶν ἀνθρακῆων ρίπτουσι τὰς ζωηρᾶς αὐτῶν λάμπεις καὶ διασκορπίζουσι εἰς τὰ πέριξ τὸν πνιγηρὸν αὐτῶν καπνόν. Εἰς τὰ βαθύτατα τοῦ δάσους ὑπάρχουσι ζῶα ξένα καὶ ἐγγύρια, εἰς αἰώνιαν διατελοῦντα κίνησιν· εἰς ἐκάστην στιγμὴν διατρέχει ἐντὸς τοῦ δάσους ὁ σκίουρος, ὅστις ἀνοίγει διάβασιν ἐν μέσῳ τῶν ξηρῶν φύλων. Ἐκεῖ τέλος βαδίζουσι μετὰ προσοχῆς, ὄρθιοι ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῶν, ποδῶν, δορκάδες καὶ λαγωαί, αἵτινες ὑψοῦσι τὰ ὦτα αὐτῶν, στρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἤχους, καὶ χάνονται εὐθὺς ἀποτόμως κρυπτόμενοι ἔμπροσθεν τῆς λόχμης.

Κατὰ τὸ θέρος δὲν ἀποδημοῦσι πάντα τὰ πτηνά· τὰ μικρότερα τούτων ἔχουσι τὸ θάρρος νὰ παραμένωσιν ἐντὸς τοῦ δάσους. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν λόφων, μετὰ τὸν τράχηλον ἐντεταμένον πρὸς τὰ ἄνω, εἰσπνεύουσιν τὸν μυροδόλον ἀέρα αἱ δαμάλεις καὶ αἱ αἴγες, αἱ δὲ κοιλάδες ἀντηχοῦσιν ἀπὸ τοὺς πενθίμους μυκηθμοὺς τούτων. Ὁ βουκόλος καὶ ὁ αἰγοβοσκός, αἵτινες ὀδηγοῦσι τὰ ποίμνια καὶ τὰς ἀγέλας, κατακλίνονται ἐκεῖ εἰς τὴν γῆν, ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων, ἵνα εὕρωσι τὴν ζωογόνον ὀρώσον. Ὁ καυστικὸς ἥλιος καὶ ὁ πνιγηρὸς ἀήρ ἀποξηραίνουσι καὶ κατακαίουσι τὸ ἔδαφος. Τότε παντοειδῆ ἕντομα, περιβομβοῦντα, ζητοῦσι νὰ κορέσωσι τὴν δίψαν των, ἐκμυζῶντα τὸ αἷμα ἀνθρώπων καὶ ζῴων.

84.— Ὁ πρῶτος φάρος.

Πρὸ τοῦ κυρίου λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας ἔκειτο μικρὰ τις νήσος καλουμένη Φάρος. Ἐπὶ αὐτῆς τῆς νήσου ἐκτίσθη ὁ πρῶτος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου φανοφόρος πύργος. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου, Πύργος τῆς Φάρου, ἢ καὶ ἀπλῶς Φάρος, ἔμεινε δὲ τὸ ὄνομα καὶ σήμερον εἰς πολλὰς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν διὰ τὰ τοιαῦτα σωτήρια εἰς τοὺς ναυτιλλομένους οἰκοδομήματα.

Ὁ Φάρος αὐτός τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπετελέσθη ὑπὸ τοῦ περιφήμου Κνιδίου τεχνίτου Σωστράτου καὶ ἦτο τόσον θαυμαστός διὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, ὥστε ὕστερον συγκατηριθμῆθη μετὰ τῶν ἑπτὰ τοῦ κόσμου θαυμάτων.

Ὁ φάρος οὗτος ἦτο ἠκοδομημένος ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπὶ βράχου ἀποτόμου καὶ εἶχε πολλὰς ὀροφάς· τὸ ὕψος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς ἦτο τριακοσίων πήχεων· ὁ φανὸς δ' ἀναπτόμενος ἐπ' αὐτοῦ ἦτο ὀρατὸς εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ σχεδὸν μιλίων. Ἦτο δὲ ἐπιγραφὴ ἐπ' αὐτοῦ, ἣτις ἀπηθανάτισε τὸν περίφημον τεχνίτην Σώστρατον, ὡς ἔξῃς.

«Σώστρατος ἐκ τῆς Κίδνου, υἱὸς τοῦ Δεξιφάνους, κατεσκεύασε τὸν Πύργον τοῦτον ἀφιερῶσας εἰς τοὺς Σωτήρας Θεοὺς πρὸς βοήθειαν τῶν πλεόντων». (1)

85.— Ἡ χρησιμότης τῶν φάρων.

Οἱ φάροι, ὡς εἶδομεν, εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐφευρέσεις τῶν προγόνων ἡμῶν· ἀλλ' εἰς τί χρησιμεύουσιν; Οἱ φάροι εἶναι οἱ Πύργοι τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλοξενίας, τοὺς ὁποίους ἴδρυσε ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης καὶ ἐπίνοια, ἀλλ' ἠϋξήσθη καὶ ἐπολλαπλασίασεν ὁ χριστιανισμὸς καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν ἡμετέρων χρόνων. Οἱ πύργοι οὗτοι φωτίζουν μακρόθεν τοὺς πλέοντας, καὶ ὀδηγοῦσι πῶς ν' ἀποφεύγῃσι τοὺς κινδύνους καὶ φθάνωσι ἀσφαλῶς εἰς τὸν λιμένα, εἰς τὸν ὅποιον κατευθύνονται. Ὁ φανὸς, ὁ ὅποιος ἀνάπτεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου, παρέχει φῶς ἰσχυρόν, καὶ ἐκτοξεύει αὐτὸ πολὺ μακρὰν. Ὁ φανὸς σύγκειται ἐξ ὑελοπινάκων, οἵτινες ἔχουσι διάφορα χρώματα, καὶ στρέφεται κατ' ὀλίγον διὰ μηχανισμοῦ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Ἐτέθησαν δὲ οἱ χρωματισμένοι οὗτοι ὑελοπίνακες ἐπίτηδες· ἂν τὸ φῶς τοῦ φάρου ἦτο μόνον λευκόν, ἠδύνατο ν' ἀναμιχθῆ πρὸς πᾶν οἰονδήποτε ἄλλο φῶς, τὸ ὅποιον ἀνάπτουσιν οἱ ποιμένες καὶ οἱ γεωργοὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ τῶν πεδιάδων τὴν νύκτα ἐν καιρῷ χειμῶνος πρὸς θέρμανσιν, καὶ ἤθελε ἐξαπατήσῃ τὰ πλοῖα. Ὁ ποικίλος καὶ λαμπρὸς χρωματισμὸς τοῦ φωτὸς τῶν φάρων ὁμοιάζει πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ εἶναι ἀσφαλῆς ὀδηγὸς εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. Ὅταν ἡ νύξ

(1) «Σώστρατος Δεξιφάνους Κνίδιος Θεοῖς σωτήραιν ὑπὲρ τῶν πλειεξομένων».

ἀσέληνος καὶ σκοτεινὴ, ἀποκρύπτη πάντα τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ναύτης βλέπων τὸν φάρον ἀναθαρρεῖ, καὶ διευθύνει τὸ πλοῖον τοῦ πρὸς τὸν ἀστέρα ἐκεῖνον τῆς σωτηρίας καὶ ἀδελφότητος. Ὅταν ὁ βορρᾶς πνέῃ ὀρμητικὸς καὶ ἀναταράσῃ τὴν θάλασσαν ἔταν τὰ κύματα καὶ ὁ σάλος ἀπειλῶσι νὰ καταπίωσι τὸ πλοῖον, ὁ ναύτης βλέπων τὸν φωτίζοντα φάρον μακρόθεν ἐνισχύεται καὶ περιφρονεῖ τοὺς κινδύνους. Ὅπόσα πλοῖα διεσώθησαν ἕνεκα τῶν φάρων καὶ πόσοι ναῦται ὀφείλουσι τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν πατρίδα εἰς τὰ ἰδρύματα ταῦτα τῆς φιλάνθρωπίας καὶ ἀδελφότητος! Ἡ μήτηρ θὰ εἶπῃ πολλάκις εἰς τὴν νέαν αὐτῆς οἰκογένειαν «παιδιά, ὁ φάρος εὗτος ἔσωσε τὸν πάππον σας· ἂν ὁ φάρος εὗτος δὲν ὑπῆρχε, σεῖς δὲν θὰ ἦσθε σήμερον». Πολλοὶ φάροι σήμερον φωτίζονται δι' ἡλεκτρικοῦ φωτός.

86.— Ὁ φύλαξ τοῦ φαναροῦ.

.....

»Μονάχῳ μέσ' στὰ πέλαγα, κί' ἀγνάντια ἀπ' τὸ λιμάνι
»νησάκι ὑψώνει ἀπόκρημνο τὴν ἀκαρπὴν τοῦ βράχου.
»Τὰ ὄρνια μόνον τριγυροῦν στὰ κοφιτερά του βράχου
»καὶ καταφεύγει ὁ ναυτικός, χεῖμῶνας σὺν τὸν πιάνη.

»Τὴν ἐρημιὰ του δλόγουρα τὸ κύμα νανουρίζει,
»κ' ἐπάνω στὴν ψηλότερη κορφοῦλα του ξασπρίζει,
»κτίριο ποῦ μέσα του ὁ φανὸς ἀκαίμητος ἀστράφτει,
»εἰς σκότη καὶ κακοκαιριᾶς παρηγοριὰ τοῦ ναύτη.

»Ἄγρια ἢ νύκτα χύνεται στῆς θάλασσας τὰ πλάτη,
»Ψηλὰ γυρίζει τοῦ φανοῦ τὸ φλογισμένο μάτι.
»Φεύγουν τὰ σύννεφα βαριά κατὰ τὴν πόλι πέρα,
»Ποῦ λάμπει μυριοφώτιστη στὸν σκοτεινὸν αἰθέρα».

.....

[Ἄριστομ. Προβελεγίου]

87.— Ἡ αἶξ.

Ἡ αἶξ ἔχει ἐκ φύσεως περισσοτέραν εὐαισθησίαν καὶ ἰσχύν, ἢ τὸ πρόβατον· προσέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐθορμήτως καὶ ἐξοικειοῦται εὐχαρίστως· ἀρέσκεται εἰς τὰς θωπείας καὶ εὐκύλως λαμβάνει κλίσιν πρὸς τὸν περιποιούμενον αὐτήν· εἶναι πρὸς τοῦτοις πολὺ ἰσχυρά, ἐλαφρά καὶ εὐκίνητος καὶ ὀλιγώτερον δειλή, ἢ τὸ πρόβατον· εἶναι ζωηρά, ἰδιοτρόπος καὶ ἀγαπᾷ νὰ περιπλανᾶται. Μετὰ κόπου τὴν ὁδηγοῦσι καὶ φέρουσιν εἰς τὸ ποίμνιον· ἀρέσκεται νὰ σταματᾷ εἰς τοὺς μονήρεις τόπους, νὰ σκαλώνῃ εἰς τοὺς βράχους καὶ τὰ λίαν ἀπότομα μέρη, νὰ κατασκηνοῖ, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ νὰ κοιμᾶται εἰς τὸ ἄκρον τῶν βράχων καὶ εἰς τὸ χεῖλος τῶν κρημνῶν. Ἐχει δὲ μεγάλην ἀντοχὴν καὶ εὐκολίαν εἰς τὸ τρέφεσθαι· ἕλα σχεδὸν τὰ φυτὰ ἀρέσκουσιν εἰς αὐτήν καὶ ὀλίγα ἐκ τούτων ἀποφεύγει. Δὲν φοβεῖται, ὡς τὸ πρόβατον, τὴν ὑπερβολικὴν ζέστην, κοιμᾶται εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἐκτίθεται ἐκουσίως εἰς τὰς θερμοτάτας αὐτοῦ ἀκτῖνας, χωρὶς ἢ καυστικότης αὐτῶν νὰ προξενῇ εἰς αὐτὴν μῆτε ζάλην, μῆτε σκοτοδινίαν. δὲν τρομάζει διόλου τὰς καταιγίδας, δὲν ἀνυπομονεῖ εἰς τὴν βροχὴν, φαίνεται ὅμως, ὅτι αἰσθάνεται πολὺ τὴν δριμύτητα τοῦ ψύχους. Ἡ φυσικὴ τῆς ἀστασία δηλοῦται ἐκ τοῦ ἀκανόνιστου τῶν πράξεών της· βαδίζει, ἵσταται, τρέχει, πηδᾷ, σκιρτᾷ, προσέρχεται, ἀπομακρύνεται, ἐπιδεικνύεται, κρύπτεται ἢ φεύγει, καὶ πάντα ταῦτα ἐξ ἐμφύτου ἰδιοτροπίας· ἢ εὐλυγιστία τῶν ὀργάνων της καὶ ἢ αὐθάδεια καὶ ὀρμητικότης τῶν κινήσεών της προέρχονται ἐκ τῆς ὑπερευαισθησίας τοῦ νευρικοῦ της συστήματος.

Εἶναι δὲ τέλος ἡ αἶξ ζῳον ὠφέλιμον, διὰ τὸ εὐγευστον, θρεπτικὸν καὶ ὑγιεινὸν γάλα της, εἶναι ὅμως καὶ βλαπτικὸν ζῳον, διότι κατατρῶγει τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ καταστρέφει τὴν βλάστησιν αὐτῶν.

88.— Περὶ τοῦ ὕδατος.

Σύστασις τοῦ ὕδατος.—Τὸ ὕδωρ εἶναι ἐκ πάντων τῶν σωματίων τὸ μᾶλλον διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει. Εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν διαφό-

ρων στρωμάτων τῆς γῆς, εισέρχεται εἰς τὸν ὀργανισμὸν πασῶν τῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν οὐσιῶν, καὶ ἀπαντᾷ πανταχοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ εἰς κατάστασιν στερεάν, ὑγρὰν ἢ ἀεριώδη Ὡσαύτως αἱ φυσικαὶ καὶ χημικαὶ ἰδιότητες τοῦ ὕδατος χρησιμεύουσι σπουδαίως εἰς τὴν διατήρησιν τῆς γῆϊνης σφαίρας.

Τὸ ὕδωρ εἶνε σῶμα σύνθετον ἐκ δύο ἀερίων, τοῦ ὑδρογόνου καὶ τοῦ ὀξυγόνου. Μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἐθεωρετο ὡς σῶμα ἀπλοῦν. Πρῶτος δὲ ὁ μέγας χημικὸς Γάλλος Λαβουαζιέρως εὔρε τὰ συστατικὰ αὐτοῦ μέρη.

Τὸ ὕδωρ θερμαίνεται καὶ φύχεται βραδέως· τὸ θερμαίνει ὁ ἥλιος, ὁ θερμὸς ἀήρ καὶ τὸ πῦρ, καὶ φύχεται διὰ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἡλίου, τῆς ψυχρότητος τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῶν ψυχρῶν βορειῶν ἀνέμων. Τὰ ὕδατα τῶν ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν διατηροῦσι κατὰ τὸ θέρος ὀροσερὰν θερμοκρασίαν καὶ μεταδίδουσιν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἀέρα, τὸν ἐρχόμενον εἰς ἐπαφὴν καὶ συγκοινωνίαν μετ' αὐτῶν, ἢ ξηρὰ θερμαίνει ταχύτερον τὸν ἀέρα, ἢ ἡ θάλασσα.

96.—Μετασχηματισμὸς τοῦ ὕδατος.

Τὸ ὕδωρ, ὅταν ἢ θερμοκρασία καταβῆ εἰς τὸ μηδενικόν, φύχεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μεταβάλλεται εἰς πάγον, ἐνῶ συγχρόνως αὐξάνει κατ' ὄγκον. Ἐνεκα δὲ τῆς ἰδιότητος ταύτης ἐν καιρῷ μεγάλου ψύχους, ἢ δύναμις τῆς διαστολῆς τοῦ πάγου εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρά, ὥστε θραύει τοὺς σωλήνας τοῦ ὕδραγωγείου, τὰς ὕδραντλας καὶ τὰς μαλακὰς πέτρας, τὰς ἐμπεποτισμένας δι' ὕδατος. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ πάγου εἰς ὑγρὰν κατάστασιν καλεῖται τήξις.

Ὅταν δὲ ἢ θερμοκρασία ἀναβῆ εἰς τὸν ἑκατοστὸν βαθμὸν, τότε τὸ ὕδωρ μεταβάλλεται εἰς ἀτμὸν διὰ τῆς ζέσεως· ἐν πάσῃ δὲ θερμοκρασίᾳ ἢ ζέσει μεταβάλλει τὸ ὕδωρ εἰς ἀέριον ἀφανές. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐξατμίσεως ταύτης, τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον βραδείας τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῶν τῆς θαλάσσης, ἢ ἀτμόσφαιρα διατηρεῖ πάντοτε ἀτμὸν ὕδατος, ὅστις συχνότατα εἶναι ἀόρατος, ἐνίοτε δὲ καὶ ὀρατὸς ὑπὸ μορφὴν ὀμίχλης καὶ νεφῶν.

Πᾶσαι λοιπὸν αἱ μεταβολαὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὕδατος ὀφείλονται εἰς τὴν θερμότητα.

Τὸ ὕδωρ ἔχει πρὸς τούτοις τὴν ιδιότητα τοῦ διαλύειν μέγαν ἀριθμὸν σωμάτων· ἡ ιδιότης δ' αὕτη πολυτιμοτάτη εἰς πολλὰς περιστάσεις καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ χημικοῦ, παριστᾷ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ συνεπάγει βαρείας συνεπείας, ὅταν τὸ ὕδωρ περιέχῃ ἐν διαλύσει ὕλας βλαβεράς εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

90.— Ἔργον τοῦ ὕδατος ἐν τῇ φύσει.

Τὸ ὕδωρ εἶναι ἡ κυριωτάτη δύναμις πάντων τῶν γεωλογικῶν φαινομένων· ὅταν κρημνίζηται κατὰ μεγάλας ποσότητας, τότε ἐκσπᾷ τοὺς βράχους, κυλῖει καὶ θραύει, καὶ παράγει τὰ φαινόμενα τῆς διαβρώσεως· ὅταν δὲ πάλιν περιτρέχῃ βραδέως, τότε τὰς ὕλας, τὰς ὁποίας σύρει, ἐναποτίθῃσιν εἰς στρώματα ὀριζόντια καὶ παράγει τὰς ὑποστάθμιας.

Τὸ ὕδωρ εἶνε τροφή ἀναγκαιοτάτη εἰς τὰ ἐνόργανα ὄντα. Ὅταν τὸ ὕδωρ λείψῃ, τότε ἡ χλόη ξηραίνεται καὶ θνήσκει· ἡ καλλιέργεια τῶν λαχανικῶν τότε παρέχει ἐξαιρετον εἰσόδημα, ὅταν ἕκαστον τετραγωνικὸν μέτρον ἀγροῦ ἐσπαρμένου δέχνηται ἐντὸς τοῦ ἔτους πότισμα ὕδατος, φυσικὸν ἢ τεχνικόν, τριῶν κυβικῶν μέτρων.

«Ἡ ἀφθονία τοῦ ὕδατος, λέγει ὁ Γεραρδίνος, ἐξασφαλίζει τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ οἴκου, τῆς πόλεως, τῆς χώρας». Ἡ κατανάλωσις τοῦ ὕδατος αὐξάνει, ἐφ' ὅσον προβαίνει ἡ εὐμάρεια τῶν ἀνθρώπων αἱ πόλεις γίνονται πολυπληθέστεραι. Ἡ κυκλοφορία τοῦ ὕδατος ἐν ταῖς πόλεσι δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ζῴοις. Τὸ ὕδωρ τῆς θρέψεως εἶναι τὸ ἀρτηριακὸν σύμπλεγμα, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν δύναμιν, τὴν ὕγειαν, τὴν ζωὴν εἰς πάντα τὰ σημεῖα, δι' ὧν διέρχεται.

Οὐδέποτε ἀπαντᾷ τις ὕδωρ καθαρὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, καὶ πρὶν ἢ πέσῃ εἰς τὴν γῆν, συμπαρασύρει συχνάκις κονιορτοὺς ὀργανικοὺς, εὐρισκομένους ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ. Εἰσχωροῦν ἔπειτα εἰς τὸ ἔδαφος, ἢ ρέον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, διαλύει τὰς εὐδιαλύτους ὕλας, αἵτινες εὐρίσκονται ἐκεῖ, καὶ αἵτινες ποικίλλουσιν ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν γαιῶν καὶ τῶν

πετρῶν διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται. Οὕτω ὡς ἐκ τῆς ποσότητος καὶ τῆς φύσεως τῶν ξένων ὑλῶν, τὰς ὁποίας περιέχουσι τὰ φυσικὰ ὕδατα, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ διαυγῆ, διακρίνονται ἀναμεταξύ των εἰς ὕδατα γλυκέα καὶ ὕδατα μεταλλικά.

91.— Ὑδατα μεταλλικά.

Τὰ μεταλλικά ὕδατα ἔχουσι, ὡς ἐκ τῶν ἀλατούχων οὐσιῶν ἢ ἐκ τῶν ἀερίων, τὰ ὁποία διατηροῦσι διαλελυμένα, γεῦσιν ἰδίαν καὶ ἰδιότητος χρησιμοποιοιμένης ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς. Μεταχειρίζονται δὲ ταῦτα, εἴτε πρὸς πόσιν, εἴτε πρὸς λουσίαν, εἴτε πρὸς κατάρχυσιν· ἐξάγουσι δὲ πρὸς τούτοις ἐξ αὐτῶν καὶ κόνιν ἀλατώδη ἐντὸς ἐργοστασίων καταλλήλως πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν κατεσκευασμένων.

Ἡ θερμοκρασία τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων, ὡς ἐκ τῆς χημικῆς αὐτῶν συστάσεως, ποικίλλει μεγάλως. Τινὰ τούτων τῶν ὑδάτων, ἀναδρύνοντα ἀπὸ μεγάλου βάθους, φθάνουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, διατηροῦντα ὑψίστην θερμοκρασίαν. Τὰ ὕδατα ταῦτα λέγονται θερμὰ μεταλλικά. Τοιαῦτα θερμὰ μεταλλικά ἔχομεν ἡμεῖς, πλὴν πολλῶν ἄλλων, καὶ τὰ τῆς Αἰθιοπίας ἐν Εὐδοίᾳ, τὰ ὁποία εἶναι περιάκουστα διὰ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν. Οὐδαμοῦ σχεδὸν τοῦ κόσμου ὑπάρχουσι εἰς τόσῃ ἀφθονίαν τοσαῦτα μεταλλικά θερμὰ ὕδατα· σχηματίζουσι φυσικοὺς πίδακας, ἐκτοξεύοντας εἰς μέγα ὕψος ὑδατίνους κρουνοὺς, καταπίπτοντας μετ' ἀφροῦ καὶ ἀπεικονίζοντας ποικίλα καὶ περίεργα σχήματα.

Ὡραία πρὸς τούτοις καὶ ἐκπληκτικὴ εἶναι καὶ ἡ θέα τῶν θερμῶν τούτων ὑδάτων, τὰ ὁποία καταπίπτουσιν ὡς καταρράχται ἐκ τῶν ὑψηλῶν βράχων εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ πτώσις τούτων ἀποτελεῖ ἐκπληκτικὸν καὶ παράδοξον κρότον. Εἶναι δὲ τῶν μεταλλικῶν τούτων ὑδάτων ἡ θερμότης τοσαύτη, ὥστε τίλλουσιν ἐντὸς αὐτῶν οἱ χωρικοὶ τὰ πτηνά των.

Κατὰ τὰς κυρίας ἰδιότητος τῶν σωμάτων, τὰ ὁποία τηροῦνται ἐν διαλύσει, τὰ μεταλλικά δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ἀριθμὸν τινὰ τάξεων ἢ τύπων εἶναι δὲ α') τὰ ἀεριοῦδη, ψυχρὰ καὶ γέμοντα ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τὰ ὁποία ἀφρίζουσιν, ὅταν τὰ ταράττωμεν· β')

τὰ ἀλκαλικά, γενικῶς θερμά, μετὰ γεύσεως ὑφαλμύρου γ') τὰ θειοῦχα, ἔχοντα ὀσμὴν ὠπῶν ἐώλων δ') τὰ σιδηροῦχα, τὰ ὅποια ἔχουσι γεῦσιν μελάνης, καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψυχρά· καὶ ε') τὰ ἀλατώδη, ἐνέχοντα ἀλμυρὰν γεῦσιν.

Τὰ θερμὰ μεταλλικὰ ὕδατα ἦσαν ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων. Οἱ Ῥωμαῖοι ἔπειτα εἶχον αὐτὰ ἐν μεγάλῃ χρήσει, ὡς καὶ νῦν κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους. Ἐν Αἰδηψῷ ἐτι καὶ νῦν δεικνυνται τὰ λουτρὰ τοῦ στρατηγοῦ Σύλλα, λελαξευμένα ἐπὶ βράχων, ἐν σχήματι σπηλαίων.

§ 2. — "Ἵδατα γλυκέα. —" Ἵδατα κατάλληλα πρὸς πόσιν.

Τῶν γλυκέων ὑδάτων ἡ χρήσις εἶναι συνεχῆς καὶ ἀνυπολόγιστος. Ἐνταῦθα ἀναφέρομεν μόνον τὴν χρήσιν τῶν ποσίμων ὑδάτων.

Πόσιμα ὕδατα εἶναι ἕσα μεταχειριζόμεθα πρὸς πόσιν, χωρὶς ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῶν νὰ συμβαίνει ἀνωμαλίαι ἢ βλάβη εἰς τὴν ζωὴν.

Τὰ ὕδατα ταῦτα εἶναι πάντοτε ὀλέθρια, ἔταν περιέχωσιν ὀργανικὰς ὕλας καὶ μάλιστα ἐν ζώσῃ καταστάσει, ὡς αἱ εἰς ζύμωσιν διατελοῦσαι, αἵτινες γεννῶσι τὸν τύφον καὶ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν. Σήμερον παραδέχονται, ὅτι αἱ μiasματικαὶ νόσοι ἐν τε τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ζώοις προέρχονται ἐκ φθορῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, γενομένων ὑπὸ εἰδικῶν μικροβίων, τὰ ὅποια εἰσάγονται εἰς αὐτὸν κυρίως διὰ τοῦ ἀέρος, τὸν ὅποιον ἀναπνέομεν, καὶ τοῦ ὕδατος, τὸ ὅποιον πίνομεν. Ὅπως ἀφαιρέσωμεν πάσας τὰς βλάβας, τὰς προξενουμένας ἐκ τῶν μεμολυσμένων ὑδάτων, εἶναι ἀνάγκη νὰ βράζωμεν αὐτά. οὕτω καταστρέφονται τὰ διενεργοῦντα τὴν ζύμωσιν ὀργανικὰ ὄντα καὶ θνήσκουσιν ὑπὸ θερμοκρασίαν 100 βαθμῶν.

Ὅταν τὸ ὕδωρ εἶναι ἀπλῶς πλῆρες ἀργίλλου ἢ ἄμμου καὶ ἄλλων ἀδιχλύτων οὐσιῶν, ἀρκεῖ νὰ διυλίσωμεν αὐτό, ἵνα τὸ καταστήσωμεν καθαρόν. Πρὸς τοῦτο διαπερῶμεν αὐτὸ διὰ πετρῶν πορωδῶν ἀμμάλθων, ἢ καὶ δι' ἄμμου ἢ σπόγγου. Ὅταν δὲ θέλωσι ν' ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὰ μολυσματικὰ ἀέρια, διαπερῶσιν αὐτὸ διὰ ξυλανθράκων, τετριμμέτων εἰς κόνιν. Διυλιστικαὶ μηχαν-

ναί είναι πλείσται καὶ πρέπει, ὡς ἔχει παρ' ἡμῖν τὸ ὕδωρ, νὰ προμηθευθῇ ἐκάστη οἰκογένεια μίαν τοιαύτην.

93.—'Ιδιότητες ἀναγκαῖαι τοῦ ποσίμου ὕδατος.

Ἡ παρουσία τοῦ ἀέρος εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὰ πρὸς πόσιν ὠρισμένα ὕδατα. Τὸ ὕδωρ τὸ ἐνέχον ἀέρα εἶναι πολὺ ὑγιεινὸν καὶ ἔχει γεῦσιν ἀρεστοτέραν ἢ τὸ στερούμενον τοιούτου. διυλισμέναν ἢ ἀπεσταγμένον ὕδωρ εἶναι μὲν ἀπολύτως καθαρώτερον, ἀλλ' ὄχι καὶ κατάλληλον πρὸς πόσιν· γίνεται δὲ τοιούτον, ἀφοῦ πρότερον ὑποβληθῇ εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀέρος.

Ἡ ἐκλογὴ καθαροῦ καὶ καλοῦ ποσίμου ὕδατος εἶναι οὐσιώδης ἕξις τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς· τὸ καθαρὸν ὕδωρ διακρίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς γνωρισμάτων.

«Τὸ ὕδωρ θεωρεῖται καθαρὸν καὶ κατάλληλον πρὸς πόσιν, ἔταν εἶναι ὀροσερόν, διαυγὲς καὶ ἄοσμον· ἔταν ἢ γεῦσίς του εἶναι λεπτοτάτη, καὶ μάλιστα οὐχὶ δυσάρεστος, οὔτε ἀηδῆς, οὔτε ἀλμυρά, οὔτε ὑπόγλυκος· ἔταν περιέχῃ ὀλίγας ξένας ὕλας· ἔταν περιλαμβάνῃ ἀρκετὸν ἀέρα ἐν διαλύσει· ἔταν διαλύῃ τὸν σάπωνα. χωρὶς νὰ σχηματίσῃ θρόμβους, καὶ ἔταν ἐν αὐτῇ τὰ ὄσπρια εὐκόλως βράζωνται καὶ ταχέως.»

94.—'Ἡ βροχή.

- »Τοῦ ὠκεανοῦ κοπέλες
- »μὲ γεμᾶτα τὰ σταμνιά
- »ν' ἀνεβαίνουν οἱ νεφέλες
- »ἔστ' οὐρανοῦ τὴν ἐρημιά.

- »Νά 'βρουν ἀνθη νὰ ποτίσουν,
- » ἢ καμμιά τριανταφυλλιά,
- »ρόδα, λούλουδα ν' ἀνθήσουν
- »νὰ τὰ βάλουν στὰ μαλλιά,

- »'Δὲ καὶ 'κεῖ ἐνῶ 'ξετάζουν

» μὲ δειλή, δειλή καρδιά,
» οἱ Ἄνεμοι τὶς κοιτάζουν
» τῶν ὀρέων τὰ παιδιὰ.

» Καὶ καθὼς τὰ παλληκάρια
» διοῦν κοπέλες μὲ σταμνιά,
» κυνηγοῦν σὰν τὰ ζαγάρια
» γιὰ νὰ πιάσουνε καμμιά.

» Μιά, ποῦν¹ εὐμορφιὲς γεμάτη
» κι' ἔχει τὰ μαλλιά χυτά,
» γιὰ νὰ παίξουνε κομμάτι
» γιὰ νὰ κάμουν χωρατά.

» Δῶ κ' ἐκεῖ τὰ κυνηγοῦνε
» τὰ κοράσια τὰ δειλά,
» κι' ἀπ' τὰ ρουχά τους τ' ἄρποῦνε
» καὶ τὰ σκιοῦν καμμιά βολά.

» Δῶ τὰ πᾶνε ἔκει τὰ πᾶνε,
» μ' ἓνα κρότο φοβερό,
» τὰ τρανὰ σταμνιά τους σπᾶνε,
» καὶ τοὺς χύνουν τὸ νερό.

» Κάτ' αὐτὸ στοὺς κάμπους τρέχει,
ς' τοὺς ἀγρούς μὲ ταραχή,
» κι' εἶν' αὐτὸ ποῦ, δὸς του βρέχει,
» κι' εἶν' αὐτὸ ποῦ λὲν βροχή».

[Γεωργίου Βιζυηνοῦ]

ἘΠΙ. — Ἡ μεταμῆλεια.

Παιδιά τινὰ ἐξερχόμενα τοῦ σχολείου, ἀπήντησαν χωλόν, ἕστις ἐθάδιζε σύρων μετὰ δυσκολίας καὶ πολλοῦ κόπου τοὺς πόδας του. Τότε αὐτὰ ἤρχισαν νὰ τὸν περιπαίξωσιν ἀπομιμούμενα τὸν τρόπον

πον τοῦ βαδίσματος τοῦ χωλοῦ καὶ ἔταν μετ' ὀλίγον τὸν ἐπλησίασαν, τῷ ἔλεγον σκληροτάτας ἀθλιότητας. Ὁ πτωχὸς οὗτος ἄνθρωπος ὑπέφερα τὰ πάντα σιωπῶν, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐγέμισαν δάκρυα.

Γέρων τις, ὅστις ἦτο παρὼν εἰς ταύτην τὴν σκηνήν, ἔνευσε εἰς τὰ παιδία νὰ πλησιάσωσιν. «Ἡξεύρετε, εἶπεν εἰς αὐτά, ἡξεύρετε ποῖος εἶνε ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τὸν ὅποιον ὑδρίζετε; Ἀκούσατε τὴν ἱστορίαν του. Ὁ Μᾶρκος, ὅτε ἦτο δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν, εἶχε σῶμα εὐθυτενές, ὡς κυπάρισσον, καὶ κνήμας τόσον καλῶς συνηρμοσμένας, ὅσον βέβαια δὲν εἶναι αἱ ἰδικαὶ σας. νύκτα τινὰ ἢ κροῦσις τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἰσχυρὰ καὶ συνεχῆς, ἐγνωστοποιεῖ εἰς τοὺς κατοίκους, ὅτι πυρκαϊὰ εἶχε ἐκραγῆ εἰς τὸ χωρίον. Σπεύσας τότε καὶ ὁ Μᾶρκος εἰς τὴν καιομένην οἰκίαν, ἔμαθεν, ὅτι μία γυνὴ σωθεῖσα πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐγκαταλείψει ἐπάνω εἰς τι δωμάτιον τοῦ δευτέρου πατώματος ἔν τῶν τέκνων της. Ἡ μήτηρ αὕτη ἐξέπεμπε γοεράς καὶ σπαρακτικὰς κραυγὰς καὶ παρεκάλει πάντας τοὺς παρισταμένους νὰ ὑπάγωσι καὶ σώσωσι τὸ παιδίον της ἐκ τοῦ μέσου τῶν φλογῶν. Ὁ Μᾶρκος ἔλαβε τὴν ἀναδάθραν φθάνει εἰς τὴν στέγην, εἰσχωρεῖ εἰς τὸ δωμάτιον διὰ τινος φεγγίτου, καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς εἶδον νὰ κατέρχεται κἀνίστρον κρεμάμενον ἐκ σχοινίου, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐκοιμάτο τὸ παιδίον. Ὅταν ὁ γενναῖος νεανίας ἐπανεῦρε τὴν ἀναδάθραν, ἦτο αὕτη κατὰ τὸ πλεῖστον κεκαυμένη ὑπὸ τοῦ πυρός. Εἶχε δὲ μετὰ πολλοῦ κόπου καταβῆ ὀλίγας βαθμίδα, ὅτε κατεκρημνίσθη μετὰ τῆς κλίμακος εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐκτοτε ἔμεινεν μετὰ μακρὰν ἀσθένειαν χωλός.

Τὰ παιδία ἤκουσαν τὴν διήγησιν ταύτην μὲ ὀφθαλμούς πρὸς τὰ κάτω νεύοντας. Ὁ γέρων οὐδὲν ἄλλο προσέθηκεν εἶχε πλέον ἐννοήσει ἐκ τοῦ τρόπου των καὶ τῆς φυσιογνωμίας, ὅτι μεταμέλαια εἰλικρινῆς καὶ βαθεῖα, εἶχε καταλάβει τὴν καρδίαν των.

96. — Ἡ οἰκογένεια κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους. [συνέχεια ἴδ. § 61].

Ἐπέρχονται εἰς τὸν οἶκον εὐχάριστοι καὶ λυπηραὶ ἡμέραι. Μετὰ χαρᾶς νέοι καὶ γέροντες περιμένουσι τὴν λαμπρὰν ἡμέ-

ραν τοῦ γάμου καὶ ἡ καρδία τῶν ἀδελφῶν πάλλει ἐκ χαρᾶς, ἔταν ἴδωσι τὴν καλὴν αὐτῶν ἀδελφὴν ἐν μέσῳ τῶν νυμφαγωγῶν νὰ προπορευῆται τῆς γαμηλίου συνοδίας μεταβαίνουσα εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον.

Λύπη πληροὶ τὸν οἶκον, ἔταν ὁ πατὴρ ὑπὸ πονηροῦ τινος δαίμονος πειρασθεὶς κείται βαρέως ἀσθενῶν ἐπὶ τῆς κλίνης. Πληροῦται δὲ ἄλλιν ὁ οἶκος χαρᾶς, ἔταν οἱ θεοὶ ἀπαλλάξωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀποδώσωσιν ὑγιῆ εἰς τὰ τέκνα του.

Μετὰ θλίψεως ἀποχωρίζεται ὁ ἀνὴρ τῶν ἀγαπητῶν του, ἔταν ἡ μάχη τὸν καλῆ, καὶ δάκρυα ἀποσπῶνται, ἔταν οἱ μαχηταὶ ἐπιθιάζωνται εἰς τὰ πλοῖα, διευθυνόμενοι εἰς τὴν Αὐλίδα. Τότε ὁ οἶκος ἐρημοῦται. Αἱ γυναῖκες κάθηνται εἰς τὴν ἐργασίαν λυπημέ-
ναι. Ὁ γηραιὸς πατὴρ δὲν ἐπιθυμεῖ πλέον νὰ κατοικῆ εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἔπου τὰ πάντα ἀναμιμνήσκουσιν εἰς αὐτὸν τὸν ἀπόντα υἱόν. Ἐν χώρᾳ διατρίβων καὶ ἐργαζόμενος ζητεῖ νὰ λησιμονήσῃ τὸν πόνον του. Πολλὰ δάκρυα ἔχυσαν ὁ Λαέρτης καὶ ἡ Πηνελόπη, ἔτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπῆλθεν εἰς τὴν μάχην τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης. Πόσον ὁ Πηλεὺς θὰ ἐπόθει καθ' ἡμέραν νὰ ἐπανίδῃ ἐπιστρέφοντα τὸν υἱόν του, καὶ πόσον ἐθλίβῃ ἡ καρδία του, ἔταν ἐκ τῆς ὀλοφυρομένης θεᾶς Θέτιδος ἔμαθεν, ἔτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἔπεσε μακρὰν τῆς πατρίδος του εἰς ξένην γῆν!

Δὲν ἤρμιζε πολὺ εἰς τοὺς ἀρχαίους πολεμικοὺς χρόνους ὁ ἥσυχος θάνατος, ὁ ὀρισθεὶς εἰς τὸν Ὀδυσσεᾶ, ὁ ὁποῖος ἐτελεύτησε τὸν βίον, γέρων ἤδη ὢν, ἐν εἰρήνῃ εὐλογούμενος ὑπὸ τῶν οἰκείων του καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ!

Εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ Ἀχιλλέως βλέπομεν, πόσον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐτιμῶντο οἱ νεκροί. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀντήχει ὁ θρήνος διὰ τὸν ἀποθανόντα, ἔκοπτον τὴν κόμην, ἤλειπον καὶ ἔκαιον τὸ νεκρὸν πτώμα καὶ κατεσκεύαζον τάφον ἐπὶ τῆς τέφρας του. Ὁ ἐνταφιασμὸς ἐπερατοῦτο δι' ἀγώνων πρὸς τιμὴν τοῦ θαντομένου. Εἰς τὴν νεκρικὴν θυσίαν, ὡς ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Ὀμήρῳ, ἐγίνετο σπονδὴ ἐκ μέλιτος, γάλακτος, οἴνου καὶ ὕδατος καὶ διεσκορπίζοντο ἄλφιτα.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ βίος ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ, ἔμοιτος σχεδὸν πρὸς τὸν βίον τῶν ἰδιωτῶν.

Διέφερε μόνον ὡς πρὸς τὰ διδόμενα δειπνα, τὰ ὅποια ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἦσαν πλουσιώτερα καὶ πολυτελέστερα καὶ ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν, ἥτις ἦτο ὡσαύτως λαμπροτέρα εἰς τοὺς οἴκους τῶν βασιλέων. Πάντα ὅμως τὰ ἄλλα, ἤτοι ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἀνάπαυσις, ἡ χαρὰ, καὶ ἡ λύπη, οὐδὲν ὅπως διέφερον.

Κεφαλὴ τοῦ οἴκου ἦτο, ὡς πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ὁ πατὴρ πολὺ δὲ ἐτιμᾶτο ἡ μάμμη. Ἡ Ναυσικάα τιμᾷ τὴν μητέρα τῆς. Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ἄδην τὴν μητέρα του μόνον θέλει νὰ ἐναγκαλισθῆ. Συζυγικῆς πίστεως καὶ ἀγάπης λαμπρὸν παράδειγμα εἶναι ἡ Πηνελόπη. Εἰς τὸν οἶκον πρὸς τούτοις ἀνήκουσι καὶ οἱ θεράποντες καὶ οἱ δοῦλοι, τῶν ὁποίων περὶ τῆς φιλόφρονος συμπεριφορᾶς πολλὰ παραδείγματα ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ. Ὁ Εὐμαιοὺς ἀνετράφη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λαέρτου. Ἡ Εὐρύκλεια εἶναι ἡ τροφὸς τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ ἡ πιστὴ θεραπαινὶς τῆς Πηνελόπης. Οἱ κύριοι πολὺ ἠγάπων τὰς πιστὰς θεραπίνας καὶ τροφούς καὶ ἐν γένει τοὺς τιμίους ὑπηρέτας. Ὁ ξένος ἐθεωρεῖτο ὡσαύτως μέλος τοῦ οἴκου· εὗρισκεν οὗτος φιλόξενον προστασίαν καὶ σκέπην εἰς τὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁ ποῖον κατέφευγεν ἢ μετέβαινε πρὸς ἐπίσκεψιν. Αὐτὸς ὁ Ξένιος Ζεὺς ἦτο ὁ φύλαξ καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν ξένων.

97.— Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας ἠγάπησαν τὴν πατρίδα των ἐξ ὅλης αὐτῶν τῆς καρδίας. Ἠλευθέρωσαν τὰς Θήβας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Σπαρτιατῶν, ὕψωσαν αὐτὰς διὰ τῆς ἀρετῆς των καὶ φιλοπατρίας καὶ κατέστησαν πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Συνδεδεμένοι ἐκ παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας διὰ στενῆς φιλίας, διήλθον τὸν βίον εἰς ἀγῶνας καὶ ταλαιπωρίας, ἵνα ἐλευθερώσωσι καὶ μεγαλύνωσι τὴν πατρίδα των. Καὶ οἱ δύο ἐφρονεύθησαν εἰς τὸν πόλεμον· ὁ μὲν Πελοπίδας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἀγωνιζόμενος πρὸς τὸν τύρρανον τῶν Φερρῶν, ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας εἰς τὴν μάχην τῆς Μαντινείας, εἰς τὴν ὅποian ἐνίκησε τοὺς ὑπερηφάνους Σπαρτιάτας. Εἶναι δὲ καὶ οἱ δύο οὗτοι παράδειγμα ὑψηλὸν φιλοπατρίας· πᾶσαι αὐτῶν αἱ προσπάθειαι καὶ ἀγῶνες σκοπὸν εἶχον τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος. Ὁ Ἐπαμεινώνδας στρατιώ-

ώτης και φιλόσοφος, ἦτον ἀπλοῦς, ἐγκρατῆς μέχρι στερήσεως, ἀνδρείος και τολμηρὸς εἰς τοὺς κινδύνους και ἤγωνε τὰς στρατιωτικὰς ἀρετὰς μετὴν εὐπειθειαν και ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ὅταν οἱ ἐχθροὶ του ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν ἀρχὴν τοῦ Βοιωτάρχου τὸν διώρισαν ἐπιστάτην τῆς καθαριότητος τῶν ὁδῶν, ἐδέχθη αὐτὸ τὸ ὑπουργημα, χωρὶς νὰ ὀργισθῆ, και ἀπέδειξε διὰ τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων τούτων, ὅτι ἦτο ἀξιος πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας. Ὅτε οἱ φίλοι του ἀπέτρεπον αὐτὸν νὰ δεχθῆ τοιαύτην εὐτελεῆ θέσιν, εἶπε τοῦς ἀξιομνημονεύτους τούτους λόγους. «Ἡ θέσις δὲν τιμᾷ τὸν ἀνθρωπον, ἀλλ' ὁ ἀνθρωπος τὴν θέσιν». Ὅτε δὲ πάλιν συνελυποῦντο αὐτόν, ὅτι ἀποθνήσκει ἄτεκνος. Μὴ λέγετε τοῦτο, εἶπεν εἰς αὐτούς, διότι ἀφήνω δύο θυγατέρας, τὴν ἐν Λεύκτροις νίκην και τὴν ἐν Μαντινείᾳ».

Ὁ δὲ Πελοπίδας, εἰ και ἦτο πλούσιος και κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς οἴκου, δὲν ὑπέμενε νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' εἰργάσθη μετὴν κίνδυνον τῆς ζωῆς του ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Ἐλεγε δὲ πολλάκις, ὅτι εἶναι αἰσχρὸν και ἀσεβὲς νὰ βλέπῃ τις ἀπαθῶς τὴν πατρίδα του νὰ ὑβρίζηται και νὰ ἀτιμάζηται ὑπὸ ξένων, και ὅτι ἡ ἀτιμία τῆς πατρίδος ἀνανακλᾷ εἰς τοὺς πολίτας, ἐὰν δὲν ἀσπλύνωσιν αὐτὴν διὰ τοῦ θανάτου των. Ὅταν δὲ ποτε ἡ σύζυγος αὐτοῦ συνεβούλευε μετὰ δακρύων νὰ προφυλάττῃ τὴν ζωὴν του ἐν τῇ μάχῃ, εἶπε· «γύναι, καθήκον τῶν ἀρχόντων εἶνε νὰ φροντίζωσιν οὐχὶ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν ἄλλων.»

98.— Ἡ Ἱερὰ ἱστορία περὶ πατρίδος.

Ἡ Ἱερὰ ἱστορία πλεῖστα παρέχει εἰς ἡμᾶς παραδείγματα τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν χώραν ἀγάπης. Ὁ Ἰωσήφ, ὁ Νεεμίας και οἱ εἰς τὴν Βαβυλῶνα αἰχμάλωτοι Ἰουδαῖοι ἐθεώρησαν τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς των ὡς μητέρα και κοινὴν ἀπάντων τροφόν. Ὁ Ἰωσήφ, ἀποθνήσκων ἐν μέσῳ τέκνων και ἀδελφῶν, εἶπεν. «Ὁ Θεὸς θέλει ἐπισκεφθῆ ὑμᾶς και ἐπαναφέρει εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποῖαν ὑπεσχέθη εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν· κομίσατε τότε μετ' ὑμῶν και τὰ ὀστᾶ μου.» Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Ἰωσήφ.

Ἐποθνήσκων οὗτος, ἠσθάνθη χαράν, διότι ἤλπιζεν ὅτι ἤθελεν ἀκολουθήσει τοὺς ἀδελφούς του εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ὤρισεν αὐτοῖς πατρίδα, καὶ ὅτι τὰ ὄστιά του ἤθελον κατατεθῆ εἰς τὸν τάφον τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Νεεμίης λαβὼν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Ἀρταξέρξου ἠνακτήσῃ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνοικοδομήσῃ τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται περὶ τούτου. «Ἦμῃν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ προσέφερον εἰς αὐτὸν τὸ ποτήριον νὰ πῆ οἶνον, ἀλλ' ὠμοίαζον πρὸς ἄνθρωπον λυπούμενον ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν εἰς ἐμέ. «Διατί τὸ πρόσωπόν σου εἶναι τόσῳ σκυθρωπόν, ἀφοῦ δὲν φαίνεσαι διόλου ἀσθενής;» Καὶ εἶπον εἰς τὸν βασιλέα. «Πῶς δύναμι νὰ μὴ ἔχω τὸ πρόσωπον περίλυπον, ἀφοῦ ἡ πόλις, ὅπου οἱ πατέρες μου εἶναι τεθαμμένοι, κεῖται ἔρημος, καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς κεκαυμένα; Ἐὰν θέλῃς νὰ παράσχῃς εἰς ἐμὲ χάριν, πέμψον με εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, τὴν γῆν τοῦ πατρὸς μου, ἵνα ἀνεγείρω αὐτήν. «Λαβὼν δὲ τὴν ἄδειαν καὶ ἔλθων εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐκάλεσε τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, μετὰ τῶν ὁποίων συνεδέετο διὰ κοινῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης, καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς «Γνωρίζετε τὴν λύπην ἡμῶν ἢ Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἐγκαταλελειμμένη, αἱ πύλαι αὐτῆς κατακεκαυμένα ὑπὸ τοῦ πυρός, ἔλθετε νὰ ἐνωθῶμεν, ἵνα τὴν ἀνεγείρωμεν».

99.— Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ἀξία ἀγάπης.

Ἡ ἱστορία τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως ἡμῶν, ἡ δόξα καὶ εὐτυχία καὶ αὐτὰ τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἢ ἡμεῖς αὐτοὶ ὑπέστημεν, πάντα ταῦτα ἀξάνουσι τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην. Ποῖον πεπολιτισμένον ἔθνος στερεῖται μεγάλων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ὑψωσαν εἴτε δι' ἀνδρείας, εἴτε διὰ παιδείας τὴν πατρίδα των; Ποῖα χώρα δὲν ἔχει εὐγενεῖς ἀγῶνας, περιλαλήτους ἥρωας καὶ σοφοὺς ἄνδρας; Καὶ ὅμως ἡ Ἑλλάς μόνη ἔχει Ὅμηρον, Σοφοκλέα, Δημοσθένην, Σωκράτην, Ἡρόδοτον, Θουκυδίδην μόνη ἢ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρίς ἔχει Κόδρον, Μιλτιάδην, Θεμιστοκλέα, Κίμωνα, Ἐπαμεινώνδαν, Φιλοπόιμενα, Ἄρατον, μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ ἄλλους διασήμευ ἀνδρας. Ποῖα πεπολιτισμένη χώρα

δὲν ἔχει καλλιτεχνικά ἔργα καὶ καλλιτέχναις ; Καὶ ὅμως μόνη ἡ Ἑλλάς ἔχει Παρθενῶνα, Προπύλαια, χιλιοταλάντους ναοὺς καὶ ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας, πρότυπα τέχνης, ἐξεγειρούσης τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν λατρείαν πάντων τῶν ἀνεπτυγμένων ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐρείπια τῶν ἔργων τούτων ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν ἐνδόξους τεχνίτας, τὸν Φειδίαν, τὸν Πραξιτέλην καὶ τὸν Ἴκτινον !

Ἄλλὰ καὶ ἡ νέα Ἑλλάς ἀνέδειξεν ἄνδρας ἐφαμίλλους κατὰ τὴν φιλοπατρίαν καὶ ἀνδρείαν καὶ φιλομουσίαν πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους. Ὁ Εὐγένιος, ὁ Κοραΐς, ὁ Μιαούλης, ὁ Παπανικολῆς, ὁ Κανάρης, ὁ Βότσαρης, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Κολοκωτρῶνης, οἱ Ζωσιμαῖδες, οἱ Ριζάραι καὶ ὁ Βαρδάκης καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶναι ἀντάξιοι τῶν ἡμετέρων προγόνων ! Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ χώρα ἡμῶν ἐξακολουθεῖ γεννῶσα μεγάλους φιλοπάτριδας εὐεργέτας. Ὁ Συγγρός, ὁ Ἀβέρωφ, ὁ Πάγκκος, ὁ Μαρασλῆς καὶ ἄλλοι ἐκκληροδότησαν τὸν πλοῦτόν των εἰς τὴν ἀγαπητὴν Ἑλλάδα. Τίς λοιπὸν δύναται νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὴν ἐλληνικὴν ταύτην χώραν τῶν γονέων του, τὴν γῆν, τὴν ὁποῖαν ἐπάτησαν περιληγμένοι καὶ σεβαστοὶ πόδες, καὶ ἐνθα κοιμῶνται τὸν αἰώνιον ὕπνον οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς του ἐν τῇ κοινῇ κοιμητηρίῳ ;

100.—Περὶ τῶν Γαλῶν.

Ἡ γαλῆ εἶναι εἶδος τίγρεως ἐξημερωθείσης. Ἡ κεφαλὴ ἐν γένει, τὰ ὦτα, οἱ πόδες, οἱ ὀνυχες καὶ αὐτὴ ἡ οὐρὰ τῆς γαλῆς ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῆς τίγρεως. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θηριωδίαν ἔχουσι τὰ δύο ταῦτα ζῷα ἀναλογίαν. Ἡ τίγρις εἶναι τὸ ἀγριώτατον πάντων τῶν ἀρπακτικῶν αἰμαθόρων θηρίων, ἀλλὰ καὶ ἡ γαλῆ εἶναι ἐπίθουλον καὶ ἐπικινδυνωδέστατον ζῷον, δυνάμενον εὐκόλως νὰ ἐξαγριωθῇ καὶ ὀρμήσῃ καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τῶν ὀπίστων ζῷ. Ἐχει τὴν κεφαλὴν στρογγύλην, τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους, καὶ δέρμα κεκαλυμμένον ὑπὸ πυκνοῦ καὶ ἀπαλοῦ τριχώματος· οἱ πρόσθιοι αὐτῆς πόδες ἔχουσι πέντε

δακτύλους, οί δὲ ὀπίσθιοι τέσσαρας, ἀπολήγοντας εἰς ὀξυτάτους ὄνυχας, ἐξερχομένους τῆς κρύπτῃς των, ὅταν τὸ ζῦρον τοῦτο ἀμύνηται καὶ ἐπιτίθεται.

Ἄλλ' ἂν ἔνεκα τῶν ὀνύχων τῆς ἔχῃ πολλοὺς ἐχθροὺς, ἔχει ὁμοῦ καὶ πολλὰ προτερήματα, ἄξια μιμήσεως. Ἔχει χάριν καὶ κομψότητα, ἣ δὲ καθαριότης αὐτῆς εἶναι ἀμίμητος· ἐξοδεύει ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν, καθημένη εἰς τὸν ἥλιον πρὸς καθαρισμὸν τοῦ δέρματός της. Ἐὰν δ' ἀγαπῶμεν ν' ἀποδίδωμεν τὴν δικαιοσύνην καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, βεβαίως δὲν πρέπει ν' ἀρνηθῶμεν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν γαλῆν. Τίς θὰ ἔτρωγε τοὺς ποντικούς, ἐὰν κατεστρέφοντο αἱ γαλαὶ; Τίς θὰ ἠγρύπνει τὴν νύκτα παραμονεύων τὸν ποντικὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς κρύπτῃς του, ἵνα τὸν συλλάβῃ; Καθ' ἣν ἡμέραν ἤθελεν ἀπαγγελθῆ ἰθανατικὴ ἀπόφασις κτὰ τῶν γαλῶν, οἱ ποντικοὶ θὰ ἐξεστράτευον καθ' ἡμῶν καὶ θὰ ἐγκαθίσταντο εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ τότε ἠθέλομεν ἀνγκασθῆ νὰ τὰς ἐγκαταλείψωμεν.

101.—Τὸ Πεντελικὸν καὶ ὁ Ὑμηττός.

Νοτιοανατολικῶς τῆς Πάρνηθος ἐκτείνεται τὸ Πεντελικὸν ἢ Βριλλησός, τὴν σήμερον Πεντέλη, ὄρος γυμνόν, πλὴν τῶν ὑπερειῶν του, αἵτινες εἶναι χλοερώταται καὶ τερπνόταται. Τὸ ὄρος τοῦτο ἦτο ἀνέκαθεν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων πλούσιον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου. Ἐκ τούτου κατεσκευάσθησαν πάντα τὰ ἀρχαῖα δημόσια οἰκοδομήματα τῶν Ἀθηνῶν, οἱ πολυτάλαντοι ναοὶ καὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα διεγείρουσι τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτά. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τούτου, εἰς θέσιν πολὺ ὠραίαν καὶ τερπνὴν, ἔχει κτισθῆ μοναστήριον, ἐκ τῆς θέας τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ ὕδατος λίαν εὐχαριστοῦνται οἱ ἐπισκεπτόμενοι αὐτό. Κατωτέρω αὐτῆς νοτιοδυτικῶς κεῖται ἡ Κηφισία ὠραία θερινὴ κωμόπολις, ἐπικοινωνοῦσα μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου τέμνοντος χαριεστάτας κοιλάδας πλήρεις ἀμπελώνων καὶ ἐλαιῶνων. Ἡ Κηφισία διακρίνεται διὰ τὰς πλουσίας αὐτῆς οἰκοδομὰς καὶ τοὺς τερπνοὺς καὶ εὐθαλεῖς κήπους.

Πρὸς νότον τοῦ Πεντελικοῦ κεῖται ὁ Ὑμηττός, τοῦ ὁποῖου τὸ ὕψος φθάνει μέχρι 3,000 ποδῶν. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου θάλλει ὁ εὐώδης καὶ πορφυροῦς θύμος, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἡ φιλόπονος μέλισσα συλλέγει τὸ περίφημον μέλι, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν ἐξαιρετον γλυκύτητα καὶ εὐωδίαν εἶναι περιζήτητον καὶ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς πρὸς τούτοις ἀγοράς. Ἐκεῖ εἰς τὴν ὑπώρειαν αὐτοῦ κεῖται τὸ μοναστήριον τῆς Καισαριανῆς, Βυζαντινὸν κτίσμα, ἐξ οὗ ἀναβλύζει πηγὴ, ἔχουσα διαυγέστατον καὶ ἐλαφρότατον ὕδωρ. Τὸ ὄρος τοῦτο καλεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ Τρελλός. Τὸ πρὸς νότον τούτου μέρος καλεῖται ἀνυδρος ἢ μικρὸς Ὑμηττός (Μυυροδοῦνιον) καὶ κλίνει ὀλοὴν κατὰ μικρὸν, περατούμενον εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ζωστήρος. Τὸ ὄρος τοῦτο θαυμαστῶς αὐγάζει καὶ λάμπει κατὰ τὴν ἀνανολὴν τοῦ ἡλίου, λαμβάνει δὲ ὀλοπόρφυρον καὶ γραφικωτάτην ὄψιν κατὰ τὴν δύσιν. Πολλοὶ ρύακες, ὧν ἐπισημότερος εἶναι ὁ Ἡριδανός, λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν των ἐν καιρῷ μάλιστα βροχῆς ἐκ τοῦ ὄρους τούτου καὶ χύνονται εἰς τὸν Ἰλισσόν, τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνας ἐθεοποίησαν καὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Φειδίας κατεσκεύασε τὸ ἀγαλμα εἰς τὸ δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος.

102.—Ὁ Ἀλῆ-πασᾶς καὶ οἱ Σουλιῶται.

Θηριωδέστερον καὶ δολιώτερον ἄνθρωπον δὲν εἶδεν ἡ γῆ ἄλλον, ἀπὸ τὸν Ἀλῆ—πασᾶν. Ἦτο δὲ ὁ τύραννος οὗτος σατράπης τῆς Ἠπείρου καὶ διέπραξε τὰ φρικτότερα κακουργήματα κατὰ τῶν δυστυχῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἔζων εἰς τὸ πασαλίκιόν του. Εἰς τὴν παραμικροτέραν ὑποψίαν συνελάμβανε καὶ ἐφόνευεν ἀδικρίτως, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ κρίνῃ, καὶ τοὺς ἀθωότερους πολίτας. Τὸ αἷμα ἔρρεε καὶ αἱ περιουσίαι τῶν χριστιανῶν μεταφέροντο εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ βαλάντιον.

Τὴν θηριωδίαν του δὲ καὶ δολιότητα ἔδειξε τὸ ἀνθρωπόμορφον τοῦτο τέρας πρὸ πάντων κατὰ τῶν Σουλιωτῶν. Ἐκειτο δὲ τὸ Σούλιον ἐν Ἠπείρῳ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Θεσπρωτικοῦ κόλπου καὶ ἦτο ὄρεινόν καὶ ἀπρόσιτον. Οἱ Ἠπειρώται οὗτοι θέλοντες νὰ διαφυλάξωσι τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, τὴν ἀγνότητα τῶν γῆθων καὶ νὰ ζήσωσιν ἐλεύθεροι, κατέφυγον εἰς ἐκεῖνα τὰ ὕψηλά

καὶ δύσβατα ὄρη. Ὁ Ἀλῆ—πασᾶς δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπη ἐντὸς τῆς Ἡπείρου τοὺς ὀλίγους τούτους Ἑλληνας νὰ καταφρονῶσι τὴν ἐξουσίαν του διὰ τοῦτο ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν πάντα τὰ δόλια μέσα νὰ τοὺς ὑποτάξῃ· καὶ ὅταν εἶδεν, ὅτι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, ἐπεχείρησε πόλεμον κατ' αὐτῶν.

Ὁ πόλεμος οὗτος ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1790 καὶ διήρκεσε χρόνους πολλοὺς. Οἱ ὄρεινοὶ οὗτοι ἐπολέμουν γενναίως τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ, καὶ δις εἶχον ματαιώσῃ τὰς ἐφόδους του. Ἐπέδειξαν δὲ οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἐλευθεροὶ ἄνδρες θαύματα ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀνδρείας. Ὁ φρικτότερος ὅμως τῶν ἀγῶνων ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1800 καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1803. Δέκα χιλιάδας στρατοῦ ἔχων ὁ Ἀλῆς καὶ τὴν συμμαχίαν πάντων τῶν Τούρκων ἀρχηγῶν, ἐπολιόρκει τὸ Σούλιον. Πρὸς τοῦτοις μετεχειρίσθη καὶ τὸν χρυσὸν καὶ πᾶν εἶδος πανουργίας, ἵνα διαιρέσῃ τοὺς ὀλίγους τοῦ βράχου ἐκείνου ὑπερασπιστάς. Ὅτι ὅμως δὲν ἐπραξε διὰ τοῦ στρατοῦ, τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς πονηρίας, τὸ κατώρθωσε διὰ τῆς πείνης καὶ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ὕδατος. Ἐπὶ τρία συνεχῶς ἔτη ἐπολέμουν οἱ Σουλιῶται καὶ πάντοτε ἐνίκων, ἀλλ' ὀλιγόστειον πάντοτε ἐκτιθέμενοι εἰς τὸ ἀδιάκοπον πῦρ τοῦ πολέμου, ἐνῶ οἱ Τούρκοι νέας καθ' ἐκάστην ἡμέραν προσελάμβανον ἐπικουρίας. Τέλος ὅμως διὰ προδοσίας ἐκυριεύθη τὸ Σούλιον, οἱ δὲ πρόμαχοι αὐτοῦ ὑπεχώρησαν εἰς τὴν ἀγίαν Παρασκευήν, πάσχοντες τὰ πάνδεινα δι' ἔλλειψιν τροφῶν καὶ ὕδατος. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν παρεδόθησαν, ἀλλ' ἐσυνθηκολόγησαν νὰ μεταβῶσιν ὅπου ἤθελον μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἀποσκευῶν των.

Ἀλλὰ τὰς συνθήκας ταύτας παρέβη ὁ ὦμος σατράπης· κατεδίωξε διὰ τοῦ στρατοῦ του τοὺς εἰς τρία σώματα διαιρεθέντας κατὰ τὴν ἐξοδὸν Σουλιώτας καὶ μόνον τὸ ἐν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τσαβέλιχ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ σῶον εἰς τὴν Πάργαν· τὸ δεύτερον δέ, τὸ ὑπὸ τὸν Κουισονίκαν, καταδιωχθὲν ἐπολιορκήθη εἰς τὸ Ζάλογγον, τόπον βραχὺν ὑπεράνω τοῦ Ἀχέροντος. Ἐκεῖ τότε συνέβη τὸ φρικτότερον ἀλλὰ καὶ τὸ θαυμασιώτερον τῶν θεαμάτων. Αἱ γυναῖκες ἰδοῦσαι, ὅτι ἐσώθησαν τὰ πολεμοφόδια καὶ αἱ τροφαὶ καὶ οὐδεὶς πλέον ὑπελείπετο τρόπος σωτηρίας, ἀπεφάσισαν νὰ ρίψωσι κατὰ πρῶτον τὰ τέκνα των εἰς τὴν ἄβυσσον, ἔπειτα δὲ

καὶ αὐταὶ ἐν χοροῖς καὶ ᾄσμασι μίαν πρὸς μίαν παρηκολούθησαν τὰ ἀγαπητὰ των τέκνα.

Ἐκ τῶν 800 ἀπομεινάντων ἀνδρῶν μόλις 150 κατώρθωσαν νὰ σωθῶσιν εἰς Πάργαν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες, πολλοὺς θύσαντες καὶ ἀπολέσαντες Τούρκους, ἀπέθανον εἰς τὴν ἔφοδον. Τὸ τρίτον τέλος σῶμα ἐκ 1000 Σουλιωτῶν κατέλαβε μοναστήριόν τι. ἀλλὰ καὶ οὗτοι πάντες, πλην 45 σωθέντων ὁμοίως εἰς Πάργαν, εὔρον ἐνδοξον θάνατον. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ ἡρωϊκὸς οὗτος πόλεμος, ὅστις ἔδειξεν, ὅτι οἱ Ἕλληγες τῶν Θερμοπυλῶν ἀνέζησαν εἰς τοὺς ἀπογόνους των.

103. — Τὰ Γιάννινα καὶ ὁ Ἄλῃ — πασσᾶς.

- » Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε
- » Ἐσβύσανε τὰ φῶτά τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια,
- » Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθειὰ εἰς τὴν ἀγκαλιά της,
- » Γιατ' εἶναι χρόνοι δύστυχοι καὶ τρέμει μὴν τὸ χᾶση,
- » Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ μνήμα τὸ κρεβδάτι.

-
- » Ἀγρυπνος ὁ Ἄλῃ-πασσᾶς ἀκόμη δὲν νυστάζει,
 - » Καὶ ἔς ἓνα δέρμα λιονταριοῦ βρῖσκεται ἔξαπλωμένος.
 - » Τὸ μέτωπό του εἶναι βρῦ, θολό, συννεφιασμένο,
 - » Καὶ τῶδαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του μὴν πέση,
 - » Χαῖδεύει μὲ τὰ δάκτυλα τὰ κάτασπρά του γένεια,
 - » Ποὺ σέρνονται ἔς τοῦ λιονταριοῦ τῆ φοβερῆ τῆ χαίτη.
 - » Ἀγκαλιασμένον τὰ θηριά, σοῦ φαίνεται πῶς ἔχουν
 - » Ἐνα κορμὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲν γνωρίζει
 - » Ποιὸ τάχα νᾶν' τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.»

[Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου]

104. — Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης. — Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς. — Ἡ παλίρροια

Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης δὲν εἶναι πανταχοῦ τὸ αὐτό. πολλαχοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας μέχρι τοῦ πυθμένος ὑπάρχει βάθος

πολλῶν χιλιομέτρων. Καταμετρήσεις γινόμεναι, ὡς καὶ ἀνωτέρω διελάβομεν, ἐν τῷ μεγάλῳ ὠκεανῷ, ἔδειξαν βάθος μέχρι δέκα χιλιομέτρων, εἰς τινὰ δὲ μέρη αὐτοῦ ἡ βολὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγγίσῃ τὸν βυθόν. (§ 46).

Ἐνιαχοῦ τῆς θαλάσσης ἀπαντῶσιν ἐκτάσεις τῆς γῆς, ἄλλοτε μὲν μικρὰς, ἄλλοτε δὲ μεγάλας, ὑποκάτω τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, τὰς ὁποίας καλοῦσι τενάγη. Ὅταν δὲ τὰ τενάγη ταῦτα ἀποτελῶνται ἐκ σωρῶν ἄμμου, καλοῦνται ἀμμόλοφοι. Εἰς τοὺς δὲ τοὺς ἀμμόλόφους προτιμῶσι νὰ συναθροίζωνται οἱ ἰχθύες. Πλείστοι δὲ τῶν ἀμμόλόφων τούτων ἔχουσι μεγάλην ἔκτασιν.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης ταρασσεται ἀκαταπαύστως ὑπὸ τῶν ἀνέμων· τότε δὲ ἐγείρονται κύματα, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος φθάνει ἄλλων μὲν μέχρι πέντε μέτρων, ἄλλων δὲ ἐν ταῖς μεγίσταις τρικυμίαις, αἵτινες γίνονται πλησίον τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου, ἀπὸ δώδεκα μέχρι δεκαπέντε.

Ἐφ' ὧν τῶν παραλίων, ὁρατότερον δὲ ἐπὶ τῶν κόλπων, ἐπὶ ὧρας τινὰς, ἡ θάλασσα ἀποσύρει τὰ ὕδατά της ἐκ τῆς παραλίας, καὶ καταλείπει ξηρὸν τὸ μέρος, τὸ ὅποιον ἐκκαλυπτε. Βραδύτερον δὲ ἐπανέρχεται τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ καταλαμβάνει τὸ μέρος ἐξ οὗ εἶχεν ἀποσυρθῆ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται παλίρροια· καὶ ὅταν μὲν τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἐπανέρχεται εἰς τὴν ξηράν, καλεῖται πλημμυρὴς, ὅταν δὲ τὸ ὕδωρ ἀποσύρηται εἰς τὸ πέλαγος, καλεῖται ἀμπωτίς. Ἀμφότεραι δέ, ἡ πλημμυρὰ καὶ ἡ ἀμπωτίς, διαδέχονται ἀλλήλας ἐν διαστήματι ἕξ ὥρῶν.

105.—Θεάματα τῆς θαλάσσης.

Κατοπεύοντες ἐν νηνεμίᾳ καὶ γαλήνῃ τὸν πυθμένα τῶν θαλασσῶν, βλέπομεν ἐν αὐτῷ ἀνωμαλίας, ὁποίας καὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· εὐρίσκομεν ἐκεῖ ὑψώματα, κοιλάδας, πεδιάδας. Πᾶσαι αἱ νῆσοι οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ κορυφαὶ ἐκτεταμένων ὀρέων. Ρεῦματα ὀρμητικὰ φέρονται μετὰ μικρᾶς ἢ μεγάλης ὀρμῆς ἐπὶ τοῦ θαλασσοῦ τούτου ὄγκου· βλέπομεν δ' αὐτὰ κινούμενα ἕτε μὲν σταθερῶς κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ὅτε δὲ ὀπισθοχωροῦντα, οὐδέποτε ὁμοῦς ἐκρεπόμενα τῶν συνήθων καὶ τακτικῶν ὀρίων· τὰ ρεῦματα ταῦτα.

φαίνονται ἀμετάβλητα, ὡς καὶ τὰ τῶν ποταμῶν. Ἐκ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων ἐνίων χωρῶν ἀνεμοὶ, μετὰ μανίας ἐπιπίπτοντες ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐξεγείρουσι τρομερὰς τρικυμίας. Οὐ μόνον δὲ ἐξωτερικῶς συνταράσσεται ἡ θάλασσα, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς ἠφαιστεία ἐν τῇ πυθμένι ἐργαζόμενα καὶ ἔχοντα ἐν αὐτῇ τὸν κρατῆρα αὐτῶν, ἐπιφέρουσιν ἀναθρασμούς, σίφωνας, συνταράξεις ἐκτάκτους καὶ ἐξερεύγουσι πῦρ ἐκ τοῦ κόλπου τῶν κυμάτων. Μακρόθεν βλέπομεν ἐκεῖ τὰς ἀθύσσους ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας ἀδύνατον νὰ πλησιάσωμεν, ὡς νὰ φαίνονται, ὅτι ἐλκύουσι τὰ πλοῖα, ἵνα τὰ καταπίωσιν· ἀπωτέρω παρατηροῦμεν ἐκτεταμένους πεδιάδας, ἠσύχους πάντοτε καὶ φαιδράς, ὅπου οἱ ἀνεμοὶ δὲν φθάνουσι ποτε νὰ τὰς διαταράξωσι· τέλος, ἐκτείνοντες διὰ τῆς φαντασίας τοὺς ὀφθαλμοὺς μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆϊνης σφαίρας, βλέπομεν τοὺς παραδόξους ἐκείνους πάγους, οἵτινες ἀποσπῶνται ἐκ τῆς ξηρᾶς τῶν πόλεων καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου πλέουσιν ὡς βουνά, καὶ τήκονται καταβαίνοντες εἰς τὰς εὐκράτους χώρας.

Ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης παράγει ἀφθόνως φυτὰ ποικίλα, πολλάκις δὲ καὶ πολὺ παράδοξα· τὸ ἔδαφος τῆς θαλάσσης συνίσταται ἐξ ἄμμου, χαλίκων, συνήθως δὲ βορβόρου, ἐνίοτε ἐκ στερεᾶς γῆς, κογχίτου καὶ βραχώδους καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν.

106. — Στεριά καὶ θάλασσα.

- » Εἶπε ἡ Στεριά ἔς τὴν Θάλασσαν. «Κάλλη περίσσια ἂν ἔχης,
- » Ἄν γύρω, γύρω γαλανὴ τὰ περιγιάλια βρέχης,
- » Ὅμως δὲν ἔχεις, ἴσάν κ' ἐμέ, βουνὰ πρασινισμένα,
- » ποτάμια ἴσάν τὸ κρυστάλλο καὶ ἄνθη μυρωμένα».
- » Καὶ εἶπε ἡ Θάλασσα ἔς τὴν γῆν. «Περίφανη ἀδελφή μου,
- » Ἄλλη ἔς τὸν κόσμον ἐγράφτηκε ἡ μοῖρα ἡ ἰδική μου.
- » Τὴν διψασμένη ἄμμο σου ὀρρασίζουσι τὰ φιλιὰ μου,
- » Καὶ τὴν εἰκόνα τ' Οὐρανοῦ κρατῶ ἔς τὴν ἀγκυαλιὰ μου.

[Νίκου Ἰωάν. Δαμιανοῦ]

107. — Ἡ ἄσβεστος.

Ἡ ἄσβεστος, τὴν ὁποίαν μεταχειριζόμεθα εἰς τὴν οἰκοδομήν, γίνεται ἐκ μαρμάρου καὶ ἐκ τῶν ἄλλων λίθων, τῶν λεγομένων ἄσβεστολίθων. Ὅσῳ μάλιστα οἱ ἄσβεστόλιθοι εἶναι πυκνότεροι καὶ σκληρότεροι, τόσῳ ἢ ἐξ αὐτῶν παρογομένη ἄσβεστος εἶναι καλλιτέρας ποιότητος.

Ἡ ἄσβεστος, ὡς γνωπτόν, κατασκευάζεται ἐντὸς ἄσβεστοκαμίνων. Βάλλουσιν εἰς τὴν κάμινον ξύλα ἢ γαιάνθρακας ἐπὶ ἐσχάρας, ἄνωθεν δὲ πληροῦσιν αὐτὴν διὰ λίθων μετρίων κατὰ τὸ μέγεθος. Ἀνάπτουσι ἔπειτα πῦρ, καὶ οἱ λίθοι πυροῦνται. Ὅταν δὲ ψυχρανθῶσιν οὗτοι, τότε ἐξάγουσιν αὐτούς, οἵτινες ἔχουσι πλεον μεταβληθῆ εἰς ἄσβεστον,

Πῶς δὲ τὸ μάρμαρον καὶ οἱ ἄσβεστόλιθοι μετατρέπονται εἰς ἄσβεστον, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὸ ἐννοήσωμεν. Διὰ τοῦ πυρός, ἀφοῦ καθῶσιν οἱ λίθοι, τότε ἐκφεύγει ἐξ αὐτῶν ἀφανῶς τὸ ἀνθρακικὸν δξύ, καθὼ ἀέριον, καὶ ἀπομένουσι μόνον πέτραι λευκαί, πορώδεις καὶ ἀστιλβεῖς· αἱ τοιαῦται πέτραι εἶναι ἢ ὀνομαζομένη ἄσβεστος τίτανος ἢ ἀπλῶς ἄσβεστος.

Τὴν ἄσβεστον, ἵνα τὴν μεταχειρισθῶμεν πρὸς οἰκοδομήν, ρίπτομεν ἐντὸς λάκκου, πλήρους ὕδατος. Τότε αὕτη ἀπορροφᾷ μετὰ μεγάλης δίψης τὸ ὕδωρ καὶ ἄρχεται νὰ βράζη, ὡς λέγομεν, καὶ νὰ ἀναπέμπῃ ἀτμούς. Κατ' ὀλίγον δὲ διαλύεται καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ὕδατος ἓν σῶμα μαλακόν. Μετὰ τινα χρόνον τὸ φύραμα τοῦτο ψυχραίνεται καὶ ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην ἔσβεσμένην ἄσβεστον.

Τότε οἱ οἰκοδόμοι ἀναμιγνύουσιν αὐτὴν μετ' ἄμμου καὶ συγκολλῶσι δι' αὐτῆς τοὺς λίθους τοῦ κτιζομένου τοίχου. Ἡ ἄσβεστος, ὅταν εἶναι ἀκόμη μαλακή, δὲν ἔχει μεγάλην συγκολλητικὴν δύναμιν, ὡς δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν εἰς τὰς νεοδητήτους οἰκοδομάς, αἵτινες πίπτουσιν ἐνίοτε ἕνεκα ραγδαίας βροχῆς. Ἀλλὰ μετὸν καιρὸν ἢ ἄσβεστος ἀπορροφᾷ ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἀνθρακικὸν δξύ καὶ γίνεται ὡς πέτρα. Διὰ τοῦτο μετὰ πολλῆς δυσκολίας δυνάμεθα νὰ κρημνίσωμεν τοὺς τοίχους παλαιοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ ἄγνοια τῆς ιδιότητος ταύτης τῆς ἀσθέστου, κάμνει τοὺς ἀμαθεῖς περὶ τὰ τοιαῦτα νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι οἱ παλαιότεροι ἔκτιζον στερεώτερον, ἢ ὅσον σήμερον.

118.— Ὑγιεινὰ παραγγέλματα.

Πρέπει νὰ προσέχωμεν, ἵνα μὴ περιπίπτωμεν εἰς ἀσθενείας ἐξ αἰτίας σφαλμάτων ἡμῶν αὐτῶν. Ἡ ὑγεία εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νὰ διδαχθῶμεν, πῶς νὰ διατηρῶμεν αὐτήν.

Ἐχει μείζονα ἀξίαν νὰ προλαμβάνωμεν τὰς ἀσθενείας, ἢ νὰ τὰς θεραπεύωμεν. Αἱ νόσοι ἐξασθενίζουσι τὸ σῶμα καὶ ἐπιφέρουσιν ἀπώλειαν χρόνου πρὸς βλάβην τῶν οἰκογενειῶν ἐὰν ὁ πατήρ ἀσθενήσῃ. Ἢ ἀναγκασθῆ νὰ ἀναβάλῃ τὰς καθημερινὰς του ἐργασίας καὶ ἢ μῆτηρ τὰς οἰκιακὰς τῆς ἀσχολίας.

Ἡ ὑγιεινὴ εἶναι πολὺ σπουδαῖον μάθημα, διότι διδάσκει ἡμᾶς, πῶς νὰ διατηρῶμεν τὴν ὑγείαν. Ἐπιβάλλει αὕτη τρία παραγγέλματα, τὴν καθαριότητα, τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὴν ἄσκησιν.

Πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας ἀπαιτεῖται νὰ ὦμεν καθαροὶ καὶ ἄσπιλοι, ν' ἀναπνέωμεν ἀέρα καθαρὸν, νὰ πίνωμεν ὕδωρ ἀμόλυτον, καὶ νὰ τρεφώμεθα μὲ φυτικὰς καὶ ζωϊκὰς οὐσίας ἀπλᾶς καὶ ὑγιεινὰς. Ἐπειδὴ δὲ συνηθίζει τις εἰς ταῦτα, διὰ τοῦτο πρέπει καὶ οἱ παῖδες ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς αὐτῶν ἡλικίας νὰ συνηθίσωσιν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ὑγιεινῶν τούτων παραγγελεμάτων. « Ἡ ἔξις, λέγουσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, εἶναι δευτέρα φύσις ».

Πρὸς τούτοις ὅ,τι ἐνισχύει τὸ σῶμα, τοῦτο χρησιμεύει καὶ εἰς τήρησιν τῆς ὑγείας· ἐνισχύει δὲ τὸ σῶμα οὐχὶ ἡ πολυφαγία καὶ ἡ πολυποσία, ἀλλ' ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἐργασία, ἡ ἄσκησις καὶ ἡ ἀνάπαυσις. Ἡ γυμναστικὴ εἶναι πολὺ ὠφέλιμος, διότι ἐνισχύει τὸ σῶμα καὶ δὲν καθιστᾷ αὐτὸ εὐπρόσδλητον εἰς τὰς ἀσθενείας.

Ὁ μαλθακὸς καὶ τρυφηλὸς βίος ἐκνευρίζει τὸ σῶμα καὶ καθιστᾷ αὐτὸ νοσηρὸν.

109.— Περὶ τοῦ λαϊμάργου.

Ὁ λαϊμάργος περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτεται, ἢ περὶ φαγητῶν. γεμίζει τὴν κοιλίαν του καθ' ὑπερβολήν, καὶ ἐπειδὴ τρώγει κατὰ

κόρον, διὰ τοῦτο βρύνεται πλέον νὰ τρώγῃ τὰ αὐτὰ φαγητὰ καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπιζητῇ καὶ ἐπινοῇ νέα. Ἐξοδεύει τὸν καιρὸν του, τὸ πνευμά του καὶ τὰ χρήματά του εἰς ἀναζήτησιν φαγητῶν καὶ γλυκυσμάτων, τὰ ὁποῖα ἔμως καθιστῶσιν αὐτὸν δυσκίνητον, νοσηρὸν καὶ ἀχρηστον. Ὅποια λυπηρὰ εἰκὼν ἀνθρώπου περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκεπτομένου, ἢ περὶ τῆς κοιλίας του, καὶ φροντίζοντος μᾶλλον περὶ ὀρεκτικοῦ τινος φαγητοῦ, ἢ περὶ καλῆς τινος πράξεως! Ἡ λαίμαργία, καθὼς καὶ ἡ πολυποσία, παχύνει τὸ σῶμα, ὑποσκάπτει τὴν ὑγείαν καὶ τὸ χείριστον πάντων ἀμβλύνει τὸν νοῦν καὶ υποβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν. Ὁ λαίμαργος, ὡς καὶ ὁ οἰνόφλυξ, χάνει τὴν ἀξίαν του καὶ τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς του δυνάμεις καὶ περιφρονεῖται. Ὅτι εὐχαριστεῖ τὸν ἄνθρωπον μετὰ μετριότητος ἀπολαμβάνομενον, τοῦτο βρύνεται καὶ ἀηδιάζει ὁ λαίμαργος ἕνεκα τῆς καταχρήσεως. Οὐδεὶς ἐλεεινότερος τοῦ κοιλιδοῦλου.

110.— Ὁ λαίμαργος καὶ ὁ στόμαχος αὐτοῦ.

Ὁ λαίμαργος παρεπονεῖτο πικρῶς κατὰ τοῦ στομάχου του, διότι δὲν χωνεῖ τὴν τροφήν, τὴν ὁποίαν τῷ δίδει. Ἐξ αἰτίας σου, τῷ ἔλεγεν, ἀδιακόπως πάσχω, αἰσθάνομαι πολλὰς στενοχωρίας καὶ πόνους καὶ ἀναγκάζομαι νὰ πίνω κατὰ διαταγὴν τοῦ ἱατροῦ πικρότατα φάρμακα».

— «Ἐγὼ πρέπει νὰ παραπονῶμαι κατὰ σοῦ, ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν ὁ στόμαχος του. Δὲν πάσχεις σὺ περισσότερο ἐμοῦ· ἀν αἰσθάνησαι πόνους καὶ βάζανα, ἐγὼ πρῶτος ὑποφέρω. Παραπονεῖσαι κατ' ἐμοῦ, ἐνῶ ἐγὼ ἔπρεπε νὰ φωνάζω κατὰ σοῦ, διότι σὺ εἶσαι ὁ αἷτιος τούτων τῶν δεινῶν. Δὲν εἶσαι σὺ, ὁ ὁποῖος με παραφορτώνεις μὲ τόσας τροφὰς καὶ ποτὰ; Αἱ δυνάμεις μου δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἐνεργήσωσι τὴν χώνευσιν τόσων πολλῶν φαγητῶν καὶ γλυκυσμάτων».

Ὁ λαίμαργος σκεφθεὶς, ἐπέισθη, ὅτι ἔχει δίκαιον ὁ στόμαχος. Συνεσκέφθη λοιπὸν μετ' αὐτοῦ, πῶς νὰ ἐλευθερωθῶσι καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὰ τόσα βάζανα καὶ ἔδαλεν εἰς πρᾶξιν τοὺς ὑγιεινοὺς τούτους κανόνας.

- 1) Νὰ ἐκλέγῃ τροφήν ὑγιεινὴν καὶ ἀδολαβή.
 - 2) Νὰ λαμβάνῃ μετρίαν τροφήν.
 - 3) Νὰ μασᾷ καλῶς τὴν τροφήν.
 - 4) Νὰ τρώγῃ εἰς ὥραν ὀρισμένην.
 - 5) Νὰ γυμνάξῃ τὸ σῶμα, ἵνα τὸ ἐνισχύῃ καὶ διευκολύνῃ τὴν πέψιν καὶ
 - 6) Νὰ υποβάλλῃ ἑαυτὸν εἰς διαίταν καὶ ἀνάπαυσιν, ὅταν κακοδιαθετῆσῃ ἐκ τοῦ φαγητοῦ.
- Ὁ λαίμαργος ἠκολούθησε τὰς συμβουλὰς ταύτας καὶ ἔκτοτε καὶ αὐτὸς καὶ ὁ στόμαχος ἔζησαν ὑγιεῖς καὶ ποτὲ πλέον δὲν παρεπονέθησαν ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου.

Ι Ι Ι . — Ὁ Κίμων.

Ἡ ἀρχαία ἡμῶν ἐθνικὴ ἱστορία περιέχει πολλὰ ὑποδείγματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ μεγάλων ἀνδρῶν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς. Ὁ Κίμων, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ οἱ ἄλλοι ἔξοχοι ἄνδρες, εἶναι πρότυπα ἀγάπης πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἀρίστα ὑποδείγματα εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν.

Τι δὲ ἔπραξεν ὁ Κίμων, ἵνα προβάλληται παράδειγμα φιλοστοργίας; Ὁ Κίμων, ὅτε ὁ πατήρ του Μιλτιάδης κατηγόρηθαι ὡς προδότης κατεδικάσθη ὀδίκως καὶ ἀπὸ φθόνου εἰς θάνατον, κατάρθρωσε διὰ πολλῶν κόπων νὰ μεταβάλῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν εἰς χρηματικὴν ζημίαν πεντήκοντα ταλάντων. Ἀφοῦ δὲ ὁ Μιλτιάδης φυλακισθεὶς ἀπέθανεν ἐκ τῶν πληγῶν, ὁ Κίμων ἐπώλησε πάντα τὰ πατρικά του κτήματα καὶ ἔδανείσθη πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ ἐλλείποντα ἐκ τῶν φίλων του, καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν καὶ λάβῃ τὸ νεκρὸν τοῦ πατρὸς του σῶμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκήδευσε μεγαλοπρεπῶς.

Ἄλλ' ὁ Κίμων ἠγάπα προσέτι καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ ἠλέει τοὺς πτωχοὺς. Εἶχεν ἀφαιρέσει ἐκ τῶν ἀγρῶν του τοὺς φραγμοὺς καὶ ἕκαστος ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέρως καὶ νὰ λάβῃ ἐκ τῶν καρπῶν. Ὅτε δὲ ἐξήρχετο τοῦ οἴκου του, ὑπηρεταὶ ἠκολούθουν αὐτόν, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν χιτῶνας καινουργεῖς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐνέδυσον τοὺς πτωχοὺς, τοὺς πενιχρῶς ἐνδεδυμένους, διένεμον δὲ καὶ μερικὰ κέρματα εἰς τοὺς ἐνδεεῖς.

112. Ἐλεημοσύνη.

(εἰς τὴν πρωτοχρονιάν)

- » Ἐ σεῖς ἔπου σκορπίζετε τὰ πλούτη ἔς τὸν ἀέρα !
- » Τὸ χέρι σας τὸ ἄπονο καὶ ἄσωτο ἔξαπλώστε,
- » καὶ δόστε καὶ ἔς τὸν ἄρρωστο καὶ ἔς τὴν πτωχὴν μητέρα !
- » Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δόστε !
- » Ποιός, λέγει ποιός, διὰ αὐτά, ποῦ τώρα σεῖς πετάτε,
- » εἶναι δικά σας ; . . . Δύστυχοι ! αὐτὸ ποῦ περισσεύει,
- » εἶναι τῆς χήρας, τ' ὄρφανου, καὶ μὴ τὸ σπαταλάτε . . .
- » ὅποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ, ἀπ' τοὺς πτωχοὺς τὰ κλέβει !
- » λίγο ψωμί γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ λίγη καλωσύνη.

- » Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
- » πόσα παιδάκια κρυώνουνε, πόσα μικρὰ πεινοῦνε·
- » πόσα δὲν ἔχουνε γιὰτρὸ καὶ γιὰτρικὸ κανένα !
- » Ἀλίμονο εἰς τὲς καρδιές, ποῦ σήμερα γελοῦνε ! . . .
- » Ἄχ ! δόστε ἓνα φόρεμα ἔς τὸν γέρο ποῦ κρυώνει,
- » λίγο ψωμί μ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο ἔς τὸν ξένο,
- » ἓνα ραβδί εἰς τὸν τυφλό, ποῦ στὸ σκοτάδι λυώνει.
- » Κ' ἓνα παιγνίδι στὸ παιδί τὸ παραπονεμένο ! . . .
- » Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδελφία, ἐλεημοσύνη.
- » Χαρὰ ἔς ἐκείνη τὴν καρδιάν ποῦ τὸ ψωμάκι δίνει.

- » Συλλογισθῆτε, εἰς αὐτὴν τὴν ἴδια ὥρα πόσοι,
- » χωρὶς νὰ θέλουνε, τὸ κακὸ ἔς τὸ νοῦ τους μελετᾶνε . . .
- » Τί εὐκόλα ποῦ ἴμμορεῖ, κανεὶς νὰ τοὺς γλυτώσῃ
- » Μ' αὐτὰ ἔπου τὰ χέρια σας ἐδῶ κ' ἔχει πετᾶνε ! . . .

- « Τὰ ἐλαφρὰ μεταξωτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι,
- » ἔπου ὁ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλη δίνει,
- » δὲν ἔχουνε τόσην εὐμορφιά, δὲν ἔχουνε τόση χάρι,
- » δὲν εἶναι εὐμορφότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.

- »Πόσοι χαρίζουν σήμερα σ' ανθρώπους τοῦ μισοῦνε,
- »για νὰ φαντάζου μοναχὰ καὶ νὰ φανοῦνε μόνο,
- »καὶ τὰ φτωχὰ ἀδέρφια τοὺς ἀφήνου νὰ χαθοῦνε.
- »Αὐτοὶ νὰ μὴ γελάσουε εἰς τὸν καινούριο χρόνο.
- »Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέρφια, ἐλεημοσύνη.
- »πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον, ὅπου δίνει.

[Ἄχιλλ. Παράσχου].

113. Ὁ ἀτμός καὶ τὸ ἀτμόπλοιο.

Ὁ Διονύσιος Παπῖνος ἦτο σύγχρονος τοῦ δεκάτου τετάρτου Λουδοβίκου, βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο διαμαρτυρόμενος τὸ θρησκευμα, κατεδιώχθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταλίπη τὴν πατρίδα του καὶ καταφύγη εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐκεῖ μετὰ μικρὰς σπουδᾶς, ἀνεκάλυψε τὰς ιδιότητες τοῦ ἀτμοῦ, καὶ ἔδωκεν εἰς κίνησιν εἰς τὸν γερμανικὸν ποταμὸν Οὐίτσοργιν τὸ πρῶτον ἀτμοκίνητον πλοῖον.

Ἄλλ' ὁ μεγαλουργὸς οὗτος ἀνὴρ ἔπαθεν ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ ἐφευρέται· οἱ Γερμανοὶ λεμβοῦχοι, οἱ μὲν ἐκ προλήψεων, οἱ δὲ φοβούμενοι ζημίαν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀτμοκινήτου, τὸ ἐπιθεῖον ἔπλεον ἄνευ κωπῶν καὶ ιστίων, ἐπέπεσαν ἀθρόοι κατὰ τοῦ πλοίου τούτου τοῦ Παπίνου καὶ τὸ κατέστρεψαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶχεν ἐξοδεύσῃ ἄλγην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν πρὸς κατασκευὴν τοῦ πλοίου τούτου, δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν δοκιμὴν καὶ ἀπέθανε μετὰ τινα χρόνον δυστυχῆς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου εἶχε καταφύγει.

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1714 γενομένη ἀνακάλυψις τῶν ιδιοτήτων τοῦ ἀτμοῦ ἔμεινε ἐπὶ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα παρημελημένη καὶ ἄνευ ἐφαρμογῆς. Ἐπανελήφθη δὲ αὕτη ὑπὸ ἄλλου, Γάλλου ὠσαύτως, τοῦ μαρκησίου Ἰουφρουᾶ. Οὗτος ἐπισκεπτόμενος τὴν ἀτμοκίνητον ἀντλίαν τοῦ Τειλλότου, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ἀτμὸν εἰς κίνησιν καὶ τοῦ πλοίου. Ἐκάμε τὴν πρώτην ἀπόπειραν κατὰ τὸ ἔτος 1776 ἐπὶ τοῦ Δούβσου καὶ ἀνενέωσεν αὐτὴν ἐπιτυχῶς ἐν Λυών, ἐπὶ τοῦ Σάονος. Ἀλλὰ μὴ ἔχων μῆτε τὴν περιουσίαν, μῆτε ὑποστήριξιν, δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐ-

φεύρεσίν του, ἦτις μετ' ὀλίγον ἐδόξασε καὶ ἐπλούτισε τὸν Φούλ-
τωνα. Ὁ Ἰουφρουά ἔμως ἠρνήθη νὰ μεταφέρῃ τὴν ἀνακάλυψίν
του ταύτην ἐκτὸς τῆς Γαλλίας,

Ὁ Ἀμερικανὸς Φούλτων ἔτυχε θερμοτάτης ὑποστηρίξεως ὑπὸ
τῶν ὁμοεθνῶν του καὶ ἔλαβε προνόμιον εἰκοσαετοῦς ἀτμοκινήτου
ναυσιπλοΐας ἐφ' ὅλων τῶν ὑδάτων τοῦ κράτους τῆς Νέας Ἰόρκης.
Τρία ἔτη ὕστερον, ἦτοι τὸν Αὐγούστου τοῦ 1807, πλοῖον πεντή-
κοντα μέτρων μήκους, ὀνομαζόμενον Κλερμόντη, ἐρρίφθη εἰς τὰ
ὑδάτα τῆς Νέας Ἰόρκης ἐπὶ τοῦ Οὐδσωνος καὶ ἐπρόκειτο νὰ με-
ταφέρῃ ἐπιδάτας καὶ φορτία ἀπὸ τῆς Νέας Ἰόρκης εἰς τὴν πρω-
τεύουσαν τοῦ κράτους Ἀλβανύ, μετ' ἐπιστροφῆς εἰς τὸν τόπον,
ἐξ οὗ ἀπέπλευσεν. Αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ ἦσαν πλήρεις λαοῦ, ὅστις
τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπεδέχθη τὸ πλοῖον μὲ γέλωτας ἐμπαικτικoὺς
καὶ συριγμοὺς. Ὁ Φούλτων ἔμως γαληναῖος καὶ πλήρης πεποι-
θήσεως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του, δίδει τὸ σημεῖον τοῦ
ἀπόπλου καὶ ἡ Κλερμόντη μετὰ τινὰς περιστροφὰς καὶ πελαγο-
δρομήσεις ἐπέβαλεν εὐθὺς σιωπὴν εἰς τὰς ἀποδοκιμασίας τὴν σιω-
πὴν δὲ ταύτην διεδέχθη μετ' ὀλίγον ψιθυρισμὸς ἐπιδοκιμασίας, ὅστις
ἐν τέλει ἐξέσπασεν εἰς χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγὰς, ὑφ' ὧν
ἐπληρώθη ὁ ἀήρ. Ὁ δοκιμαστικὸς οὗτος πλοῦς ἐξετελέσθη ἐπιτυ-
χῶς. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Φούλτωνος ὕψωσε τὴν ἰσχὺν τῶν Ἠνωμέ-
νων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

114.— Ἀπάντησις Σουλιωτῶν πρὸς τὸν Ἀλῆ-πασᾶν.

Πρὶν ἢ ἐκστρατεύσῃ ὁ Ἀλῆ-πασᾶς κατὰ τῶν Σουλιωτῶν, μετε-
χειρίσθη διάφορα μέσα νὰ δελεάσῃ αὐτούς. Ἔστειλε λοιπὸν πρέ-
σβεις εἰς τὸ Σούλιον καὶ προσέφερον εἰς αὐτοὺς ἀφθονα χρήματα
ὑπεσχέθη πρὸς τούτοις νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὅποιας δῆποτε ἤθελον
ζητήσῃ γαίας καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἀφορολογήτους, φθάνει μόνον νὰ
παρέδιδον εἰς αὐτὸν τοὺς ἀπορθήτους βράχους τῆς πατρίδος των.

Οἱ Σουλιῶται ἀπήντησαν δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸν Ἀλῆ-πασᾶν
ὡς ἐξῆς: «Βεζὶρ Ἀλῆ-πασᾶ, σὲ χαιρετοῦμεν.

Ἡ πατρίς μας εἶναι ἀπείρως γλυκυτέρα καὶ ἀπὸ τὰ χρήματά
σου, καὶ ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς τόπους, ὅπου ὑπόσχασαι νὰ μᾶς δώ-

σης. Ὅθεν ματαίως κοπιᾶξεις, ἐπειδὴ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν δὲν πωλείται, οὔτε ἀγοράζεται μ' ἔλους τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, παρά μόνον μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸν θάνατον καὶ τοῦ ὑστέρου Σουλιώτου.

Οἱ Σουλιῶται μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Ἀποτυχὼν ὁ Ἄλῃ-πασᾶς νὰ πείσῃ τοὺς Σουλιώτας, κατέφυγεν εἰς τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν προδοσίαν. Προσεπάθησε λοιπὸν ἰδιαιτέρως νὰ διαφθείρῃ τὸν Σουλιώτην Ζέρβαν καὶ διὰ προδοσίας νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Σουλίου. Προσέφερε λοιπὸν εἰς αὐτὸν πολλὰ χρήματα καὶ μεγίστας τιμὰς, ἵνα τὸν καταπέσῃ. Ἄλλ' ὁ Σουλιώτης Ζέρβας ἀπήντησεν ὡς γνήσιος Ἕλλην διὰ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς.

»Σὲ εὐχαριστῶ, Βεζίρη, διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην σου. Πλὴν τὰ πολλὰ αὐτὰ χρήματα σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ τὰ στείλῃς, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἰξεύρω νὰ τὰ μετρήσω· καὶ ἂν ἤξευρα, πάλιν δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος οὔτε μίαν πέτραν τῆς πατρίδος μου νὰ σοὶ δώσω δι' ἀντιπληρωμὴν, καὶ οὐχὶ πατρίδα δλόκληρον, ὡς φαντάζεσαι.

Ἡ τιμὴ δέ, ποῦ μοῦ ὑπόσχεσαι, εἶναι ἄχρηστος. Πλοῦτος καὶ τιμὴ εἰς ἐμὲ εἶναι τὰ ἄρματα μου, μὲ τὰ ὁποῖα ἀπαθανατίζω τὸ ὄνομά μου, ὑπερασπιζόμενος τὴν γλυκυτάτην μου πατρίδα.

Ζέρβας.

115.—Ἡ Δέσπω.

- » Ἀχὸς βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν,
- » Μήνα σὲ γάμο ρίχνονται; μήνα σὲ χαροκόπι;
- » Οὐδὲ σὲ γάμο ρίχνονται, οὐδὲ σὲ χαροκόπι.
- » Ἡ Δέσπω κάμει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.
- » Ἀρβανιτὰ τὴν πλάκωσε ἔς τοῦ Δαμουλά τὸν πύργο.
- Γεώργαινα, ρίξε τᾶρματα· δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Σουλι,
- » Ἐδῶσαι σκλάβα τοῦ Πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἀρβανίτων.
- Τὸ Σουλι κι' ἂν προσκύνῃ, κι' ἂν τούρκεφεν ἡ Κιάφα,
- » Ἡ Δέσπω ἀφέντες Διάπιδες δὲν ἔκαμε, δὲν κάνει.»
- » Δαυλὶ ἔς τὸ χέρι ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει.
- Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε· παιδιὰ μου, ἀγκαλια-

[σῆτε.]

»Χίλια φουσέκια ἦσαν ἐκεῖ καὶ αὐτὴ φωτιὰ τοὺς βάνει.
 »καὶ τὰ φουσέκια ἀνάψανε κι' ἔλοι φωτιὰ γενήκαν.

[Δημῶδες].

116.—Οἱ Ἑβραῖοι αἰχμάλωτοι εἰς Βαβυλώνα.

Ἡ συγκρινητικωτέρα περιγραφή τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης εὐρίσκεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων καὶ εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ. Οἱ Ἑβραῖοι ἀπαχθέντες εἰς Βαβυλώνα αἰχμάλωτοι μακρὰν τῆς πατρίδος των, οὐδεμίαν ἠσθάνοντο τέρψιν εἰς τὰ ἄσματα καὶ τὰ συμπόσια τῶν Βαβυλωνίων, εἰς τὰ ὁποῖα προσεκαλοῦντο. Ἄδιαλείπτως θρηνοῦντες ἐμίγνυον τὰ δάκρυά των μὲ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰς ὄχθας εἶχον κατασκηνώσαι. «Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλώνας, ἔλεγον, ἐκεῖ ἐκαθίσασμεν καὶ ἐκλάυσασμεν, διότι ἐνεθυμήθημεν τὴν πατρίδα Σιών». Οἱ ἀγαπῶντες τὰ ἄσματα Ἑβραῖοι ἐκρέμασαν ἐπὶ τὰς ἰτέας τὰ ὄργανά των ἂν καὶ παρεκαλοῦντο ὑπὸ τῶν κυρίων των ν' ἄσωσιν ᾠδὰς, ἠρνοῦντο νὰ ὑπακούσωσι. «Πῶς δυνάμεθα, ἔλεγον, ν' ἄσωμεν ᾠδὰς ἐπὶ ξένης χώρας; Ὡ Ἱερουσαλήμ, εἶθε νὰ κολληθῇ ἡ γλῶσσα εἰς τὸ λάρυγγα ἡμῶν, ἐὰν δὲν σὲ ἐνθυμηθῶμεν· εἶθε νὰ λησμονηθῶμεν, ἐὰν ποτε σὲ λησμονήσωμεν».

117.—Ὁ Θεμιστοκλῆς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο Ἀθηναῖος. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ δὲν ἦσαν ἐπίσημοι, οὐδὲ κατήγοντο ἐκ λαμπροῦ γένους· τοῦναντίον μάλιστα ἡ μήτηρ του ἦτο ξένη, ἐκ Θράκης, ἢ ἐκ τῆς Καρίας, τὸ ὁποῖον ἔθεωρεῖτο ὡς προσβολὴ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως ἔγινε πολὺ ἐνδοξος καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα του. Τὴν δόξαν του ὀφείλει πρὸ πάντων εἰς τὴν φιλοπονίαν του. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἐξοκέλει· εἶχε συναναστροφὴν μετὰ παιδῶν ὀκνηρῶν καὶ ἐξώδευε τὸν καιρὸν του μετ' αὐτῶν εἰς συμπόσια καὶ διασκεδάσεις· ταχέως ὅμως τοὺς ἐγκατέλειπε καὶ ἐπέδθη εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ γράμματα. Ἀφορμὴν δὲ εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ νίκη τοῦ Μιλτιάδου κατὰ τῶν Περσῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ὅτε ἠρώτων αὐτόν, διατί ἤλλαξε βίον, ἀπεκρίνετο. «Δὲν

μέ αφίνει νά κοιμῶμαι τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου.» Ἐνώρως δὲ κατεκλείετο εἰς τὸν εἰκὸν τοῦ καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν μελέτην. Ἐκεῖ εἰς τὸ σπουδαστήριόν του συνέτασσε λόγους καὶ ἀπήγγελλεν αὐτοῦς μόνος, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγυμνάζετο εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὸν πολιτικὸν βίον. Ἡ τοιαύτη δὲ φιλομάθεια καὶ σπουδὴ τοῦ Θεμιστοκλέους διήγειρε τὴν προσοχὴν τοῦ διδασκάλου του. Οὗτος ἔλεγεν εἰς αὐτόν. «Σὺ, ὦ παῖ, δὲν θὰ γείνης μικρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐξάπαντος μέγας, ἢ πολὺ ἀγαθός, ἢ πολὺ κακός.» Ἡ φιλοπονία δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ὠφέλησεν οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα του. Ὅτε τὸ δεύτερον ἐξεστράτευσαν οἱ Πέρσαι κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα τὴν ὑποτάξωσιν, ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τῆς φρονήσεώς του καὶ τῆς ἀνδρείας του ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος καὶ κατέστρεψε τὸν στόλον των.

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Θεμιστοκλέους μαθηάνομεν, ὅτι ἐκ τῆς φιλεργίας καὶ τῆς φιλοπονίας ἐνός ἀνδρὸς ὠφελεῖται καὶ ἡ πατρίς καὶ δοξάζεται.

118. — Περὶ βελόνης. — Αἱ βελόναι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Αἱ βελόναι ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων. Εἰ καὶ ἦσαν πολὺ διάφοροι τῶν ἐν χρήσει σήμερον, μετεχειρίζοντο ὅμως αὐτάς, καθὼς καὶ ἡμεῖς, πρὸς πολυειδῆ χρῆσιν.

Ὡς βελόνας δὲ μετεχειρίζοντο τὰς ἀκάνθας τῶν ἰχθύων καὶ ἐνίων φυτῶν, διετρύπων δὲ καὶ εἰς τὴν ὀπὴν αὐτῶν διεπέρων τὴν λινὴν ἢ βαμβακίνην κλωστήν καὶ ἔρραπτον δι' αὐτῆς, ἢ ὑφαίνον, ἢ ἐκέντων.

Ἡ τέχνη τοῦ κεντᾶν ὑφάσματα διὰ τῆς χειρὸς εἶναι πολὺ ἀρχαία, διότι ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τοιαῦτα εἰς τὰ ποιήματά του. Ἐν τῇ Ἰλιάδι παραδείγματος χάριν ἀναγιγνώσκομεν ὅτι ἡ θεὰ Ἴρις ἐλθοῦσα πλησίον τῆς Ἑλένης, εὔρεν αὐτὴν ἐν τῇ ἀνακτορῇ ἐνασχολουμένην νά ὑφαίνῃ πέπλον πορφυροῦν. Ἐκέντα δὲ ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῆς βελόνης τὰς πολλὰς μάχας, τὰς ὁποίας οἱ Τρῶες πρὸς χάριν τῆς συνεκρότου πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐσαύτως ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα περιγράφει ὁ Ὅμηρος τὸν ὠραῖον ἐπενδύτην, τὸν ὅποιον ἡ Πηνελόπη εἶχε κεντήσει διὰ τὸν Ὀδυσσεά καὶ τὸν ὅποιον ἔδωκε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του. Ἦτο δὲ οὗτος πορφυροῦς, λεπτότατος καὶ συνήπτετο διὰ πόρπης χρυσῆς. Ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ αὐτοῦ μέρει εἶχε πλουσιώτατον κέντημα, παριστάνον κύνα κρατοῦντα νέαν ἔλαφον ἐκπνέουσαν. Ἦτο οὗτος ἔργον θαυμασίας τέχνης καὶ ἐργασίας.

Ὁ Πλίνιος διηγεῖται ὁμοίως, ὅτι καθ' οὗς χρόνους ἔζη, ἐθαυμάζοντο ἐν Βαβυλωνίι τάπητες κεντημένοι διὰ βελόνης, οἵτινες παρίστανον τὰς τύχας τῆς Ἀνδρομέδας, τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν τοῖς ἀρχαίοις ὑφάσμασι, τὰ ὅποια εὗρισκονται εἰς τὰ μουσεῖα φαίνονται κεντήματα, τὰ ὅποια ἦσαν ἐπεξεργασμένα διὰ τῆς χειρὸς τῆ βοήθειᾳ τῆς βελόνης.

Ἡ βελόνη λοιπὸν ἦτο ἀρχαιότατον ὄργανον πρὸς ἐργασίαν, σπουδαίως δὲ αὐτῇ ἐτελειοποιήθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ι Ι Θ. — Κατασκευὴ τῶν βελονῶν.

Ὅσον μικραὶ καὶ ἂν εἶναι αἱ διαστάσεις τῆς βελόνης, καὶ ὅσον ἄπλοῦν τὸ σχῆμά της, ἀπαιτεῖ ὅμως αὕτη πρότερον πολυμερῆ ἐργασίαν ὀγδοήκοντα ἐργάται εἶναι ἀνάγκη, ἕκαστος ἔχων ἰδιαιτέραν ἐνασχόλησιν, νὰ ἐργασθῶσι πρὸς κατασκευὴν μιᾶς βελόνης.

Αἱ βελόλαι κατασκευάζονται πρὸ πάντων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Πρωσσίᾳ· αἱ κατασκευαζόμεναι ἐν Γαλλίᾳ μόλις ἐξαρκοῦσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν.

Αἱ τέλειαι βελόλαι διατρυπῶνιν εὐκόλως, δὲν κάμπτονται· οὐδὲ κόπτουσι τὴν κλωστήν. Ἐὰν βελόνη κόπτῃ τὴν κλωστήν· διορθοῦται, ἐὰν θερμανθῇ ἑλαφρῶς ἢ κεφαλὴ αὐτῆς εἰς τὴν φλόγα κηρίου. Ἡ κεφαλὴ τῶν κλωθῶν βελονῶν ἔχει τὴν παχύτητα, τὴν ὁποίαν καὶ ἡ ράβδος αὐτῆς, ἢ δὲ ἀκμὴ της πρέπει νὰ εὗρισκῆται κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὸν ἄξονά της.

Αἱ καλαὶ βελόλαι πωλοῦνται πρὸς δραχμὴν μίαν καὶ λεπτά 25 ἢ μίαν καὶ 50 τὰς ἑκατόν.

Ἐχομεν πολλὰ εἶδη βελονῶν, αἵτινες διαφέρουσι κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν χρῆσιν. Αἱ βραχεῖαι εἶναι ὠρισμέναι πρὸς κατεργασίαν τῶν λεπτοτάτων ὀθονῶν, τῶν περιρραφῶν, τῶν ἐπιρραφῶν, τῶν ἐπικοσμήσεων· εἶναι δὲ χρήσιμαί καὶ εἰς τὴν καθύλου ραπτικήν. Αἱ μακραι ἀρμόζουσαι πρὸς ραφήν τοῦ γυρίσματος ὑφασμάτων λεπτῶν καὶ εὐστρόφων, πρὸς ὑποδίπλωσιν καὶ ὑπορραφήν αὐτῶν, ὡς καὶ πρὸς κατεργασίαν τῶν γυναικείων πέλων. Αἱ λίαν μακραι καὶ ὀγκώδεις χρησιμεύουσιν εἰς ραφήν σάκκων καὶ λέγονται σακοροῦφαι.

Ἡ θήκη, καὶ μάλιστα ἡ μεταλλίνη βελονοθήκη, δὲν εἶναι κατάλληλος πρὸς διαφύλαξιν τῶν πρὸς καθημερινὴν χρῆσιν βελονῶν, διότι ἡ ὀξεῖα αὐτῶν ἄκρα ἀμβλύνεται καὶ θραύεται ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων βελονῶν συγκρούσεως. Κάλλιον εἶναι νὰ διαπερῶνται εἰς ὑφασμα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς φύλλα ἐκ φλανέλλης, τὰ ὅποια προσδεδεμένα ἢ ἐπικεκολλημένα ὁμοῦ σχηματίζουσιν εἶδος βιβλιαρίου.

120—Ἡ ραπτική μηχανή.

Αἱ πρόοδοι τῆς συγχρόνου βιομηχανίας περιώρισαν σπουδαίως τὸ ἔργον τῆς διὰ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς ἐργαζομένης βελόνης ἐν τῇ καθύλου ἐσωτερικῇ τοῦ οἴκου οἰκονομίᾳ. Καὶ τῶντι πλεῖστα ραπτικά ἐργασία ἐκτελοῦνται σήμερον διὰ μικρᾶς μηχανῆς. Ἡ μηχανὴ δὲ αὕτη, ἡ λίαν κοινὴ καταστάσα σήμερον, καλεῖται ραπτικὴ καὶ ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου Θιμονιέρου. Εἶναι δὲ κατάλληλος πρὸς πάσας σχεδὸν τὰς χρεῖας τοῦ ράπτειν, ἤτοι πρὸς ραφήν ὑφασμάτων, ἐριούχων, χειρίδων, ὑποδημάτων. Ἐπὶ πεντηκονταετίαν ἡ ποικιλιατικὴ ἐκτελεῖται διὰ μεθόδων μηχανικῶν. διὰ μηχανῆς ἐφευρεθείσης κατὰ τὸ 1829 ὑπὸ τοῦ διασήμου μηχανικοῦ Χείλμαν.

Ἡ καλλίστη φίλη τῶν κορασιῶν.

Ἡ καλλίστη φίλη τῶν κορασιῶν εἶναι ἡ βελὸν ὅχι μόνον ἡ τοῦ ραψίματος, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ κεντήματος, προσέτι δὲ καὶ ἡ τοῦ πλεξίματος. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι σήμερον ἐν τῇ εὐπόρῳ

τῆς κοινωνίας τάξει ἢ βελόνῃ δὲν εἶναι πλεόν ἐν πολλῇ χρήσει, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πρὸς βλάβην τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ καθόλου τοῦ οἴκου καὶ τῆς κοινωνίας. Καὶ τῶντι ὑπάρχουσι νεαραὶ γυναῖκες καὶ κοράσια, ἀνήκουσαι εἰς τὴν ὑψηλὴν λεγομένην τάξιν, αἵτινες δὲν ἐργάζονται μὲ τὴν βελόνην καθόλου· τινὲς δὲ μάλιστα τούτων δὲν ἔχουσι καὶ τὴν ἀχώριστον τῆς βελόνης δακτυλήθραν· ἔχουσιν ἐξορίσει αὐτὴν τοῦ οἴκου των ὡς τι πεπαιλωμένον πρᾶγμα. Καὶ ἂν μὲν ἔπραττον τοῦτο ἐκ προτιμήσεως πρὸς τὰς σπουδαιότερας ἐνοχλήσεις τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἄλλων σπουδαίων μαθημάτων, ἴσως θὰ ἦσαν δεδικαιολογημένοι κατὰ τι, δυστυχῶς ὅμως ἀντ' αὐτοῦ παραδίδονται εἰς τὴν ὑπερβολικὴν φλυαρίαν καὶ ἀποστρέφονται καὶ αὐτὴν τὴν λίαν ὠφέλιμον καὶ ψυχαγωγικὴν συναμιλίαν. Ἡ τοιαύτη δὲ τῶν γυναικῶν τούτων συμπεριφορὰ εἶναι ἀναμφιβόλως περιφρόνησις πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀσχολίαν καὶ ἐπιζημίος εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου, τὰ ὅποια εἶναι ἐμπεπιστευμένα πρὸ πάντων εἰς αὐτάς.

Καὶ ὅμως τὰ ἀγαθὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς βελόνης ἔχουσιν αὐτὸ τὸ ἐξαιρετικὸν πλεονέκτημα νὰ διατηρῶσι πάντοτε πρᾶγμα τι. Ἡ ἀνάγνωσις, ἢ μουσικὴ καταλείπουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἐντύπωσιν εὐχάριστον, ἐνίοτε δὲ καὶ συγκινοῦσιν αὐτὴν βαθέως, ἀλλ' αὕτη εἶναι ἐφήμερος, δὲν διαρκεῖ πολὺν χρόνον, ἔχει τι τὸ πρόσκαιρον, τὸ ὅποιον σβύνεται καθ' ἑκάστην, ἡμέραν, καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ τελευταίον χάνεται ὅλως διόλου. Αἱ ἐργασίαι ὅμως τῶν δακτύλων δὲν ὑπάγονται συνήθως εἰς τὸν σκληρὸν τοῦτον νόμον. Αὐταὶ ὑφίστανται, εἶναι πραγματικά, μεταδιδάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ ὁμιλοῦσι περὶ ἡμῶν εἰς τὰς κατόπιν ἡμῶν ἐπερχομένας.

122—Ὁ λέων.

Ὁ βρυχηθμὸς τοῦ λέοντος εἶναι τόσον δυνατός, ὥστε ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὰς ἐρήμους ὁμοιάζει πρὸς κρότον βροντῆς. Εἶναι δὲ ὁ βρυχηθμὸς ἢ συνήθης τοῦ θηρίου τούτου φωνή, διότι ὅταν εἶναι ὠργισμένος, ἢ φωνὴ του τότε εἶναι πολὺ διάφορος, ἦτοι βραχεῖα καὶ αἰφνιδίως ἐπαναλαμβανομένη, ἐνῶ ὁ βρυχηθμὸς εἶναι κραυγὴ παρατεινομένη, ὡς κρότος βαρὺς ἀνάμικτος μετ' ὀξυτάτης φρίκης·

βρυχᾶται δὲ ὁ λέων πεντάκις ἢ ἑξάκις τῆς ἡμέρας καὶ συχνότερον, ἔταν ὁ καιρὸς κλίνη εἰς τὴν βροχὴν.

Βρυχᾶται δὲ κύπτων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν καὶ ἐπομένως ὁ ἦχος ἀκούεται ἐξ ἴσου πανταχοῦ· πολλάκις δὲ συμβαίνει, ὥστε πολλοὶ λέγοντες ν' ἀκούωνται ὁμοῦ ἁρμονικῶς βρυχώμενοι. Ἡ κραυγὴ, τὴν ὁποῖαν ἐκπέμπει, ἔταν εἶναι ὀργισμένος, εἶναι τρομερωτέρα κατὰ πολὺ τοῦ βρυχηθμοῦ· τότε πλήττει μὲ τὴν αὐράν του τὰ πλευρά του καὶ τὴν γῆν, κινεῖ τὴν χαίτην του καὶ τὸ δέρμα τοῦ προσώπου του, καὶ ἀνυφοῖ τὰς μεγάλας αὐτοῦ ὀφρυς· τότε δεικνύει τοὺς ὀδόντας ἀπειλητικῶς καὶ ἐξάγει γλῶσσαν ὠπλισμένην μὲ ἀκίδας τόσον σκληράς, ὥστε δι' αὐτῶν δύναται νὰ ἐκδάρῃ τὸ δέρμα τοῦ ζῴου καὶ νὰ ξεσχίσῃ τὴν σάρκα ἄνευ βοηθείας τῶν ὀνύχων, οὔτινες μετὰ τοὺς ὀδόντας εἶναι τὰ σκληρότερα τῶν ὀπλων του. Ἡ κεφαλὴ του, αἱ σιαγόνες καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες εἶναι ἰσχυρότεροι τῶν ὀπισθίων μελῶν τοῦ σώματος· βλέπει τὴν νύκτα, ὡς αἱ γαλαῖ· δὲν κοιμᾶται πολὺ καὶ ἐγείρεται εὐχαρίστως.

123.— Ὁ πλοῦτος δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ.

Ἐσπέραν τινὰ ἐν Ἀθήναις δύο ἐργάται, ὁ Πέτρος Οἰκονομίδης καὶ ὁ Ἰωάννης Σταυρίδης, ἐπανήρχοντο, ἐκ τῆς ἐργασίας των. Ἦρχιζε τὸ σκότος, ὅτε αὐτοὶ εἶχον φθάσει εἰς τὴν ὁδὸν Κηφισίας, ἣτις διακρίνεται διὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς. Ἦσαν τότε ἀπέναντι ἐξόχου ἀρχιτεκτονικῆς μεγάρου, ὅπου τὰ πολλὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα, τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, τόσον λαμπρῶς ἔφεγγον, ὥστε διὰ τῶν κρυσταλλίνων παραθύρων, ἀνοικτῶν ὄντων, διεσκορπίζετο ἡ λάμψις αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ἐφώτιζεν αὐτήν.

Οἱ ἐργάται οὗτοι ἐστάθησαν τότε ἀκουσίως ἐμπροσθεν τούτου τοῦ μεγάρου καὶ παρετήρουν. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ὁ Σταυρίδης ἤρχισε νὰ λέγῃ πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του· «Ἀληθῶς εἶναι ἄνθρωποι εὐτυχέστεροι ἄλλων· ἀπολαύουσιν οὗτοι πασῶν τῶν ἡδονῶν· αἱ οἰκίαι των εἶναι ἀνάκτορα· ἡ τράπεζά των κατάφορτος ἀπὸ φαγητὰ περιζήτητα· οἱ οἶνοι των εἶναι τὰ μάλιστα ἐξαίρε-

τοι και σπάνιοι. Διὰ πάντα δὲ ταῦτα οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι πολὺ εὐτυχεῖς εἰς τὸν κόσμον.

— »Καὶ σύ, εἶπεν ὁ Οἰκονομίδης, ποῖαν γνώμην ἔχεις περὶ τούτων τῶν ἀνθρώπων ;»

— »Τί ἐγὼ φρονῶ περὶ τούτων ; ἀπήντησεν ὁ Σταυρίδης, εἶναι περιττὸν νὰ μ' ἐρωτήσης, ἀφοῦ ἔχῃς ὀφθαλμούς.»

— Μάλιστα, βλέπω μίαν ὥραϊαν οἰκίαν, κρυσταλλίνους πολυελαίους, οἷτινες στίλβουσι, καὶ καθρέπτας ὡς θύρας μεγάλους καὶ διαυγεστάτους. Ἄλλ' εἶσαι βέβαιος, ὅτι οἱ κατοικοῦντες τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶναι διὰ πάντα ταῦτα εὐτυχέστεροι τῶν ἄλλων ;»

Ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐπὶ τῆς οἰκίας ἦτο ἐργάτης φρόνιμος καὶ εὐπαίδευτος· εἶχε πολλὰ ἀναγνώσει καὶ ἔκρινεν ὀρθῶς περὶ πάντων τῶν ὑπὸ συζήσιν θεμάτων· οἱ σύντροφοὶ τοῦ ὀνόμαζον αὐτὸν φιλόσοφον.

— Σκοπεύεις ἴσως ν' ἀποδείξῃς εἰς ἐμὲ διὰ τῶν λαμπρῶν ἐπιχειρημάτων, εἶπεν ὁ Σταυρίδης, ὅτι ἡ πτωχεία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ ; Νὰ ὑπάγῃς νὰ τὰ εἶπῃς εἰς ἄλλους, σοφέ μου ! Αὐτὰ γράφονται εἰς τὰ βιβλία, καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ, ἀλλ' εἶναι μακρὰν τῆς ἀληθείας.

— »Μὴ ταράττεσαι, σύντροφε, διότι ἀληθῶς σύ ἔχεις δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ Οἰκονομίδης. Ἐγὼ δὲν θὰ συνηγορήσω ποτὲ ὑπὲρ τῆς πτωχείας. Πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ δὲν λυποῦμαι, ὅπως καὶ σύ, τοὺς δυστυχεῖς, ὅσοι ἀφίνονται ἀπροστάτετοι εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ; Ὅταν τις ἔχῃ γονεῖς, σύζυγον, τέκνα, καὶ ἡ δυστυχία ἔρχεται νὰ κρούσῃ τὴν θύραν τοῦ οἴκου, του, τοῦτο τότε πολὺ σπαράσσει καὶ τὴν ἰδικήν μου καρδίαν καὶ παραλύει τὰς δυνάμεις μου.

« Ἄλλὰ σύ, Σταυρίδη, εἶσαι πάντοτε ἐργάτης ἀγαθός· χάρις εἰς τὴν φιλεργίαν σου καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὴν οἰκονομίαν, ἔχεις μικρὰν τινα εὐπορίαν. Ἐπιστρέφεις εἰς τὸν οἶκόν σου μὲ νοῦν ἡσυχόν, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν καθημερινήν σου ἐργασίαν, χωρὶς νὰ λογαριάζῃς, ὅτι προσκομίζεις εἰς τὴν σύζυγόν σου θαυμασίαν ὄρεξιν.»

»Καὶ ὅταν σὺ καθίσῃς εἰς τὴν τράπεζαν, ἐν τῇ μέσῃ τῶν τέκνων σου, καὶ ὅταν προσφέρωσιν εἰς σὲ τὸν ζῶμὸν ἀχνίζοντα, δὲν εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ δειπνήσῃς ἐπίσης καλῶς, ἢ ἂν εἶχες τριάκοντα πινάκια φαγητῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης σου ; Στοιχημα-

τίξω πρὸς τούτοις, ὅτι θὰ εἶσαι εὐτυχέστερος ἐκείνων, τῶν ὁποίων μακαρίζεις τὴν τύχην, διότι σὺ ἔχεις ἴσως ὀλιγωτέρας φροντίδας καὶ εἶσαι βέβαιος, ὅτι ἡ ἐργασία σου ἔχει ἀδειάσει τὸν στόμαχον».

Ὁ στόμαχος τοῦ Σταυρίδου, ὅστις πραγματικῶς ἦτο κενός, τὸν ἠμπόδισε νὰ ἀντεῖπη.

Ἄλλ' ὁ φιλόσοφος ἠρέσκετο νὰ συζητῇ· ἤθελε νὰ πείσῃ ἐντελῶς τὸν σύντροφόν του καί, συμβαδίζων μετ' αὐτοῦ, τῷ διηγῆθῃ τὴν ἐξῆς ἱστορίαν.

124. — Τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους.

»Ἐξῆ ποτέ, εἰς χρόνους ἀρχαίους, ἄνθρωπός τις καλούμενος Δαμοκλῆς, ὅστις ἦτο προσφιλὴς εἰς τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν Διονύσιον. Ἡμέραν τινὰ ὁ τύραννος συνδιαλεγόμενος μὲ τὸν Δαμοκλέα, ἔλεγεν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὁ βίος τοῦ βασιλέως δὲν εἶναι ἐσπαρμένος μὲ ρόδα».

— Καὶ διατί, βασιλεῦ ; ἀπεκρίθη ὁ Δαμοκλῆς, δὲν ἔχεις ὅ,τι ἐπιθυμεῖς, ἦτοι πλοῦτη ἀνεξάντλητα, ἀνάκτορα μεγαλοπρεπῆ, φαγητὰ ὀρεκτικώτατα ; Οἱ μάγειροί σου δὲν εἶναι οἱ διασημότετοι πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ;

— »Θέλω, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, ἀπὸ ταύτης τῆς ἐσπέρας ν' ἀπολαύσῃς πάντα τὰ ἐμὰ ἀγαθὰ, καὶ πρὸς τοῦτο σοὶ παρέχω τὴν θέσιν μου».

Ὁ τύραννος λοιπὸν ἔλαβε τὸν Δαμοκλέα ἐπὶ χρυσῆς κλίνης, διότι σὺ γινώσκεις ἀναμφιδόλως, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἔτρωγον ἐξηπλωμένοι ἐπὶ κλίνης, τὸ ὅποιον φαίνεται εἰς ἡμᾶς σήμερον ἀπρεπὲς καὶ ἀκατάλληλον. Ἡ αἴθουσα ἦτο ἐστολισμένη μὲ τάπητας σπανιωτάτους καὶ καθωραΐζετο ἀπὸ ἄνθη εὐωδέστατα. Τὰ ἐπιτραπέζια σκευῆ ἦσαν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐσκαλισμένα μὲ μεγίστην τέχνην. Ἡ τράπεζα ἦτο μεγαλοπρεπέστερον τοῦ συνήθους κεκοσμημένη. Πληθὺς δὲ δούλων καλλιμόρφων ἤρχοντο καὶ ἀπήρχοντο εἰς τὸ παραμικρὸν σημεῖον τοῦ Δαμοκλέους.

Εἰς τὴν θέαν πάντων τούτων ὁ εὐνοούμενος τοῦ τυράνου Δαμοκλῆς ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἀληθῶς εὐτυχῆ, ὡσεὶ ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ βασιλεὺς. Ἄλλ' αἰφνης ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔμεινεν ὡς

ἀπολελιθωμένος ἀπὸ τρόμον. Εἶδεν ἐπικρεμάμενον ξίφος ἐκ τῆς ὄροφης, τοῦ ὁποίου ἡ αἰχμὴ ἦτο ἀκριθῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Τὸ ξίφος δὲ τοῦτο, ὡς λέγει ἡ ἱστορία, ἐκρατεῖτο κρεμάμενον ἐκ τριχῶς τῆς οὐρᾶς ἵππου.

Ἄπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς πᾶσα εὐτυχία ἀπέπτη ἀπὸ τοῦ Δαμοκλέους. Οὐδεμίαν ἀξίαν εἶχον πλέον εἰς αὐτὸν οὔτε τὰ ὀρεκτικώτατα φαγητά.

Δν ἔδλεπε πλέον, εἰμὴ ἐν μόνον πρᾶγμα, δὲν ἐσκέπτετο πλέον περὶ οὐδενὸς ἄλλου, εἰ μὴ περὶ τοῦ ἐπικρεμαμένου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ξίφους, τοῦ ὁποίου τὴν αἰχμὴν ἐφαντάζετο διασχίζουσιν τὰς σάρκας του.

Μετ' ὀλίγον, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸ βασανιστήριον τοῦτο ἐζήτησε χάριν· ἐκέτευσε τὸν τύραννον ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς τοιαύτης εὐτυχίας!

«Σὺ, σύντροφε, προσέθηκεν ὁ Οἰκονομίδης, ἔχεις ἀκούσει νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ ξίφους τοῦ Δαμοκλέους ἀφοῦ ἡ φράσις αὕτη ἔφθασε μέχρις ἡμῶν ὡς παροιμία. Βλέπεις, ὅτι αὕτη ἐκφράζει τὰς λύπας, τὴν ἀμηχανίαν καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ εἶδη ἐπικρεμαμένας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν μεγάλων, τοὺς ὁποίους πιστεύομεν, ὅτι εἶναι εὐδαίμονες, καὶ οὔτινες ὅμως ἐμποδίζουσιν αὐτοὺς πολλακίς καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ δειπνώσιν ἡσύχως».

Ἡ ἱστορία αὕτη ἤρρεσεν εἰς τὸν Σταυριδῆν· οὗτος ἐσκέφθη, ὅτι πραγματικῶς ὁ πλοῦτος μόνος δὲν εἶναι δυνατὸς νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα.

»Ἀλλὰ παρατηρῶ, σύντροφε, εἶπε τέλος ὁ Οἰκονομίδης, ὅτι μὲ τὴν διήγησίν μας παρήλθομεν τὴν θύραν τῆς οἰκίας σου· ἐπίστρεψον καὶ εἴσελθε εἰς αὐτήν, ὅπου ἡ καλὴ σου σύζυγος καὶ τὰ ἀγαπητά σου τέκνα σὲ ἀναμένουσιν· ὁ θερμὸς ζωμὸς εἶναι ἐπὶ τῆς τραπέζης ἤδη, εἰμὶ βέβαιος ὅτι θὰ δειπνήσῃς [μὲ μεγαλυτέραν ὄρεξιν, ἢ ὁ κύριος Δαμοκλῆς, ὁ φίλος τοῦ Διονυσίου, καὶ αὐτοὶ ἴσως οἱ κύριοι τοῦ ἐν τῇ ὁδῷ Κηφισίας μεγαλοπρεποῦς μεγάρου.

125. Ὁ Φάρος.

- » Μυκάται ὁ ὠκεανός· ὁ κεραυνός ἐνσκήπτει·
- » Χειμῶνος νύξ κ' ἐγείρεται φρικτὴ ἀνεμοζάλη·
- » Σκότος πυκνὸν βαθύτατον τὴν γῆν περικαλύπτει.
- » Τὸ κῦμα τὸ θαλάσσιον ἀφρίζον ἐπιπίπτει
- » Τὴν ναῦν τὴν βραδυκίνητον λυσσῶδες νὰ προσβάλη·
- » Ἀφίεται εἰς τὴν φορὰν τὸ πλοῖον τῶν κυμάτων.
- » Ἐπάλαισεν ἐπὶ πολὺ καὶ χάνει τὴν ἀνδρείαν.
- » Πρὸς τοὺς σκοπέλους ὁ Βορρᾶς τὸ ἀπωθεῖ φρυάττων,
- » Καὶ ἔσεται μετ' οὐ πολὺ σωρεία συντριμμάτων.
- » Αἱ ὑφαλοι θὰ λάβωσι τὴν ἄφευκτόν των λείαν.
- » Εἰς μάτην ἀγωνίζεται τὸ πλήρωμα, εἰς μάτην
- » Ἀνδρείως τὸ πηδάλιον ὁ ναύτης διευθύνει,
- » Μάτην καλεῖ ὁ πλοίαρχος τὸν οὐρανὸν προστάτην.
- » Βλέπει πλησίον τὴν στιγμὴν τοῦ βίου τὴν ὑστάτην,
- » Ὅτε χαρᾶς αἴφνης κρυγὴν τὸ πλήρωμα ἀφίνει.

- » Τί εἶδον ; — Φῶς ἀπώτατον ἀστράπτων εἰς τὸ σκότος.
- » Θρασεῖα ἢ τοῦ ναύτου χεῖρ τὸν οἶκκα νῦν στρέφει·
- » Παρῆλθε πλέον δι' αὐτὸν ὁ κίνδυνος ὁ πρῶτος,
- » Δὲν τὸν φοβίζει ὁ πολὺς τῆς τριχυμίας κρότος,
- » Δὲν τὸν πτοοῦσι θύελλαι, δὲν τὸν πτοοῦσι νέφη.

- » Εἶδε τὸν φάρον· ἀψηφᾷ τὴν ἐνεστῶσαν πάλην.
- » Ἡ θάλασσα ἄς μάνεται, τὸν ναύτην δὲν φοβίζει.
- » Τὴν ποθητὴν πατρίδα του θὰ ἀσπασθῆ καὶ πάλιν,
- » Θὰ ἀπολαύσῃ προσφιλοῦς συζύγου τὴν ἀγκάλην,
- » Τί ἂν ὁ λιψ ὠρύεται, ἂν ὁ βορρᾶς συρίζει ;

[Χαρολάμπους Ἀννίνου]

128. — Ρήγας ὁ Φεραῖος.

Ὁ Ρήγας ἦτο ἀπὸ τὰς Φεράς τῆς Θεσσαλίας, τὸ σημερινὸν Βελεστίνον, ἔπου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ Σμολένσκης ἀπέκρουσε τοὺς

Τούρκους καὶ ἔσωσε τὴν τιμὴν τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων. Ἐγεν-
νήθη κατὰ τὸ 1753 καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος
του. Ἡ Ἑλλάς τότε ἦτο ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν Τούρκων, οἱ δὲ
Ἕλληγες ἔπασχον τὰ πάνδεινα. Ὁ Ρήγας ἠγάπα τὴν πατρίδα
του καὶ ἐμίσει τοὺς τυράννους· ὁ βίος του ὅλος ἦτο μία συνεχῆς
ἐργασία ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων ἢ ἀνάστασις
τοῦ δούλου γένους ἦτο τὸ ὄνειρον τοῦ Ρήγα· καὶ εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν, ὅπου μετέβη, καὶ εἰς Βλαχίαν ὕστερον, ὅπου ἐχρημά-
τισε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος Μαυρογένους, εἰργάζετο ὑπὲρ τοῦ
μεγάλου τούτου σκοποῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πολυχρόνιος δουλεία εἶχεν
ἀποκοιμίσει τὸ αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἀνέ-
λαβε διὰ τῶν ᾄσμάτων του νὰ τὸ ἐξεγείρη. Δι' αὐτῶν ἐνεθουσίασε
τοὺς Ἕλληνας καὶ παρεκίνησε νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευ-
θερώσεως τῆς πατρίδος· τὰ ᾄσματά του ἐψάλλοντο ὑπὸ πάντων
μετ' ἐνθουσιασμοῦ· εἰς ἓν ἐκ τούτων ἔγραφεν.

- » Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζῶμεν ἔς τὰ στενά,
- » Σπηλιεὺς νὰ κατοικῶμεν, νὰ βλέπωμεν θηριά.
- » Νὰ φεύγωμεν τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαδιά ;
- » Νὰ χάνωμεν ἀδελφια, πατρίδα καὶ γονεῖς,
- » Τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας, κι' ὄλους τοὺς συγγενεῖς ;
- » Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ.
- » Παρὰ σαράντα χρόνους σκλαδιά καὶ φυλακὴ.»

Ὡραῖος ὡσαύτως καὶ ὅμοιος πρὸς τὰ ᾄσματα τοῦ Τυρταίου
εἶναι ὁ ὄρκος του κατὰ τῆς τυραννίας.

- » Ὁ βασιλεὺ τοῦ κόσμου, ὀρκίζομαι εἰς σέ,
- » ἔς τὴν γνώμην τῶν τυράννων νὰ μὴν ἐλθῶ ποτέ,
- » Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω, μήτε νὰ πλανηθῶ.
- » Εἰς τὰ ταξίματά του νὰ μὴν παραδοθῶ.
- » Ἐνόσῳ ζῶ στὸν κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπὸς
- » γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω θὰ εἶναι σταθερός.
- » Πιστὸς εἰς τὴν πατρίδα, συντρέδω τὸν ζυγόν,
- » Ἀχώριστος νὰ εἶμαι ἀπὸ τὸν στρατηγόν.

- »Κι' ἂν παραβῶ τὸν ἕρκον, ν' ἀστράψῃ ὁ οὐρανός,
- »Καὶ νὰ μὲ κατακαύσῃ, νὰ γίνω σὰν καπνός.

Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων τούτων ὁ Ρήγγας συνέγραψε καὶ βιβλία χρήσιμα καὶ ἐσχεδίασε καὶ τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος, ἵνα δείξῃ, ὅποσον μεγάλη ἦτό ποτε ἡ πατρις ἡμῶν.

Ὁ θάνατος τὸν εὔρεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του, ἐργάζομενον ὑπὲρ τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος. Ἐνῶ συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος ὑπὲρ ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, συνελήφθη εἰς Τεργέστην ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν μετ' ἄλλων ὀκτὼ ὁμοφρόνων, ἀπεστάλη εἰς τὴν Βιέννην καὶ παρεδόθη δέσμιος εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, ἥτις διὰ τῶν δημίων τῆς μετὰ ἡρωϊκῆν ἀντίστασιν, τὸν ἐπνίξεν εἰς τὸν Δούναβιν κατὰ τὸ 1798, εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν. Ἀξιομνημόνευτοι εἶναι οἱ τελευταῖοί του λόγοι. «Ἔτσι πεθαίνουν τὰ παλληκάρια· ἀρκετὸν σπόρον ἐσκόρπισα. πλησιάζει ἡ ὥρα νὰ συνάξῃ τὸ ἔθνος μας τὸν γλυκὺν καρπόν», Ὁ Ρήγγας εἶναι ὁ πρωτομάρτυς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

127. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Κλέφτη.

- »Μάνα, σοῦ λέγω, δὲν ἔμπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω.
- »Δὲν ἔμπορῶ δὲν δύναμαι, ἐμάλλισ' ἡ καρδιά μου.
- »Θὰ πάρω τὸ τουφέκι μου νὰ πάω νὰ γίνω κλέφτης,
- »νὰ κατοικήσω ς' τὰ βουνὰ καὶ στὶς ψηλὲς ραχοῦλες,
- »Νᾶχω τοὺς λόγγους συντροφιά, μὲ τὰ θηριά κουδέντα,
- »Νᾶχω μὲ τὰ Κλεφτόπουλα καθημερινὸ ἡμέρι.
- »Θὰ φύγω, μάνα, καὶ μὴν κλαῖς, μόν' ὁδός μου τὴν εὐχή σου,
- »Κ' εὐχῆσου με, μανοῦλά μου, Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάξω.
- »Καὶ φύτεψε τριανταφυλλιά καὶ μαῦρο καρυοφύλλι,
- »Καὶ πότιζέ τα ζάχαρι καὶ πότιζέ τα μύσκο.
- »Κι' ὅσο πάνθ' ἵζουν, μάνα μου, καὶ βγάζουνε λουλούδια,
- »ὁ γυιός σου δὲν ἀπέθανε, μὸν πολεμάει τοὺς Τούρκους.
- »Κι' ἂν ἔλθῃ ἡμέρα θλιβερή, ἡμέρα φαρμακωμένη,
- »Καὶ μαραθοῦν τὰ δυὸ μαζί καὶ πέσουν τὰ λουλούδια,
- »Τότε κ' ἐγὼ θὰ λαβωθῶ. Τὰ μαῦρα νὰ φορέσῃς».

—» Δώδεκα χρόνοι πέρασαν καὶ δεκαπέντε μῆνες,
» Π' ἀνθίζαν τὰ τριαντάφυλλα, κι' ἀνθίζαν τὰ μπουμπούκια,
» Καὶ μιὰν αὐγὴ ἀνοιξιάτικη, μιὰ πρώτη τοῦ Μαΐου,
» Ποῦ κελαδοῦσαν τὰ πουλιά, κι' ὁ οὐρανὸς γέλοῦσε,
» Μὲ μιᾶς ἀστράφτει καὶ βροντᾶ καὶ γίνεται σκοτάδι·
» Τὸ καρυσόφυλλο ἴστέναξε, τριανταφυλλιὰ δακρύζει,
» Μὲ μιᾶς ξεράθησαν τὰ θυό, κ' ἐπέσαν τὰ λουλούδια,
» Μαζὶ μ' αὐτὰ σωριάσθηκε καὶ ἡ δόλια του ἡ μανοῦλα.»
[Δημῶδες]

128.— Ἡ κυψέλη.

Πῶς ἐργάζονται αἱ μέλισσαι;—Τὴν ἀνοιξιν, εὐθὺς ἅμα ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος, αἱ μέλισσαι τίθενται εἰς κίνησιν ἐντὸς τῶν κυψελῶν των· μετ' οὐ πολὺ δὲ πᾶσαι ἀρχίζουσι τὴν ἐργασίαν των. Ἄλλαι μὲν τούτων ἐξέρχονται τῆς κυψέλης, ἄλλαι δὲ πετώσιν ἀπὸ ἀνθους εἰς ἄνθος καὶ διαρπάζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸν θύμον ὑγρὸν ἀκόμη ἐκ τῆς δρόσου. Συλλέγουσι τὴν κιτρίνην κόκκινον τῶν ἀνθέων, ἣτις προσκολλᾶται ἐπὶ τῶν τριχωτῶν αὐτῶν ποδῶν. Διὰ τῶν μικρῶν προβοσκίδων των ἐκμυζῶσι τὸν χυμὸν τῶν ἀνθέων.

Ὅταν ἐπανέρχωνται εἰς τὴν κυψέλην κατάφορτοι ἐκ τῆς λείας, αἱ μένουσαι ἐν τῇ κυψέλῃ μέλισσαι ἀπαλλάττουσιν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ φορτίου των· αἱ μέλισσαι ἐκεῖ καταγίνονται πρὸς τούτοις νὰ κατασκευάζωσι τὸ μελίκηρον καὶ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν κατοικίαν των ἀπὸ πάσης ἐχθρικῆς προσβολῆς.

Πάντα λοιπὸν γίνονται μετὰ πολλῆς καὶ σοφῆς τάξεως· πᾶσαι αἱ μέλισσαι ἐργάζονται καὶ ἐκάστη ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀσχολίαν. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ περιέργου διακρίσεως τῆς ἐργασίας κατορθοῦσιν αὐταὶ νὰ παρασκευάζωσι μὲ εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν τὸ μέλι, τὸ ὁποῖον εὐωδιάζει, καθὼς καὶ τὰ ἄνθη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ συλλέγουσιν.

129.— Ἡ μέλισσα καὶ ἡ μυῖα.

Ἡμέραν τινα μέλισσα παρετήρησε μυῖαν πλησίον τῆς κυψέλης τῆς.—«Τί ἤλθες νὰ κάμῃς ἐδῶ; εἶπεν εἰς αὐτὴν ἡ μέλισσα μὲ Πηφιοποίηθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τόνον φωνῆς ὀργίλον. Εὐχαριστεῖσαι βέβαια, ὦ εὐτελὲς ζῶον, ν' ἀναμιγνύησαι μὲ τὰς βασιλίσσας τοῦ ἀέρος!»

— Ἔχεις δίκαιον, ἀπήντησε ψυχρῶς ἡ μυῖα, σφάλλει τις πάντοτε νὰ πλησιάζῃ σμῆνος τόσον παράφορον, ὅσον εἶναι τὸ ἰδικόν σας».

«Οὐδὲν ἄλλο σμῆνος εἶναι σοφώτερον τοῦ ἰδικοῦ μας, εἶπε πάλιν ἡ μέλισσα. Ἡμεῖς μόναι ἔχομεν νόμους καὶ πολιτεῦμα διωργανωμένον, δὲν τρώγομεν ἄλλο τι, ἢ ἄνθη εὐώδη· παράγομεν δὲ μέλι γλυκὺ καὶ εὐοσμὸν».

«Φύγε μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ, πρόστυχε καὶ ὀχληρὰ μυῖα, ἡ ὁποία οὐδὲν ἄλλο πράττεις, ἢ νὰ βομβῆς καὶ νὰ ζητῆς τὴν τροφήν σου εἰς τὴν κόπρον».

— Ζῶμεν, ὅπως δυνάμεθα, ἀπεκρίθη ἡ μυῖα. Ἡ πτωχεῖα δὲν εἶναι ἐλάττωμα, ἡ ὀργὴ ὅμως εἶναι, καὶ πολὺ μέγα. Συλλέγετε τὸ μέλι, ὅπερ πράγματι εἶναι γλυκὺ, ἀλλ' ἡ καρδία σας εἶναι πάντοτε πλήρης πικρίας. Εἰσθε σοφαὶ εἰς τοὺς νόμους, ἀλλὰ παράφοροι εἰς τοὺς τρόπους. Ἡ ὀργὴ σας, ἥτις ἐρεθίζει τοὺς ἐχθρούς, σας, ἐπιφέρει εἰς σᾶς τὸν θάνατον, καὶ ἡ μανιώδης σκληρότης σας προξενεῖ περισσοτέραν βλάβην εἰς σᾶς, ἢ εἰς τοὺς ἄλλους. Θὰ ἦτο καλλίτερον, ἂν εἶχετε ὀλιγώτερα προτερήματα καὶ περισσοτέραν μετριοφροσύνην».

122—Ἡ ὄρνις καὶ ἡ μέλισσα.

—»Πραγματικῶς, πτωχὴ μου μέλισσα, ἔλεγεν ἡ νωθρὰ ὄρνις, πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι, ἀφ' ὅτου σὲ ἐγνώρισα, σὲ βλέπω πάντοτε νὰ μὴ ἐργάζησαι. Σὺ οὐδὲν ἄλλο σκέπτεσαι, ἢ πῶς νὰ τέρπῃς σεαυτήν. Διότι βέβαια δὲν εἶναι κοπιώδης ἐργασία νὰ πετᾷς εἰς τὸν ζυγῆπον νὰ κάθησαι ἐπὶ τῶν ἀνθῶν καὶ νὰ ἐκμυζᾷς τὸν χυμόν, τὸν ὑπάρχοντα ἐντὸς αὐτῶν. Πήγαίνε, ἀναπαύθητι ἐπὶ τοῦ χαιρεφύλλου καὶ πέταξον ἔπειτα εἰς τὸ ρόδον. Ἐὰν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σου, θὰ ἔπραττον καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον. Τίνα χρεῖαν ἔχεις νὰ ἐργάζησαι ὑπὲρ τῶν ἄλλων; Ἡμεῖς ὅμως αἱ ὄρνιθες πρέπει νὰ προμηθεύωμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς εἰς τὴν οἰκίαν».

— Ὁ! μὴ ἀστείζεσαι, ἀπεκρίθη ἡ μέλισσα· σὺ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ δὲν ἐργάζομαι, ἐπειδὴ. ὅταν ἐκτελῶ τὸ ἔργον μου, δὲν φω-

νάζω, ὅπως σύ, μ' ἔλῃν τὴν δύναμιν τοῦ λάρυγγός σου, ἔταν γεννᾶς ὤν. Ἡ κυψέλη μου ἔμως χρησιμεύει νὰ δεικνύῃ τὴν τέχνην μου· κτὶ τὴν ἐργατικότητά μου· διδάσκει αὕτη, ὅτι ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ σὺ εἶσαι ὀκνηρά. Ὅταν ἀναπαυώμεθα ἐπὶ τῶν ἀνθέων, δὲν σκεπτόμεθα περὶ ἡμῶν αὐτῶν, συλλέγομεν τὸν χυμὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ μέλι, τὸ τόσον γλυκὺ εἰς τὸν οὐρανίσκον τοῦ ἄλλου. Ἐὰν ἡ ἐπίπονος ἡμῶν ἐργασία δὲν προξενῇ πολὺν θόρυβον· ἐὰν κατὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας ἔταν μεταφέρωμεν εἰς τὰς κυψελίδας τὸν χυμὸν τῶν ἀνθέων, δὲν κακαρίζωμεν, ὡς σὺ εἰς τὸν ὄρνιθῶνα, αἰτία τούτου εἶναι, ἔσο βεβαία, διότι ἀποστρεφόμεθα τὴν διαφήμισιν καὶ πᾶσαν ματαίαν ἐπίδειξιν. Ἴνα κρίνης ὀρθῶς περὶ ἡμῶν, πρέπει νὰ μάθῃς νὰ ἐκτιμᾶς τὴν τάξιν, τὴν καθαριότητα, τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐργασίαν, ἣτις ὑπάρχει εἰς τὸ μελίχρον. Ἡ φύσις, μάθε αὐτὸ καλῶς, ἔχει δώσει εἰς ἡμᾶς καὶ κέντρον, ἵνα τιμωρῶμεν δι' αὐτοῦ ἐκείνους, οἵτινες ἐπικρίνουσι καὶ κατακρίνουσιν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἀγνοοῦσι. Διὰ τοῦτο, ἀγαπητῆ ὄρνις, σὲ συμβουλεύω νὰ ἀφήσῃς ἡσυχον.

130.—Παροιμίαι καὶ γνῶμαι περὶ φιλοπονίας.

— Ὅστις βγάξει τὸ ψωμί του μὲ τὸν κόπον του, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλος.

— Ὅποιος δὲν κάνει ἀπὸ λόγου του καὶ περιμένει ἀπ' ἄλλον, κακό, ψυχρό ἔναι τὸ καλό, κι' ἄς μὴ ἔναι καὶ μεγάλο.

— Ἐὖνα χέρι νίπτει τ' ἄλλο, καὶ τὰ δύο τὸ πρόσωπον.

— Ὁ κάματος θησαυρός ἐστι τοῖς ἀνθρώποις. (Αἰσώπου).

— Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ κτῶνται τὰ καλὰ (Βασιλείου).

— Νικίας ὁ Ἀθηναῖος τόσον φιλόπονος ἦτο, ὥστε πολλάκις ἠρώτας τοὺς ὑπηρέτας του, ἂν εἶχε πλυθῆ, καὶ ἂν εἶχε φάγει.

— Ὁ Ἐπίκτητος ἔλεγεν, ὅτι ἡ μὲν ἐπιμέλεια εἶναι μήτηρ πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἡ δὲ ὀκνηρία ρίζα τῶν κακῶν.

122.—Ἡ Κυριακὴ ἡμέρα ἀναπαύσεως καὶ προσευχῆς.

Οὐ μόνον ἡ πείρα καὶ σοφοὶ ἄνθρωποι συμβουλεύουσι τὴν ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆ ἡ θεία ἡμῶν θρη-

σκεία. « Ἐνθυμοῦ, λέγει ὁ Θεός, ν' ἀγιάζῃς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου· ἕξ ἡμέρας ἐργάζου καὶ θέλεις πράξει πάντα τὰ ἔργα σου, τὴν δὲ ἡμέραν τὴν ἐβδόμην ἔχε ἀφιερωμένην εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου». Ὁ Θεὸς ὥρισε τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς ἑαυτὸν· δύνασθε, εἶπε, πάσας τὰς ἡμέρας νὰ ἐργάζησθε, ἀλλὰ τὴν ἐβδόμην ὀφείλετε ν' ἀφιερῶσθε εἰς τὴν λατρείαν μου.

Ἡ ἀνάπαυσις εἶναι ἐπιβεβλημένη ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου». « Ὅστις ἐργάζεται τὴν Κυριακὴν, λέγει σοφός τις, δὲν θὰ ἐργασθῇ τὴν Δευτέραν». Καὶ τῶντι, ἐὰν τὴν Κυριακὴν, ἣτις ἐδόθη πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀνάκτησιν τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἐξησθένησαν ὑπὸ τῆς ἐργασίας, μεταχειριζώμεθα, καθὼς καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίμους ἡμέρας, πῶς θὰ δυνηθῶμεν, καταβεβλημένοι ὑπὸ τῶν συνεχῶν κόπων, νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἐπιούσαν τὴν τακτικὴν ἡμῶν ἐργασίαν; Ἄφου καὶ τὴν γῆν δὲν καλλιεργῶμεν συνεχῶς, ἀλλ' ἀφίνωμεν ἐνίοτε ἄνευ σποράς, πρὸς ἀνάκτησιν τῆς γονιμότητος, τί πρέπει νὰ πράττωμεν περὶ ἡμῶν αὐτῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία εἶναι ἐπίπονος καὶ διττή, σωματικὴ καὶ πνευματικὴ; Ἐργασία λοιπὸν καὶ ἀνάπαυσις· φροντίς περὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀγιασμὸς τοῦ Πλάστου καὶ Προνοητοῦ ἡμῶν.

133.— Ὁ βράχος.

Βοηθῶμεν ἀλλήλους.

Ἄνθρωπός τις, ὁδοιπορῶν εἰς τι ὄρος, ἔφθασεν εἰς ἓνα τόπον, ὅπου μέγας βράχος εἶχε κυλίσει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ εἶχε φράξει αὐτὴν ὀλόκληρον κατὰ πλάτος· ἐκτὸς δὲ τῆς ὁδοῦ δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἄλλη διάβασις, οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά.

Ὁ ὁδοιπόρος ἰδὼν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁδοιπορίαν του ἕνεκα τοῦ βράχου, ἐδοκίμασε νὰ τὸν μετατοπίσῃ, ἵνα διέλθῃ. Ἀπέκαμιν ὅμως εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ ὅλοι του οἱ κόποι ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς.

Βλέπων τοῦτο, ἐκάθησε πολὺ λυπημένος καὶ εἶπε. «Τί θὰ γίνω, ὅταν ἔλθῃ ἡ νύξ καὶ μὲ καταλάβῃ εἰς ταύτην τὴν ἐρημίαν, χωρὶς τροφὴν, χωρὶς στέγην, ἄνευ ὑπερασπιστοῦ, εἰς τὴν ὥραν, ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ Δ' ΤΑΞΕΩΣ Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐξέρχονται τὰ θηρία, ἵνα ζητήσῃ τὴν λείαν των ;» Καὶ ἐνῶ ἦτο παραδεδομένος εἰς αὐτὴν τὴν σκέψιν, ἦλθε καὶ ἄλλος διαβάτης, καὶ ἀφοῦ καὶ οὗτος ἐπεχείρησεν ὅ,τι καὶ ὁ πρῶτος καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ μετατοπίσῃ τὸν βράχον, ἐκάθισε μὲ σιωπὴν καὶ ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς λύπης.

Καὶ μετὰ τοῦτον ἦλθον καὶ ἄλλοι πολλοί, οὐδεὶς ὅμως ἠδυνήθη νὰ μετακινήσῃ τὸν βράχον, καὶ ὅλοι ἐνέπεσαν εἰς μέγαν φόβον καὶ ἀπελπισίαν. Τέλος πάντων εἰς ἐκ τῶν δύο πρῶτων εἶπεν εἰς τοὺς ἄλλους. « Ἀδελφοί μου, ἄς παρακαλέσωμεν τὸν Οὐράνιον ἡμῶν πατέρα, ἵσως μᾶς εὐσιπλαγχνισθῇ καὶ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν ταύτην. » Ἀφοῦ δὲ προσηυχήθησαν, εἶπε πάλιν ὁ ἴδιος. « Ἀδελφοί μου, ὅ,τι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν χωριστὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ, ἵσως ὅλοι, ὁμοῦ ἐργαζόμενοι, δυναθῶμεν νὰ τὸ πράξωμεν. »

Καὶ ἀφοῦ ἠγέρθησαν, ἀπόθουν ὅλοι ὁμοῦ τὸν βράχον· ὁ βράχος τέλος ἐνέδωκε καὶ οὗτοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ὁδοιπορίαν των μὲ εἰρήνην καὶ χαράν.

Ἐὸ διαβάτης εἶναι ὁ ἄνθρωπος· ἢ ὁδοιπορία εἶναι ὁ βίος· ὁ βράχος εἶναι αἱ δυστυχίαι καὶ ἐναντιότητες, τὰς ὁποίας ἕκαστος ἀπαντᾷ εἰς τὸν βίον του.

Ἐὸ ἄνθρωπος μόνος δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ μετατοπίσῃ τὸν βράχον· μὲ τὴν βοήθειαν ὅμως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κοινῆς συνεργασίας, ὁ βράχος μετατοπίζεται καὶ οἱ διαβάται ἐξακολουθοῦσι τὴν ὁδὸν των.

134. — Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη.

- » Ἀνάθεμά τον ποῦ τὸ εἶπῃ — τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται. »
- » Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βοννά καὶ δένδρα ξερριζώνουν.
- » Τ' ἀδέρφια κυνηγήσανε κ' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.
- » Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή 'ς τὸν κόσμον ξακουσμένη.
- » Τὴν φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴν ζήλευεν ἢ χώρα,
- » Τὴν ζήλευσε καὶ ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ·
- » Σ τὸ σπίτι τρέχει καὶ βρονταίει ὡς νὰ νάηταν νοικοκύρης,
- » Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, 'τοιμάσου νὰ σὲ πάρω.

- » Ἐγὼ εἶμι ὁ γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τὸ ἀραχιασμένης πέτρας.»
— » Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερο μὴ μὲ πάρης.
» Ταχυὰ Σαββάτο νά λουστῶ, τὴν Κυριακὴν ν' ἀλλάξω,
» Καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχύ, ἔρχομαι μοναχὴ μου.»
» Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει.
» Νὰ καὶ τ' ἀδέφια πώρτασαν ἠψηλά ἢ τὸ κορφοβοῦνι.
» Τὸν Χάροντα κινήγησαν καὶ ἔγλύτωσαν τὴν κόρη.»

[Λημιῶδες]

135.— Ἡ λέαινα.

Ἡ λέαινα εἶναι μὲν μικροτέρα τοῦ λέοντος καὶ στερεῖται χαλ-
της, ἔχει ὅμως μεγαλυτέραν ἐκείνου ἀγριότητα. Ἡ ἀγριότης δὲ
αὐτῆς γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα, ὅταν ἔχη νεογνά, τοὺς σκύ-
μους τῆς, τοὺς ὁποίους ζητοῦσιν νὰ τῆς ἀφαιρέσωσι. Δὲν ὑπάρχει
ἄλλο κυνήγιον ἐπικινδυνωδέστερον τούτου, διότι ἡ λέαινα, ὡς καὶ
πάντα τὰ θηρία, ἔχουσι μεγάλην στοργὴν εἰς τὰ νεογνά των. Αἱ
λέαιναι ρίπτονται μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας κατὰ τῶν ἀνθρώπων
καὶ τῶν θηρίων, τὰ ὅποια ἀπαντῶσιν. Ἀφοῦ φρονέωσιν αὐτά,
λαμβάνουσιν τὴν λείαν διὰ τῶν ὀδόντων καὶ φέρουσιν εἰς τοὺς
λεοντιδεῖς, τοὺς ὁποίους ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας διδάσκουσι,
πῶς νὰ ξεσχίζωσι τὰς σάρκας. Ἡ λέαινα κυοφορεῖ 108 ἡμέρας
καὶ γεννᾷ 4 ἕως 5 νεογνά. Τὸ δέρμα τῆς, ὡς καὶ τὸ τοῦ λέον-
τος, εἶναι ἐπιζήτητον· οἱ Ἴνδοι κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ εἰδός
τι ἐφαπλώματος, εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην κοσμοῦσι δι' αὐτῶν τὰ
ἐφίππιά των, ἣ μεταχειρίζονται ὡς τάπητας.

136.— Περὶ τῶν οἴνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Αἱ ἐκ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν καταστροφαί. — Ὅπου γίνε-
ται χρῆσις τῶν πνευματωδῶν ποτῶν, ἐκεῖ αἱ ἀσθένειαι ὑπερ-
πλεονάζουσιν, τὰ ἐγκλήματα πολλαπλασιάζονται καὶ ὁ ἀριθμὸς
τῶν γεννήσεων ἐλαττοῦται. Πρὸς τούτοις τὰ τέχνη, τὰ γεννώ-
μενα ἐκ γονέων ἐπιρρεπῶν εἰς τὴν πόσιν τῶν πνευματωδῶν πο-

των, υπόκεινται εἰς τὰς νευρικὰς ἀσθενείας, εἰς τὴν ἐπιληψίαν, εἰς τὴν φλεγμονὴν τῶν μηνίγγων καὶ εἰς τὴν πνευμονικὴν φθίσιν. Πρὸς τούτοις καὶ οἱ πλείστοι τῶν φρενοβλαδῶν ἀριθμοῦνται ἐκ τῆς τάξεως τῶν οἰνοπνευματοποτῶν.

Συμβουλαὶ εἰς τοὺς νέους.— «Ἡ χρῆσις τῶν πνευματωδῶν ποτῶν, λέγει σοφὸς ἰατρός, εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν. Πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις πάσχουσιν ἐκ τούτου τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων αἱ κατώτεροι. Εἶναι πληγὴ σπουδαία, τῆς ὁποίας ὁ κίνδυνος ἔγινεν ἐπαισθητὸς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Τὸ κακὸν τοῦτο δὲν ἔχει πατρίδα, ἐγκλιματίζεται πανταχοῦ κατὰ μικρὸν καὶ ἤδη λαμβάνει διαστάσεις γενικοῦ κινδύνου. Τὰ νοσοκομεῖα, αἱ φυλακαὶ, τὰ φρενοκομεῖα, μαρτυροῦσι περὶ τούτου τοῦ κακοῦ. Εἶναι χῶραι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀριθμοῦνται οἱ πίνοντες, ἀλλ' οἱ μὴ πίνοντες. Οὕτως ἐγενικεύθη τὸ κακόν! Πίνουσι δὲ τοιαῦτα πνευματώδη ποτὰ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως κατασκευαζόμενα· εὐθηνότατα δὲ εἶναι τὰ ἐκ γεωμήλων καὶ τεύτλων (κοκκινολογυλίων). Ὁ πίνων τὰ οἰνοπνεύματα ταῦτα πίνει τὸν θάνατον αὐτοῦ τε καὶ τῶν τέκνων του. Τὰ πνευματώδη ποτὰ δηλητηριάζουσι τὸν πίνοντα αὐτὰ καὶ καθιστῶσι τὰς μελλούσας γενεὰς ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν ραχίτιδα, τὴν φρενοβλάβειαν καὶ τὸ ἐγκλημα. Εἶναι τρομεραὶ αἱ συνέπειαι τοῦ κακοῦ τούτου οἰκονομικῶς, ἠθικῶς, πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς.»

«Οἱ γεωργοὶ καὶ ὄρειοι διεκρίνοντο ἄλλοτε διὰ τὸ καθαρὸν αὐτῶν αἷμα, σήμερον ὅμως καὶ αὐτοὶ προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς μάστιγος ταύτης. Ἡ ραχίη καὶ τὸ οὔζον, τὰ κατηραμένα ταῦτα ποτὰ, ἐδηλητηρίασαν καὶ ὁσήμεραι δηλητηριάζουσι τὸ αἷμα οὐ μόνον τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτωμένων. Ὑπῆρχον τόποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε οὐδέποτε ἐνέσκηπτον ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι· τὸσον πολὺ ὑγίειοι ἦσαν ἤδη ὅμως ἔνεκα τῆς χρήσεως τῶν πνευματωδῶν ποτῶν ἢ ραχίτις, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι νόσοι, μαστίζουσι τὰ δυστυχῆ καὶ ἀθῶα παιδία. Τὸ οἰνόπνευμα εἶναι τρομερώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ λοιμοῦ, καὶ τοῦ πολέμου καὶ παντὸς ἄλλου φυσικοῦ κακοῦ. Τὰς ἐξωθεν ἐπερχομένας καταστροφὰς δύναται τις ν' ἀναστείλῃ, ἀλλὰ πῶς νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν, τὸ ὅποιον κατατρώγει τὸ αἷμα, τὸν

ἑγκέφαλον, τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ φθείρει τὴν βάσιν αὐτὴν τῆς ζωῆς ; »

«Τί δύναται τις νὰ περιμένῃ ἐκ νεότητος παραδιδομένης εἰς τὰ πνευματώδη ποτὰ καὶ φθειρομένης ἐκ τούτων ; Ἐὰν πᾶσα πολιτεία, ἔχουσα ἐλεύθερον πολίτευμα, στηρίζεται ἐπὶ τῆς συνέσεως, τῆς ἐνεργείας, τῆς τάξεως, τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν πολιτῶναυτῆς, πάντα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἐκλείπουσιν ἢ ἐλαττοῦνται, ἐφ' ὅσον τὸ κατηραμένον οὖζον καὶ ἡ ρακὴ ἐπικρατοῦσιν.

II 327. — Ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας.

Ἡ Μαρία ἦτο διδασκάλισσα εἰς τὸ Βασιλικόν, χωρίον ἀπέχον μίαν σχεδὸν ὥραν τῆς Χαλκίδος. Εἶχε μεθ' ἑαυτῆς τοὺς γονεῖς τῆς, καὶ τοὺς δύο πολὺ ἡλικιωμένους, καὶ μίαν ἀδελφὴν πάσχουσαν. Αὐτὴ δὲ μόνη διὰ τοῦ πενιχοῦ τῆς μισθοῦ συνετή-πάντας τούτους.

Ἡσθάνετο δὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ βάρεταν εὐτυχίαν σκεπτομένη, ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας τῆς οἱ γηραῖοι γονεῖς τῆς καὶ ἡ πάσχουσα ἀδελφὴ τῆς εἶχον στέγην καὶ δὲν ἐστεροῦντο τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς τὸν βίον.

Ἡμέραν τινὰ ἐπεσκέφθη αὐτὴν ἄγνωστός τις. Ἦτο δὲ οὗτος δικαστικὸς κλητῆρ, ὅστις ἐκοινοποίει εἰς αὐτὴν ἀγωγὴν διὰ χρέος, τὸ ὁποῖον ὁ πατὴρ τῆς εἶχε συνάψει ἄλλοτε καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ. Εἰς τὴν εἶδησιν ταύτην πρὸς στιγμὴν ἡ νέα κόρη ἠσθάνθη μεγάλην θλίψιν, ἀλλ' εὐθὺς ὁμῶς ἐπανήλθεν εἰς ἑαυτήν.

«Κύριε, ἀπεκρίθη αὐτῇ, ὁ πατὴρ μου εἶναι ἄνευ εἰσοδήματος, ἀλλὰ τὰ χρέη τοῦ πατρός μου εἶναι καὶ ἰδικά μου· θελήσατε ὁμῶς νὰ δώσητε εἰς ἐμὲ καιρὸν τινα, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας μου θὰ πληρώσω τὸ χρέος μου.»

Ἡ Μαρία ἐφρόντισε νὰ μὴ μάθῃ τίποτε ὁ πατὴρ τῆς καὶ λυπηθῇ. Ἐπεδόθη δὲ ἀμέσως εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἠγείρετο πρωΐαι-τερον καὶ ἐκοιμᾶτο βραδύτερον, Ἄμα ἐξημέρωνεν, ἐκάθητο εἰς τὴν ραπτικὴν μηχανὴν καὶ εἰργάζετο καὶ ἐκ τῆς προσθέτου ταύτης ἐργασίας ἐκέρδιζεν ὀλίγα χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐβάλλεν ἐπιμελῶς

κατὰ μέρος. Οὕτω δὲ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἡδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς τὸν δανειστήν τοῦ πατρὸς της μέρος τοῦ χρέους.

Τὸ τοιοῦτον ὅμως θάρρος καὶ ἡ τιμιότης δὲν ἔμειναν ἄνευ ἀνταμοιβῆς. Ὁ δανειστής συνεκινήθη ἐκ τῆς τοιαύτης ἀφοσιώσεως τῆς κόρης. « Δεσποσύνη, εἶπεν εἰς αὐτήν, θελήσατε νὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς δώσω πλήρη ἐξόφλησιν τοῦ πατρικοῦ χρέους. Δὲν μοι ὀφείλετε πλέον τιποτε· ἐλάβετε εὐγενῶς τὴν θέσιν τοῦ πατρὸς σας, καὶ ἐγὼ εἶμαι μᾶλλον χρεώστης εἰς σᾶς. »

Ἡ Μαρία ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν της ἐσπευσμένως. Δὲν εἶπε δὲ τίποτε περὶ τούτου εἰς τοὺς γονεῖς της· ὅτε ὅμως ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς πληρωμῆς τοῦ χρέους, ἡσπᾶσθη θερμότερον τοῦ συνήθους αὐτοῦς. Ἦτο εὐτυχής, διότι διὰ τοῦ θάρρους καὶ τῆς φιλεργίας της εἶχε σώσει τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ πατρὸς της.

Ι ΒΒΒ.— Ἡ δύναμις τοῦ ἀέρος.

Ὅταν βυθίζωμεν εἰς τὸ ὕδωρ φιάλην κενήν, τότε σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας φυσαλλίδες, παράγουσαι ἤχον τινα, ὅταν διασπῶνται. Αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι ὁ ἀήρ τῆς φιάλης, ὅστις ἀπωθεῖται ὑπὸ τοῦ ὕδατος, εἰσχωροῦντος εἰς αὐτήν, καὶ ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ στομίου αὐτῆς.

Στρέψατε πάλιν τὸ ποτήριον καὶ βυθίσατε αὐτὸ ἀκριβῶς κατ' εὐθεῖαν ἐντὸς τοῦ ἀγγείου τοῦ περιέχοντος ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγγείου δὲν θὰ ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ πυθμένος τοῦ ποτηρίου. Τί ἐμποδίζει αὐτὸ τὸ ὕδωρ νὰ ἀνέλθῃ; Ὁ ἀήρ, ὅστις εἶναι κεκλεισμένος ἐντὸς τοῦ ποτηρίου.

Ὁ Ἀνδρέας ἠγόρασεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἓν πιστόλιον. Τὸ πιστόλιον τοῦτο συνίσταται ἐξ ἑνὸς σωλήνος καὶ μιᾶς ράβδου, ἣτις μετὰ δυσκολίας εἰσέρχεται εἰς τὸν σωλήνα. Εἰς τὸ στόμιον τοῦ πιστολίου ὑπάρχει μικρὸν πῶμα ἐκ φελλοῦ. Ὅταν ὁ Ἀνδρέας ὤθῃ τὴν ράβδον ἐντὸς τοῦ σωλήνος, τὸ πῶμα ἐκφεύγει μετὰ κρότου. Αἰτία τούτου εἶναι ὁ ἀήρ, ὁ εὕρισκόμενος ἐντὸς τοῦ σωλήνος, ὅστις, ἀπωθούμενος ὑπὸ τῆς ράβδου, ἐκτινάσσει τὸ πῶμα.

Ὁ ἀήρ, οὕτω πως συμπυκνούμενος καὶ πιεζόμενος προσπαθεῖ νὰ ἐκτιναχθῇ μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Ὑπὸ τούτου δὲ ὁδη-

γούμενοι οί άνθρωποι, κατεσκεύασαν σύραγγας, ἔπου αἱ ἀμαξοστοιχίαι κινουῦνται ἐκ τοῦ ἐνός εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον διὰ πεπιεσμένου ἀέρος, ὅστις ἀπωθεῖ αὐτάς.

Ἐπάρχουν εἰς Παρισίους μικροὶ κοῖλοι σωλήνες, διευθυνόμενοι πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως. ἐντὸς τῶν κοίλων τούτων σωλήνων τίθενται τὰ τηλεγραφήματα, τὰ ὅποια μεταφέρονται ὑπὸ τοῦ ἀέρος μετὰ μεγάλης ταχύτητος. Συμβαίνει δηλαδὴ ὅ,τι καὶ εἰς σωλήνα κονδυλοφόρου, ὅταν φυσᾷ τις ἐντὸς αὐτοῦ μὲ δύναμιν, τότε ἢ ἐκ χάρτου ἢ ἄρτου μικρὰ σφαῖρα ἐκτινάσσεται μεθ' ὀρμῆς.

139.— Ἰαγεινὰ παραγγέλματα. — Περὶ ἐνδύματων καὶ σκεπασμάτων.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων πιστεύουσιν, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ περιβάλλωνται μὲ πολλὰ ἐνδύματα, ἵνα διατηρῶσι τὴν ἐσωτερικὴν των θερμότητα. Ἡ συνήθεια ὅμως αὕτη εἶναι βλαβερὰ, πρῶτον, διότι ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν κίνησιν τοῦ σώματος καὶ δεύτερον, διότι ἐπιβαρύνει αὐτὸ διὰ φορτίου βαρέος καὶ ἀνωφελοῦς. Εἶναι τι ἄλλο ἐλαφρότερον τοῦ πτίλου ; Καὶ ὅμως οὐδὲν εἶναι θερμότερον τούτου καὶ ὡς σκέπασμα τῆς κλίνης εἶναι προτιμότερον πάντως ἄλλου. Τὰ βαρῆα σκεπάσματα τῆς κλίνης, τὰ ὅποια ἡμεῖς πρὸ πάντων ἐν Ἑλλάδι μεταχειρίζομεθα, ἐμποδίζουσι τὰς κινήσεις τοῦ σώματος ἐν καιρῷ ὕπνου καὶ στενοχωροῦσι τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα. Τὸ βαρὺ ἐνδυμὰ δὲν εἶναι τὸ ἀρμόζον ὕφασμα ἐλαφρὸν, χαλαρὸν, πυκνόν, εὐκαμπτον, ἐξ ἐρίου ἢ μετάξης, ἀρμόζει μᾶλλον εἰς τὸ σῶμα. Ἐὰν ὑπορράψητε εἰς αὐτὸ τὸ ἐνδυμὰ βαμβάκωμα, ἦτοι ὕφασμα ἐκ βάμβακος χωρὶς νὰ κατασταθῇ βαρύτερον, γίνεται ὅμως θερμότερον ἕνεκα τοῦ ἀέρος, ὁ ὅποτος εὐρίσκεται ἐντὸς αὐτοῦ.

Καὶ ἡ φύσις διδάσκει ἡμᾶς τοῦτο· ἐν καὶ μόνον ἐνδυμὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἐν καιρῷ θέρους καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος ἔχει δώσει ἡ φύσις εἰς τὰ ζῷα, καὶ ὅμως αὐτὸ διατηρεῖ ἐν καλῇ καταστάσει τὴν ὑγιάν αὐτῶν. Ἡμεῖς καθιστῶμεν εὐπαθῆ τὰ ζῷα διὰ τῶν ὑπερβολικῶν περιποιήσεών μας. Τὰ πάντα προέρχονται ἐκ συνθηθείας· τὸ πρόσωπον δὲν αἰσθάνεται τὸ ψῦχος, διότι συνηθίσαμεν νὰ μὴ τὸ καλύπτωμεν.

140.—Μή πλησιάζε εις τὸ πῦρ.—Ἀπόφευγε τὰς αἰθούσας καὶ τὰ δωμάτια, ὧν ὁ ἀήρ δὲν ἀνανεοῦται.

Ἐὰν καλῶς ἐνδεδυμένος κρυώνῃς, περιπάτησον, τρέξον, πήδησον, γυμνάσθητι, ἀλλ' ἀπόφευγε τὸ πῦρ, ὡς ἐχθρόν. Τὸ πῦρ δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ, ἢ ἵνα θερμαίνῃ τὸν ἐντὸς τοῦ δωματίου ἀέρα. Ἡ γειτονία τοῦ πυρὸς εἶναι μὲν πολλάκις εὐάρεστος, ἀλλὰ καὶ πάντοτε βλαβερὰ. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ πλησιάζῃς εἰς τὴν ἐστίαν, καὶ ὅταν ἀκόμη κρυώνῃς ὑπερβολικῶς.

Ἀπόφευγε πρὸς τούτοις καὶ τὰς αἰθούσας καὶ τὰ δωμάτια ὅπου ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀέρος δὲν ἐνεργεῖται τακτικῶς. Ἀναπνέει τις ἀέρα μεμολυσμένον, τὸν ὅποιον προηγουμένως ἀνέπνευσαν ἄλλοι καὶ ἐμόλυναν, ἔστις τὸ ὄνομα μόνον τοῦ ἀέρος φέρει κατὰ ποσὸν ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ ποιόν. Ὁ τοιοῦτος ἀήρ περιέχει μικρὰν μόνον ποσότητα ὀξυγόνου καὶ πολλήν ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ὕδρογόνου, πρὸς δὲ τούτοις, ἔπερ καὶ τὸ χεῖριστον, μύρια παντοδαπὰ ἐκβεβλημένα ἐκ τῶν πνευμόνων καὶ τοῦ δέρματος.

Ὅσοι βήττουσιν, ἀποχρέμπτονται, ἰδρώνουσι, καὶ τὰ λοιπά, διασκορπίζουσιν οὐσίας ὀργανικὰς καὶ λίαν βλαβερὰς. Ἐὰν ὁδοιπορῇς ἐφ' ἀμάξης, ἔχε φροντίδα νὰ ἀνανεώῃς τὸν ἀέρα κατὰ χρονικὰ διαστήματα οὐχὶ μακρὰ ἐντὸς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης εὐρισκόμενος, ἀνοίγε τὰς θυρίδας εἰς πάντα σταθμόν. Ὁ μεμολυσμένος ἀήρ εἶναι ἐπικινδυνωδέστερος τῆς γρίππης (1), περὶ τῆς ὁποίας γίνεται πολὺς λόγος, ἀφ' ὅτου ἤλλαξαν τὸ ὄνομά της. Τὸ κοινὸν εὐχαριστεῖται νὰ ὀνομάζῃ αὐτὴν *Ἰνφλουέντσαν*, καὶ πιστεύει ἀφελῶς, ὅτι εἶναι ταῦτο νέον ὄνομα, ἐκφράζον νέαν νόσον, ἔπερ ὅμως δὲν εἶναι ἀληθές. Βεβαιότατα ὁ μεμολυσμένος ἀήρ εἶναι ἐπιφοδῶτερος τῆς γρίππης, εἶναι δηλητήριον. Ὁ τοιοῦτος δὲ μεμολυσμένος ἀήρ γνωρίζεται ἐκ τῆς βαρείας αὐτοῦ καὶ δυσώδους ὀσμῆς.

1) Κατάρρους τῶν πνευμόνων ἐπιδημικῶς.

141.— Η ανάγκη τῶν φόρων.

Τὸ κράτος, καθὼς ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ ἄτομον, ἔχει χρεῖαν εἰσοδήματος· δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ νὰ συντηρηθῇ ἄνευ πόρων. Στρατός καὶ στόλος εἶναι ἀναγκαῖοι πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ· πρέπει νὰ τοὺς διατηρῇ, νὰ παρέχῃ τὰ μηχανήματα, τὸν ὅπλισμόν, καὶ τὰ πολεμφοῦδια, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς αὐτούς. Ἄρχοντες, ὑπάλληλοι παντὸς εἴδους, εἶναι ἐπιπεφορτισμένοι ὑπὸ τοῦ κράτους, ἄλλοι μὲν πρὸς ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, ἄλλοι δὲ πρὸς εἰσπραξίν τῶν δημοσίων προσόδων, ἄλλοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ψηφίζει ἡ βουλή. Τὸ κράτος πρέπει νὰ πληρώνη τοὺς ὑπαλλήλους, ἀφοῦ οὐδὲν ἄλλο ἔργον ἐπαγγέλλονται, ἀλλ' ἔχουσιν ἀφιερωθῆ ὁλοσχερῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ· πρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς συντήρησιν σύμφωνον πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπουργήματός των· ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κατασκευάζῃ καὶ νὰ διατηρῇ εἰς καλὴν κατάστασιν τὰς ὁδοὺς, τὰ ὑδραγωγεῖα, τοὺς λιμένας, τὰς προκυμαίας, τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τὰ παντοδαπὰ ἔργα· πῶς λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ πράττῃ πάντα ταῦτα, ἂν μὴ εἶχε τὸ κράτος εἰς τὴν διάθεσίν του τὰ χρηματικὰ ποσὰ τὰ ἀναλογοῦντα εἰς ταύτας τὰς δαπάνας; Τὸ ἔθνος μόνον δύναται νὰ παρέχῃ τὰς δαπάνας ταύτας εἰς τὸ κράτος, ἔθνος δὲ εἶναι τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν.

142.— Οἱ λαγῶοί.

Τὸ δειλότερον πάντων τῶν ἀγρίων τετραπόδων εἶναι ὁ λαγῶός. Ὁ ἐλάχιστος θόρυθος, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἀπλοῦς ψιθυρισμός, τρέπει αὐτὸν εἰς φυγὴν· τὰ μεγάλα αὐτοῦ ὦτα στρέφει διαρκῶς πρὸς τὸ μέρος, ἐκ τοῦ ὁποῦ προέρχεται ὁ κρότος, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ πνοὴ τοῦ ἀνέμου καὶ ἡ κίνησις τῶν φύλλων φαίνεται, ὅτι ὑποκρύπτουσι κινδύνους εἰς αὐτὸ τὸ ζῷον.

Τὴν τροφήν του, ἣτις συνίσταται ἐκ λαγάνων, ὀσπρίων καὶ φλοιῶν, δένδρων, ἀναζητεῖ ἐν καιρῷ ἡμέρας, πολλάκις δὲ καὶ τὴν

νύκτα· τὸ θέρος ἐγκαταλείπει τὰ δάση, τὰ ὅποια εἶναι τὸ σύνηθες αὐτοῦ ἐνδιαίτημα καὶ καταφύγιον, καὶ καταβαίνει εἰς τοὺς ἀγρούς.

Ὁ λαγῶς δὲν ζῆ πλέον τῶν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἔτων. Ὁ βίος του δὲν εἶναι βραχύς, διότι ἡ σωματικὴ του ἀνάπτυξις καὶ τελειότης συντελεῖται ἐντὸς ἐνὸς ἔτους. Ἡ θήλεια κυοφορεῖ ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας καὶ εἶναι γονιμωτάτη· τίκει τρεῖς καὶ τετράκις τοῦ ἔτους κατὰ μὲν τὴν πρώτην γένναν δύο ἕως τρία τέκνα, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας τέσσαρα. Τὸ νεογνὸν τοῦ λαγῶου καλεῖται λαγιδεύς. Ἔχει ὀφθαλμοὺς ζωηρούς, οὐρὰν βραχεῖαν, ὠτα, ὡς εἴπομεν μακρὰ καὶ εὐκίνητα, τρίχωμα δὲ χρώματος φαιοῦ κιτρινωποῦ. Οἱ ὀπίσθιοί του πόδες εἶναι μεγαλύτεροι τῶν προσθίων, καὶ διὰ τοῦτο εὐκολώτερον συλλαμβάνεται, ὅταν καταδιώκῃται εἰς τὴν κατωφέρειαν. Ὁ λαγῶς ἔχει πολλοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἕνεκα τοῦ νοστιμωτάτου κρέατός του· οὐ μόνονδὲ οἱ ἄνθρωποι καταδιώκουσιν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀλώπεκες καὶ αὐτὰ τὰ ἀρπακτικὰ πτηνά. Διέρχεται δὲ τὸ δειλὸν τοῦτο ζῷον τὸν βίον του ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν ἐρημίαν, ὅπου τελεία ἐπικρατεῖ σιωπή. Οὐδέποτε ἐκβάλλει φωνήν, ἢ ὅταν συλλαμβάνῃ τις αὐτόν διὰ τῆς βίας, ἢ βασανίζῃ, ἢ πληγώνῃ· ἢ φωνὴ δὲ, τὴν ὅποιαν ἐκβάλλει, εἶναι πολὺ ἰσχυρὰ καὶ ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὸν ἤχον μὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν εἶναι δὲ καὶ πολὺ ἀγριος, ὡς φαίνεται· εἶναι ἡσυχος, τιθασσεύεται δὲ εὐκόλως καὶ καθίσταται πρὸς τούτοις φιλάρεσκος, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ κατασταθῇ ζῷον οἰκιακόν. Ὅσον μικρὸς καὶ ἂν συλληφθῇ καὶ τραφῇ εἰς τὸν οἶκον, ἐπιζητεῖ πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν του καὶ φεύγει εἰς τοὺς ἀγρούς, ἅμα τύχῃ εὐκαιρίας.

Τὸ δέρμα τοῦ λαγῶου χρησιμοποιοῦνται εἰς κατασκευὴν μηλωτῶν, αἱ δὲ τρίχες του πρὸς κατεργασίαν πιλήματος ἢ ναστοῦ.

143.— Ἡ καταστροφὴ τῶν Ἰσραῶν.

Τὰ Φαρά, μικρὰ καὶ ἀσήματος νῆσος κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, διεκρίθη κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα κατὰ θάλασσαν διὰ τὰ μεγάλα τῆς ἔργα. Κειμένη πλησίον τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἔκαμνε συχνὰς ἀποβάσεις εἰς τὰ παράλια αὐτῆς καὶ ἐνέσπειρε τὸν φόβον καὶ τὸν τρόμον εἰς τοὺς Ἀσιανούς. Πρὸς

τούτοις ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠμπόδισε τὸν τουρκικὸν στόλον νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος καὶ ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ συνταχθῶσι στρατιωτικῶς.

Ὁ Σουλτάνος μανθάνων τὰ παθήματα τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Φαριανῶν, ὠργίσθη μεγάλως καὶ διετάξε τὴν διὰ πάσης θυσίας καταστροφὴν τῆς πατρίδος των.

Στόλος τότε ὑπὸ τὸν Χοσρέφ Πασᾶν ἐξ 176 πλοίων μεγάλων καὶ μικρῶν πολεμικῶν καὶ φορτηγῶν, ἐπλευσεν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως καὶ ἤρχισε σφοδρὸν κανονιοβλιισμόν. Οἱ Φαριανοὶ ἔχοντες ὠχυρωμένον τὸ παραθαλάσσιον, ἀντεπυροβόλου κατὰ τῶν τουρκικῶν πλοίων καὶ ἐμάχοντο γενναίως. Ἄλλ' ἐν μέσῳ τοῦ καπνοῦ ἀφανεῖς ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν 500 ἐχθροὶ κατ' ἀρχάς καὶ ἄλλοι συγχρόνως πολλοὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς νήσου, οἱ φυλάσσοντες δὲ αὐτὰ μισθωτοὶ στρατιῶται, ἰδόντες αὐτούς, ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν.

Οἱ Φαριανοὶ τότε ἠγωνίσθησαν μετὰ πολλῆς ἀνδρείας, ἀλλ' ἰδόντες, ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι πλέον, ὤρμησαν εἰς τὰ πλοῖά των. Ταῦτα ἦσαν ἠγκυρωμένα καὶ ἐστεροῦντο, πλὴν ὀλίγων, καὶ τῶν πηδαλίων των. Διὰ τοῦτο 19 μόνον πλοῖα Φαριανὰ προέλαβον καὶ ἀπῆλθον, παντα δὲ τὰ ἄλλα πλεῖω τῶν 100 συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στόλου. Ἐν δὲ τούτων, φέρον γυναῖκας καὶ παιδία, προετίμησε νὰ κατῆ ὀλόκληρον ἢ νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν.

§ 44. — Οἱ Φαριανοὶ ἐκδικοῦνται.

Ἰκανοὶ δὲ Χαριανοὶ μετὰ 600 Θεσσαλομαγνήτων ἐκλείσθησαν εἰς τὸ τεῖχος καὶ ἐκεῖθεν ἀνθίσταντο ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ νύκτας κατὰ τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν. Τὴν τρίτην ὅμως ἡμέραν στερούμενοι ὕδατος καὶ τροφῆς, οὐδεμίαν δὲ ἐλπίζοντες ἔξωθεν βοήθειαν, ἀπεφάσισαν ν' ἀποθάνωσιν ἐνδόξως. Ἀφοῦ δὲ ἐξετέλεσαν τὰ τελευταῖα θρησκευτικὰ των καθήκοντα, κατεδίβασαν τὴν πολεμικὴν των σημαίαν καὶ ὑψώσαν ἀντ' αὐτῆς λευκὴν παραδόσεως. Ἀφήσαντες δὲ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότεροι Τούρκοι, ἔβαλον τότε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἐκάησαν μετὰ ὑπερδισχιλίων Τούρκων.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἔκουσία θυσία τῶν Ψαριανῶν, ἀξία τῆς ἀνδρείας αὐτῶν, τῆς φήμης καὶ τῶν μεγάλων ἔργων, τὰ ὅποια ἔπραξαν· ἔμαρτύρησαν δὲ καὶ διὰ τῆς θυσίας αὐτῶν ταύτης, ὅτι ἦσαν γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν Μακραθωνομάχων. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦτο κεκαλυμμένον ἀπὸ τὰ ὄστα τῶν πεσόντων. Ὁ ἔθνικὸς ποιητῆς Διονύσιος Σολωμὸς παρέστησε τὴν καταστροφὴν πῶς Ψαρῶν διὰ τῶν ἐκφραστικῶν τούτων στίχων,

- » Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανρη ράχη»
- » Περπατῶντας ἢ δόξα μονάχη,»
- » Μελετᾷ τὰ λαμπρὰ πᾶλληκάρια»
- » Καὶ σ' τὴν κόμην στεφάνι φορεῖ»
- » γενομένο ἀπὸ λίγα χορτάρια»
- » Πούχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ».

143.— Ὁ Κενάρος.

- » Ὅλα ἐφαινόταν φοβερὰ τοῦ ἐχθροῦ μέσ' στὴν γαλήνη
- » Τὰ κάστρα. ποῦ δὲν ἔφθανε τὸ μάτι νὰ μετρήσῃ.
- » Καὶ μιὰ βαροῦλα, πῶφθανε πνοὴ νὰ τὴν βυθίση.
- » Νὰ μ'πῆ 'στὸ μέσο τους τολμᾷ. . . Τί χαλασμοὺς ἐγίνῃ !

- » Βρόντοι καὶ φλόγες καὶ καπνοί, τὸ σπρώξιμον, οἱ θρηνοί,
- » Τῶν καταρτιῶν τὸ τρίζιμο, σὰν νὰ χαλοῦσε ἡ κτίσι,
- » Δὲν σταματοῦν τὸν ἥρωα, π' ἀγανακτεῖ νὰ σχίσῃ
- » Τὰ λυσσασμένα κύματα, τὸν δρόμο νὰ ταχύνη.
- » Ξανοίγει τέλος τὰ Ψαρά. 'ς τὴ βάρκα γονατίζει
- » Καὶ τὸν Σταυρὸν ἀσπάζεται μετ' τῆς χαρῆς τὸ κλάμα·
- Κ' οἱ Ψαριανοὶ τὸν ἀπαντοῦν μετ' εὐχῆς καὶ νικητήρια.

- » Ἀλλὰ τίς δόξεις καὶ τιμές, περνῶντας, ἐμποδίζει
- » καὶ τρέχει. τρέχει ὁ ταπεινός, ποῦ ἠγνώρισε τὸ θάμα,
- » ν' ἀγιάσῃ τὸ στεφάνι του μετ' ἄχραντα μυστήρια.»

[Γεωργίου Μαρτινέλη]

146. Ὁ ἀήρ καὶ τὸ πῦρ.

Τὰ ξύλα καὶ πᾶσα καύσιμος ὕλη, ἵνα ἀνάπτωσι καλῶς, πρέπει ἢ ἐστία νὰ ἔλκη τὸν ἀέρα· γίνεται δὲ ἔλξις ἐν τῇ ἐστίᾳ. Ὢταν σχηματίζεται ἐν αὐτῇ ρεῦμα ἀέρος. Ὁ ἀήρ πραγματικῶς εἶναι ἀναπόφρευκτος, ἵνα ἀνάπτῃ ἢ καύσιμος ὕλη. Διατὶ φυσῶμεν διὰ τοῦ στόματος τὸ πῦρ; Βεβαίως, ἵνα διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἀναφθῇ τὸ πῦρ.

Ὅσον ἀφθονώτερον ἀέρα παρέχομεν, τόσον εὐκολώτερον ἀνάπτει τὸ πῦρ· ἢ φλόξ τότε ἀναθαίνει ὑψηλότερον καὶ ἐνεργεῖ τήν· καῦσιν ταχύτερον.

Ἐάν ποτε τὸ πῦρ ἤθελε μεταδοθῆ εἰς τὰ ἐνδύματά σας, προσέξατε πολὺ νὰ μὴ τρέξετε, διότι ὁ ἀήρ τὸν ὅποιον κινεῖ τις τρέχων, αὐξάνει τὸ πῦρ. Περικαλύψατε τὸ πῦρ διὰ σκεπάσματος, τότε θὰ δυνηθῆτε νὰ ἐμποδίσγητε τὸ πῦρ καὶ σβύσητε, διότι ἀποκλείετε τὸν ἀέρα.

Ἐὰν δὲν ἔχητε πλέον χρεῖαν τοῦ πυρός, τὸ ὅποιον καίει εἰς τὴν θερμάστραν ἢ εἰς τὸ πύραυνον, καλύψατε αὐτό· τὸ πῦρ τότε θὰ σβύσῃ δι' ἔλλειψιν ἀέρος. Διατὶ ἡ μήτηρ σας καλύπτει τὴν ἀνθρακίαν τοῦ πυραύνου μὲ πυκνὴν στάκτην; ἵνα διατηρήσῃ τὸ πῦρ ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐμποδίζουσα τὸν ἀέρα.

Ὅταν τὸ πῦρ μεταδοθῆ εἰς τὴν ἀσδόλην (καπνιαν) τῆς ἐστίας καὶ φόβος εἶναι μὴ γίνῃ πυρκαϊά, κλείσατε εὐθὺς τὴν θύραν αὐτῆς ἵνα μὴ ὁ ἀήρ ἔρχηται καὶ ὑποτρέφῃ τὴν φλόγα. Θέσατε τότε εἰς τὸ στόμιον τῆς θερμάστρας ἐν τεμάχιον βεβρεγμένον ἐριούχου καὶ τὸ πῦρ θὰ σβύσῃ, διότι ὁ ἀήρ δὲν δύναται νὰ διέλθῃ. Μεταχειρίζονται ὡσαύτως καὶ τὸ ἄνθος τοῦ θείου, ἵνα σβύσῃ τὸ πῦρ τῆς θερμάστρας· ὁ πυκνὸς καπνὸς, ὁ παραγόμενος ἐκ τῆς καύσεως τοῦ θείου, ἐμποδίζει πᾶσαν ροὴν τοῦ ἀέρος.

Ἄνευ ἀέρος τὸ πῦρ δὲν ἀνάπτει,

147. Καθαριότης

Λίαν ἀναγκαῖον εἶναι ν' ἀνανεῶμεν τὸν ἐντὸς τοῦ οἴκου ἀέρα. Οἱ κοιτῶνες μάλιστα πρέπει νὰ μένωσιν ἀνοικτοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας, ἵνα ἐκβληθῇ τελείως ὁ ἀήρ τῆς νυκτός.

Πρέπει ὡσαύτως νὰ ἐξανειῶμεν τὴν κλίνην ἐκτινάσσοντες τὰ στρώματα, τὰς σινδόνας καὶ τὰ σκεπάσματα, διὰ νὰ φύγουν τὰ ἐπιθλαθῆ ἀέρια, τὰ ὅποια τὸ ἀνθρώπινον σῶμα συνεπεσώρευσε ἐκεῖ ἐν καιρῷ τοῦ ὕπνου. Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ πράττωμεν τοῦτο καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα διαχωρίσματα τοῦ οἴκου, διατηροῦντες αὐτὰ ἐν καθαρᾷ καταστάσει, ὡσὰν νὰ ἦσαν καὶ αὐτὰ ἐμφυχα ὄντα.

Ἐκ τῶν τροφίμων καὶ πασῶν τῶν οὐσιῶν ἐξέρχονται πάντοτε ἀναθυμιάσεις, μολύνουσαι τὸν ἐντὸς τοῦ οἴκου ἀέρα. Ἡ καθαριότης τοῦ οἴκου εἶναι στενωῶς συνδεδεμένη μετὰ τῆς καθαριότητος τοῦ σώματος. Ἡ μία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς ἄλλης.

148.—Τὸ Μεσολόγγι.

- » ὦ πολεμάρχου καὶ ἱερεῖς καὶ γέροι δοξασμένοι,
- » κ' ὅσοι σᾶς βρέχουν οἱ πληγῆς τὰ τιμημένα στήθη,
- » ἐλάτε δαφνοστόλιστοι, νὰ κλάψῃτ' ἐνωμένοι
- » στὴν ἔρημῃ γῆ, π' ἀντίπερα τοῦ κόσμου ἔχαρηθήθη.

— —

- » Καὶ γονατίσειτ' ἄσκεποι εἰς τὴν γῆν τὴν ἁγιασμένην
- » Ποῦ πεῖνα, γύμνια, κ' ὄρφανιά, κ' ἔχθρους δὲν ἐφοβήθη,
- » Καὶ μόνο αἱματοστάλακτη, καὶ μόνο ἐρημωμένη,
- » Παρὰ νὰ χάσῃ τὴν τιμὴν, εἰς τίς φλόγες παραιτήθη.
- » Καὶ σύ, ποῦ ξένος ἔρχεσαι νὰ δῆς τὸ Μεσολόγγι,
- » Ἄκου εἰς τῆς λίμνης τὰ νερά, πῶς ἀντηχοῦν ἀκόμα,
- » Τῶν γυναικῶν τὰ κλάματα καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ βόγγοι.

— —

- » Κοίτα τὴν δόξα ποῦ σκορπᾷ τὸ σαλευμένο χῶμα,
- » Οἱ πολυθρόνητες σπηλιεῖς, οἱ αἱματομένοι λόγγοι,
- » Κ' εἰς κάθε πέτρα σίμωσε θρησκευτικὰ τὸ στόμα».

[Γεωργίου Μαρτινέλλη]

149.—Περὶ τῶν νήσων τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῶν ἐκβαλλόντων εἰς αὐτὴν ποταμῶν.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα, ἣτις δύναται νὰ θεωρηθῆ καὶ ὡς μέγιστος κόλπος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, σχηματίζει πολλὰς κατὰ τόπους θαλάσσας, πελάγη, κόλπους καὶ ποταμούς. Εἰσχωρεῖ δὲ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζει χερσονήσους καὶ ἀκρωτήρια οὐκ ἀλίγα. Ὅλον τὸ νότιον μέρος τῆς Εὐρώπης ὑπ' αὐτῆς τῆς θαλάσσης, περιβρέχεται καὶ τέσσαρες μεγάλαι χερσόνησοι ἢ Ἰβηρικὴ, ἢ Ἰταλική, ἢ Ἑλληνικὴ καὶ ἢ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐξοπλοῦνται εἰς τὰ ὕδατά της. Ἐντὸς δὲ τῆς θαλάσσης ταύτης κεῖνται πλῆθος νήσων, μικρῶν καὶ μεγάλων, εἴτε μεμονωμένων ἐν τῷ πελάγει, εἴτε κατ' ἀθροίσματα, καὶ διαποικίλλουσιν αὐτὴν.

Πλέον τις ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτᾶρ ἀπαντᾷ εἰς τὸ Ἰβηρικὸν πέλαγος τὰς Πιτυούσας καὶ Βαlearίδας νήσους· μεταξὺ δὲ τοῦ Λυγιστικοῦ καὶ Τυρηνικοῦ πελάγους, τὰς νήσους Κύρνον ἢ Κορσικὴν, καὶ Σαρδῶ, χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἁγίου Βονιφατίου. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὅπου πάλιν ἡ Εὐρώπη πλησιάζει πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, ἀπαντᾷ τις τὴν μεγάλην νήσον Σικελίαν, χωριζομένην τῆς Ἰταλίας διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀφρικῆς δι' ἄλλου πορθμοῦ μείζονα ἔχοντος εὐρύτητα. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Σικελίας κεῖνται αἱ νήσοι τοῦ Αἰόλου, ἢ Ἡφαίστιοι, ἔνθα κατὰ τοὺς ποιητὰς ἐδασίλευεν ὁ θεὸς τῶν ἀνέμων Αἴολος, νοτιοδυτικῶς δέ, ὅπου σήμερον ἡ Μελίτη, ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ὠγυγία, ἢ φημιζομένη ὡς κατοικία τῆς νύμφης Καλυψοῦς. Ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει τέλος καὶ τῷ Αἰγαίῳ κεῖνται πλεῖστα ἄλλαι νήσοι καὶ σχηματίζονται πολλοὶ κόλποι καὶ ἀκρωτήρια.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα δέχεται τὰ ὕδατα πολλῶν ποταμῶν. Ὁ Ἐβρος, ὁ Ροδανός, ὁ Πάδος, ὁ Ἀδίγης, ὁ Τίβερις, ὁ Νεῖλος, χύνονται εἰς αὐοήν.

150.—Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος.

Διηγούνται περὶ τοῦ Σταγειρίτου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους, ὅτι, ἂν καὶ ἐκ φύσεως ἦτο τραυλὸς καὶ ἐν γένει φιλάσθενος, ὡς

πάσχων σπουδαίως τὸν στόμαχον, ἐγένετο ὅμως εἰς τῶν φιλοπονωτέρων σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ εἰς τὴν φιλοπονίαν ταύτην ὀφείλει ἢ ἐπιστήμη τὴν σημερινὴν πρόσδόν της. Ἡ φιλεργία του δὲ ἦτο ἔξοχος, διότι ἠγωνίζετο ν' ἀποδιώκῃ τὸν ὕπνον, ἵνα μὴ χάσῃ τὰς πολυτίμους στιγμὰς τοῦ χρόνου. Ὅσακις ἤθελε νὰ κοιμηθῇ, ἔβαλλεν εἰς τὴν χεῖρά του σφαῖραν χαλκίνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἔκειτο λεκάνη, ὅτε δὲ ἤθελε καταλάβει αὐτὸν ὁ ὕπνος, ἢ σφαῖρα ἐξολισθαίνουσα τῆς χειρὸς του καὶ πίπτουσα ἐντὸς τῆς λεκάνης, τὸν ἀφύπνιζεν ἐκ τοῦ κρότου καὶ οὕτως ἐπανελάμβανε τὴν διακοπεῖσαν ἐργασίαν. Διὰ τῆς συνετῆς δὲ χρήσεως τοῦ χρόνου συνέγραψε μέγα πλῆθος συγγραμμάτων ποικίλης ἐπιστημονικῆς ὕλης.

Ἐγένετο δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ ὡς τοιοῦτος προσεκλήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Φίλιππος ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔλεγεν, ὅτι ἐχάρη οὐχὶ τόσο, διότι ἐγέννησεν υἱόν, ἀλλὰ διότι τὸν ἐγέννησεν εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐτίμα αὐτὸν καὶ ἡγάπα μᾶλλον τοῦ πατρὸς του. «Εἰς μὲν τὸν πατέρα μου, ἔλεγεν, ὀφείλω τὸ εἶναι, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ εὖ εἶναι». Τὴν φήμην του δὲ ταύτην καὶ ἀξίαν ὄφειλεν ὁ Ἀριστοτέλης πρὸ πάντων εἰς τὴν φιλοπονίαν του. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι καύχημα τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑψηλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ἑλληνόπαιδας, ὅσοι ἐπιθυμοῦσι νὰ ὠφελήσωσι ποτε καὶ δοξάσωσι τὴν πατρίδα.

154.—Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη.

Ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην παρατεταγμένος εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Φαλήρου μέχρι τοῦ Κορυδαλοῦ περιέμενε τὸ σημεῖον νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ στρατάρχου τῶν Τούρκων Κιουταχῆ, νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ λύτρωσῃ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Τυχαῖον ὅμως γεγονός ἐματαιώσασεν τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ ἀφῆρεσε τὴν πολυτίμον ζωὴν τοῦ ἐνδόξου Καραϊσκάκη, ἀρχηγοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Κρητῆς τινες ἐντὸς ὀχυρώματος πλησίον τοῦ Πειραιῶς, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς φερού-

σης εις Ἀθήνας, εὐρισκόμενοι εἰς εὐθυμίαν, ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων στρατιωτῶν ἐκεῖ που πλησίον ἐστρατοπεδευμένων καὶ ἐξεδίωξαν. Ἀπόσπασμα τότε ἰππικοῦ τουρκικοῦ ἐξεληθὸν τοῦ ἐλαιῶνος, ἐπέπεσε πλαγίως κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς μέχρι Φαλήρου.

Ὁ Καραϊσκάκης ἐκοιμᾶτο τότε, ὅτε εἰδοποιήθη περὶ τούτου. Ἐνδύεται εὐθύς, πηδᾷ ἐπὶ τοῦ ἵππου του, ὄρμα κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ διὰ τῆς βοηθείας τῶν ἐπικρατῶν καὶ ὀλίγων στρατιωτῶν ἀποδιώκει τοὺς ἐχθροὺς μέχρι τῶν χαρακωμάτων. Ἐνῶ ὅμως περιέτρεχεν ἔφιππος καὶ διέτασσε τοὺς Ἕλληνας νὰ παύσωσι τὸ πῦρ, αἴφνης σφαῖρα ἔπληξεν αὐτὸν βαρέως.

Ἐπανελθόντα τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν σκηνὴν του, κατεβίβασαν ἀπὸ τοῦ ἵππου· ἐκεῖ χειροῦργος ἐξετάσας τὴν πληγὴν ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ τραῦμα εἶναι θανάσιμον. Τότε τὸν μετέφεραν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ ἐπεμελοῦντο αὐτοῦ. Ὁ Καραϊσκάκης ἐννοήσας, ὅτι ὀλίγη ἦτο ἡ ζωὴ του, ἐκάλεσε τὸν ἱερέα, ἐξωμολογήθη καὶ μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἀφοῦ ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ πάντων τῶν περιεστώτων. Παρεκάλει δὲ νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ θάψωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Δημητρίου. Οἱ τελευταῖοί του λόγοι ἦσαν πλήρης ἐλπίδος ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀπέθανε μετ' ὀριμυτάτους πόνους τὴν 23 Ἀπριλίου 1827, τὴν 4ην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Ὁ Καραϊσκάκης ἦτο ὁ ἀνδρειότατος καὶ στρατηγικώτατος τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν. Ἡ μάχη τοῦ Χαϊδαρίου καὶ τῆς Ἀραχώθης εἶναι λαμπρὰ μαρτύρια τῆς στρατηγικῆς ἰκανότητος καὶ ἀνδρείας.

132. Ὁ Καραϊσκάκης.

- » Μέσ' τῆ μεγάλης ἀπελπισιᾶ ποῦ θλίβει τὴν πατρίδα,
- » Τῆς Ρούμελης ὁ ἥρωας σὰν ἀστραπὴ πετάει,
- » Χύνει παντοῦ σπιθόβολη τοῦ βλέμματός του ἀκτίδα,
- » Κι' ὅπου φωλιάζουν βάρβαροι τὸν ὄλεθρο σκορπάει.

»'Αναστηλώνοντας παντοῦ τὴν ἐθνικὴν ἐλπίδα,
»Εἰς χίλια μέρη πολεμᾷ κι' ἀδιάκοπα νικᾷ·
»κι' ἀκόμα φιλοπόλεμος, ἔχει θερμὴ φροντίδα
»τὴν ἔνδοξην Ἐκρόπολι, ποῦ ὁ βάρβαρος κτυπάει.

»Χύσου, λεβέντη ἀληθινέ, ἔς τὴν γῆ τοῦ Παρθενῶνος,
»κι' ἄμ' ἀνεβῆς, ὕψωσ' ἐκεῖ ἔς τὸ πανελλήνιο κάστρο
»μιά στίγλι σου ἑπερήφανη, νὰ τὴν δοξάσῃ ὁ χρόνος.

»Ἄλλ' ὦ! ποῖο βόλι δολερὸ σοῦχε φυλάξῃ ὁ φθόνος!...
»ἐκρύφθη τώρα ἡ δόξα σου καυμένη Ἑλλάς μὲ τ' ἄστρο
»ποῦ ἐστάθη τὸ λαμπρότερο καὶ τὸ ὑστερνὸ τοῦ ἀγῶνος».
[Γεωργίου Μαρτινέλη]

1333. Ἡ γυμναστικὴ ὑπερέτης τοῦ πνεύματος.

Ἡ γυμναστικὴ ὑπερετεῖ ἐμμέσως καὶ τὸ πνεῦμα· καθιστῶσα τὸ σῶμα ὑγιές καὶ εὐρωστον συντελεῖ συνάμα καὶ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν τοῦ νοῦ. Σῶμα ταλαιπωρημένον καὶ πάσχον εἶναι ἀνίκανον καὶ ἀνεπιτήδειον ν' ἀναλάβῃ ἔργα σπουδαῖα, δύσκολα καὶ πολύπονα, ἐμποδίζει δὲ καὶ τὸν νοῦν νὰ ἐργασθῇ ἡσύχως καὶ κανονικῶς καὶ ἐκπονήσῃ ὑψηλὰς καὶ γενναίας γνώμας. Αἱ μεγάλαι ἰδέαι καὶ τὰ μεγάλα ἐπινοήματα ἐξήλθον ἐκ κεφαλῆς τελείου καὶ ὑγιοῦς σώματος. Ἡ Ἀθηναῖ ἐμαιοῦθη ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Τὸ πάσχον σῶμα καταπονεῖ τὸν νοῦν καὶ ἐλαττοῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀπρόσκοπτον καὶ ἐλευθέραν κίνησιν τῶν πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων, Οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν ἐφρόνουν, ὅτι νοῦς ὑγιής ἐν σώματι ὑγιεῖ.

1334. Ἡ γυμναστικὴ καθιστᾷ τὸ σῶμα καλόν.

Ἄλλ' ἡ γυμναστικὴ καὶ ἄλλον σπουδαῖον σκοπὸν προτίθεται· καθιστᾷ τὸ σῶμα καλόν, κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, παρέχουσα εἰς τὰ μέλη κανονικότητα καὶ εὐρυθμίαν. Διὰ τῆς

γυμναστικής, παρεχούσης, εὐτολμίαν καὶ εὐκίνησιαν, ἐντυποῦται εἰς τε τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ἄλλην φυσιογνωμίαν ἔκφρασις εὐχάριστος καὶ ἐπαγωγός. Τὸ εὐθυτενές, τὸ εὐλύγιστον, τὸ ἰσομετρικὸν καὶ εὐπαρουσίαστον ἔχουσι καὶ ἐπιδεικνύουσι τὰ σώματα, τὰ ὅποια ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὑποβάλλονται εἰς τὰ ποικίλα γυμνάσια καὶ ἀσκήσεις. Ἡ γυμναστικὴ ἀφαιρεῖ τοὺς περιττοὺς χυμοὺς τῶν σωμάτων, ἐμποδίζει τὴν ὑπερσάρκωσιν καὶ πάχυσιν καὶ διαπλάττει αὐτὰ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους μετὰ τῆς ἀναλόγου ἰσομετρίας καὶ κανονικότητος. Διὰ τῆς ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἀέρι διατριβῆς, προσλαμβάνει ὁ γυμναζόμενος ἰσχύον καὶ ἔντασιν εἰς πάντα τὰ αἰσθητήρια αὐτοῦ ὄργανα· ἡ ἀκοή του λεπτύνεται καὶ αἰσθάνεται καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς λεπτοτέρας διακυμάνσεις καὶ δονήσεις τοῦ ἀέρος, δύναται δὲ νὰ διακρίνη εὐκόλως καὶ ταχέως καὶ τοὺς εἰς μακρὰν ἀπόστασιν παραγομένους ἤχους καὶ τὴν γενομένην συνρμιλίαν· ἡ ὄρασις του γίνεται ὀξυδερκεστέρα, διότι συνηθίζει καὶ ἀσκεῖ εἰς τὸ παρατηρεῖν τὰ μακρὰν κείμενα ἀντικείμενα καὶ διακρίνειν τὰς κινήσεις αὐτὰς καὶ προθέσεις τοῦ ἀντιπάλου, ἵνα δύνηται νὰ προφυλάττηται ἐκ τῶν ἐπιθέσεων αὐτοῦ καὶ ἀμύνηται μετ' ἐλπίδος τῆς νίκης.

Οἱ Ἕλληνας ἐγυμνάζοντο γυμνοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων φέροντες ἀπλὴν μόνον ζώνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτῶν. Βλέπων τις τὰς χεῖρας, τὸν τράχηλον, τὸ στήθος, τοὺς μηροὺς τοῦ γυμναζομένου, ἐθαύμαζε τὴν κανονικότητα αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος. Οἱ ἀνδριαντοποιοὶ καὶ πλάσται Ἕλληνες, τοιαῦτα ἔχοντες ὑποδείγματα, ἐδιδάσκοντο, ὡς ἐν σχολείῳ, τὴν κατασκευὴν τῶν ἀγαλμάτων· δὲν ἔμεινεν αὐτοῖς ἄλλο τι, ἢ νὰ ἀπομιμηθῶσι τὴν φύσιν καὶ ἐμφυσήσωσιν εἰς τὰ ἔργα των ἀπὸ τῆς εὐαισθήτου αὐτῶν ψυχῆς, τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν ρεμβασμὸν. Ἡ πλαστικὴ ἔλαθεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων παρ' Ἕλλησι μεγάλην ἐπίδοσιν καὶ κατέστη ἀπαραμίλλος ἐκ τῆς θεᾶς καὶ τῆς σπουδῆς τῶν γυμναζομένων σωμάτων.

Ι ΒΒΒ. Τὰ πτηνὰ τὰ χρήσιμα εἰς τὴν γεωργίαν.

Καταγράφομεν τὰ ὀνόματα ὀλίγων πτηνῶν, τὰ ὅποια ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ὠφέλιμα εἰς τὴν γεωργίαν, εἶναι ἄδικον καὶ βλαβερὸν

νά τὰ φονεύωμεν. Είναι δὲ ταῦτα ὁ βύας, (ὁ μπούφος), ὁ ὄτος (ὅμοιος πρὸς τὸν μπούφον, ἔχων ὅμως τὰ ὦτα μακρά), ὁ αἰγωλιός (εἶδος μικρᾶς γλαυκός), τὰ ὁποῖα καταδιώκουσι καὶ τρώγουσι τοὺς ποντικούς, τὰς νυφίτσας καὶ τοὺς ἀρουραίους ζῶα πολυφάγα καὶ καταστρεπτικὰ εἰς τὴν γεωργίαν. Οἱ ἀρουραῖοι μάλιστα καταστρέφουν κατὰ μέγα μέρος τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς τῆς Θεσσαλίας. Ὁ κίκυβος (κουκουδάϊα), ὅστις ἐκβάλλει φωνὰς θρηνώδεις, συχνάζει εἰς τοὺς σιτοβολῶνας καὶ τὰ παλαιὰ καὶ ὑπόσταθρα οἰκοδομήματα καὶ ἐνεδρεύει ἐκεῖ τοὺς ποντικούς.

Πολλὰ πάλιν πτηνὰ βοηθοῦσι μεγάλως τὸν γεωργόν, διότι καταστρέφουσι τὰς κάμπας, αἵτινες κατατρώγουσι τὰ φύλλα τῶν φυτῶν. Οἱ ὄρατοι μελισσοουργοὶ (ὁ αἰγίθαλος μελισσοουργός) ἐγείρουσι πόλεμον κατὰ τῶν σκωλήκων καὶ κατατρώγουσι τὰ ὦτὰ αὐτῶν, τὰ κεκλεισμένα ἐντὸς τῶν βλαστῶν. Εἰς μελισσοουργός, λέγουσι, κατατρώγει κατ' ἔτος 300,000 ὦτὰ ἐντόμων. Οἱ δρυκολάπται (μυρμηγκοφάγοι) τρέφονται ἰδίᾳ ἀπὸ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ζῶσιν ἐντὸς τῶν δασῶν. Τὰ πτηνὰ ταῦτα σχίζουσι τὸν ἐξωτερικὸν φλοιὸν τῶν δένδρων διὰ τοῦ εὐθέως αὐτῶν ράμφους καὶ ἐπιφέρουσι τρομερὰν καταστροφὴν εἰς τὰ ὦτὰ τῶν φθοροποιῶν ἐντόμων. Αἱ παντὸς εἶδους χελιδόνες καταδροχίζουσι καταδιώκουσαι εἰς τὸν ἀέρα τὰς μυίας, τὰς ψυχάς, τοὺς κώνωπας καὶ ἄλλα διάφορα κατεστρεπτικὰ ἔντομα. Αἱ νυκτερίδες ἐν καιρῷ νυκτὸς περιπετῶσαι ταχέως καὶ περιστροφικῶς, καταπίνουσιν ἀπλήστως τὰ πληροῦντα τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα ἔντομα. Καὶ τέλος τὸ στρουθίον, ἂν καὶ εἶναι θρασὺς ληστής, καὶ λεηλατῇ τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγρούς, γίνεται τρομερὸς διώκτης καὶ καταστροφεὺς τῶν ὦτῶν τῆς μηλολόβηθης (χρυσοκανθάρου καὶ ἄλλων πολλῶν ἐντόμων, τὰ ὁποῖα πολὺ βλάπτουσι τὴν γεωργίαν. Ὅταν ἡ ἀκρίς ἢ μαστίζουσα καὶ ἀφανίζουσα πᾶσαν γλόβην, εἶναι ἀκόμη μικρά, ἀφήσατε κατ' αὐτῶν τὰς ὄρνιθας καὶ τοὺς Ἰνδιάνους (γάλους) ταχέως τὰ πτηνὰ ταῦτα θὰ καθαρίσωσι τὴν χώραν ἀπὸ τὰ τρομερὰ ταῦτα ἔντομα. Τὰ πτηνὰ ταῦτα εἶναι λίαν εὐεργετικά καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ ἐνοχλῶμεν.

136. — Καθήκοντα τῶν πολιτῶν εἰς τὴν πολιτείαν.

Πάντες οἱ πολῖται ἔχουσι καθήκοντα πρὸς τὴν πολιτείαν. Τὰ καθήκοντα ταῦτα συνίστανται εἰς τὴν πρὸς τοὺς νόμους ὑπακοήν, ὑπακοήν οὐχὶ διὰ τῆς βίας, οὔτε ἐκ φόβου καὶ συμφέροντος· ἀλλ' ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἀποφάσεως λελογισμένης καὶ ἐλευθέρως οὐδὲν ἄλλο παρέχει εἰς τὴν ψυχὴν εἰρήνην καὶ χαρὰν μεγαλυτέραν, ἢ ἢ μετ' εὐχαριστήσεως ἐκτελέσεις τοῦ καθήκοντος. Ἴδιᾳ ὁ Ἕλλην ὡς ἐλευθέρου κράτους πολίτης, ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου προθύμως, ἀφοῦ αὐταὶ εἶναι κοινὰ εἰς πάντας. Ὄφειλει πρὸς τούτοις νὰ πληρώσῃ τοὺς φόρους. τοὺς ὁποίους ἐπιβάλλει τὸ κράτος, ἀφοῦ μάλιστα οἱ φόροι οὔτοι συζητοῦνται καὶ ψηφίζονται ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου, ἤτοι ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων ἔλου τοῦ λαοῦ, ὅστις διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐκλέγει αὐτούς. Καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς βιωτικὰς ὑποθέσεις ὀφείλει ὁ πολίτης νὰ ὑποτάσσῃτε καὶ ὑποκλίνῃται μετὰ σεβασμοῦ εἰς τοὺς νόμους.

137. — Ὁ Ἐλέφας.

Ὁ ἐλέφας, εἰ καὶ εἶναι τὸ μέγιστον καὶ τερατωδέστατον καὶ περιεργότατον τῶν τετραποδῶν, ἔχει ὅμως μεγάλην ἐκ φύσεως γλυκύτητα. Εἶναι ζῷον νοητικώτατον καὶ προσκολλᾶται μετ' ἀγάπης εἰς τὸν κύριόν του εὐκόλως δὲ τιθασεύεται καὶ καθίσταται χρήσιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι συνηθίζει νὰ δέχῃται ἐπὶ τῶν ὤμων του φορτία ἔχοντα μέχρι 1200 ὀκάδων βάρους. Εἰ καὶ γλυκὺς καὶ περιποιητικὸς ἐκ φύσεως δὲν δέχεται ὅμως τὴν προσβολὴν καὶ καιροφυλακτεῖ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἐχθρόν του. Ὁ ὄγκος τοῦ σώματός του, νομίζει τις, ὅτι καθιστᾷ αὐτὸν βραδυκίνητον, ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω, διότι τὸ βῆμά του ἀναπληροῖ τὴν βραδύτητά του· βηματίζει δηλαδὴ τοσοῦτον ταχέως ὥστε δύναται νὰ φθάσῃ τὸν ἐχθρόν του ἐντὸς βραχείου χρόνου, ὅσον ταχέως καὶ ἂν τρέχῃ οὗτος. Ἀμα δὲ τὸν φθάσῃ, τὸν τρυπᾷ μὲ τοὺς ὀδόντας

του, ἢ τὸν συλλαμβάνει μὲ τὴν προβοσκίδα του καὶ τὸν ἐκσφενδο-
νίζει ὡς λίθον, ἢ τὸν φονεύει, καταπατῶν μὲ τοὺς πόδας του.

Τὸ ζῆφον τοῦτο ἀγαπᾷ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, τὰς βαθείας
κοιλιάδας, τοὺς σκιεροὺς τόπους, καὶ τὰ ὑγρά τοπεῖα, δὲν δύναται
νὰ ζήσει ἄνευ ὕδατος καὶ συνηθίζει νὰ ταράττη αὐτά, πρὶν ἢ τὸ
κίη· πληροῖ συνηθῶς τὴν προβοσκίδα του, εἴτε ἕνα φέρη αὐτὴν
εἰς τὸ στόμα του, εἴτε ἕνα μόνον δροσίση τὴν βίνα του, εἴτε
ἀπλῶς πρὸς διασκέδασιν, διασκορπίζων αὐτὸ κυματοειδῶς καὶ
περιδρέχων τὰ πέριξ· δὲν δύναται νὰ υποφέρη τὸ ψυχρὸν καὶ πᾶ-
σχει ὡσαύτως ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος· οὕτω λοιπόν, ἕνα
ἀποφύγη τὸ μέγα θάλλπος τοῦ ἡλίου, καταφεύγει εἰς τὸ βάθος τῶν
σκιερῶν δασῶν καὶ δροσίζεται· εἰς τὸ ὕδωρ, κρατεῖ ἐκτὸς αὐτοῦ
τὴν προβοσκίδα του, τὴν ὁποῖαν διευθύνει ὑψηλὰ καὶ διὰ τῆς
ὁποίας ἀναπνέει· οὕτω δὲ προφυλαττόμενος δὲν φοβεῖται μήπως
βυθισθῇ.

138. — Ἀντισθένης καὶ Κλεάνθης.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος εἶναι πλήρης παραδειγμάτων φιλο-
πονίας καὶ φιλεργίας. Ὁ Ἀντισθένης κατοικῶν ἐν Πειραιεῖ,
ἀνέβαινε καθ' ἑκάστην εἰς τὸ Ἄστυ, ἕνα ἀκουῆ τὸν φιλόσοφον
Σωκράτην.

Ὁ Κλεάνθης κατέστη περιδότης, διότι, ἐπειδὴ ἦτο πτωχὸς
καὶ δὲν ἐπῆρκει εἰς τὰς δαπάνας τῆς μαθήσεως, τὴν μὲν νύκτα
εἰργάζετο ἀντλῶν ὕδωρ πρὸς ποτισμὸν τῶν κήπων, τὴν δὲ ἡμέραν
ἐγυμνάζετο εἰς τὰ γράμματα. Διὰ ταύτην δὲ τὴν μεγάλην φιλο-
πονίαν καὶ τὴν νυκτερινὴν ἐργασίαν μετωνομάσθη Φρεάντλης. Λέ-
γουσι δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἀντίγονος ἠρώτησεν αὐτόν «διατί
ἀντλεῖς;» ἀπεκρίθη, «καὶ μόνον ἀντλῶ, ἢ καὶ σκάπτω καὶ πο-
τίζω καὶ τὰ πάντα πράττω χάριν τῆς φιλοσοφίας;»

139. — Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν.

Ἡ περίφημος κοιλὰς τῶν Τεμπῶν σχηματίζεται ἐκ τῆς συμ-
πλησιάζσεως τῶν Ὀλύμπον καὶ τῆς Ὀσσας. Εἶναι αὕτη ἡ μόνη
μεγάλη ὁδός, ἕνα μεταβῆ τις ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Μακε-

δονίαν, Εἰς τὸν διερχόμενον αὐτὴν ὁ Ὀλυμπος κεῖται ἐκ δεξιῶν ἢ δὲ Ὀσσα ἐξ ἀριστερῶν. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους μύθους ἡ Θεσσαλία ἦτο λίμνη μέγιστη, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα δὲν εἶχον διέξοδον· σεισμός δὲ γενόμενος διεχώρισε τὰ δύο ταῦτα ὄρη καὶ ἤνοιξε διόδον εἰς τὰ ὕδατα αὐτῆς. Δι' αὐτῆς τῆς κοιλάδος ρέει ὁ Πηνειὸς ὄστις, δεχόμενος εἰς τὸν ροὴν αὐτοῦ πολλοὺς ποταμίσκους, ἐκβάλλει, κατὰ μικρὸν ἀνυψούμενος, εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Θερμοῦ κόλπου.

Ἡ κοιλάς αὕτη ἐκτείνεται ἀπὸ νότου εἰς βορρᾶν, καὶ εἶναι στενωτάτη ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς, ἀλλ' ἀκολουθοῦσα τὸν ροὴν τοῦ Πηνειοῦ πλατύνεται καὶ ἐκτείνεται ἑκατέρωθεν. Τὸ μέγιστον αὐτῆς πλάτος εἶναι διακοσίων πενήκοντα σχεδὸν ὀργυῶν, τὸ δὲ μικρότατον μέχρις ἑκατὸν ποδῶν. Ὅταν δὲ τις προχωρήσῃ διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης, ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην πεδιάδας, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσῃ, πλουσία οὖσα ἕνεκα τῆς εὐφορίας τῆς γῆς, θερίζεται· ἔχουσι δὲ αἱ πεδιάδες αὗται ἀπερίγραπτον ὠραιότητα. Τὰ ὄρη ἐκεῖ εἶναι κεκαλυμμένα ἐκ πλατάνων καὶ ἄλλων ἀγρίων δένδρων καὶ ἔχουσιν ἐξαίσιον καλλονήν. Εἰς τὰς ὑπωρείας τούτων λάμπουσι πηγαὶ ἔχουσαι διαυγέστατα ὕδατα, ὅμοια πρὸς κρύσταλλον, Διαπνέει δ' ἐκεῖ πάντοτε ἐν ὥρᾳ θέρους ὁροσερὸς ἀήρ, τὸν ὅσοτον δὲν χορταίνει τις ἀναπνέων.

Πᾶν σχεδὸν τὸ πλάτος τῆς κοιλάδος ταύτης τῶν Τεμπῶν καταλαμβάνει ἡ κοίτη τοῦ Πηνειοῦ, πλὴν στενῆς διόδου κατὰ τὸ χεῖλος αὐτοῦ. Τὸ κάλλος δὲ τῆς ἀγρίας ταύτης φάραγγος εἶναι θαυμάσιον· ἐπαυξάνεται δὲ ἡ καλλονὴ ταύτης ἐκ τῶν ὑπαίθρων καθέτων καὶ κεκοιλωμένων κρημνῶν, οἷτινες καλύπτονται διὰ πολυχρόου γλῶσσης, θάμνων καὶ δένδρων. Καὶ ὁ μὲν Ὀλυμπος κατέρχεται ἀποτόμως σχεδὸν πανταχοῦ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ· μεταξὺ δὲ τῶν κρημνῶν τῆς Ὀσσης καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ παρατείνεται στενὴ ταινία εὐφόρου γῆς, ἣτις ἐνιαχοῦ εὐρύνεται καὶ σχηματίζει μικρὰς πεδιάδας καταπρασίνους σκιαζόμενας ὑπὸ δρυῶν, δαφνῶν καὶ πλατάνων. Ὁ ποταμὸς ρέει ἡσύχως, ὅτε μὲν εὐρυνόμενος, ὅτε δὲ στενούμενος καὶ συστελλόμενος ὑπὸ τῶν βράχων.

Τοιαύτη εἶναι ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν· οὐδεμίαν τοποθεσίαν εἶναι

ώραιοτέρα αὐτῆς. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν χώρα Ἑλληνικῆ ἐλευθέρη. Ἦτο δὲ αὕτη πάντοτε ὡραία, ὡς πολλοὶ σοφοὶ περιηγηταὶ τὴν περιέγραψαν· σήμερον ὅμως εἶναι ἀκόμη ὡραιοτέρα, διότι τὴν στολιζεῖ ἡ ἐλευθερία. Τὴν κοιλάδα ταύτην συχνάκις ἐπισκέπτονται πολλοὶ ξένοι καὶ θαυμάζουν αὐτὴν διὰ τὴν ἀγρίαν αὐτῆς ὄψιν καὶ τὴν φυσικὴν αὐτῆς καλλονήν, τὴν ὁποῖαν οὐδέποτε θὰ δυνηθῆ ἢ γραφῆς νὰ ἐξεικονίσῃ καὶ ἡ τέχνη νὰ τὴν μιμηθῆ. Πᾶς Ἑλληὴν πρέπει νὰ ἴδῃ αὐτὴν ἅπαξ εἰς τὸν βίον αὐτοῦ καὶ θαυμάσῃ.

160. — Φροντίδες περὶ τοῦ σώματος.

Ψυχὸς ἐπαισθητὸν καὶ διαρκὲς ἐπιφέρει τὴν φλόγωσιν τῶν διαφόρων μεμβρανῶν, αἵτινες περιβάλλουσι τὰ ὄργανα τοῦ ἡμετέρου σώματος. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ψύχους εἶναι ὀρμητικωτέρα καὶ ὀλεθριωτέρα, ὅταν εἶναι τις ἐκτεθειμένος εἰς ρεῦμα ἀέρος, ἢ ὁδοιπορῆ καθήμενος ἐπὶ ἀμάξης ἀνοικτῆς ἢ καὶ ἐπὶ τῶν λεωφορείων, ἐν ταῖς ὁποῖαις αἱ θύραι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον εἶναι ἀναπεπταμένοι.

Γινώσκομεν ὅτι τὰ διάφορα ἡμῶν ὄργανα ἐξαρτῶνται ἐσωτερικῶς ἐκ συναρθρώσεως ὀστέδους, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζουσι σκελετόν. Τὰ ὄργανα ταῦτα περιβάλλονται, ἐν ἑκαστῷ, διὰ μεμβράνης. Οἱ πνεύμονες διὰ τοῦ πλευρικοῦ ὑμέρος· ἡ καρδία διὰ τοῦ περικαρδίου ἔξωθεν, καὶ τοῦ ἐνδοκαρδίου ἔσωθεν· τὰ σπλάγγνα διὰ τοῦ περιτοναίου· ὁ ἐγκέφαλος διὰ τῶν μηνίγγων. Αἱ μεμβράναι αὗται περιβάλλουσαι τὰ ὄργανα, ἀναδιπλοῦνται περὶ ἑαυτὰς καὶ εἶναι ἐπομένως διπλαῖ, ὡς φόρεμα μετὰ τοῦ ἐσωτερικῶς συνεργημένου ὑφάσματος. Τὰ ὄργανα ἐξαρτῶνται καὶ διατηροῦνται διὰ τῆς διπλῆς ταύτης μεμβράνης, τῶν ὁποῦν τὸ ἓν μέρος συνάπτεται ἀμέσως μετὰ τοῦ ὄργανου, τὸ ὁποῦν περιβάλλει, τὸ δ' ἄλλο προσκολλᾶται εἰς τὰ διαφράγματα τῆς κοτύλης. Τὰ ὄργανα οὕτω ἀπολαύουσι ἐλευθερίας τινός.

Ἡ φλόγωσις τοῦ πλευρικοῦ ὑμέρος καλεῖται πλευριτίς, αἱ δὲ ἄλλαι φλογώσεις φέρουσι τὸ ὄνομα περικαρδίτις, ἐνδοκαρδίτις, περιτονίτις, μηνιγγίτις. Πᾶσαι δὲ αἱ ἀσθένειαι αὗται προέρχον

ται ἐκ τοῦ ψύχους, τὸ ὁποῖον πρὸς τούτοις ἐπιφέρει καὶ τὰς νευ-
ραλγίας, τοὺς ρευματισμούς, τὰ χεῖμελα, (ξεπαγιάσματα) καὶ
τὰ σχίσματα τῶν χεῖλέων, δῶρα συνήθη τοῦ χειμῶνος.

Τὸ καλύτερον ἔνδυμα εἶναι τὸ ἐμποδίζον τὴν θερμότητα τοῦ
σώματος νὰ διασκορπίζεται εἰς τὰ ἐκτὸς· φράσσει, οὕτως εἰπεῖν,
τοῦτο τὴν ἔξοδον τῆς ἐσωτερικῆς θερμότητος. Ἔχομεν ἐν ἡμῖν
αὐτοῖς τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἐπαρκῆ θερμότητα, οὔτε περισσοτέραν
οὔτε ὀλιγωτέραν ἐνδιαφέρει λοιπὸν ἡμῖν νὰ μὴ δανειζώμεν θερ-
μότητα, ἀλλὰ νὰ φυλάττωμεν ὅσην ἔχομεν.

Τὸ ἔργον καλοῦ τινος φορεμάτος εἶναι νὰ ἐμποδίσῃ τὴν θερμό-
τητα, ὥστε νὰ μὴ ἐκφεύγῃ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σώματος ἡμῶν.

Τὸ φόρεμα δὲν δίδει, ἀκριβῶς εἰπεῖν, θερμότητα, ἀλλ' ἐμποδίζει
τὴν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐνυπάρχουσαν νὰ διασκορπίζεται καὶ χάνηται.

167.—Σωκράτης καὶ Κριτίας.

Σωκράτης, ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου, εἰς τῶν μεγίστων σοφῶν
τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες εἰργάζοντο νὰ εὕρωσι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν
ἐν μέσῳ τῆς εἰδωλόλατρειας, συνεζήτηε ἡμέραν τινὰ μετὰ τῶν
μαθητῶν του περὶ θείας προνοίας. Ἔλεγε δέ, ὅτι βλέπει αὐτὴν
πανταχοῦ, ἀκούει πανταχοῦ, εἶναι παρούσα πανταχοῦ, φροντίζει
περὶ πάντων, καὶ ὅτι αἰσθάνεται τις αὐτὴν καὶ γνωρίζει καλύτε-
ρον, ὅταν σέβηται καὶ λατρεύῃ αὐτὴν μετὰ θερμοτέρας ἀγάπης.

Ἐν τῇ συγκινήσει του δὲ ταύτῃ ὁ φιλόσοφος οὗτος μετεχει-
ρίσθη εἰκόνα εὐρισκομένην εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου. Ἔκει
ἡ θεία πρόνοια παραβάλλεται πρὸς μητέρα, ἣτις ἡσύχως καὶ ἀπα-
ρατηρήτως ἀποδιώκει τὰς μυίας ἀπὸ τοῦ ἡδέως κοιμωμένου τέ-
κνου τῆς.

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, παρίστατο καὶ ὁ Κριτίας, ὁ προδό-
της, ὁ καταδικάσας τὸν Σωκράτην ὕστερον εἰς θάνατον.

Οὗτος ἐχλεύασε τὴν παραβολὴν ταύτην, ὡς ταπεινὴν καὶ χυ-
δαίαν καὶ ἐγέλασε καὶ ἔσκωψεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ του.

Ὁ Σωκράτης παρετήρησε τοῦτο, εἰσέδυσεν εἰς τὰ διανοήματά
του καὶ στραφεὶς πρὸς αὐτὸν τῷ εἶπε. «Δὲν δύνασαι νὰ ἐννοή-
σης, ἀγαπητέ μοι Κριτία, πόσον ὁ ἄνθρωπος πλησιάζει εἰς τὸν

Θεόν καὶ φθάνει εἰς αὐτὸν δι' ἐκφράσεως ἀπλῆς καὶ ἀφελοῦς μάλλον, ἢ δι' ἐπιτετηθευμένης λεκτικῆς δεινότητος.»

Ὁ Κριτίας ἀπῆλθε τότε λίαν ὀργισμένος, ὁ δὲ Σωκράτης ἐξηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν του.

Ὅτε δὲ βραδύτερον ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη νὰ πῆγ τὸ κώνειον ἕνεκα τῆς μοχθηρίας τοῦ Κριτίου, αὐτος εἰς ἐκ τῶν τριάκοντα τυράννων, ἐμνήσθη τῆς παραβολῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ πλησιάσας αὐτόν, τῷ εἶπε μετ' εἰρωνείας.

»Ὁ Σωκράτες, οἱ θεοὶ θ' ἀπομακρύνωσιν ἤδη ἀπὸ σοῦ τὰς μυίας ;»

Ὁ Σωκράτης γελάσας εἶπεν, « Ἀφοῦ ἐξεπλήρωσα πλέον τὴν ἐργασίαν μου ἐν τῷ κόσμῳ, ὦ Κριτία, γέροντα ἤδη ἢ θεῖα Πρόνοια μὲ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀνάπασιν· εἶναι λοιπὸν ἐπιτετραμμένον εἰς ἐμὲ νὰ ἐνθυμῶμαι πλέον τὰς μυίας ;»

162. — Ἡ νύξ.

Ἀφοῦ δύστη ὁ ἥλιος, εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἄρχεται τὸ σκότος νὰ καλύπτῃ τὴν γῆν. Οὐδὲν ἐπ' αὐτῆς πλέον βλέπομεν πάντα τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἐν καιρῷ ἡμέρας προσεῖλκυον τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ διήγειραν τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν, κείνται πλέον ἐν τῇ σκοτίᾳ. Οὐδὲν πλέον θέλγητρον ἔχει ὁ κόσμος· ἡ γῆ ἀπώλεσε τὸ φῶς καὶ τὸν ὠραῖον αὐτῆς καλλωπισμὸν. Ἀποφεύγομεν πλέον αὐτὴν καὶ ἐπιζητοῦμεν καταφύγιον καὶ σκέπην ἐν τοῖς οἴκοις ἡμῶν. Τὰ βλέφαρα ἡμῶν τότε γίνονται βαρέα, ἡ νύξ προκαλεῖ τὸν ὕπνον καὶ τὴν ἀνάπασιν. Ὁ ὕπνος κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν καὶ τὸ σῶμα ἀναπαύεται ἐκ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας. Ἡ νύξ εἶναι λίαν ἀναγκαία· ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ ἀπελαύομεν τὴν ἡμέραν οὐδεμίαν πλέον τέρψιν θὰ παρείχον ἡμῖν καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη, ἂν τὸ βεδαρυμένον ἡμῶν σῶμα δὲν ἀνεπαύετο ἐκ τῆς κοπώσεως, μετὴν ὅποιαν ἡ ἐργασία καὶ αἱ φροντίδες ἐκούρασαν αὐτό !

Ὁ ὕπνος, ὅστις κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς, παριστᾷ ἡμῖν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ θανάτου, καὶ συνηθίζει ἡμᾶς εἰς αὐτόν. Ὁ ὕπνος κλείει δι' ὀλίγας μόνον ὥρας τὰ βλέφαρα ἡμῶν καὶ ἀναπαύει ἐκ τῶν κόπων, ὁ θάνατος θὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς

τοῦ ἀνθρώπου διηνεκῶς, θὰ μεταβάλλῃ τὴν παροῦσαν ζωὴν εἰς αἰωνίαν νύκτα καὶ θ' ἀναπαύσῃ τελείως ἐκ τοῦ ἐπιγείου μόχθου καὶ κόπου.

Ὁ ἄνθρωπος ἐν καιρῷ ὕπνου ὁμοιάζει πρὸς νεκρόν· καὶ ἡ γῆ ἅπασα τότε νεκροῦται καὶ μέλαινα σινδῶν, ὡς ἐντάφιον κάλυμμα, κατακαλύπτει αὐτήν.

Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἡ εἰκὼν τοῦ ὕπνου καὶ τοῦ θανάτου, δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήττῃ ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας εἰς Χριστόν, οὐδὲ νὰ τρομάξῃ. Ὡς μετὰ τὸν ὕπνον ἐπέρχεται ἡ ἔγερσις καὶ νέα ἀπόλαυσις τῶν ἐπιγείων καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀναμένει πάλιν ἡμᾶς, οὕτω καὶ ὁ θάνατος θὰ ἐξελείρῃ ἡμᾶς εἰς καλλονὰς ἀπείρως μεγαλυτέρας, εἰς ἀπολαύσεις ἀπεριγράπτως θαυμασίας. Νέοι κόσμοι τότε, ὑπὸ ἐξαισίου φωτὸς καταλαμπόμενοι, θὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον ἡμῶν, αἰωνία δὲ χαρὰ καὶ τέρψις θὰ βασιλεύῃ ἐκεῖ· τότε θὰ βλέπωμεν τὴν ἄπειρον παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, νέους οὐρανοὺς, ἀπεραντους κόσμους, καὶ θὰ εὐφραινώμεθα ἐν τῇ δόξῃ, ἣτις περιβάλλει τὴν οὐράνιον ἐκείνην πατρίδα.

Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι ὄσοι χριστιανοὶ ἐζήσαν ἐν τῇ γῇ εὐσεβῶς καὶ ἐλάτρευσαν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ ἡγάπησαν τοὺς ὁμοίους των! Οὗτοι πάντες θ' ἀνταμειφθῶσιν ἐκεῖ.

163. — Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

Ἀστραποβολαί, ἐκτινασσόμεναι ἐκ τοῦ ὀρίζοντος, ἀγγέλουσι μακρόθεν τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου. Φαίνεται ἐκεῖθεν φῶς ἐξερχόμενον, ὡσεὶ ὑπὸ τὸ ὄρος, ἢ ὑπὸ τὴν θάλασσαν συμβαίνει πυρκαϊά· ὀλόκληρον τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος φαίνεται φωτιζόμενον εἰς τὴν λάμπην τῶν φλογῶν ἀναμένει τις τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας πολὺν χρόνον πιστεύει, ὅτι εἰς ἐκάστην στιγμὴν βλέπει αὐτὸ ἐμφανιζόμενον. Τέλος πάντων ἀναβαίνει ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ ὀρίζοντος, ὡς λαμπρὸν ἀκτινοβόλον σημεῖον, τὸ ὅποιον, ὡς ἀστραπή, πληροῖ εὐθὺς ὄλον τὸ στερέωμα. Ὁ πέπλος τῆς σκοτίας, ὅστις πρότερον ἐκάλυπτε γῆν καὶ οὐρανόν, ὅλον ἐν ἀπομακρύνεται εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ ὀρίζοντος, φεύγει μετ' ἀπεριγράπτου ταχύτητος, διαλύεται καὶ πίπτει εἰς τὰ πέρατα.

τοῦ ὁρατοῦ κύκλου. Ὁ ἄνθρωπος τότε στρέφει πανταχοῦ τὰ βλέμματά του, βλέπει τὴν γῆν λάμπουσάν ἐκ τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου καὶ φῶς καὶ χρώματα ἀντανακλῶνται πανταχόθεν τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Τὰ πτηνὰ ἐν χορῶ συννοοῦνται καὶ χαιρετίζουσιν ὁμοφώνως τὸν πατέρα τῆς ζωῆς. Τὸ κελάδημα τούτων ἀσθενὲς ἀκόμη, εἶναι βραδύτερον καὶ γλυκύτερον, ἢ κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας· ἀποπνέει τοῦτο χαυνότητα ἡσυχου ἐξεγέρσεως. Τὸ σύνολον πάντων τούτων τῶν πραγμάτων ἀποκομίζει εἰς τὰ αἰσθητήρια ἐντύπωσιν ἕρπυλλότητος, ἣτις φαίνεται εἰσδύουσα μέχρι τῆς ψυχῆς. Ἐν τῇ φύσει εἶναι τότε προσωρινή τις ἀγαλλίασις, εἰς τὴν ὁποίαν πάντες παραδιδόμεθα. Τὸ θέαμα τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, μέγα, ὠραῖον καὶ τερπνόν, ἐξεγείρει τὴν καρδίαν συμπαθῶς καὶ συγκινεῖ.

164. — Ὁ ναὸς τῆς Μέμφιδος.

Ὅτε Πυθαγόρας, ὁ ἐκ Σάμου σοφός, μετέβη εἰς Αἴγυπτον, ἵνα ἀντλήσῃ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας καὶ ἱερᾶς πηγῆς τὴν σοφίαν, οἱ ἱερεῖς ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῆς Μέμφιδος. Ἦσυχον καὶ μεγαλοπρεπές, ὡσεὶ ὄρος, ἀνεπαύετο τὸ θαυμάσιον τοῦτο οἰκοδόμημα εἰς τὴν σκιάν τῆς πρωΐας.

Πῶς ἡ χεὶρ τῶν ἀνθρώπων ἠδυνήθη ν' ἀναβιδάσῃ αὐτὸν τὸν σωρὸν τῶν βράχων ; ἀνέκραξε μετὰ θαυμασμοῦ ὁ Ἕλλην. « Ἡ ἀμοιβαία συνεργασία, ὅταν διευθύνηται ὑπὸ εὐφυοῦς ἀνθρώπου, μεγίστην ἔχει δύναμιν καὶ μεγάλα ἔργα ἐπιτελεῖ », ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς.

Τότε ἠνοιχθήσαν αἱ πελώριαι πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ εἰσελθόντες ἔστησαν ἄφωνοι καὶ σιωπηλοὶ ἐν μέσῳ τῶν τετραγωνικῶν κιόνων, ἐφ' ὧν ἡ στέγη τοῦ ναοῦ ἐστηρίζετο. Ἐλαφρὰ τότε αὔρα ἔπνεεν ἐν τοῖς ἀπεράντοις προπυλαίοις, ἔχουσα φωνὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν τῶν οὐρανίων πνευμάτων. Ἐλαφρὰ τότε κατέλαβε τὸν ἐκ Σάμου σοφὸν συγκίνησις. Στηριχθεὶς οὗτος ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

Ὁ ἱερεὺς προὐχώρησε πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε « Διατί κλαίεις ; » Ὁ Πυθαγόρας ἐτήρει ἄκραν σιωπὴν. Μετὰ τινα χρόνον ἀπεκρίθη·

«ὦ! ἀφήσατέ με! ἀσθάνομαι ἐνταῦθα ἑμαυτὸν πλησιέστερον εἰς τὸ ὄν, τοῦ ὁποίου δὲν τολμῶ ν' ἀπαγγείλω τὸ ὄνομα».

—» Ἔσο εὐλογημένος, ὦ τέκνον μου, διὰ τὴν ταπεινότητά σου», εἶπεν ὁ ἱερεὺς, αὕτη σὲ ὠδήγησε μέχρι τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου πρὸς τιμὴν ἀνήγειραν τὸ ἱερόν τοῦτο σκῆνωμα. Εἶθε ἢ ἐπιβλητικὴ μεγαλειότης τοῦ κτιρίου τούτου νὰ σὲ πληροῖ πάντοτε ἀγάπης καὶ ἀνεξικακίας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐνθυμοῦ, ὅτι ὁ ναὸς οὗτος συνελήφθη καὶ διετυπώθη ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου πρότερον, πρὶν ἢ ἰδρυθῆ ἔπι τῶν βράχων τούτων. Ἀπόμαξον τὰ δάκρυα καὶ προχώρησον ἔνδον πλήρης χαρᾶς».

165. — Ἡλίου ἀνατολὴ εἰς Αἰγάεον.

» Πρὸς τὰς ἀνατολὰς συμβαίνει
» χρωμάτων ἄφωνος ἀγών,
» ἢ γῆ τὴν ἔκβασιν προσμένει,
» τῆς πάλης θεατὴς σιγῶν.

» Καθεύδουσαι πνοαὶ ἀνέμων
» καὶ πέλαγος καὶ οὐρανός,
» καὶ ὡς ἀδάμας ὑποτρέμων,
» ἀστὴρ ἐκλείπει μακρυνός.

» Οἷ ὄγκ' οἱ μελανοὶ τῶν νήσων
» εἰς κῦμ' ἀπλοῦνται σκοτεινόν,
» καὶ εἰς τὴν φωλεάν του πτῆσσον
» σιγᾷ εἰσέτι τὸ πτηνόν.

» Ἄλλ' εἰς τῶν θαλασσῶν τὰ σκότη
» κ' εἰς τὰς σκιάς τῆς στερεᾶς
» ἀμβλεῖς, συγκεχυμένοι κρότοι,
» προσβάλλουσι τὰς ἀκοάς.

» Εἶναι τὸ βῆμα τὸ ἐπειγον,
» τὸ φεῦγον βῆμα τῆς νυκτός.

»εἶναι ἢ σεῖσις τῶν πτερύγων
»τοῦ ἀνατέλλοντος φωτός,

»Παλαίει ἔτι φῶς καὶ σκότος,
»ὄτε μειδίᾳμ' ἀσθενές
»ἐπανατέλλει λεληθότως
»εἰς τοῦρανοῦ τὸ ἀχανές.

»Μᾶλλον ἐντείνεται καὶ μᾶλλον
»καὶ ἐξαπλοῦται βαθμηδόν,
»γῆν καὶ πελάγη περιβάλλον,
»ὡς γλυκυτάτη λαμπηδών.

»Καὶ ἡμερώνει κ' ἰλαρύνει·
»πᾶν σχῆμα βράχου φανταστόν,
»χαράδρας σκιερὰς φαιδρύνει
»πῖπτον ὡς ἤλεκτρον ρευστόν.

»ὄπου ἠπλοῦτο, φρίκην φέρον,
»χάος θαλάσσης σκοτεινόν.
»ἐκλάμπει κάτοπτρον μαρμαῖρον
»ὑπὸ τὸν μέγαν οὐρανόν.

»Μία στιγμὴ—καὶ τοῦ ἡλίου
»τὸ ὄμμα τὸ φωτολαμπές
»στὰ ἔσχατα πελάγους λείου
»ἀστράπτει μεγαλοπρεπές.

»Ἀπλώνει ἀνὰ τὰ πελάγη
»στήλην μαρμαίρουσαν φωτός,
»χαρὰν καὶ σφρῖγος συνεπάγει
»εἰς τὰς ἐκτάσεις τοῦ παντός.

»Καὶ ἀναφλέγονται κ' οἱ λίθοι,
»ἴσταντ' οἱ βράχοι πορφυροῖ,

»εἰς τ' ἄκαρπα, γυμνά των στήθη
»ὡς αἶμα νὰ κυκλοφορῇ.

»Λάμπουν χωρία ἐσπαρμένα
»εἰς τῶν ὀρέων τὰς κλιτῆς
»καὶ παρεκκλήσια κτισμένα
»ἐπὶ τῶν βράχων τῆς ἀκτῆς.

»Καὶ ὑπεράνω τῶν θορύβων,
»οὓς συνεπύγεται ἡ ζωὴ,
»ἐπὶ τῶν πολυμόχθων τρίβων
»ἐργαζομένη ἔσαι.

»Καὶ ὑπεράνω τῶν τοῦ βίου
»ἡμερησίων μεριμνῶν
»ὡς ἀφυπνίζει τοῦ ἡλίου
»τὸ φέγγος τὰ ἔρατεινόν.

»Ἡγὼ ἀγία ὑψουμένη
»ἀπὸ κοιλάδων μακρυνῶν,
»ἠρέμ' ἀπλοῦται δονουμένη
»εἰς τὸν ροδόχρουν οὐρανόν.

»Εἶναι παρεκκλησίου κώδων
»φωνή, μεθ' ἧς ὁ νοῦς πετᾷ
»ἀπὸ τοῦ βίου τῶν τριόδων
»εἰς ἰδεώδη ποθητά.

**166. — Ἡ ἀξία ἑνὸς φορέματος καὶ ἑνὸς περι-
χίου ἄρτου.**

Ἐγερόμενον τοῦ ὕπνου τὸ παιδίον πλύνεται καὶ ἐνδύεται. Ἐκ τούτων δὲ τῶν πολλῶν μερῶν τοῦ ἡματισμοῦ του οὐδὲ ἐν προσω-
πικῶς ἔχει αὐτὸ κατασκευάσει. Καὶ ὅμως, ἵνα πάντα ταῦτα τὰ
ἐνδύματα, ἔσον ἀπλᾶ καὶ ἂν εἶναι, ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν του, χρειά-

ζεται πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν νὰ καταβληθῆ μεγάλη ἐργασία, φιλοπονία, καὶ πολλὰ εὐφυεῖς ἐπινοήσεις πρὸς κατεργασίαν καὶ μεταφορὰν αὐτῶν. Χρειαίεται, ἵνα ἢ Ἀμερικὴ καὶ ἢ Αἴγυπτος παραγάγῃσι τὸν βάμβακα, αἱ Ἰνδίαὶ τὸ Ἰνδικόν, ἢ Βρασιλία τὰ δέρματα· καὶ πάντα τὰ ὕλικά μεταφερθῶσιν εἰς διαφόρους πόλεις, ὅπου νὰ κατεργασθῶσι, νὰ γίνωσι κλωσταί, νὰ ὑφανθῶσι καὶ βαφῶσιν.

Ἐπειτα τὸ παιδίον προγευματίζει· ἵνα δὲ ὁ ἄρτος, τὸν ὅποιον τρώγει, ἔλθῃ καθ' ἑκάστην πρωΐαν εἰς αὐτό, πρέπει τὰ χωράφια, τὰ ὅποια ἔμενον χέρσα καὶ ἀγεώργητα, νὰ καλλιεργηθῶσιν, ἀροτριθῶσι καὶ σπαρῶσι· πρέπει, ἵνα ἢ συγκομιδὴ προφυλαχθῆ μετὰ πολλῆς φροντίδος ἀπὸ πάσης φθορᾶς, καὶ νὰ βασιλευῇ ἀσφάλεια καὶ ἡσυχία ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ· ἔπειτα νὰ γίνῃ συγκομιδὴ τοῦ σίτου, ν' ἀλωνισθῆ καὶ τέλος πάντων κατασταθῆ ἄλευρον, ζυμωθῆ καὶ πλασθῆ ὁ ἄρτος. Πρέπει, ἵνα ὁ σίδηρος, ὁ χάλυψ, τὸ ξύλον κατεργασθῶσι διὰ τῆς ἐργασίας καὶ γείνωσιν ὄργανα· ἵνα δὲ συντόμως εἴπωμεν, ἀπαιτοῦνται παμπληθεῖς ἐργασίαι, ὅπως τὸ παιδίον ἔχῃ πρὸς τροφήν του, τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου.

167. — Ἀγωνίσματα Κρητῶν ἐν Κνωσσῷ.

Τὴν ἐπαύριον, διηγεῖται ὁ Θησεύς, ἀπὸ πρωΐας ὁ λαὸς τῆς Κνωσσῷ συνηθροίσθη εἰς τὸ πεδίον τοῦ ἄρεως, τόσον ἔξω τῆς πόλεως ὥρισμένον πρὸς τέλεσιν ἀγῶνων, Ἐκεῖσε δὲ ἐν τοῖς πρώτοις εἶχον μετὰ βῆμα καὶ πᾶσα ἢ βασιλικὴ οἰκογένεια καὶ ἔλαβον θέσιν ὑπὸ σκιὰδα ἐν ὑψηλῇ κειμένην καὶ μετὰ τέχνης κατεσκευασμένην. Οἱ Κρητῆς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνας ἔδειδον μεγάλην σημασίαν εἰς τοὺς γυμναστικούς ἀγῶνας, ὧν μετεῖχον καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς. Ἡ γυμναστικὴ τότε ἦτο ἰσοδύναμος πρὸς τὴν ἀγωνιστικὴν καὶ ἐθεραπεύετο ὡς μέσον συντελεστικὸν πρὸς ἀνδρείαν. Πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὑπῆρχον γυμνάσια καὶ παλαίστραι, ἔνθα οἱ Ἕλληνας ἐπιδείκνυσον τὰ σωματικά των προτερήματα καὶ ἡσκούντο οὐ μόνον πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν πολιτικὸν βίον. Ἡ γυμναστικὴ παρεῖχε τοῖς ἀγωνιζομένοις ἰσχυρὰν εὐστροφίαν καὶ ἐνέργειαν τῶν μελῶν, ἀντοχήν ἐν τῇ τρέχειν καὶ πονεῖν καὶ ὑπομένειν τὰς χαλεπότητας τοῦ

πολέμου, σταθερὸν καὶ ἐλαφρὸν βῆμα, ἐλευθέραν καὶ ἀσφαλῆ στάσιν καὶ δροσερότητα ὑγείας· καθίστα τέλος τὸ ὄμμα λαμπρὸν καὶ ὀξυδερχὲς καὶ συνήθιζε τοὺς ἀσκουμένους εἰς τοὺς κινδύνους.

168. — Ὁ Θησεὺς διηγέεται τὴν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ταύρου πάλην.

Προσηλωθεὶς δὲ καὶ ἐγὼ ἠκολούθησα τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν εἰς τὸ ἀγωνιστικὸν πεδίον, καὶ θέσις μοι ἐδόθη ἐν τῇ σκιᾷ τῆ ὠρισμένη εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν. Καὶ πρῶτον ἠγωνίσθησαν εἰς τὸ πένταθλον οἱ ἔφηβοι, εἶτα δὲ καὶ οἱ ἄνδρες, καὶ ἐπέδειξαν τὴν ἰσχὴν καὶ τέχνην αὐτῶν ἐνώπιον πάντων. Οἱ νικηταὶ δὲ προσερχόμενοι ἐλάμβανον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Μίνως τὴν δάφνην καὶ τὰ δῶρα τὰ ὠρισμένα ἐκάστῳ ἀγωνίσματι, ὁ κήρυξ ἀνεκήρυττε τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα ἐκάστου τούτων, ὁ δὲ λαὸς ἀνευφήμει καὶ ἐξεθιάζεν αὐτούς Ἐν τῷ τέλει τῶν ἀγῶνων κατέβη εἰς τὸ πεδίον ὁ στρατηγὸς Ταῦρος, καὶ διὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς ἐκάλει τὸν βουλούμενον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πάλης. Εἶχε δὲ ὁ Ταῦρος ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ σῶμα πολὺσαρκον καὶ ὄλως ἀθλητικόν· παρετήρει δὲ τὸν λαὸν μετ' αὐθαδείας καὶ προεκάλει τοὺς ἀγωνιζομένους ἀγερώχως καὶ ὑβριστικῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ πολλὸν χρόνον οὐδεὶς προσήρχετο, καὶ ὁ ἀγὼν δι' ἔλλειψιν ἀντιπάλων ἐλάμβανε πέρας, ἐγὼ εἰς νεύμα τῆς Ἀριάδνης, ἠγέρθην καὶ ἐζήτησα τὴν ἀδειαν τοῦ Μίνως, ἵνα ἀγωνισθῶ μετὰ τοῦ Ταύρου. Παραδεχθέντος δὲ τοῦ Μίνως εὐχαρίστως τὴν αἰτησίμ μου, κατέβην, ὅπου ἴστατο ὁ ἰσχυρὸς παλαιστής, καὶ ἀφαιρέσας τὸ ξίφος, τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὴν χλαμύδα, ἐχαιρέτισα τὸν ἀντίπαλον καὶ εὐθὺς ἤρξατο ὁ ἀγὼν. Περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω τὰ περὶ τούτου λεπτομερῶς ἐξιστορῶν· τοῦτο μόνον θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ εἶπω, ὅτι ὁ Ταῦρος ἴστατο ἐκεῖ ὡς βράχος προσκεκολλημένος μέγας καὶ βαρὺς, καὶ οὐδεμίαν δύναμι· ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸν μετακινήσῃ· ἀλλ' ἐγὼ εἶχον εὐστροφίαν καὶ διὰ τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν κινήσεων ταχέως ἐκούρασα αὐτόν. Οὕτως μετὰ δυσκολίας ἐστρέφετο, ἵνα παρακολουθῇ τὰς κινήσεις μου, καὶ προφυλάσσηται ἐκ τῶν αἰφνιδίων ἐπιθέσεων. Ἄφου δὲ παρε-

τήρησα αὐτὸν κεκμηκότα, κάθιδρον καὶ ταλαντευόμενον, τότε ὀρμήσας ἐκ τοῦ πλαγίου ἐπέπεσα κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ ταχείας καὶ ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως κατέσεισα αὐτόν· οὗτος τότε ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν καὶ κλονισθεὶς, κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐνῶ ἐγὼ ἐπίεζον τὸ γόνυ μου ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ ἐκράτουν ἰσχυρῶς τὰς χεῖράς του. Οὐρανομήκεις ἐπευφημίαι καὶ παταγώδης ὁμοβροντία τῶν χειρῶν ἠκούσθη τότε πανταχόθεν, ἠγέρθη μετ' ὀλίγον καὶ δοῦς τὴν χεῖρά μου εἰς τὸν ἀντίπαλον ἐδοήθησα νὰ ἐγερθῆ. Περιττόν νὰ προσθέσω, πόσον ἡ βασιλόπαις ἐχάρη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς· κατήλθεν οὗτος τότε ἐκ τοῦ θρόνου του καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ὠραῖον στέφανον, τὸν ὅποσον αὐταὶ αἱ χεῖρες τῆς Ἀριάδνης εἶχον πλέξει ἐξ ἴων καὶ ρόδων καὶ μυροδόλων ναρκίσσων. Ὁ Ταῦρος τότε κατησχυμένος εἰσέδυσεν εἰς τὸ πλῆθος καὶ, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἀπώλεσε καὶ τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν χεῖρα τῆς Ἀριάδνης.

Μ. Βρατσάνου. «Τὰ κατὰ τὸν Θησέα».

169. — Τὸ στερεώμικ.

«Εφραίνου, ὦ ψυχὴ μου
«τῆς κτίσεως τὰ κάλλη,
«ἡ γῆ θαυμάτων πλήρης
«ἐνώπιόν σου θάλλει.
«Κι' ἂν τῆς νυκτὸς ὁ πέπλος
«ἐπὶ μακρὸν τὰ κρύψη,
«πληθὺς θαυμάτων νέων
«γεννᾶται εἰς τὰ ὕψη.

— — —
«Γλυκεῖα νηνεμία!
«νυκτερινὴ γαλήνη!
«στιλπνὴ ἀκτινοβόλος,
«μηνοειδὴς σελήνη
«λάμπει ἐπὶ αἰθέρος
«εἰς δρόσον λελουσμένου
«ὡς κόσμημ' ἀδαμάντων
«εἰς μέτωπον παρθένου.

» Ἡ πλάσις ὄλη κεῖται
» ὡς ἄνθρωπος ὑπνώτων,
» κανένα δὲν ἀκούεις
» εἰς τὸν ἀέρα κρότον·
» ὡς πλάξ χουσοῦ ἀπέφθου
» τὸ πέλαγος μαρμαῖρον
» ἀντανακλᾷ τὴν λάμπην
» ἐκάστου τῶν ἀστέρων,

— — —
» Γλαυκόν, γλυκύ, γέλοεν
» τοῦ οὐρανοῦ τὸ χρῶμα·
» νέφος οὐδὲν σκιάζει
» τὸ καθαρόν του δῶμά·
» καὶ διὰ τῆς μεγάλης
» ἐνάστρου ὀροφῆς του
» ἡ δόξα διαλάμπει
» καὶ χάρις τοῦ Ἰψίστου

— — —
» Ὁ μέγας γαλαξίας,
» ὡσάν πλατεῖα ζώνη,
» ἐκ πέρατος εἰς πέρας
» τοὺς οὐρανοὺς κυκλώνει·
» σπόρος πυκνὸς καὶ ἄστρον
» φυταλιὰ μεγάλη,
» ἐξ ἧς ὁ πλάστης κόσμους
» διηνεκῶς ἐκβάλλει.

— — —
» Μακρὰν τῶν ἄλλων ἄστρον,
» δειλαὶ ὡς πελιάδες
» ὀδεύουν κατὰ μόνας
» αἱ ἄσπιλοι πλειάδες
» ἀχώριστοι παρθένοι
» μὲ συστολὴν μεγάλην
» ὁμοῦ συνανατέλλουν
» καὶ δύουν ὁμοῦ πάλιν.

» Ὁ εὖζωνος Ὀρίων
» νυκτοπολεῖ καιόπιν,
» ἀργυροήλου ξίφους
» χρυσοῦν βαστάζων κόπην·
» ἄγρυπνος στρατιώτης
» καὶ φύλαξ πιστὸς μένων,
» ἔνθα ὁ ἀρχηγὸς τῶν
» τὸν ἔχει τεταγμένον,

» Ἐδῶ σμαράγδου δίκην
» ἐν ἄστρον πρασινίζει
» ἐκεῖ ἐρυθρὸν τὸ ἄλλο
» ὡς ἄνθραξ σελαγίζει
» καὶ διὰ ὁμοῦ λάμπουν
» ἀτάκτως ἐσπαρμένα,
» τοῦ μὲν πυκνά ὡς ἄμμος,
» τοῦ δὲ ἠραιωμένα.

» ἦ οὐρανέ, ὦ κάλλος,
» αἰώνιον, ἀρχαῖον,
» ἀείποτε νεάζον,
» ἀείποτε ἀκμαῖον·
» ὁ τύπος τῶν δακτύλων
» τοῦ Πλάστου εἰς σὲ μόνον
» ἀνέλαφρος τηρεῖται
» δι' ὅλων τῶν αἰώνων.

[1. Καρασοῦτσα.]

170.— Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Θάνατος.

» Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον, λυτρωτὴν τῶν πόνων,
» ἔπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον·
Νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων,
» καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.
» Ἐφθασεν ὁ Θάνατος, κ' ἐπὶ τῆς καλύβης
· Τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν, ὡς ἡ ὕρνης ἴβις.

- » Στεναγμοὶ ἠκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρήνοι,
» ὅλη κατεσείετο στέγ' ἢ καλαμίνη.
» Πέντε ἕξ ἀνήλικα, καὶ ἀπὸ μητέρα
» ὄρφανά, τὸν θνήσκοντα ἔκλαον πατέρα.
» —Θνήσκεις, πάτερ;» ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης;
» καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα ἄλ' ποῦ μᾶς ἀφίνεις;»
» Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
» οἰκτιρομὸν ἠσθάνθησαν τὰ ἄπονά του στήθη.
» Ἄπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κύριόν του,
» Κ' ἐν ταυτῷ φοβούμενος τὸν φορικτὸν θυμόν του,
» Ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἴστατο τὰς θύρας.
» —Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας;»
» —Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
» ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ;
» —Τρέξε! εἶπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
» λίθον ἀπὸ τ' ἄμετροι βάθῃ τῆς θυλάσσης.»
» Εἶπε· καὶ ἔς τὴν θάλασσαν, δίχως νὰ βραδύνη,
» Ὡς βολίς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη·
» Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
» φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
» Θραῦσέ τον!» Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
» τὸν συντρίβει, κ' ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.
» Τότε ὁ Πανάγιος ἔκραξεν ὀργίλος,
» Καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῖλος.
» —Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθῃ, ἀποχρίσῃ!
» Συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου;
» τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα;
» Γίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα;
» Τίς ἐμοῦ, ὦ κάθαρμα! κάλλιον γνωρίζει
» ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ;»
» Κ' ἐν ταυτῷ τὸ σκηπτρόν του αἶψ' ἢ δεξιὰ Του,
» δίδ' εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.
» Ἦστραψε καὶ ἐβρόντησε, τὸν κατακουφαίνει,
» Καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.
» Μάταια τὰ ὠτά του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει·
» Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

[*Ἰωάννου Καρασούτσα*]

171. — Ὁ Εὐαγγελισμός.

Ἐν Ναζαρέτ, πόλει τῆς Γαλιλαίας, μέγα καὶ ἀκατανόητον ἐτελέσθη θαῦμα πρὸ εἴκοσι σχεδὸν ἑκατονταετηρίδων.

Ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν παρθένον Μαριὰμ καταγομένην ἐκ τοῦ οἴκου Δαβίδ καὶ διακονοῦσαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ.

Ἐξελεθὼν δὲ εἶπεν εἰς αὐτήν. «Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν». Ἡ παρθένος τότε ἐταράχθη καὶ ἠπόρει διὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Ἄγγελου, ἀλλ' οὗτος εἶπεν εἰς αὐτήν. Μὴ φοβοῦ Μαριὰμ, διότι εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ θὰ συλλάβῃς καὶ θὰ γεννήσῃς υἱόν, καὶ θὰ ὀνομάσῃς αὐτὸν Ἰησοῦν. Οὗτος θὰ εἶναι μέγας, καὶ θὰ ὀνομασθῇ υἱὸς Ὑψίστου· καὶ θὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβίδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θὰ βασιλεύσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας.»

Εἰς τοὺς δισταγμοὺς τῆς Μαριὰμ ὁ Ἄγγελος εἶπε· «Πνεῦμα ἅγιον θὰ ἔλθῃ ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου θὰ σέ ἐπισκιάσῃ· διὰ τοῦτο τὸ γεννηθησόμενον ἐκ σοῦ ἅγιον τέκνον θὰ ὀνομασθῇ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, ἡ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, καὶ αὐτὴ ἔχει συλλάβει εἰς τὸ γῆρας αὐτῆς· διότι οὐδὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Θεόν». Ἡ Μαριὰμ εἶπε τότε εἰς τὸν Ἄγγελον. «Ἴδοὺ ἡ δούλη τοῦ Κυρίου· ἃς γίνῃ κατὰ τὸν λόγον σου», καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἄγγελος ἀπ' αὐτῆς.

Γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥημά σου, ἀπεκρίθη ἡ Παρθένος πρὸς τὸν Ἄγγελον· ὅποια ἡ πίστις τῆς ὄντως εὐλογημένης ταύτης γυναικός, ὅποια ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς ὅποτον ὕψηλὸν παράδειγμα εὐσεβείας εἰς ἡμᾶς εἶναι ἡ ἀγία αὐτῆ καὶ μακαρία γυνή!»

172. — Εἰκοστὴ πέμπτῃ Μαρτίου. Εὐαγγελισμός. — Ἑλληνισμός.

- »Μὲ μᾶς ἀνοίγει ὁ οὐρανός, τὰ σύγνεφα μεριάζουν,
- »Οἱ κόσμοι ἐμείνανε βουβοί, παράλυτοι κοιτάζουν
- »Μὴ φλόγ' ἀστράφτει... ἀκούονται ψαλμοὶ καὶ μελωδία...

- »Πετάει ἐν ἄστρο . . . σταματᾷ ἔμπρὸς εἰς τὴ Μαρία. . . .
»Χαῖρε, τῆς λέγει, ἀειπάρθενε, εὐλογημένη, χαῖρε !
»Ὁ Κύριός μου εἶναι μὲ σέ. χαῖρε, Μαρία, χαῖρε !»
»Ἐπέρασαν χρόνοι πολλοί. . . . Μιὰ ἡμέρα σὰν ἐκείνη,
»Ἀστράφτει πάλι ὁ οὐρανός. . . . Ἐστὴν ἔρημη τῆς τὴν κλίνη
»λησημονημένη, ὀλόρφανη, χλωμὴ κι' ἀπελπισμένη,
»Μιὰ κόρη πάντα τήκεται, στενάζει ἀλυσσομένη.
»Τὰ σίδερα εἶναι ἀτάραχα, σκοτάδι ὀλόγυρά της.
»Τρέμει μὲ μιᾶς ἢ φυλακὴ καὶ διάπλατη ἢ θυρίδα
»Φέγγει κι' ἀφίνει καὶ περναῖ ἐν ἄστρο, μιὰν ἀχτίδα.
»Ὁ Ἄγγελος ἐστάθηκε, διπλώνει τὰ φτερά του. . . .
»Ἐύπνα, ταράξου, μὴ φοβοῦ, χαῖρε, Παρθένε, χαῖρε»
»Ὁ Κύριός μου εἶναι μὲ σέ, Ἑλλάϊ, ἀνάστα χαῖρε.»

- »Οἱ τοῖχοι εὐθὺς σωριάζονται. Ἡ μαύρη ἢ πεθαμένη
»Νιώθει τὰ πόδια φτερωτά. Στὴ μέση της δεμένη
»Κτυπάει σπάθη φοβερή. Τὸ κάθε πάτημά της
»Ἀνοίγει μνήμ' ἀφόρταγο. Ῥωτᾷ γιὰ σὺ παιδιὰ της. . . .
»Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται. . . . Βγαίνει, πετᾷ ἔς τὰ ὄρη. . . .
»Λυώνουν τὰ χιόνια ὅθι διαβῆ, ὅθι περάσῃ ἢ Κόρη.
»Ἐυπνᾶτε, σεῖς ποῦ κοιτεσθε, ξυπνᾶτε ὅσοι κοιμᾶσθε,
»τὸ θάνατο ὅσοι ἐγεύθητε, τώρα ζωὴ χορτάστε.
»Οἱ χρόνοι φεύγουνε, πετοῦν καὶ πάντα ἐκείνη ἢ ἡμέρα
»εἶναι γραμμένο ἐκεῖ ἠψηλά νὰ λάμπῃ ἔς τὸν αἰθέρα.
»Μ' ὅλα τὰ κάλλη τ' οὐρανοῦ. Στολίζεται ὅλη ἢ φύσι.
»Μὲ χίλια, μύρια, λούλουδα διὰ νὰ τὴν χαιρετήσῃ.
»Γιορτάστε τὴν, γιορτάστε τὴν ! Καθεὶς ἄς μεταλάβῃ
»ἀπὸ τῆ χάρι τοῦ Θεοῦ. Καὶ σεῖς, καὶ σεῖς οἱ σκλάβοι
»ὅσοι τὴ δάφνη ἔς τὴν καρδιὰ νὰ φέρετε φοβᾶσθε,
»Ἀφωρισμένοι νᾶστε.

[Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου]

173.—Γνωμοτι ὠφέλιμοι εἰς τὸν βίον τοῦ
ἀνθρώπου.

Ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν.— Πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τὴν ἐργασίαν

ἐξ ἕλης ἡμῶν τῆς καρδίας. Ἡ ἐργασία εἶναι ἀληθῆς πλοῦτος, ὅστις δὲν δύναται ν' ἀφαιρεθῆ ἀφ' ἡμῶν. Ἡ ἐργασία παρέχει πλοῦτον, ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀγαπῶμεν αὐτὴν δι' αὐτὸν μόνον. Ὁ πλοῦτος δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ τὸ μέσον δι' οὗ δυνάμεθα ν' ἀποκτησωμεν αὐτόν. Ἡ ἐργασία εἶναι εὐλογία τοῦ Θεοῦ, συνοδεύει δὲ αὐτὴν ἡ ὑγεία, ἡ ἰσχύς τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ εὐχαρίστησις τῆς ψυχῆς.

— Ἡ κλεψύδρα [χρονόμετρον-ἀμμόμετρον] ἀναμνησκει ἡμᾶς οὐ μόνον τὴν ταχίστην παρέλευσιν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ τὴν κό- νιν, εἰς ἣν ἡμέραν τινὰ θὰ μεταβληθῶμεν.

— Ἐν τῇ μοναξίᾳ βλέπομεν βαθύτερον καὶ πλησιέστερον τὸ ὄμμα Ἐκείνου, ὅστις βλέπει πάντας ἡμᾶς καὶ ἐτάζει πάντων ἡμῶν τὰς καρδίας καὶ τοὺς νεφρούς. Ἐκεῖ, ἐνθα τελεία ἀπικρα- τεῖ ἡσυχία, δεσπόζει ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας ἡμῶν ἡ σκέψις, ὅτι ὁ Θεὸς βλέπει ἡμᾶς, περιβάλλει, διευθύνει καὶ διοικεῖ διὰ τῆς παντοδυναμίας καὶ ἀγαθότητος Αὐτοῦ. Γλυκὺ ἐκεῖ καὶ κα- θαρὸν καὶ οὐράνιον συναίσθημα ἀντιλαμβανόμεθα. Ἐν τῇ σεθα- στῇ ταύτῃ σιγῇ φεύγουσι μακρὰν ἡμῶν πᾶσαι αἱ ταπειναὶ σκέ- ψεις, πάντα τὰ συμφέροντα καὶ αἱ ἐπίγειοι φροντίδες.

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΘ' ὙΛΗΝ

Α'. Θρησκεία.

1) Ὕμνος εἰς τὸν Θεόν. [ποίημα].....	σελ. 3— 4
2) Ἡ εὐσέβεια εἶναι ἡ πρώτη ἀρετή.— Ἡ προσευχή	» 4— 6
3) Πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ..	» 6— 7
4) Γινῶμαι περὶ εὐσεβείας καὶ προσευχῆς.....	» 7
68) Λατρεία τῶν Περσῶν.....	» 70
111) Ὁ Κίμων	» 109
112) Ἐλεημοσύνη [εἰς τὴν πρωτοχρονιάν ποιήμα]	» 110—111
132) Ἡ Κυριακὴ ἡμέρα ἀναπαύσεως καὶ προσευχῆς	» 128—129
133) Ὁ βράχος [παραβολή] βοηθῶμεν ἀλλήλους..	» 129—130
164) Ὁ ναὸς τῆς Μέμφιδος.....	» 156—157
169) Τὸ στερέωμα [ποίημα]	» 162—164
170) Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Θάνατος [ποίημα]	» 164—165
171) Ὁ Εὐαγγελισμὸς.....	» 166
172) Εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου. Εὐαγγελισμὸς.— Ἑλληνισμὸς* [ποίημα]	» 166—167

Β'. Ἠθικὴ διδασκαλία.

5) Ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Σόλων.....	» 7— 9
6) Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε.....	» 9— 10
7) Ὁ Σόλων σώζει ἓνα βασιλέα καὶ διδάσκει ἕτερον	» 10— 12
27) Πολυκράτους εὐτυχία	» 32
28) Ἐπιστολὴ Ἀμάσιος πρὸς τὸν Πολυκράτη... ..	» 32— 33
30) Ὁ Πολυκράτης ῥίπτει εἰς τὸ πέλαγος τὴν πολίτημον αὐτοῦ σφραγιδα.....	» 33— 34

31) Συμφοραὶ καὶ θάνατος τοῦ Πολυκράτους	σελ. 34— 35
48) Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος	> 49
60) Ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως	> 61— 62
69) Ἡθεὶ καὶ παιδεία τῶν Περσῶν	> 70— 71
95) Ἡ μεταμέλεια	> 93— 94
123) Ὁ πλοῦτος δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐτυχή .	> 119—121
124) Τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους	> 121—122

Γ'. Πατρίς.

38) Τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ τῆς πατρίδος	> 41
39) Ὁ Ὀδυσσεύς. — Ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα . .	> 41— 42
40) Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου [ποίημα]	> 42— 43
41) Τί λέγεται πατρίς;	> 44
42) Ἀνάμνησις τῆς πατρίδος [ποίημα]	> 44— 45
55) Ἡ Ἄγλαυρος	> 56— 57
56) Τὸ ἄσμα τοῦ Τυρταίου [ποίημα]	> 57— 58
97) Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας	> 96— 97
98) Ἡ Ἱερὰ ἱστορία περὶ πατρίδος	> 97— 98
90) Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ἀξία ἀγάπης	> 98— 99
114) Ἀπάντησις Σουλιωτῶν εἰς τὸν Ἀλῆ-πασάν . .	> 112—113
115) Ἡ Δέσπω [ποίημα]	> 113—114
116) Οἱ Ἑβραῖοι αἰχμάλωτοι εἰς Βαβυλῶνα	> 25— 26

Δ'. Ἡ φύσις.

22) Ἄσμα εἰς τὸ ἔαρ [ποίημα]	> 25— 26
32) Ἡ χαρά. [ποίημα]	> 35— 36
38) Τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον	> 39— 40
59) Ἡ φωλιά	> 61
169) Τὸ στερέωμα [ποίημα]	> 162—164

Ε'. Ἡ οἰκογένεια.

61) Ἡ οἰκογένεια παρ' Ἑλλησι κατὰ τοὺς ὀμη- ρικὸς χρόνους	> 62— 64
--	----------

75) Ὁ μητρικὸς ἠρωϊσμός· — Ἡ ὄρνις καὶ οἱ σελ. νεοσσοί	»	76— 77
80) Ὁ Ἐπαμεινώνδας	»	80— 81
80) Ἡ μάνα (ποίημα)	»	81— 82
81) Γνωμικά.— Ἀγάπη πρὸς τοὺς γονεῖς.....	»	82
91) Ἡ οἰκογένεια παρ' Ἑλλήσι κατὰ τοὺς ὀμη- μηρικὸς χρόνους	»	94— 96
134) Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (ποίημα).....	»	130—131
137) Ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας.....	»	133—134

ΣΤ'. Ἡ καθήκοντα πολίτου.

141) Ἡ ἀνάγκη τῶν φόρων.....	»	137
156) Καθήκοντα τῶν πολιτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν	»	149
161) Σωκράτης καὶ Γοργίας.....	»	153

Ζ'. Μῦθοι.

129) Ἡ μέλισσα καὶ ἡ μυῖα.....	»	126—127
130) Ἡ ὄρνις καὶ ἡ μέλισσα.....	»	127—128

Η'. Ἡ θάλασσα.

27) Οἱ ψαράδες (ποίημα).....	»	31— 32
44) Ὁ Ὠκεανός· — Ἀλμυρότης τῶν ὑδάτων.— Ὁ βυθὸς τοῦ Ὠκεανοῦ.....	»	46— 47
104) Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης· — Ἡ ἐπιφάνεια αὐ- τῆς· — Ἡ καλίρροια	»	103—104
105) Θεάματα τῆς θαλάσσης.....	»	104—105
106) Στεριά καὶ θάλασσα.....	»	105

Θ'. Ἱστορία.

12) Ἀρματολοὶ καὶ Κλέφτες.....	»	15— 16
12) Ἀρματολοὶ καὶ Κλέφτες (ποίημα).....	»	17
13) Τὰ κλέφτικα τραγούδια.....	»	17— 18
14) Ὁ Στέργιος (ποίημα).....	»	18
15) Ὁ Κλέφτης παραχειμᾶζων (ποίημα).....	»	18— 19
51) Οἱ Ἰωνεὶ καὶ ὁ Κύρος.....	»	51— 52

52)	Οἱ Ἰωνεὺς ζητοῦσι τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης	σελ. 52— 53
54)	Ὁ Ἀριστόδημος.....	» 54— 56
70)	Ὁ Λεωνίδαὺς καὶ οἱ τριακόσιοι.....	» 71— 72
71)	Ἀθανάσιος Διάκος.....	» 72— 73
72)	Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου (ποίημα).....	» 74
102)	Ὁ Ἀλῆ-πασᾶς καὶ οἱ Σουλιῶται.....	» 101—103
103)	Τὰ Γιάννινα καὶ ὁ Ἀλῆ-πασᾶς.....	» 103
126)	Ρήγας ὁ Φεραῖος.....	» 123—125
127)	Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Κλέφτη (ποίημα)...	» 125—126
143)	Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν.....	» 138—139
144)	Οἱ Ψαριανοὶ ἐχθικοῦνται.....	» 139—140
145)	Ὁ Κανάρης (ποίημα).....	» 140
148)	Τὸ Μεσολόγγι.....	» 142
151)	Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη.....	» 144—145
152)	Ὁ Καραϊσκάκης (ποίημα).....	» 145—146

Γ'. Ἔργασια—βιομηχανία—Ἀνάπτυξις.

16)	Θεόδωρος ὁ πεταλωτής.....	» 19
17)	Πῶς πρέπει νὰ εἶναι αἱ χεῖρες τοῦ καλοῦ ἐργάτου.....	» 20
18)	Παροιμίαι καὶ γνωμικά.....	» 20— 21
63)	Ὁ βίος τοῦ γεωργοῦ.....	» 65— 66
64)	Παροιμίαι καὶ γνώμαι περὶ ἐργασίας.....	» 67
65)	Μέλισσα καὶ Χρυσσαλλίς (ποίημα).....	» 67— 68
66)	Ὁ βίος τοῦ ὑπνηλοῦ καὶ τοῦ ἐνώρου ἐγειρο- μένου.....	» 67— 68
79)	Αἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργασίαι.....	» 80
117)	Θεμιστοκλῆς.....	» 114
118)	Περὶ βελόνης.— Αἱ βελόλαι κατὰ τὴν ἀρ- χαιότητα.....	» 115—116
119)	Κατασκευὴ τῶν βελονῶν.....	» 116—117
120)	Ἡ ραπτική μηχανή.....	» 117
121)	Ἡ καλλίστη φίλη τῶν κορασιῶν.....	» 117—118

128) Ἡ Κυψέλη	σελ. 126
131) Παρομοίαι καὶ γνῶμαι περὶ φιλοπονίας....	» 128
150) Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος.....	» 143—144
158) Ἀντισθένης καὶ Κλεάνθης.....	» 150
165) Ἡ ἀξία ἑνὸς φορέματος καὶ ἑνὸς τεμαχίου ἄρτου.....	» 159—160

ΙΑ' Γεωγραφία

43) Ἡ Μεσόγειος θάλασσα.....	» 45— 46
49) Ἡ Ἑλλάς.....	» 50
50) Ἡ νέα Ἑλλάς (ποίημα).....	» 50— 51
62) Περὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.....	» 64— 65
67) Ἡ Πάρος.....	» 69— 70
84) Ὁ πρῶτος φάρος.....	» 84— 85
85) Ἡ χρησιμότης τῶν φάρων.....	» 85— 86
86) Ὁ φύλακας τοῦ φαναριοῦ (ποίημα).....	» 86
101) Τὸ Πεντελικὸν καὶ ὁ Ἴμμητός.....	» 100—101
125) Ὁ φάρος (ποίημα)....	» 123
149) Περὶ τῶν νήσων τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν τῶν ἐκβαλλόντων εἰς αὐτήν.....	» 143

ΙΒ'. Περιγραφαί.

10) Περὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου.....	» 13— 14
11) Ὁ Ὀλυμπος (ποίημα).....	» 15
21) Θαυμάσια τῆς γῆς.....	» 24— 25
23) Περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος —Τὰ ἐν αὐτῇ θηρία.....	» 27
25) Ἡ ἀλιεῖα τῶν θρισσῶν.....	» 30
33) Ὁ Κιθαιρών.....	» 36— 37
58) Τὸ βάραθρον τοῦ Παναρέτου ἐν Σάμῳ.....	» 59— 61
159) Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν.....	» 150—152
162) Ἡ νόξ.....	» 154—155
163) Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.....	» 155—156

- 154) Ὁ ναός τῆς Μέμφιδος σελ. 156—157
165) Ἡλιοῦ ἀνατολή εἰς τὸ Αἰγαῖον (ποίημα).. > 157—159

ΙΓ'. Φυσική.

- 9) Περὶ ἀνέμων > 12— 13
20) Ἡ καταιγὶς (ποίημα) > 23— 24
24) Τὰ ἀρτεσιανὰ φρέατα > 27— 28
25) Ἡ νεφέλη (ποίημα) > 28— 30
88) Περὶ τοῦ ὕδατος > 87— 88
89) Μετασχηματισμὸς τοῦ ὕδατος. > 88— 89
90) Ἔργον τοῦ ὕδατος ἐν τῇ φύσει. > 89— 90
91) Ὑδατα μεταλλικά.—Ὑδατα γλυκέα,—ὕδατα
κατάλληλα πρὸς πόσιν. > 90— 92
93) Ἰδιότητες τοῦ ποσίου ὕδατος > 92
94) Ἡ βροχὴ (ποίημα). > 92— 93
113) Ὁ ἀτμὸς καὶ τὸ ἀτμόπλοισιν. > 111—112
138) Ἡ δύναμις τοῦ ἀέρος > 134—135
146) Ὁ ἀήρ καὶ τὸ πῦρ. > 141

ΙΔ'. Ζωολογία.

- 19) Περὶ τοῦ ἵππου > 27— 23
53) Τὰ ἀρπακτικὰ πτηνὰ > 53— 54
82) Ὁ ὄνος > 82— 83
87) Ἡ αἶξ > 87
100) Περὶ τῶν γαλῶν. > 99—100
122) Ὁ λέων > 118—119
135) Ἡ λέαινα. > 131
142) Οἱ λαγωοί. > 137—138
155) Τὰ πτηνὰ τὰ χρήσιμα εἰς τὴν γεωργίαν . . . > 141—148
157) Ὁ ἐλέφας > 149—150

ΙΕ'. Φυτολογία.—Γεωλογία.—Ὄρυκτολογία.—Χημεία.

- 26) Οἱ μύκητες—ὁ εὐρώς. > 37— 38
35) Τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν, > 37— 39

83) Τὸ δάσος ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ θέρους ...	σελ. 83— 85
37) Ἀρχαιοτάτη κατάστασις τῆς Ἑλλ. χώρας.	> 40— 41
57) Τὸ μάρμαρον	> 58— 59
45) Τὸ ἄλας	> 47
46) Τὸ θαλάσσιον ἄλας καὶ τὰ ἀλατοπηγεῖα ...	> 47— 48
47) Τὸ ὀρυκτὸν ἄλας	> 48— 49
107) Ἡ ἄσβεστος	> 106—107

ΙΣΤ΄. Ὑγιεινή.

73) Τὰ ἄτομα τῆς ἀτμοσφαιρας	> 74
74) Ὁ κονιορτός.— Αἱ οὐσαί.— Τὰ μικρόδια ...	> 74— 75
108) Ὑγιεινὰ παραγγέλματα	> 107
109) Περὶ τοῦ λαιμάργου	> 107—108
110) Ὁ Λαίμαργος καὶ ὁ στόμαχος αὐτοῦ	> 108—109
136) Περὶ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν	> 131—133
139) Παραγγέλματα ὑγιεινά, περὶ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων	> 135
140) Μὴ πλησίαζε εἰς τὸ πῦρ. — Ἀπόφευγε τὰς αἰθούσας καὶ τὰ δωμάτια, ὧν ὁ ἀήρ δὲν ἀνα- νεοῦται	> 136
147) Καθαριότης	> 141—142
153) Ἡ γυμναστικὴ ὑπηρετεῖ τοῦ πνεύματος	> 146
154) Ἡ γυμναστικὴ καθιστᾷ τὰ σώματα καλὰ ..	> 146—147
167) Ἀγωνίσματα Κρητῶν ἐν Κνωσσῷ	> 160—161
168) Ὁ Θησεὺς διηγεῖται τὴν μετὰ τοῦ στρατη- γοῦ Ταύρου πάλην	> 161—162
160) Φροντίδες περὶ τοῦ σώματος	> 152—253
173) Γινώμαι ὠφέλιμοι εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου	> 167—168

Τ Ε Λ Ο Σ

